ARTHUR CONAN DOYLE

AVENTURILE PROFESORULUI CHALLENGER

EDITURA TINERETULUI

Arthur Conan Doyle

aventurile profesorului challenger

Desenul copertei:
DAMIAN PETRESCU

E D I T U R A   T I N E R E T U L U I
1966

THE LOST WOLD
by
ARTHUR CONAN DOYLE
Hodder and Stoughton
London New York Toronto
şi
THE PROFESSOR CHALLENGER STORIES
by
SIR ARTHUR CONAN DOYLE
London
John Murray Albernarle Street, W.

Prefaţă

După H.G.Wells, Editura tineretului, prezintă cititorilor săi un alt reprezentant al anticipaţiei clasice engleze. Numele său va constitui, poate, o surpriză. Căci, sancționând o opinie larg răspândită până şi o ediţie mai veche din *Micul Larouse* (1939) îl prezintă pe Arthur Conan Doyle doar ca *“autor de romane poliţiste al căror erou este detectivul Sherlock Holmes”*.

Fără a încerca să-i răpim scriitorului însemnele gloriei sale celei mai notorii, trebuie să precizăm că activitatea sa literară se înscrie şi pe alte orbite. Primele succese le datorează unor romane istorice inspirate de trecutul propriei sale ţări (**Micah Clarke, Compania albă, Refugiaţii, Sir Nigel**) sau de epopeea napoleoniană (**Umbra cea mare, Isprăvile brigadierului Gerard, Unchiul Bernac**). De altfel, Conan Doyle este şi autorul unor lucrări istorice neromanţate de răsunet, ca **Marele război cu burii** şi **Campaniile britanice în Europa**. **Tragedia din Korosko, Misterul văii Sasassa, Habakuk Jephson** şi alte asemenea naraţiuni trepidante aduc ecouri din Poe, Bret Harte, Fenimore Cooper, Stevenson. Se mai adaugă un roman autobiografic, **Scrisorile lui Stark Munro**, nuvela psihologică **Un duet**, povestiri pe teme medicale, piese de teatru, volume de versuri, pledoarii spiritiste (**Noua revelaţie, Mesajul vital**) etc.

O atât de rapidă trecere în revistă nu ne poate da decât o imagine foarte aproximativă a unei remarcabile polivalenţe. Şi să nu uităm că Arthur Conan Doyle este totuşi autorul celor 60 de povestiri, 56 de nuvele şi 4 mici romane care alcătuiesc, ciclul holmesian. Celebritatea fictivului locatar al apartamentului din ***Baker Street 221b*** a exercitat chiar o oarecare tiranie asupra, celorlalte creaţii ale scriitorului, după cum reiese şi din scrisoarea acestuia, către Vincent Starrett: *“Sunteţi foarte amabil exprimându-vă marea simpatie pentru Holmes. Sentimentele mele faţă de el sunt mai curând amestecate, căci am impresia că a lăsat în umbră partea cea mai serioasă a operei mele.”*

Audienţa largă de care s-a bucurat şi se bucură încă ciclul holmesian se datorează în bună măsură anilor petrecuţi de Conan Doyle la Facultatea de medicină din Edinburgh. Sherlock Holmes posedă, într-adevăr, nu numai o inteligenţă si o intuiţie ieşite din comun, ca Auguste Dupin al lui Edgar Allan Poe, ci şi o solidă formaţie ştiinţifică. O dată cu el, detectivul devine şi criminalist. Specialiştii susţin chiar că unele dintre metodele lui au intrat în arsenalul poliţiei judiciare.

Pe linia acestor preocupări, pasionatul cititor al lui Jules Verne care era Conan Doyle a abordat în chip oarecum firesc şi anticipaţia ştiinţifică. La început mergând pe urmele marelui scriitor francez — după cum ne demonstrează micul roman Descoperirea lui Raffles Haw, apărut în anul 1891.

Replică modernă a alchimistului din evul mediu, Raffles Haw a descoperit jinduita *„piatră filozofală”*: electricitatea cu ajutorul căreia transformă orice metal în aur. (Autorul propunea ca ediţia germană să apară sub titlul „***Un Midas modern***”). Şi intenţiile nobile ale savantului sunt la înălţimea geniului său: Este secretul care dăruieşte stăpânului său o putere atât de universală cum n-a avut nimeni, de când lumea. Dorinţa mea cea mai arzătoare este de a mă servi de el pentru a face binele şi îţi jur, Robert Mac Intyre, că dacă aş crede că ar putea să iasă altceva decât binele, l-aş nimici pentru totdeauna.

Acest plan utopic pare menit unei izbânzi incontestabile. Aurul alină micile necazuri ale fermierilor, salvează doi bancheri cinstiţi — să nu uităm că avem de-a face cu o ficţiune! — de la un faliment nemeritat, oferă femeii iubite satisfacţia împlinirii celor mai năstruşnice dorinţi. Raffles Haw visează să dea de lucru tuturor şomerilor Pământului, prin înfăptuirea unor planuri grandioase: săparea unui gigantic tunel prin care să se stabilească legături rapide cu antipozii, tăierea tuturor istmurilor pentru a uşura transportul de pasageri şi de mărfuri, încălzirea solului unor ţări întregi cu ajutorul reţelelor de conducte cu apă caldă... Euforia lui dispare curând, în contact cu legile aspre ale realităţii. Generosul Midas modern — ca şi părintele său spiritual, de altfel — nu înţelege însă că soluţia pe care o preconiza este incompatibilă cu mecanismul implacabil al exploatării capitaliste. El consideră că eşecul se datoreşte imperfecţiunilor naturii umane: Singurul rezultat al cercetărilor mele a fost de a

transforma oamenii harnici în pierde-vară, pe cei mulţumiţi cu soarta lor în paraziţi avizi, femeile credincioase şi pure în creaturi înşelătoare şi ipocrite. Şi atunci, credincios jurământului său,distruge rezervele de aur, laboratorul şi formula transmutaţiei, sucombând apoi în urma unui atac de cord.

Scris în cincisprezece zile, romanul e „*destul de mediocru*”, după cum recunoaşte însuşi autorul în **Memorii şi aventuri**. Relaţiile între personaje evoluează după o schemă prestabilită şi previzibilă miracolele tehnico-ştiinţifice nu sunt la înălţimea celor din destule lucrări anterioare (aparținând mai cu seamă scriitorilor francezi), iar stilul trădează grabă şi facilitate. Conan Doyle a avut totuşi inspiraţia de a-l face pe Raffles Haw să-şi păstreze luciditatea până la urmă — ceea ce nu-i puţin lucru într-o epocă familiarizată, cu tipul inventatorului dement. Iar finalul în care Robert Mac Intyre încearcă zadarnic să afle secretul pierdut i-a sugerat poate lui Wells splendidul final al Omului invizibil: hangiul răsfoind în fiecare seară manuscrisele, neinteligibile pentru el, rămase de la Griffin.

La un an după **Descoperirea lui Raffles Haw**, Conan Doyle publică o fantezie paraştiinţifică desprinsă parcă din **Povestirile crude ale lui Villiers de l'Isle-Adam**. Este vorba despre Fiasco-ul de la Los Amigos, în care ni se istoriseşte cu prefăcută înfiorare cum redutabilul şantajist, jefuitor şi asasin Duncan Warner, condamnat la moarte pe scaunul electric, nu mai poate fi executat nici prin spânzurare sau împuşcare, pentru că, explică unul dintre personaje (adresându-se judecătorilor lui Warner) *Ceea ce aţi făcut cu electricitatea a fost mărirea vitalităţii acestui om într-atât, încât va sfida moartea timp de secole.* Şi mai departe: *Da, vor trebui să treacă sute de ani pentru a epuiza uriaşa cantitate de energie nervoasă pe care aţi introdus-o în el. Electricitatea înseamnă viaţă — şi dumneavoastră l-aţi supraîncărcat la extrem.*

Parodie o povestirilor americane cu bandiţi mitici, Fiasco-ul de la Los Amigos ne interesează mai ales prin prezenţa unei trăsături întâlnite şi în romanele istorice ale lui Conan Doyle: umorul de situaţie şi de replică, pe care-l vom regăsi în ciclul profesorului Challenger.

La începuturile cuceririi văzduhului de aparatele de zbor mai grele decât aerul, Conan Doyle publică povestirea Motorul

Brown-Pericord. Anticipaţia e redusă aici la descrierea destul de vagă a unei maşini cu aripi batante, a cărei paternitate inventatorul Francis Pericord şi mecanicul James Brown ajung să şi-o dispute cu violență. Brown moare, victimă a unui accident provocat de această dispută. Temându-se că va fi învinuit de crimă, Pericord leagă trupul fostului său asociat de aparatul zburător care se pierde în înălţimi. Autorul se arată a fi la curent cu dificultăţile pe care le întâmpina aviaţia în acea epocă de pionierat. El îşi intitulează povestirea Motorul Brown-Pericord pentru că problema esenţială era de a găsi un motor capabil să ridice şi să susţină în aer complicatele construcţii ale vremii. Aparatul conceput de Pericord şi realizat de Brown funcţionează cu electricitate ca şi **Albatrosul** lui Robur Cuceritorul. Iar aripile batante ne amintesc o altă născocire verniană: Groaza din romanul **Stăpânul lumii**. Faptul că progresul tehnico-ştiinţific s-a pronunţat în favoarea motorului cu explozie şi a planurilor fixe nu micşorează meritul celor doi scriitori care apărau nu o formulă concretă, ci un principiu. Să nu uităm că încă in 1903, comisia aeronautică a Academiei de ştiinţe din Franţa motiva astfel respingerea memoriului lui Traian Vuia: "Realizarea zborului cu un aparat mai greu decât aerul este o himeră..."

Dacă asemănarea de detaliu dintre romanele lui Jules Verne şi povestirea lui Conan Doyle poate fi explicata prin existenţa unui fond comun de ipotetice soluţii tehnico-ştiinţifice, **Lumea pierdută** (1912) reia şi amplifică în mod evident o idee din **Călătorie spre centrul Pământului.** Este vorba despre fantezista supravieţuire a unor specii de mult dispărute, în condiţii cu totul speciale.

Ni-l putem închipui foarte bine pe Conan Doyle purtând, decenii de-a rândul, într-un ungher al memoriei, imaginea monştrilor antediluvieni descoperiţi de profesorul Lidenbrock şi de însoţitorii săi în lumea pierdută din interiorul globului terestru. Peste această amintire livrescă se suprapun preocupări şi impresii relativ recente. În 1909, scriitorul semnalează lui British Museum amprentele fosile pe care le-a descoperit într-o carieră de lângă Crowbourough. În acelaşi an, aflat într-o croazieră pe Marea Egee, el zăreşte — sau i se pare că zăreşte — un animal "*asemănător cu un tânăr ihtiozaur*" (**Memorii şi aventuri**). Menţionăm şi relaţiile lui amicale cu eminentul zoologist Sir

Edwin Ray Lankester, la care se referă Challenger în prima discuţie cu Malone (Admirabila monografie pe care o vezi e opera unui savant de mare valoare, prietenul meu Ray Lankester). Dar impulsul hotărâtor i l-a dat întâlnirea cu unul dintre cei mai intrepizi exploratori ai misteriosului Mato-Grosso, colonelul Percy Fawcett.

Platoul izolat pe care ajung cei patru eroi ai lui Conan Doyle a fost identificat în *unele lucrări*[1] cu muntele Roraima. Mărturia lui Percy Fawcett infirmă acest punct de vedere: Deasupra noastră se ridicau dealurile Ricardo Franco, turtite şi misterioase, cu coamele brăzdate de **quebradas** (vale în limba spaniolă) adânci. Nici timpul şi nici piciorul omului nu atinseseră aceste culmi. Stăteau ca o lume pierdută, împădurite până în vârf şi numai închipuirea putea să-şi reprezinte ultimele vestigii ale unei vremi de mult apuse. Izolaţi de lupta pentru existentă, monştrii din timpul începuturilor vieţii omeneşti puteau încă să cutreiere netulburaţi aceste înălţimi, închişi şi apăraţi de povârnișurile inaccesibile. Aşa socotea Conan Doyle când mai târziu, la Londra, povesteam despre aceste înălţimi şi arătam fotografiile lor. El pomeni chiar de ideea unui roman despre centrul Americii de Sud şi îmi ceru informaţii pe care i le dădui cu plăcere. Rezultatul a fost cartea sa **Lumea pierdută**, apărută în 1912 sub formă de foileton în **Strand Magazine** şi pe urmă sub formă de carte, care se bucură de o *mare popularitate*[2].

Dacă localizarea geografică a **Lumii pierdute** constituie totuşi o operaţie hazardată şi în ultimă instanţă, oarecum sterilă, dat fiind caracterul imaginar al naraţiunii, nu acelaşi lucru se poate spune despre identificarea modelului lui Challenger. Însuşi autorul ne dă o indicaţie precisă în **Memorii şi aventuri**, amintindu-şi anii de studenţie:”Dintre toţi profesorii noştri, cel pe care memoria mea îl reconstituie mai viu este Rutherford, cu silueta sa îndesată, barba asiriană, vocea prodigioasă, torsul enorm şi manierele ciudate. El exercita asupra noastră o fascinaţie amestecată cu respect şi teamă. Am încercat să-i redau întrucâtva înfăţişarea şi caracterul în imaginarul profesor Challenger. Este, de altfel, un procedeu folosit cu brio şi în modelarea celui mai ilustru personaj doylean: Sherlock Holmes,

[1] P.Zahl: To the Lost World, M.Swan: The Marches of El-Dorado.
[2] Brian Fawcett, Călătorie neterminată (Editura Ştiinţifică, 1963).

al cărui prototip, chirurgul Joseph Bell, era de asemeni profesor la Facultatea de medicină din Edinburgh.

Am semnalat filiaţia julesverniană a ideii ştiinţifico-fantastice a romanului. Ecouri din opera marelui scriitor francez pot fi depistate şi la capitolul personaje. Cuplul Challenger-Summerlee, de pildă, ni se pare a fi o transpunere ingenioasă a cuplului Barbicane-Nicholl din **De la Pământ la Lună**. Asemeni lui Nicholl, Summerlee nu crede în veracitatea afirmaţiilor lui Challenger, îl înfruntă în cadrul unei şedinţe publice şi hotărăşte să se lămurească „*la faţa locului*”. Disputa permanentă dintre cei doi profesori ne aminteşte, cu deosebirile fireşti de mediu, preocupări şi temperament, disputa dintre campionul tunului şi campionul chiurasei. Aici ca şi acolo, ea constituie un resort comic de efect.

Se pot stabili şi alte corespondenţe. Lordul John Roxton, vânător pătimaş pentru care ştiinţa este... o carte sigilată, are afinităţi cu Dick Kennedy din **Cinci săptămâni în balon**. În ceea ce priveşte biografia de explorator încercat a lordului, Pierre Nordon presupune că ea constituie “*un omagiu indirect adus lui Roger Casement*” şi continuă: „*Acesta este sensul care ar putea fi atribuit aluziilor din roman cu privire la atrocităţile peruviene*[1].” Ca reprezentant consular în Brazilia, Casement denunţase într-adevăr urmările grave ale cupidităţii plantatorilor. Ne întrebăm însă dacă în retorta din care a ieşit John Roxton nu fuseseră amestecate cumva şi unele trăsături ale veritabilului explorator Percy Fawcett, inamic şi el al abuzurilor săvârșite împotriva băştinaşilor Amazoniei...

Cât despre al patrulea personaj central, ziaristul Edward D. Malone, subscriem la opinia lui Nordon: „*E foarte posibil ca scriitorul să fi cedat aici fanteziei de a ne prezenta o indulgentă şi surâzătoare caricatură a unora dintre trăsăturile tinereţii sale, de pildă gustul pentru profesiunea de corespondent de război*”. Adăugăm chiar câteva argumente suplimenta-re. Ameninţat de Challenger, Malone îi declară: Cântăresc 15 stone[2], sunt tare ca fierul şi joc mijlocaş centru în fiecare duminică în echipa „**London Irish**”. Conan Doyle cântărea cam 110 kg, avea o rezistenţă fizică excepţională şi a practicat numeroase sporturi,

---

[1] Pierre Nordon, Sir Arthur Conan Doyle. L'homme et l'oeuvre (Paris, 1964).
[2] Stone - greutate engleză, egală cu 6,348 kg. (n.r.)

printre care şi fotbalul.

Încă o referire la Jules Verne ne-o prilejuiesc episoadele romanului în care apar oamenii-maimuţă, reprezentanţi ai faimoasei verigi de legătură (*missing link*) căutate cu înfrigurare de antropologi. Scriitorul francez abordase această problemă cu mai bine de un deceniu în urmă, în romanul său **Satul aerian**. Dar poate că şi el nu făcea decât să reia, într-o formulă originală, ideea lui J.H.Rosny din povestirea **Adâncurile pădurii Kyamo (1896)**. Oricum, pusă alături de această din urmă naraţiune, **Lumea pierdută** ne oferă prilejul de a preciza una dintre limitele gândirii şi creaţiei lui Conan Doyle. Alglave, eroul lui Rosny, pătrunde în pădurea Kyamo pentru a studia oamenii-gorile; „...el îi iubeşte pe aceşti fraţi ai precursorului nostru preistoric, el iubeşte sălbăticia lor viguroasă, lupta lor mândră împotriva morţii speciei, el ar vrea cu fervoare să găsească un mijloc de a rezerva adâncurile pădurii Kyamo de cotropirea exploratorilor, de furia cuceritoare a euro-penilor”. Eroii lui Conan Doyle, în schimb, contribuie în mod hotărâtor la exterminarea totală a oamenilor-maimuţă, prezentaţi, de altfel, aproape exclusiv sub un aspect bestial. Îndreptăţirea formală există: oamenii-maimuţă sunt duşmanii de moarte ai tribului de băşti-naşi sud-americani. Dar şi faţă de aceşti băştinaşi, Challenger şi însoţitorii săi păstrează atitudinea distantă la care consideră că-i îndreptăţeşte *„superioritatea omului alb*[1]“, nemișcând nici un deget pentru a-i ajuta să urce pe treptele civilizaţiei şi abandonându-i cumplitei convieţuiri cu uriaşele reptile jurasice. O indiferenţă întrucâtva explicabilă la cei doi savanţi a căror pasiune ştiinţifică hipertrofică estompează contururile celorlalte fenomene ale lumii înconjurătoare, mai puţin la tânărul Malone şi de loc la lordul John, cu antecedentele lui de luptător împotriva exploatării indigenilor. O indiferenţă la prima vedere neaşteptată la demiurgul lumii pierdute, care denunţase cu vigoare fărădelegile colonialiştilor belgieni în Congo (**Crima din Congo, 1909**). La prima vedere — pentru că scriitorul n-a manifestat niciodată aceeaşi indignare fată de fărădelegile compatrioţilor săi şi a dus chiar o campanie, de justificare a războiului cu burii,

---

[1] În *Centura Toxică,* această idee revine sub forma explicaţiei lui Challenger privind puterea de rezistenţă redusă a raselor mai puţin dezvoltate faţă de efectul nociv al eterului.

dovedindu-se un demn exponent al imperialismului englez care „*asociază strâns idealul umanitar şi simţul intereselor britanice*[1]“.

Nu vom încheia capitolul rezervat Lumii pierdute fără a aminti că romanul şi-a sporit celebritatea după ecranizarea lui în anul 1925. Realizatorii Harry Hoyt şi Willis O'Brien au înlăturat însă coloratura umoristică, înlocuind-o, după canoanele Hollywoodului, cu o intrigă sentimentală şi cu o mare risipă de *papier mache* modelat în înfricoşătoare forme preistorice. Conan Doyle se întâlnea astfel şi în destinul său cinematografic cu Jules Verne, a cărui **Călătorie spre centrul Pământului** a suferit un tratament asemănător.

Apariţia celei de-a doua aventuri a profesorului Challenger, **Centura toxică (1913)**, a dat naştere unei controverse pe care nu o putem trece sub tăcere. Pentru lămurirea cititorului, vom reproduce mai întâi **Avertismentul** precedând un fragment din romanul lui J.H. Rosny Aine **Forţa misterioasă**[2]:

«La 11 martie 1913, un prieten american îmi adresa următorul bilet:

„Ai cedat unui scriitor englez — şi dintre cei mai celebri — dreptul de a reface romanul care ţi-apare acum în ***Je sais tout****; i-ai dat dreptul de a lua teza şi detaliile, ca tulburarea liniilor spectrului, agitaţia mulţimii, discuţiile despre o posibilă anomalie a eterului, otrăvirea umanităţii — totul? Celebrul scriitor englez publică asta în acest moment, fără să te numească, fără nici o referire la Rosny Aine, plasând scena în Anglia.”*

În urma acestei scrisori, am parcurs numărul din Strand Magazine în care confratele meu britanic, dl. Conan Doyle, începea publicarea unui roman intitulat **The Poison Belt**[3]. Într-adevăr, între tema povestirii lui şi tema povestirii mele existau coincidenţe supărătoare, între altele tulburările luminii, fazele de exaltare şi de depresiune ale oamenilor etc.; coincidenţe care vor apare cu limpezime oricărui lector al celor două lucrări.

N-are importanţă, scopul meu nu este de a reclama. Socotesc posibilă o întâlnire de idei între dl.Conan Doyle şi mine; dar cum ştiu, datorită unei îndelungate experienţe, că eşti acuzat

---

[1] Jean Touchard, Histoire des Idees Politiques, (Paris, 1959).

[2] Les autres vies et les autres mondes par J.H.Rosny aine (Les Editions G.Cres et Cie - Paris, 1924).

[3] În engleză, în original.

deseori că-i urmezi pe cei care te urmează, mi se pare util să iau notă şi să observ că **Je sais tout** publicase primele părţi ale **Forţei misterioase** când **The Poison Belt** a început să apară în **Strand Magazine**».

Coincidentele apar, într-adevăr, cu limpezime. Există însă şi destule temeiuri pentru a adopta ipoteza „întâlnirii de idei”. În primul rând, atitudinea activă a lui Challenger se deosebeşte, radical, de resemnarea cu care întâmpină catastrofa Georges Meyral, omul lui Rosny Aine. Nu pot fi trecute cu vederea nici deosebirile de detaliu, în **Forţa misterioasă**, alterarea eterului este însoţită de un frig intens şi de imposibilitatea declanşării reacţiilor chimice ale combustiei — fenomene care nu se produc în **Centura toxică**. Resurecţia finală este tratată, de asemeni, într-o manieră cu lotul originală de scriitorul englez. Vom considera, deci că avem de-a face cu încă o manifestare a migraţiei ideilor în literatura ştiinţifico-fantastică.

De altfel, în legătură tocmai, cu această migraţie, amândouă lucrările ni se par a-şi avea punctul de pornire în romanul lui Wells **În zilele cometei (1906)**. Şi acolo se petrece un aparent cataclism cosmic: o cometă trece prin apropierea Pământului şi-l învăluie cu coada ei, adormindu-i pe oameni. Dar ceea ce se prezintă în Centura toxică doar ca un deziderat (Gravitatea şi umilinţa stau la baza emoţiilor noastre de astăzi. Fie ca ele să constituie temeliile pe care o speţă umană mai serioasă şi mai decentă să poată înălţa un templu mai venerabil.) apărea în romanul lui Wells ca faptul împlinit al regenerării morale sub influenţa gazului din coada cometei.

Întrerupând ciclul aventurilor profesorului Challenger, Conan Doyle publică în anul 1913 şi o povestire de o factură mai deosebită: **Oroarea înălţimilor**. Vrând parcă să completeze insolitul manual de zoologie inaugurat în **Lumea pierdută**, el descrie un fel de monștri vag fluizi, plutind în văzduh. Descoperirea acestor meduze aeriene provoacă moartea unui aviator curios.

Apropierea inexorabilă a primei conflagraţii mondiale orientează fantezia ştiinţifică a scriitorului către domeniul strategiei militare. Partizan convins al alianţei anglo-franceze, el îşi dă seama că eficacitatea acestei alianţe poate fi grav compromisa de apariţia unei noi arme: submarinul. Într-adevăr,

nu era exclusă posibilitatea ca o flotă de submarine germane să blocheze porturile engleze, interzicând transportul de trupe peste Canalul Mânecii sau îngreuind într-o măsură considerabilă aprovizionarea acestor trupe ajunse pe teritoriul francez. Soluţia pe care o preconizează Conan Doyle este expusă într-un articol publicat în februarie 1913 în **The Fortnightly Review**: "În vederea războiului, germanii au efectuat lucrări ca de pildă Canalul Kiel. Riposta trebuie să fie tunelul sub Canalul Mânecii, care ne va lega mai strâns de aliata noastră".

Ideea găseşte destui adepţi pentru a determina constituirea, unei comisii parlamentare însărcinate să studieze un proiect de tunel. Şi cum lucrările comisiei se desfăşurau cu prea multă încetineală, scriitorul provoacă o controversă în paginile ziarului Times şi publică o veritabilă povestire de anticipaţie, **Pericol**, în **The Strand Magazine.** Este istoria unui scurt război între Marea Britanie şi Norlanda, o mică ţară imaginară care dispune de o escadră de submarine comandată de căpitanul Sirius. Flota engleză nimiceşte, desigur, flota norlandeză. Dar submarinele căpitanului Sirius instituie un *blocus total*, scufundând toate vapoarele de comerţ, vrăjmaşe sau neutre, care se îndreaptă spre Anglia. Acţiunea lor declanşează foametea şi dezechilibrul economic.

Răspunzând celor care-l acuză că duce un "război murdar", Sirius foloseşte argumentele de mai târziu ale prototipurilor sale prusace: Războiul nu este un joc, bunii mei prieteni englezi; este o luptă pentru supremaţie şi trebuie să te străduieşti să descoperi punctul slab al adversarului. N-aveţi dreptate când mă blamaţi că am ştiut să-l descopăr pe al vostru. Şi finalul pare să justifice această variantă a formulei „scopul scuză mijloacele" guvernul Majestăţii-Sale se vede nevoit să ceară pace Norlandei.

Poate şi sub influenţa povestirii, comisia parlamentară dă aviz favorabil proiectului de construire a tunelului, cu toate că amiralii se declaraseră aproape unanim împotrivă. Dar începerea ostilităţilor amână *sine die* realizarea acestei lucrări despre care mareşalul Foch avea să spună cândva că ar fi scurtat războiul cu doi ani.

Fantezia lui Conan Doyle ştie să născocească şi arme mai redutabile decât submarinele căpitanului Sirius. A treia aventură a profesorului Challenger ne prezintă **Maşina de dezintegrare**

inventată de misteriosul si diabolicul Theodore Nemor. Primejdia pe care o implică utilizarea acestei invenţii în scopuri distructive este atât de mare, încât Challenger părăseşte turnul de fildeş al indiferenţei faţă de orice fenomen situat în afara ştiinţei pure. Cu ajutorul unui subterfugiu pueril dar eficient, el îl dezintegrează definitiv pe Nemor.

Ideea ştiinţifico-fantastică a povestirii a fost reluată şi dusă până la ultimele ei consecinţe într-o seamă de lucrări moderne. Mihail Leasenko, de pildă, o foloseşte în **Omul-rază** pentru a-şi imagina cel mai îndrăzneţ mijloc de transport quasi-instantaneu. Eroul lui este dezintegrat şi reintegrat apoi la mare distanţă, într-un alt punct al globului pământesc. Există şi autori care îşi închipuie că, într-un viitor mai îndepărtat, omenirea va cuceri astfel, cu infinit mai puţină caznă, sistemul solar şi întreaga noastră galaxie. Ne ferim să-i contrazicem, gândindu-ne la soarta celor care i-au ironizat pe Jules Verne şi pe Wells pentru previziunile lor...

Când a răcnit Pământul, a patra aventură a lui Challenger, descrie cu deosebită vervă ipotetica verificare a unei *teze străvechi*.[1] Pitagora, Anaximene, Platon credeau că Pământul este un animal, o fiinţă vie având multe asemănări cu fiinţele pe care le cunoaştem. Challenger susţine şi el că Pământul pe care trăim este el însuşi un organism viu, înzestrat cu o circulaţie, o respiraţie şi un sistem nervos al lui propriu. Dar spre deosebire de gânditorii contemplativi ai trecutului, el vrea să înştiinţeze acest organism că cel puţin o persoană, George Edward Challenger, insistă să i se dea atenţie. Şi reuşeşte, **Când a răcnit Pământul** ne oferă un ultim prilej de a-l admira pe Challenger în postura, agresiv triumfătoare adoptată încă din **Lumea pierdută**. Căci ciclul se încheie cu **Ţara ceţurilor (1925)**, în care monumentul de certitudine se transformă în contrariul său. Printr-o ciudată mutaţie caracterologică, Challenger apare mai întâi ca un fel de Summerlee sceptic. Convertirea lui se desfăşoară însă cu destula rapiditate, cele câteva, accente mistice din **Centura toxică** amplificându-se aici

[1] ... cu adepţi înfocaţi şi în secolul nostru, după cum ne demonstrează lectura cărţii Le Geon ou la Terre Vivante de Docteur Helan Jaworski (Librarie Gallimard, 1928).

până la proporţiile unei „*apologii romanţate a spiritismului”.*[2]

Evoluţia teribilului profesor nu face decât să repete evoluţia creatorului său. Asemeni unor reputaţi oameni de ştiinţă (Crookes, Myers, Lodge), doctorul Conan Doyle devine, începând din 1916, un adept, deosebit de activ al „*religiei psihice*”, termen pe care-l preferă „*spiritismului*”. El întreprinde turnee de conferinţe în Anglia, Australia, Statele Unite, Canada, Franţa, Africa de Sud etc. şi publică lucrările **Noua revelaţie, Mesajul vital, Istoria spiritismului** — aceasta din urmă pe cheltuiala sa.

E inutil să demonstrăm îndelung insanitatea unei doctrine întemeiate pe autosugestie şi pe înşelătorii mai mult sau mai puţin abile după cum e inutil să demonstrăm că scriitorul era de bună credinţă Ceea ce ne interesează este influenţa acestei doctrine asupra operei lui literare — o influenţă care poate fi urmărită nu numai în **Ţara ceţurilor**, ci şi în a doua parte a ultimei anticipaţii doyleene, **Fosa Maracot.**

După lumea pierdută din pustietăţile Americii de Sud, Conan Doyle explorează acum **Lumea pierdută sub mare**, cum şi-a subintitulat povestirea. Eroul său, doctorul Maracot a conceput un soi de batisferă cu care coboară în adâncurile Atlanticului, însoţit de zoologul Cyrus Headley şi de mecanicul Bill Scanlan. Atacul unui crustaceu gigantic provoacă ruperea cablului şi aparatul descinde pe fundul oceanului, la circa zece mii de metri adâncime. Şi cum accidentul s-a produs la sud-vest de insulele Canare, exploratorii descoperă urmele legendarei Atlantide, aidoma eroilor lui Jules Verne din **20.000 de leghe sub mări**... Dar oxigenul începe să se împuţineze... vom lua cu noi în mormânt secretul unei admirabile descoperiri, spune Maracot. Şi tocmai când se resemnaseră, cei trei exploratori sunt salvaţi de urmaşii atlanţilor supravieţuitori ai marii catastrofe descrise de Plalon.

Cu mai bine de trei decenii în urmă, aspirantul Rene Caudal, eroul romanului lui Andre Laurie **Atlantis**, descoperea şi el, cam în aceeaşi regiune, un uriaş palat de cristal în care trăiau ultimii atlanţi: Haricles şi fiica lui, Atlantis. Relatarea evenimentelor petrecute cu mii de ani în urmă este foarte asemănătoare la Laurie şi la Conan Doyle. Acelaşi bărbat providenţial îi strânge în

---

[2] P. Nordon op.cit.

jurul său pe cei cu inimi viteze şi iniţiază construirea unui refugiu capabil să adăpostească viaţa şi sub valurile oceanului. Tot de aici se conturează însă şi deosebirile. Laurie pune pieirea Atlantidei pe seama unei catastrofe geologice naturale. Conan Doyle îmbrăţişează teoriile teozofilor şi ocultiştilor (Blavatski, Scott Elliot etc.), prezentând marea prăbuşire ca o pedeapsă pentru rătăcirile poporului atlant.

După o seamă de peripeţii, în cursul cărora galeria monştrilor doyleeni se îmbogăţeşte cu hidoasele creaturi imaginare de pe fundul oceanului, cei trei exploratori izbutesc să găsească mijlocul de a se întoarce la suprafaţă, împreună cu aleasa inimii lui Headley, tânăra atlantă Mona. (Încă o asemănare cu Atlantis!) Abia acum fac ei cunoscut omenirii teribilul episod al Stăpânului cu Faţa întunecată.

Recurgând din nou la tradiţiile ezoterice, Conan Doyle ne înfăţişează pe semi-demonul Baal-Seepa care, după ce i-a corupt odinioară pe vechii atlanţi, vrea acum să-şi desăvârșească opera, nimicindu-i pe urmaşii lor. Ştiinţa este neputincioasă în faţa acestui geniu al răului. Ca să mor, spune el, ar trebui să întâlnesc o voinţă superioară voinţei mele. Este ceea ce se întâmplă atunci când spiritul celui care a construit refugiul submarin îl vizitează pe doctorul Maracot şi-i transmite virtutea şi forţa sa.

Consemnând acest nou tribut plătit de autor spiritismului, (la un moment dat e vorba şi de reîncarnări), să vedem care sunt meritele povestirii din punctul de vedere al anticipaţiei ştiinţifice. Ideea explorării marilor adâncimi plutea în aer şi batisfera lui William Beebe şi Otis Barton avea s-o transforme curând în realitate (prima ei cufundare a avut loc la 6 iunie 1930, cu o lună înaintea morţii lui Conan Doyle.) Cât despre aparatul lui Maracot, el pare să fie inspirat de sfera submarină a inginerului italian Piatti del Pozzo (1896), care era agăţată sub un vapor cu un cablu, — alte două cabluri servind pentru legătura telefonică, şi pentru transportul curentului, electric. Sau poale că ar trebui să ne referim, la, povestirea lui Wells **În abis**, cu toate că aparatul lui Elstead seamănă mai curând cu un strămoş al batiscafului.

În ceea ce priveşte descoperirile civilizaţiei submarine, notăm acel gaz de nouă ori mai uşor decât hidrogenul, levigenul, ingeniosul scafandru autonom al a lianţilor, alimentele sintetice (pentru, a explica provenienţa lor, doctorul Maracot reia teoria lui

Raffles Haw despre transmutaţia, elementelor cu ajutorul electricităţii), o combinaţie de telepatie şi televiziune care îngăduie proiecţia gândurilor pe un ecran etc. Atlanţii cunosc şi o anumită formă de energie nucleară: au învăţat să divizeze atomul, scrie Headley în relatarea sa, şi cu toate că energia eliberată e mai mică decât prevăzuseră savanţii noştri, ea le asigură totuşi o mare rezervă de putere. Alături de aceste anticipaţii interesante, întâlnim însă erori pe care autorul vrea să le transforme în revelaţii ştiinţifice cu ajutorul unei argumentaţii fanteziste. Aşa este, de pildă, teoria „revoluţionară” a doctorului Maracot despre presiunea cu totul suportabilă de pe fundul oceanului, teorie, „verificată” de exploratorii submarini.

Fosa Maracot încheie şirul anticipaţiilor lui Conan Doyle. A venit, deci momentul să ne întrebăm în ce constă, contribuţia scriitorului la dezvoltarea unui gen menit unei prodigioase proliferări. Este doar *“unul dintre cei mai buni discipoli ai lui Jules Verne”,* cum îl caracterizează Pierre Nordon? Şi putem fi de acord cu o altă apreciere a criticului francez: „*Ciclul lui Challenger, care, cu **Lumea pierdută**, inaugura ultima fază a activităţii sale literare, înseamnă din partea lui Conan Doyle un fel de renunţare, căci aparţine în mod deliberat literaturii pentru copii”?*

Am dat noi înşine destule exemple, dovedind înrâurirea lui Jules Verne asupra confratelui său britanic. Şi totuşi, lucrările ştiinţifico-fantastice ale lui Conan Doyle nu pot fi acuzate de epigonism. Există în ele un ferment care aparţine în mod exclusiv secolului al XX-lea, o nouă modalitate de a exprima plastic fenomenul lărgirii explozive a graniţelor cunoaşterii. Aşa s-a născut profesorul Challenger, personaj profund original, devorat de o multiplă şi agresivă curiozitate ştiinţifică, grefată pe un orgoliu exacerbat.

De altfel, Conan Doyle nu este nici un discipol al marelui său contemporan Herbert George Wells. El nu anticipează pentru a da avertismente sau pentru a-şi afirma concepţia asupra viitorului. Opera sa ştiinţifico-fantastică reprezintă un fel de prelungire a ciclului holmesian în cadrul altor coordonate — şi de aici preocuparea continuă pentru *suspense* şi pentru un ritm susţinut al acţiunii. Şcoala literaturii de detecţie se face simţită şi în arta de a doza misterul şi de a-l pregăti pe cititor pentru

explicaţia finală.

Cât despre, apartenenţa ciclului lui Challenger la literatura pentru copii credem că această apreciere constituie încă o dovadă a subaprecierii fantasticului-ştiinţific, considerat nu un gen de sine stătător, ci o anexă. Pentru că altfel nu e posibil să lipeşti o astfel de etichetă pe cărţi ca **Lumea pierdută** şi **Cerul otrăvit**, ca să nu mai vorbim de **Ţara ceţurilor**...

Suntem întru totul de acord, în schimb, cu o altă aserţiune a lui Pierre Nordon, pe care o vom reproduce în încheiere: „Această operă ea singură (**Lumea pierdută**) şi seria de povestiri pe care o inaugurează, ar fi fost fără îndoială de ajuns pentru a-i asigura lui Conan Doyle o reală reputaţie literară”. Şi, adăugăm noi, pentru a-l situa printre clasicii literaturii ştiinţifico-fantastice engleze şi universale.

ION HOBANA

Lumea pierdută

Cuprinzând relatarea uimitoarelor aventuri ale profesorului GEORGE E. CHALLENGER, lord JOHN ROXTON, profesor SUMMERLEE şi E. D. MALONE de la Daily Gazette.

În româneşte de
OTILIA CAZIMIR
şi RODICA NENCIULESCU

Da, scopul meu a fost realizat,
Un ceas plăcut de-am izbutit să dăruiesc
Copilului cu suflet de bărbat,
Bărbatului cu suflet tineresc.

Cuvânt înainte

Domnul E.D. Malone doreşte ca toată lumea să ştie că profesorul G.E. Challenger a renunţat fără nici o rezervă la dorinţa pe care o manifestase de a împiedica publicarea acestei cărţi, precum şi la acţiunea sa de defăimare. Şi, constatând că nici o critică şi nici un comentariu din cuprinsul acestor pagini nu are vreo intenţie ofensatoare la adresa domniei sale, ne-a garantat că nu se va opune publicării şi difuzării cărţii de faţă.

Domnul E.D. Malone doreşte de asemenea să-şi exprime recunoştinţa sa faţă de domnul Patrick L.Forbes din Rosslyn Hill, Hampstead, pentru competenţa şi bunăvoinţa cu care a prelucrat schiţele aduse din America de Sud, precum şi faţă de domnul W.Ransford din Elm Row, Hampstead, pentru ajutorul preţios pe care i l-a dat în calitate de expert, ocupându-se de fotografii.

Capitolul I

În jurul nostru nu lipsesc ocaziile de a deveni erou ...

Dl. Hungerton, tatăl lui Gladys, în realitate fiinţa cea mai lipsită de tact din câte ar putea să existe pe lume — un soi de cactus veşnic zbârlit, înfoiat şi neîngrijit — rămânea totuşi un suflet excelent, însă preocupat exclusiv de persoana sa neghioabă. Dacă m-ar fi putut îndepărta ceva de Gladys, n-ar fi fost decât gândul de a avea un asemenea socru. Sunt convins că în sufletul lui mă credea în stare să vin la Chestnuts de trei ori pe săptămână, numai si numai ca să mă bucur de prezenţa sa şi, mai ales, să-l ascult expunându-și vederile sale asupra bimetalismului, problemă în care îşi câștigase oarecare autoritate.

În seara aceea am suportat timp de o oră sau două pălăvrăgeala lui anostă cu privire la înlocuirea monedei bune prin una proastă, la valoarea reprezentativă a argintului, la deprecierea rupiei şi la adevăratele etaloane de schimb.

—Închipuiţi-vă — striga el, uşor înfuriat — că toate datoriile lumii ar avea scadenţa la aceeaşi dată şi că li s-ar pretinde debitorilor să le achite imediat; ce s-ar întâmpla, oare, în condiţiile de astăzi?

Am răspuns că, evident, lucrul acesta m-ar ruina. Atunci el a sărit de pe scaun, m-a dojenit pentru obişnuita mea superficialitate, care făcea imposibilă orice discuţie serioasă cu mine, şi a fugit să se îmbrace în vederea unei şedinţe.

În sfârșit, am rămas singur cu Gladys. Sunase, pentru mine, ora destinului. Toată seara mă simţisem în situaţia soldatului așteptând semnalul care urma să-i hotărască soarta nesigură şi încercasem pe rând atât nădejdea victoriei, cât şi frica înfrângerii.

Cât era de frumoasă, aşa cum o vedeam stând jos, cu

silueta desprinzându-i-se mândră şi delicată pe fondul roşu al draperiei! Şi cât era de rezervată!

Ne lega o frumoasă, o foarte frumoasă prietenie, însă care nu depăşea limitele uneia dintre acele camaraderii cum ar fi putut exista la *Gazette*, unde eram reporter, între unul dintre confraţii mei şi mine; perfect sinceră, perfect cordială — complet lipsită de preocuparea diferenţei de sex. Îmi displace profund când o femeie se arată faţă de mine prea sinceră şi prea liberă. Lucrul acesta nu măguleşte niciodată pe un bărbat. Acolo unde începe atracţia, începe şi timiditatea, şi neîncrederea — moştenire din zilele vitrege când dragostea mergea adesea mână în mână cu brutalitatea. Capul care se apleacă, ochii care-ţi ocolesc privirea, glasul care tremură, fiinţa întreagă care se apără, iată semnele prin care recunoşti pasiunea, şi nicidecum privirea făţişă sau răspunsul fără ocol. Deşi eram tânăr, avusesem timp să învăţ acest lucru sau să-l regăsesc în acea amintire a speciei, care se numeşte instinct.

Gladys întrunea toate calităţile femeii. Unii o socoteau rece şi aspră, dar un asemenea gând ar fi fost o trădare. Pielea uşor pârguită, de un colorit aproape oriental, părul negru ca pana corbului, ochii mari şi catifelaţi, buzele cărnoase dar delicate, totul dovedea la ea pasiunea ascunsă. Dar această pasiune aveam trista impresie că nu ştiusem s-o scot la lumină. În astă-seară însă trebuia cu orice preţ să grăbesc lucrurile şi să ies din nesiguranţă. Poate că mă îndreptam spre o înfrângere. Dar mai bine respins ca pretendent, decât acceptat ca frate.

Ajuns la această fază a gândurilor mele, eram gata să întrerup o lungă şi apăsătoare tăcere, când Gladys şi-a aţintit asupra mea ochii negri şi pătrunzători clătinându-și capul mândru, cu un surâs plin de mustrare.

—Presimt că ai de gând să-mi faci declaraţii, Ned. Păcat. Prietenia noastră era aşa de frumoasă!

Mi-am tras puţin scaunul spre ea.

—Cum de-ai ştiut că aveam intenţia asta? am întrebat-o,

într-adevăr surprins.

—Crezi că femeile se înşală? Crezi că i s-a întâmplat vreodată vreuneia să fie luată pe neaşteptate? Ned, prietenia noastră era atât de serioasă şi de frumoasă... Ce păcat ar fi s-o stricăm! Nu înţelegi oare cât e de minunat ca un băiat tânăr şi o fată tânără să poată sta de vorbă singuri, cum stăm noi, fără gânduri ascunse?

—Nu ştiu, Gladys. Dar, vezi, cred că tot atât de bine şi de fără gânduri ascunse fiecare din ei poate să stea de vorbă şi cu... cu şeful gării, de pildă!

Nu-mi dau bine seama cum am aruncat în timpul discuţiei numele acestui funcţionar. Dar, oricum, am făcut-o şi am izbucnit amândoi într-un hohot de râs.

—Nu, i-am răspuns deci. Ceea ce-mi oferi nu mi-e de-ajuns, Gladys. Aş vrea să te strâng în braţe, aş vrea să-ţi simt capul pe pieptul meu, aş vrea...

Îndată ce băgă de seamă că aş fi fost gata să pun în aplicare o parte din gândurile mele, sări de pe scaun.

—Ai stricat totul, Ned, zise ea. Totul se petrece aşa de normal până în clipa când intervin lucruri care n-au nici un rost! Ce păcat! Cum se face că n-ai mai multă stăpânire?

Dar nu-i ceva născocit de mine, am susţinut. Natura e de vină. Dragostea.

—Dragostea... Da, poate când e reciprocă, fără îndoială schimbă multe. Dar eu ştiu ce-i dragostea.

Şi totuşi, cu frumuseţea dumitale, cu sufletul dumitale, Gladys, eşti făcută pentru dragoste! Trebuie să iubeşti!

—Trebuie, mai întâi, să-ţi aştepţi ceasul.

—Dar de ce oare nu mă poţi iubi, Gladys? Din pricina înfăţişării mele, sau din altă pricină?

Ea s-a aplecat puţin, a întins mâna, mi-a răsturnat capul... Şi cât era de graţioasă când mă privea de sus, zâmbitoare şi gânditoare!

—Nu, nu-i asta — zise ea, în sfârșit. Nu eşti un închipuit,

prin urmare pot să ţi-o spun fără ocol. Dar e altceva, ceva mai serios...

—Caracterul?

A încuviinţat din cap, severă.

—Dar, ce-ar trebui să fac ca să mi-l schimb?... Ia-ţi un scaun şi să discutăm, însă nu-s dispus să spun nimic până nu te aşezi.

M-a privit cu un aer mirat, de neîncredere, mai puţin plăcut decât deplina ei încredere de până atunci. Cât de primitive şi de bestiale par sentimentele omului când le priveşti în toată goliciunea lor ! Dar poate că nu era decât o impresie de-a mea, personală. Gladys şi-a luat un scaun şi s-a aşezat.

—Să vedem, ce nu-ţi place la mine?

—Iubesc pe altul, mi-a răspuns ea.

De data asta am sărit eu de pe scaun.

—Nu, mi-a explicat, râzând de mutra mea. Nu o fiinţă anumită, ci un ideal. Bărbatul pe care-l visez nu l-am întâlnit încă.

—Descrie-mi-l. Cum ţi-l închipui?

—În multe privinţe ar putea să-ţi semene.

—Îţi mulţumesc pentru vorbele astea. Dar ce face el şi n-aş putea face şi eu? Ce poate fi omul acela: membru al unei societăţi de temperanţă, vegetarian, aeronaut, teozof, supraom? Nu există nici un lucru pe lume, Gladys pe care să nu fiu gata să-l încerc, numai pe simpla bănuială că ţi-ar fi pe plac!

A început să râdă, constatând cât eram de adaptabil:

—În primul rând, cred ca idealul meu n-ar vorbi aşa. Mi-l închipui mai dârz, mai puţin dispus să se supună capriciilor unei fete prostuţe. Mai întâi de toate, el n-ar putea fi decât un om activ, un om care ştie să privească moartea în faţă, fără să se teamă de ea, un bărbat care iubeşte riscul şi performanţa. Nu mi-ar fi dragă persoana lui, ci gloria lui, care s-ar răsfrânge asupra mea. Gândește-te la Richard Burton: povestea vieţii lui, scrisă de soţia lui, mă face să înţeleg dragostea pe care i-o purta! Dar lady Stanley? Ai citit vreodată acel admirabil capitol

final al cărţii pe care i-a consacrat-o soţului ei? Iată genul de om pe care o femeie îl poate adora din tot sufletul, pentru că ea nu apare în ochii lumii de loc micşorată, ci înălţată, ca inspiratoare a faptelor lui nobile!

Entuziasmul o făcea să pară atât de frumoasă, încât eram gata să renunţ de a-i mai răspunde. Mi-am adunat însă tot sângele rece şi i-am spus:

—Nu putem fi cu toţii Stanley sau Burton. Mai ales că ne lipseşte ocazia. Mie, cel puţin, mi-a lipsit totdeauna. Dacă mi s-ar prezenta, aş fi gata s-o folosesc.

—Dimpotrivă, ocaziile nu lipsesc, ci ne înconjoară de aproape. Caracteristica bărbatului pe care ţi-l descriu e că el îşi creează ocazia. Nimic nu-l opreşte. Cu toate că nu l-am întâlnit niciodată, îl cunosc aşa de bine! În jurul nostru nu lipsesc ocaziile de a deveni erou. Bărbaţilor le revine sarcina de a realiza aceste posibilităţi, iar femeilor de a-i iubi pe aceşti bărbaţi, ca o răsplată a acestor realizări. Ai văzut pe tânărul francez care a plecat cu balonul săptămâna trecută. Deşi se dezlănţuise furtuna, nu şi-a amânat plecarea hotărâtă. Măturat de vânt vreme de 24 de ore, a căzut la depărtare de 1500 de mile, drept în mijlocul Rusiei! Acesta e genul de bărbat care mă interesează. Gândește-te la gelozia celorlalte femei faţă de femeia iubită de el! Să mă simt invidiată din pricina unui bărbat, iată visul meu!

—Din dragoste pentru dumneata, aş face şi eu, bucuros, acelaşi lucru.

—N-ar trebui să-l faci din dragoste pentru mine, ci pentru că nu te-ai putea împiedica, pentru că o poruncă lăuntrică te-ar sili să-l faci, pentru că, în dumneata, eroul ar stăpâni omul! Când, luna trecută, ai povestit în gazetă explozia aceea de gaze din mina „*Wigan*”, de ce nu ai coborât ca să-i salvezi pe oamenii de-acolo, dispreţuind primejdia de-a fi asfixiat?

—Dar am coborât.

—Nu mi-ai spus-o niciodată.

—Nu credeam că aş fi avut, prin asta, vreun merit.

—Eu n-am ştiut nimic.

Un oarecare interes părea că se aprinde în ochii fetei.

—Ai fost viteaz.

—Nu se putea altfel. Nu faci un bun reportaj decât dacă te documentezi singur.

—Ce argument stupid! Asta răpeşte acţiunii dumitale orice poezie. Dar, indiferent de motivele pe care le-ai avut, sunt fericită că ai coborât în mină.

Mi-a întins mâna, cu un gest de o fermecătoare demnitate, iar eu, aplecându-mă, i-am sărutat degetele.

—Da, recunosc, sunt pur şi simplu o femeie romanţioasă, cu visuri de fetiţă. Dar aceste visuri îmbracă o formă atât de reală, atât de mult fac parte din mine, încât nu mă pot împiedica să nu mă port în consecinţă. Dacă o să mă căsătoresc, n-o să iau decât un bărbat celebru.

—De ce nu? am strigat. Femeile de felul dumitale sunt inspiratoarele bărbaţilor. Oferă-mi o ocazie, şi ai să vezi dacă n-o folosesc pe moment! Sau, mai bine, nu... Bărbaţii, aşa cum prea bine ai spus, trebuie să-şi găsească singuri ocaziile, fără să le aştepte de la alţii. Pe cinstea mea! Am pretenţia să fiu şi eu de vreun folos oarecare pe pământul ăsta!

Ea a râs de neaşteptatul meu entuziasm irlandez.

—De ce nu? a zis. Ai tot ce poate dori un bărbat: tinereţe, sănătate, putere, educaţie, energie. Acum câteva clipe m-ai mâhnit. Dar acum mă bucur — o, cât mă bucur! — că discuţia noastră a trezit în dumneata toate aceste gânduri.

—Şi dacă eu?...

Mâna ei caldă şi catifelată s-a lipit de buzele mele.

—Nici un cuvânt mai mult. Iată o jumătate de oră de când serviciul dumitale de noapte te reclamă. N-aveam curajul să-ţi amintesc lucrul acesta. O să mai vorbim poate într-o zi, după ce-ţi vei fi găsit adevărata menire...

Şi iată cum s-a întâmplat că, într-o seară ceţoasă de noiembrie, m-am trezit la Camberwell alergând după tramvai.

Inima îmi zvâcnea în piept, în dorinţa arzătoare ca ziua de mâine să nu se încheie fără a-mi fi sugerat o performanţă vrednică de stăpâna inimii mele! Dar cine, pe lumea asta, şi-ar fi închipuit că o să fie atât de neverosimilă şi determinată de nişte împrejurări atât de ciudate?

N-aş vrea ca acest capitol introductiv să fie socotit de către cititor ca neavând nimic comun cu povestirea mea.

El, acest capitol, e acela care o declanşează. Pentru că numai atunci când un bărbat păşeşte în viaţă cu credinţa că în jurul lui nu lipsesc ocaziile de a deveni erou, şi în inima lui se naşte dorinţa aprigă de a se folosi de una din ele — indiferent care i-o ieşi în cale — numai atunci el rupe, ca mine, cu mersul banal al vieţii, ca să intre în ţinutul misterios dar minunat unde îl aşteaptă marea aventură şi marea răsplată. Când am intrat în birourile ziarului Daily Gazette, în al cărui angrenaj nu eram decât o mică rotiţă, purtam în mine, puternic înrădăcinată, hotărârea de a găsi, de preferinţă chiar în noaptea aceea, o ocazie demnă de dorinţele frumoasei Gladys. Că, cerându-mi să-mi risc viaţa pentru asta, însemna din parte-i egoism şi asprime sufletească — iată amănunte de care nu ţii seama decât cu vârsta şi nicidecum în entuziasmul celor 23 de ani ai mei şi în patima celei dintâi dragoste.

Capitolul II

„Încearcă-ţi norocul cu profesorul Challenger !...”

Am avut întotdeauna, la ziar, o simpatie pentru şeful serviciului de ştiri, McArdle, un bătrânel roşcovan ursuz şi adus de spate. La rândul meu, speram că nu-i eram antipatic. Bineînţeles, adevăratul meu şef era Beaumont. Dar acesta trăia în atmosfera eterată a unui soi de înălţime olimpică, până unde nimic nu reuşea să se ridice decât dacă nu era cel puţin de importanţa unei crize internaţionale sau a unei remanieri de guvern. Îl vedeam din când în când pătrunzând în întunericul sanctuarului său: trecea singuratic şi maiestuos, cu ochii pierduţi, cu gândul la Balcani sau la Golful Persic. Plutea deasupra noastră, departe de noi. Noi nu-l cunoşteam decât pe McArdle, care îl reprezenta în faţa noastră. Când am intrat în biroul lui, bătrânelul mi-a făcut un semn uşor cu capul, ridicându-și ochelarii până în creştetul său chel.

—Din câte-am auzit, mi se pare că te descurci destul de bine, domnule Malone, a zis cu un accent scoţian, plin de bunăvoinţă.

I-am mulţumit.

—Reportajul dumitale privitor la explozia gazului de mină a fost foarte bun. Tot aşa de bun a fost şi acela cu privire la incendiul de la Southwark. Ai găsit nota justă. Dar vrei să-mi vorbeşti, mi se pare?

—Vreau să vă cer o favoare.

Ochii lui îngrijoraţi mi-au ocolit privirea:

—Zău? Şi despre ce-i vorba?

—Nu credeţi, domnule, că ar exista vreo misiune pe care să mi-o încredinţaţi în numele jurnalului nostru? Aş face totul ca s-o duc la bun sfârșit şi v-aş trimite un reportaj interesant.

—Despre ce fel de misiune vorbeşti, domnule Malone?

—Indiferent ce fel, numai să fie plină de aventuri şi de primejdii. Vă asigur că o să-mi dau toată silinţa. Mi-ar conveni cu atât mai mult cu cât ar fi mai grea.

—Pari destul de dispus să-ţi rişti viaţa.

—Ca să am un scop în viaţă.

—Bravo! Iată ce se cheamă entuziasm, domnule Malone! Din păcate, mă tem să nu fie cam târziu pentru acest soi de performanţe. O misiune specială dă rareori rezultate în raport cu cheltuielile pe care le cere. Şi, în orice caz, nu se încredinţează decât unui om experimentat, al cărui nume inspiră încredere marelui public. Întinsele spaţii virgine de pe harta lumii dispar de la o zi la alta şi nicăieri nu mai este loc pentru spiritele întreprinzătoare. Dar, ia stai! a zis, şi obrazul i s-a luminat de un zâmbet. Vorbind de întinsele spaţii virgine de pe hartă, mi-a venit o idee. Ce-ai zice dacă te-aş însărcina să demaşti un impostor, un Münchausen modern, şi să-l acoperi de ridicol? Va trebui să-i dezvălui minciunile. Ei, dragul meu prieten, ar fi grozav. Ce părere ai?

—Tot ce doriţi, unde şi când doriţi.

McArdle s-a gândit o clipă.

—Întrebarea care se pune, a zis în sfârșit, este să ştim dacă ai să te poţi înţelege sau măcar să stai, pur şi simplu, de vorbă cu omul nostru. Dar dumneata pari a avea un fel de talent de a te impune oamenilor: te faci simpatic şi ai o putere magnetică, asta desigur ca efect al vitalităţii tinereşti sau a ceva analog, bănuiesc. În ce mă priveşte, sunt ferm convins că lucrurile stau aşa.

—Sunteți prea binevoitor faţă de mine, McArdle.

—Încearcă-ţi dar norocul cu profesorul Challenger din Enmore Park.

Nu mi-am putut ascunde mirarea.

—Challenger? am strigat. Profesorul Challenger faimosul zoolog? Nu-i acela care i-a spart capul lui Blundell, de la *Telegraph*?

Şeful a schiţat un zâmbet:

—Asta te îngrijorează? Parcă-mi spuneai că eşti în căutarea aventurii...

—Iată una, într-adevăr, domnule, i-am răspuns.

—Întocmai. De altfel nu cred să meargă totdeauna atât de departe cu violenţa. Fără îndoială că Blundell a căzut la un moment nepotrivit sau a avut un fel greşit de a se comporta cu el. Poate că dumneata o să ai mai mult noroc sau mai multă dibăcie. Desigur că aici ar fi ceva de făcut în sensul dorinţelor dumitale, iar gazeta ţi-ar da mână liberă.

—Dar nu ştiu nimic despre Challenger, i-am spus. Mi-amintesc doar că i-am văzut numele pomenit la „Fapte diverse”, în legătură cu bătaia trasă lui Blundell.

—Am oarecari informaţii care te-ar putea îndruma, domnule Malone. Profesorul mă interesează de mai mult timp şi îl ţin sub observaţie.

Scoase o hârtie dintr-un sertar:

— Iată fişa lui. Ţi-o spun în rezumat:

„Challenger George Edward. Născut la Largs (Anglia de Nord), în 1863. Elev al Academiei din Largs, Universitatea din Edinburgh. Adjunct la British Museum, 1892. Conservator adjunct al serviciului de antropologie comparată, 1893. Renunţă la aceste funcţiuni în acelaşi an, în urma unor scrisori insultătoare. Titular al medaliei Crayston pentru cercetări în domeniul zoologiei. Membru corespondent la... (urmează o sumedenie de nume... mai multe rânduri scrise cu caractere mici: Societatea Belgiană, Academia Americană de Ştiinţe din La Plata etc., etc.). Fost Preşedinte al Societăţii de Paleontologie, Secţia H din Asociaţia britanică, şi aşa mai departe... A publicat: «Câteva observaţii asupra unei serii de cranii „omeneşti”», „Încercări asupra evoluţiei vertebratelor” şi numeroase articole, dintre care unul, „Ce se ascunde sub teoria weissmannismului”, a provocat o discuţie aprinsă la Congresul Zoologilor de la Viena. Distracţiile preferate: plimbări în aer liber, excursii în munţi. Adresa: Enmore

Park, Kensington, W”.

Iată, ia-o cu dumneata. Cred că în seara asta nu mai avem ce ne spune.

Am băgat hârtia în buzunar.

—O clipă, domnule, am stăruit, văzând că nu mai aveam în faţa mea un chip îmbujorat, ci o scăfârlie roşcată. Nu sunt încă lămurit de ce trebuie să iau un interviu acestui profesor. Ce-a făcut?

Capul s-a ridicat şi faţa a apărut imediat:

—Plecat singur în explorare, acum doi ani, în America de Sud. Întors anul trecut. Refuză să precizeze regiunea explorată, care cu siguranţă se află prin America de Sud. Începe o vagă poveste a călătoriei lui, când, din pricina unei obiecţii ridicate, se închide în el însuşi ca o stridie. Pare a fi fost eroul unei aventuri neobişnuite sau poate — ceea ce pare mai probabil — nu e decât un mincinos de prima clasă. A adus cu el câteva fotografii stricate, dar care au fost socotite ca fiind trucate. A devenit atât de irascibil, încât e în stare să sară asupra oricui l-ar întrerupe şi să arunce pe scări în jos pe gazetari. După părerea mea, nu-i decât un megaloman omucid cu înclinaţii ştiinţifice. Eşti destul de mare ca să te descurci singur. În orice caz, vei fi în siguranţă: legea cu privire la responsabilitatea patronului în materie de accidente te ocroteşte...

Un cap acoperit cu fire de păr roşcat s-a substituit iarăşi feţei roşcovane, care rânjea. Întrevederea se sfârșise.

M-am îndreptat spre Savage Club, dar în loc să intru, m-am rezemat de balustrada terasei Adelphi şi am rămas pe gânduri, uitându-mă la cursul uleios şi cafeniu al Tamisei. În aer liber, ideile îmi apăreau mai netede şi mai limpezi. Am scos fişa profesorului Challenger şi am citit-o la lumina unui glob electric. Şi am simţit ceva, ceva ce n-aş putea considera decât ca o inspiraţie. Ca să ajung până la fiorosul profesor, ştiam că nu trebuie să contez pe calitatea mea de gazetar. Pe de altă parte, violenţele despre care pomenea în două locuri biografia lui

sumară puteau fi datorate doar unui fanatism de savant. Oare nu exista în acest domeniu un loc pe unde ar fi fost accesibil? Trebuia să încerc.

Am intrat în club. Bătea ora 11 şi sala cea mare începea să se umple, cu toate că nu era încă îmbulzeală. Într-un fotoliu în apropierea căminului am observat un bărbat înalt, subţire şi ciolănos. Acesta şi-a întors capul chiar în clipa când îmi trăgeam scaunul lângă el. Era exact omul pe care aş fi dorit să-l întâlnesc — Tarp Henri, din redacţia revistei „Natura”: uscat, slab, numai piele şi oase, şi plin de bunăvoinţă faţă de cei pe care-i cunoştea. Am intrat de-a dreptul în subiect.

—Ce ştii despre profesorul Challenger?

—Challenger?

Şi-a încruntat sprâncenele nemulţumit:

—Challenger e individul acela care, plecat în America de Sud, s-a întors de-acolo cu o poveste nemaipomenită.

—Ce poveste?

Descoperise, zicea el, nişte animale extrem de ciudate. Dar între timp cred că s-a lăsat păgubaş. Sau, cel puţin trece totul sub tăcere. Întrebat de agenţia Reuter, a provocat prin declaraţiile lui o zarvă atât de mare, încât agenţia a găsit că e inutil să persevereze. Era, de altfel, o chestiune care-l putea discredita în ochii tuturor confraţilor lui. Pe cele câteva persoane care s-au arătat dispuse să-l ia în serios, le-a descurajat repede.

—Cum asta?

—Cauza e grosolănia lui nesuferită, purtarea lui imposibilă. O să-ţi citez, printre alţii, pe bătrânul Wadley, de la Institutul de Zoologie. Wadley i-a trimis următorul mesaj: „*Preşedintele Institutului de Zoologie prezintă omagii profesorului Challenger şi ar considera ca o favoare personală dacă domnia-sa ar binevoi să le facă, atât lui, cât şi colegilor lui, onoarea de a asista la viitoarea lor şedinţă*”. Ei bine, răspunsul lui Challenger nu poate fi exprimat în termeni decenţi.

—Totuşi mi-l poţi spune?

—Redat într-o formă acceptabilă, ar suna cam aşa: *„Profesorul Challenger prezintă omagii preşedintelui Institutului de Zoologie şi ar considera ca o favoare personală dacă ar binevoi să se ducă dracului!”*

—Doamne Dumnezeule!

—Da, cam aşa a zis şi Wadley. Îmi amintesc de bietul Wadley gemând la începutul şedinţei : „... *după 50 de ani de colaborări ştiinţifice*...” Nu şi-a mai venit niciodată în fire.

—Mai ştii şi alte amănunte despre Challenger?

—Eu sunt, după cum ştii, bacteriolog. Mai exact, raza mea de activitate e microscopul. Abia dacă mă uit la cele ce se văd cu ochiul liber. Sunt un cercetător situat la limitele cunoaşterii şi mă simt foarte stingherit când ies din laboratorul meu şi-mi întâlnesc semenii, aceste vietăţi neînchipuit de mari şi grosolane. Spiritul meu e prea dezlegat de cele lumeşti, ca să bârfesc. Totuşi, am auzit vorbindu-se de Challenger în lumea savanţilor: e un om pe care n-ai dreptul să nu-l iei în seamă. E cât se poate de inteligent, plin de viaţă şi de energie, dar în acelaşi timp intransigent, sclavul ideilor fixe şi fără nici un fel de scrupul. În chestiunea aceea sud-americană, nu a mers el oare până la a truca fotografiile?

—Mi-l descrii ca fiind sclavul unor idei fixe. Un exemplu?

—Exemple sunt cu miile, dintre care cel mai recent, referitor la Weissmann şi la evoluţionism, a fost cauza dezlănţuirii unui adevărat scandal la Viena.

— În ce împrejurări?

—Nu-mi amintesc bine. Dar avem la gazetă un text englezesc al procesului verbal de şedinţă. Binevoieşti să vii cu mine?

—Cu multă plăcere. Trebuie să iau un interviu profesorului şi caut un mijloc de a ajunge până la el. Îţi mulţumesc pentru bunăvoinţă. Te-aş însoţi chiar acum, dacă nu crezi că e prea târziu.

O jumătate de oră după aceea, în birourile „Naturii” stăteam aşezat în faţa unui impresionant volum. Articolul pe care îl cercetam, „Weissmann împotriva lui Darwin”, avea ca subtitlu: „Vii proteste la Viena. O şedinţă furtunoasă”. Chiar dacă insuficienţa culturii mele ştiinţifice mă împiedica să urmăresc discuţiile, totuşi puteam să-mi dau seama că profesorul englez, prin atitudinea lui arţăgoasă, provocase indignarea confraţilor de pe continent. „Proteste”, „Rumoare”, „Strigăte unanime” — iată primele trei subtitluri care mi-au sărit în ochi. Pentru rest, dacă articolul ar fi fost scris în limba chineză, nu l-aş fi înţeles mai puţin.

Te-aş ruga să mi-l traduci în englezeşte — i-am spus confratelui meu, cu voce gravă.

—Bine, dar e în englezeşte!

—Mi-aş încerca mai curând norocul cu textul original.

—Într-adevăr, pentru un profan e cam lipsit de claritate.

—Mi-ar trebui să găsesc mai mult decât o singură propoziţie pe înţelesul meu, din care să se desprindă o cât de vagă idee. Dar... iată una, cred... una aproape limpede. Am să mi-o transcriu. Îmi dă ocazia să iau contact cu fiorosul profesor.

—Asta e tot ce pot face pentru dumneata?

—O clipă, te rog! Aş vrea să-i scriu. Dacă-mi dai voie să-mi redactez chiar aici scrisoarea, pe o hârtie cu *en-tête*-ul revistei dumitale, poate că aş câştiga oarecare autoritate în ochii lui.

—Şi după asta, Challenger ar veni să facă aici un scandal, de să-i meargă vestea!

—Ba de loc. Ai să vezi scrisoarea. Te asigur că n-o să cuprindă nimic supărător.

—În cazul acesta, iată scaunul şi biroul meu. Găseşti acolo hârtie. Aş dori numai să arunc şi eu o privire pe scrisoarea dumitale, când o fi gata.

Nu mi-am precupeţit timpul. Şi îndrăznesc să spun că scrisoarea aceea avea o întorsătură fericită, aşa că i-am citit-o bacteriologului meu, nu fără oarecare mândrie de autor.

,,Iubite domnule profesor Challenger,

Nu sunt decât un modest doritor de a cunoaşte legile naturii. Am manifestat totdeauna cel mai viu interes în ce priveşte speculaţiile dv. asupra lui Darwin şi Weissmann. De curând am avut ocazia să-mi reîmprospătez cunoştinţele recitind...”

—Afurisit mincinos! a şoptit Tarp Henry.

—„... *recitind magistrala dv. comunicare de la Viena. Acest document, de o admirabilă claritate pare a lămuri problema definitiv. Îngăduiţi-mi totuşi să vă atrag atenţia asupra uneia din frazele dv. Spuneţi: «Protestez din toate puterile mele împotriva acelei aserţiuni exorbitante şi în întregime dogmatice, că fiecare* id *este un microcosm posesor al unei arhitecturi istorice lent elaborate de-a lungul seriei de generaţii». Nu credeţi că sunt în ea unii termeni prea categorici? Nu credeţi că ar trebui reluaţi şi verificaţi? Dacă mi-aţi îngădui, v-aş cere favoarea unei întrevederi, deoarece subiectul mă interesează şi aş dori să vă prezint prin viu grai unele, idei personale. Cu asentimentul dv., sper să am cinstea de a vă vizita poimâine, miercuri, la ora 11 dimineaţa.*

Al dv., domnule, cu deosebit respect şi sinceritate,

EDWARD D. MALONE”

—Ei? am întrebat, triumfător.

—Bine, dacă conştiinţa dumitale se simte împăcată...

—Nu m-a mustrat niciodată cu nimic.

—Şi ce-ai de gând să faci?

—Să-l vizitez pe Challenger. Odată ajuns acolo, o să găsesc eu vreun pretext să încep discuţia. La nevoie, i-aş dezvălui chiar subterfugiul de care m-am folosit. Dacă Challenger are cât de cât, spirit sportiv, orgoliul lui o să fie măgulit.

— Crezi? Ia seama ca, în loc să-i mângâi dumneata orgoliul, să nu te mângâie el pe dumneata! Ai grijă să te îmbraci în echipament american de fotbal sau cu o cămaşă de zale. La

revedere. O să-ţi ţin răspunsul lui la dispoziţie miercuri dimineaţa, dacă binevoieşte să-ţi răspundă. E un om violent, țâfnos, primejdios şi nesuferit pentru toţi cei care se apropie de el şi nu e combătut de savanţi decât în măsura în care îşi pot permite vreo îndrăzneală la adresa lui. Poate că ar fi fost mai bine pentru dumneata să nu fi auzit niciodată vorbindu-se de el...

Capitolul III

Un om imposibil...

Temerile ca şi nădejdile prietenului meu n-au fost întemeiate. Când am sosit miercuri la sediul „Naturii” am găsit un plic purtând ştampila din West Kensington, pe care numele meu era scris cu nişte litere ca de sârmă ghimpată. Iată ce conţinea plicul:

„Enmore Park W

Domnule,

Am primit scrisoarea prin care vă oferiţi să împărtăşiţi vederile mele. Vederile mele nu au nevoie să fie împărtăşite nici de dv., nici de altcineva. Aveţi îndrăzneala să numiţi „speculaţii” declaraţiile mele asupra darwinismului. Ţiu să vă semnalez grava necuviinţă pe care o provoacă asemenea cuvânt într-o asemenea materie. Contextul, totuşi, îmi dovedeşte că aţi păcătuit mai mult din ignoranţă şi lipsă de dibăcie decât din răutate. În consecinţă, vă scot de sub acuzare. Una din frazele lucrării mele pare a vă fi dat oarecum de furcă. Aş fi crezut că numai o inteligenţă submediocră n-ar fi putut să sesizeze imediat acest punct de vedere. Dar dacă într-adevăr lucrul acesta cere o explicaţie, sunt de acord să vă primesc la ora fixata, în ciuda dezgustului pe care mi-l provoacă, fără excepţie, vizitele şi vizitatorii. Feriţi-vă de a crede, aşa cum aţi putea fi ispitit s-o faceţi, că mi-aş putea schimba eventual părerea. Nu-mi exprim niciodată o părere decât în mod deliberat şi după ce am chibzuim îndelung asupra ei. A-mi lua vorba înapoi nu intră în obiceiurile mele. Binevoiţi, atunci când vă veţi prezenta, să arătaţi valetului meu, Austin, plicul

acestei scrisori: el trebuie să ia toate măsurile de precauţie necesare spre a mă apăra împotriva acelor puşlamale neruşinate rare se numesc gazetari.

Al.dv.sincer,
GEORGE EDWARD CHALLENGER"

I-am citit această scrisoare Lui Tarp Henry, care venise de dimineaţă să ia rezultatul demersului meu. Drept răspuns, Tarp mi-a spus doar atât:

—Tocmai s-a descoperit o substanţă, cuticura sau cam aşa ceva, mai eficace decât *arnica*[1] pentru vindecarea rănilor...

Unii oameni au un deosebit simţ al umorului.

Era aproape 10 şi jumătate când am primit scrisoarea. La ora exactă fixată pentru întâlnire, o trăsură m-a lăsat în faţa unei case, al cărei grilaj impunător şi ale cărei ferestre cu perdele bogate dovedeau că temutul profesor se bucura de o frumoasă stare materială: Uşa mi-a fost deschisă de un individ ciudat, negricios şi uscat, fără vârstă, care purta o vestă de postav gros şi jambiere brune, de piele. Am aflat mai târziu că era şoferul, care îndeplinea toate serviciile ori de câte ori ultimul valet o lua la goană.

M-a privit din cap până în picioare, cu nişte ochi albaştri pătrunzători.

—Sunteţi aşteptat? a întrebat.

—Mi s-a fixat o întâlnire.

—Scrisoarea dumneavoastră?

I-am arătat plicul.

—Bine!

Părea foarte puţin vorbăreţ. L-am urmat în coridor, când, dintr-o odaie în care mi-am dat seama că era sufrageria, a apărut deodată în faţa mea o femeie scundă cu trăsăturile mobile şi vii,

[1] *Arnica montana* – plantă tonică şi stimulentă, din care se extrage o tinctură bună pentru vindecarea bolilor (n.t.).

cu ochii negri şi cu tip mai mult francez decât britanic.

—O clipă, îmi spuse ea. Aşteaptă puţin, Austin. Poftiţi înăuntru, domnule. Daţi-mi voie să vă întreb dacă l-aţi mai întâlnit până acum pe soţul meu.

—N-am avut această cinste, doamnă.

—Atunci vă prezint dinainte scuzele mele. E un om imposibil, cu totul imposibil. Ţin să vă previn, ca să vă păziţi.

—Vă mulţumesc, doamnă.

—Îndată ce-l vedeţi că se înfurie, să nu mai rămâneți în odaie şi să nu vă mai pierdeţi timpul cu discuţii. Au mai avut şi alţii ocazia să regrete acest lucru. De fiecare dată se iscă un scandal care se răsfrânge şi asupra mea, şi asupra tuturor. Sper că vizita dumneavoastră nu este în legătură cu aceeaşi problemă, a Americii de Sud.

E cu neputinţă să minţi o femeie.

—O, e cel mai primejdios subiect! O să vă povestească lucruri despre care nu veţi crede nimic, ceea ce, de altfel, e uşor de înţeles. Totuşi, vă rog să nu-l contraziceţi, deoarece lucrul acesta îl scoate din fire. Prefaceți-vă că-l credeţi şi totul o să fie bine. Ţineţi seama că el însuşi crede ce spune. Despre asta puteţi fi sigur. Niciodată nu s-a pomenit un om mai cinstit. Nu vă mai reţin, asta i-ar da de bănuit. Dacă începe a fi primejdios, într-adevăr primejdios, sunaţi şi rezistaţi până sosesc eu. Chiar şi în clipele cele mai grave, tot mai păstrez asupra lui o oarecare autoritate...

Cu aceste cuvinte de încurajare, doamna Challenger m-a încredinţat tăcutului Austin, care aştepta asemeni unei statui a discreţiei. Valetul m-a condus la capătul coridorului, în faţa unei uşi la care a bătut. Un muget de taur i-a răspuns. Şi iată-mă în faţa profesorului.

Challenger stătea pe un scaun turnant, în faţa unei mese mari, acoperită cu cărţi, cu hărţi şi cu diagrame. În clipa când am intrat, s-a învârtit cu scaunul ca să mă privească din faţă. Înfăţişarea lui mi-a tăiat răsuflarea. Eram pregătit să văd un om

ciudat, dar nu o făptură atât de înspăimântătoare! Te surprindea prin statura lui, prin ţinuta lui impunătoare şi prin mărimea capului, mai uriaş decât orice am văzut vreodată pe un trup omenesc. Pălăria lui, dacă m-aş fi încumetat s-o încerc, mi-ar fi căzut până pe umeri! Avea una din acele figuri cu barbă, care în mintea mea se asocia cu imaginea unui taur asirian — o faţă roşie, cu barba de un negru bătând în albastru, coborând în bucle mari pe piept. Părul lui, cu totul neobişnuit, îi tăia fruntea ca o lungă bandă netedă. Ochii de un cenuşiu albăstrui, foarte limpezi sub smocurile negre şi groase ale sprâncenelor, aveau o privire ascuţită şi sfredelitoare care impunea. Umerii largi, pieptul bombat ca un butoi, mâinile de uriaş acoperite cu păr des — iată ce vedeam din persoana lui pe deasupra mesei. Un glas tunător agrava prima impresie pe care mi-o produsese celebrul profesor Challenger.

—Ei, despre ce este vorba? m-a întrebat el, cercetându-mă cu aroganţă.

Trebuia să-mi ascund surprinderea, pentru că, altfel, dialogul s-ar fi putut termina aici.

—Aţi binevoit să-mi fixaţi o întâlnire, domnule profesor, i-am răspuns domol.

Şi i-am împins plicul. El l-a luat şi l-a aşezat în faţa lui, pe masă.

—Aha, da... eşti tânărul care nu înţelege limba engleza, dar binevoieşte, pe cât se pare, să fie de acord cu concluziile mele generale.

—Întru totul, domnule profesor, întru totul — am declarat.

—Desigur! Asta o să-mi consolideze situaţia, nu-i aşa? Pentru că îmi aduci sprijinul dublei autorități : a vârstei şi a aspectului dumitale... Ceea ce nu împiedică totuşi să fii mai bun decât toţi măgarii aceia de la Viena, ale căror răgete în turmă nu mă jignesc mai mult decât guiţatul de unul singur al porcului englez!

M-a privit aşa, de parcă aş fi fost un exemplar din rasa

aceea.

—Purtarea lor, am spus, o găsesc îngrozitoare.

—Te asigur că sunt în stare să mă lupt singur şi n-am nevoie de simpatia dumitale. Da, singur, domnule, cu spatele la zid : acolo mă simt la locul meu. Dar să rezumăm. Dialogul acesta nu poate avea pentru dumneata prea mult farmec, iar pe mine mă plictiseşte peste orice închipuire. Aveai de prezentat, dacă nu mă înşel, câteva observaţii asupra unuia din aspectele tezei mele?

Felul lui de a fi, brutal şi direct, nu-mi lăsa putinţă să mă sustrag, şi totuşi trebuia să mă feresc, să pândesc un moment prielnic. De departe, lucrul acesta mi se păruse destul de simplu. Oare calităţile mele de irlandez mă vor părăsi tocmai acum, când aveam mai mare nevoie de ele? Challenger mă străpungea cu ochii lui de oţel.

—Explică-te! a mugit.

—Nu sunt decât un foarte modest cercetător, abia deasupra nivelului unui amator pasionat. Dar îmi pare că sunteți de o severitate exagerată faţă de Weissmann. Oare starea de fapt nu ar tinde, în momentul de faţă, să-i... consolideze doctrina?

—Ce stare de fapt? a zis Challenger, cu un calm ameninţător....

—Fără îndoială că nu există nici un fapt care să constituie, în adevăratul înţeles al cuvântului, o dovadă. Făceam aluzie, pur şi simplu, la ceea ce aş numi tendinţa ştiinţifică generală a gândirii moderne.

Challenger s-a aplecat spre mine cu o mare seriozitate.

— Ştii, cred, a început, făcând gestul de a număra pe degete, că unghiul cranian este un factor constant.

—Bineînţeles, i-am răspuns.

—Şi că telegonia este o ipoteză controversată.

—Fără nici o îndoială.

—Şi că ovulul este diferit de oul partenogenetic.

—Nici vorbă! am exclamat, mândru de îndrăzneala mea.

—Şi ce dovedeşte asta? m-a întrebat cu o voce blândă şi convingătoare.

—Într-adevăr, ce dovedeşte asta? am îngăimat. Ce dovedeşte asta?

Challenger gungurea.

—Vrei să ţi-o spun eu?

—V-aş ruga...

—Asta dovedeşte, a zbierat el într-o neaşteptată explozie de furie, că eşti o caiafă neruşinată, unul din acei mizerabili de gazetari, a căror ignoranţă e tot atât de mare cât şi neruşinarea lor!

Se ridicase dintr-o săritură, cu ochii ieşiţi din orbite.

În ciuda momentului critic, am avut timpul să observ, spre marea mea surprindere, că, deşi ridicat în picioare, îmi ajungea abia la umeri şi că, foarte mic de statură, stăvilit în creşterea lui uriaşă, vitalitatea lui înspăimântătoare se dezvoltase în lărgime, în grosime şi în volum cerebral: un Hercule scund.

—Ceea ce-ţi spuneam adineauri, domnule, striga acum aplecat înainte cu gâtul întins şi cu mâinile sprijinite de masă, era pur şi simplu pe păsăreşte, o păsărească ştiinţifică. Prin urmare, dumneata, care ai un cap cât o nucă, îţi închipui că o să fii mai dibaci decât mine! Ai pretenţia că eşti atotputernic, cabotin ce eşti! Fără îndoială că trebuie să ne plecăm cu toţii în faţa dumitale, în nădejdea vreunui cuvânt binevoitor? În nădejdea că vreunul dintre noi o să se poată ridica mai uşor? În nădejdea că vreunul dintre noi să se poată ţine în scări? Ştii oare că a fost o vreme când ţi s-ar fi tăiat urechile? Să ştii, lepră, că te cunosc prea bine! Ţi-ai pierdut măsura mârșăviei. Dar mă însărcinez eu să ţi-o aduc aminte. Te dezumflu, eu, balon umflat cu vânt! Se mai găseşte cineva pe lumea asta care să-ţi fie stăpân. Nu, domnule, nimeni nu-şi bate joc de George Edward Challenger! Nimeni nu i-a găsit încă naşul! Doar te-am prevenit, din clipa când ai ţinut să vii, că o faci pe propriul dumitale risc. Ai jucat un joc primejdios şi ai pierdut. Cu atât mai rău pentru

dumneata, iubite domnule Malone. Acum, plăteşte!

—S-avem iertare, domnule, i-am răspuns, retrăgându-mă spre uşă şi deschizând-o. Puteţi să mă insultaţi cât vreţi, vă dau voie. Dar totul are o margine, şi de atins n-o să mă atingeţi!

—Crezi?

Înainta cu paşi măsuraţi, cu un aer ameninţător. Dar deodată s-a oprit şi şi-a vârât mâinile butucănoase în buzunarele hainei scurte:

—Am mai avut până acum ocazia să arunc afară câţiva gazetari. Dumneata ai să fii al patrulea sau al cincilea. O amendă de 3 lire şi 15 şilingi, ăsta-i tariful obişnuit. Cam scump, dar face. Şi de ce, mă rog, nu ţi-ai urma şi dumneata confraţii? Mi se pare că o meriţi îndeajuns!

Şi-a reluat apoi mersul duşmănos, ridicându-se pe vârfuri ca un maestru de dans.

Aş fi putut fugi pe uşa holului, dar ar fi fost o laşitate din partea mea. De altfel, o mânie cât se poate de firească începuse să mă înfierbânte. Chiar dacă m-aş fi făcut vinovat faţă de omul acesta, atitudinea lui mă punea în legitimă apărare.

—Binevoiţi a vă îndepărta mâinile, domnule. N-o să sufăr nici cea mai mică atingere.

—Zău?!

Mustaţa lui neagră s-a ridicat şi un rânjet a făcut să-i sclipească unul din caninii albi:

—N-ai să suferi, zici, nici cea mai mică atingere?

—Domnule profesor, am strigat, fiţi om de înţeles! Cântăresc 15 stone, sunt tare ca fierul şi joc centru mijlocaş în fiecare duminică în echipa „London Irish”. Nu sunt eu omul...

În clipa aceea, el s-a repezit asupra mea. Din fericire deschisesem uşa, pentru că altfel am fi trecut prin ea! Ciocnirea ne-a făcut să ieşim în coridor, unde am agăţat în trecere un scaun, care a sărit împreună cu noi spre stradă. Barba lui Challenger îmi umplea gura, parcă eram încurcaţi unul într-altul, iar scaunul cel infernal îşi repezea picioarele printre ale noastre.

Austin, care veghea, avusese grijă să deschidă cele două canaturi ale uşii holului, O smucitură ne-a făcut să ne rostogolim pe scări de-a-ndăratelea. Am văzut uneori prin localurile de noapte acrobaţi executând figuri asemănătoare, şi am impresia că e nevoie de oarecare exerciţii ca să le reuşeşti, fără să te zdrobeşti. Scaunul s-a rupt în bucăţi, de pavaj, în timp ce Challenger şi cu mine ne-am rostogolit, înlănţuiţi în şanţul rigolei. S-a ridicat, ameninţând cu pumnii şi gâfâind ca un astmatic.

—Ei, a zis cu sufletul la gură, ţi-ajunge?

Dar şi eu, la rândul meu, îmi revenisem.

—Fanfaron ce eşti! am strigat.

Fără intervenţia foarte oportună a unui sergent de stradă, care a pus capăt acestei scene ridicole, înfigându-se în faţa noastră cu un carnet în mână, am fi fost gata să lichidăm conflictul pe loc, deoarece Challenger fierbea de dorinţă să se bată.

—Ce înseamnă asta? Nu vi-e ruşine? a început sergentul.

Era prima frază normală pe care o auzeam în Enmore Park.

—Ei, lămuriţi-mă..., stăruia omul, întorcându-se spre mine.

—Am fost atacat de omul ăsta, i-am spus.

—Atacat?

Profesorul nu zicea nimic. Gâfâia.

—Nu-i întâia oară când i se întâmplă! Sergentul a dat din cap cu asprime şi s-a întors spre Challenger: Ai mai avut şi luna trecută o poveste ca asta. Acum văd că tânărului ăstuia i-ai umflat ochiul.

Apoi către mine:

—Să-l arestez?

Mi s-a muiat inima.

—Nu, nici vorbă, i-am răspuns.

—Atunci, ce? a făcut sergentul.

—În povestea asta am şi eu o vină. Am pătruns la dumnealui prin surprindere. De altfel mă prevenise cinstit.

Sergentul şi-a închis carnetul.

Să nu te mai prind! i-a spus lui Challenger. Şi cum în jurul nostru începuseră să facă un cerc un băiat de la măcelărie, o bonă şi câţiva gură-cască, a adăugat:

—Circulaţi vă rog, circulaţi!

Apoi a început să coboare strada greoi, cu mica ceată după el.

Profesorul s-a uitat la mine. În ochii lui părea că râde ceva.

—Intră, n-am terminat-o încă cu dumneata, mi-a spus.

Fără să ţin seama de accentul sinistru al acestei invitaţii, l-am urmat în casă. Şi tot atât de rigid ca o statuie Austin a încuiat uşa după noi.

Capitolul IV

Lucrul cel mai important din lume...

Abia încuiase uşa, când doamna Challenger s-a şi repezit din sufragerie peste noi. Era grozav de furioasă. S-a proptit înaintea bărbatului ei, ca un cocoş în faţa unui buldog. Se vedea bine că mă văzuse ieşind, dar nu mă văzuse întorcându-mă.

—Eşti o bestie, George! i-a strigat. L-ai rănit pe tânărul acela frumos.

Profesorul a dat-o la o parte cu degetul cel mare:

—Iată-l la spatele meu. N-are nici pe dracu!

Ea s-a simţit ruşinată, şi cu drept cuvânt.

—Iartă-mă, nu te-am văzut, mi-a spus.

—Vă asigur că nu e cazul să fiţi îngrijorată, doamnă.

—Dar ţi-a făcut o vânătaie pe obraz! Da, George, eşti o bestie! Nu e zi de la Dumnezeu să nu te-apuci de scandal! Nu faci decât să stârnești râsul şi ura! Ai abuzat de bunătatea mea. Am ajuns la capătul răbdării!

—Iar ne răfuim în public! a mârâit Challenger.

—Dar nu mai e un secret pentru nimeni! a strigat ea. Oare te mai îndoieşti că toată strada, mai bine zis toată Londra... lasă-ne, Austin, nu mai avem nevoie de dumneata aici!... Te mai îndoieşti că am ajuns de râsul tuturor? Unde ţi-e demnitatea? Tu, care ar fi trebuit să fii profesor într-o mare universitate şi să te bucuri de respectul a mii de studenţi... Unde ţi-e demnitatea, George?

—Dar la demnitatea ta nu te gândești, scumpa mea?

—Încercarea e prea grea pentru mine. Ai ajuns o brută, o brută care se ţine numai de scandaluri!

—Te rog, Jessie!...

—Un scandalagiu, care nu ştie decât să zbiere ca un turbat!

—Haide! ajunge, i-a tăiat-o el. Treci la pocăinţă! Pe scaunul pocăinţei!

S-a aplecat şi, spre marea mea mirare, a ridicat-o şi a aşezat-o într-un colţ al holului, pe un piedestal negru de marmură, înalt de cel puţin 7 picioare, şi atât de îngust, încât nenorocita abia putea să-şi ţină echilibrul. Nimic mai ridicol decât priveliştea pe care-o oferea acum, expusă aşa, cu obrazul roşu de mânie, cu picioarele atârnate şi cu trupul înţepenit de frică să nu cadă!

—Dă-mă jos! gemea ea.

—Zi: „te rog”.

—Ce bestie eşti, George! Dă-mă imediat jos!

—Poftiţi în biroul meu, domnule Malone.

—Dar, domnule profesor, vă implor..., m-am rugat, uitându-mă spre doamna Challenger.

—Vezi, Jessie, domnul Malone intervine în favoarea ta... spune „te rog” şi te dau jos imediat.

—Bestie!... Te rog, te rog!

A coborât-o ca şi cum ar fi coborât o păsărică.

—Ar trebui să înveţi a te stăpâni, scumpa mea. Domnul Malone e gazetar. N-o să uite să raporteze toate astea mâine, în foaia lui, şi desigur că în cartier or să se vândă cu cel puţin 12 numere mai mult ca de obicei. Titlul: „Un scandal în lumea sus-pusă”... te simţeai grozav de sus pusă pe piedestalul acela, nu-i aşa? Apoi subtitlul: „Scurtă privire aruncată asupra unui menaj ciudat”. Pentru că acest domn Malone face parte din acel soi de oameni care se hrănesc cu gunoaie şi cu murdării. *Porcus ex grege diaboli* : un porc din turma diavolului... Nu-i aşa, domnule Malone? Ce zici?

—Sunteţi într-adevăr nesuferit! m-am indignat eu.

El a început să râdă, dar râsul lui semăna mai mult a muget.

—Şi totuşi, o să ne înţelegem imediat, a şoptit. S-a uitat la femeie, apoi la mine, scoțându-și înainte pieptul uriaş. Apoi, deodată, schimbând tonul, a zis: Iartă aceste glume de familie, domnule Malone. Te-am chemat îndărăt pentru un motiv mai serios decât acela de a te face părtaş la amuzamentele noastre

casnice. Dumneata, mică doamnă, şterge-o repede şi nu-ţi mai face sânge rău de pomană!

Şi-a lăsat amândouă mâinile lui mari pe umerii ei:

—Tot ce mi-ai spus e perfect adevărat. Dacă te-aş asculta, aş fi cu mult mai bun. Dar n-aş mai fi George Edward Challenger... Scumpa mea, sunt pe lume nenumăraţi oameni buni, dar nu-i decât un singur G.E.C. Rolul tău e să scoţi din el tot ce are mai bun!

Apoi a sărutat-o cu zgomot, lucru care m-a stingherit parcă mai mult decât brutalităţile lui.

—Şi acum, domnule Malone, a continuat reluându-și brusc demnitatea, pe-aici, te rog.

Ne-am întors în odaia pe care o părăsisem atât de furtunos cu zece minute înainte. Profesorul a închis uşa cu grijă în urma noastră, mi-a arătat un fotoliu şi mi-a împins în faţă cutia cu ţigări.

—Sunt „San Juan Colorado” veritabile — a zis. Adevărate calmante pentru oamenii irascibili. Dar rupe vârful cu dinţii, pentru Dumnezeu! Taie-l, şi taie-l cu tot respectul cuvenit! Şi acum, aşează-te în fotoliul ăsta comod şi ascultă cu atenţie tot ce am de gând să-ţi spun. Dacă o să-ţi vină vreo replică, păstreaz-o pentru altă dată. Mai întâi de toate, dacă te-am chemat din nou în casă după ce, pe bună dreptate, te aruncasem afară...

Şi-a scos bărbia înainte şi m-a privit cu un aer în care se vădeau în acelaşi timp şi sfidarea, şi aşteptarea unei replici din partea mea.

—...după ce, cum spuneam, te aruncasem pe bună dreptate afară, a fost din pricina răspunsului pe care i l-ai dat sergentului de stradă. Mi s-a părut că desluşesc în acest răspuns sentimente pe care nu sunt obişnuit să le constat la cei de o profesie cu dumneata. Luând asupra dumitale răspunderea scandalului, ai dat dovadă de dezinteres şi de o lărgime de vederi care m-au făcut să te privesc cu oarecare simpatie. Subspeţa umană din

care ai norocul să faci parte a rămas totdeauna dedesubtul orizontului meu. Răspunsul dumitale însă te-a ridicat deasupra lui. Ai crescut în ochii mei. De aceea te-am chemat să te întorci cu mine şi de aceea mi-a venit gust să te cunosc mai bine. Fii bun şi aruncă scrumul pe tăviţa japoneză, colo, pe masa de bambus din stânga dumitale...

Debitase acest discurs cu tonul unui profesor care îşi ţine cursul în faţa unei clase întregi. Îşi potrivise scaunul mobil aşa fel ca să mă privească din faţă, tremurând ca o broască uriaşă, cu capul răsturnat şi cu ochii pe jumătate acoperiţi de pleoapele dispreţuitoare. Deodată s-a întors într-o parte şi n-am mai văzut decât o claie de păr zbârlit şi lobul roşu al unei urechi. Căuta ceva în maldărul de hârtii de pe masa de lucru. Când s-a uitat din nou la mine, ţinea în mână un obiect care semăna cu un album de schiţe, grozav de ponosit.

—O să-ţi vorbesc despre America de Sud, a urmat. Dar, te rog, fără comentarii. Mai întâi de toate, vreau să-ţi aduc la cunoştinţă că nimic din ceea ce o să auzi aici n-o sa fie dat vreodată publicităţii fără aprobarea mea specială, pe care, după toate probabilităţile, n-o să ţi-o dau niciodată. Ne-am înţeles?

—O să fie foarte greu, i-am replicat. Socotesc că o relatare corectă...

Challenger a pus albumul pe masă:

—Atunci încheiem discuţia. Bună ziua.

—Nu! am strigat. Nu! Primesc condiţiile dumneavoastră, de vreme ce nu-i chip altfel.

—Nici să nu te gândești că ai putea să faci altfel! a zis el.

—Atunci vă promit.

—Pe cuvânt de onoare?

—Pe cuvânt de onoare.

M-a privit, cu îndoială, cu ochii lui pătrunzători.

—Dar, în definitiv, cine-mi garantează cuvântul dumitale?

—Într-adevăr, domnule, am izbucnit, întreceţi orice măsură. Niciodată, până acum, nu m-a tratat cineva în felul ăsta!

Indignarea mea părea să-l interesează mai mult decât îl stinghereşte.

— Capul rotund, a şoptit, brahicefal, ochii cenuşii, părul negru, o caracteristică negroidă; bănuiesc că trebuie să fii celt.

—Sunt irlandez.

—Irlandez din Irlanda?

—Da, domnule.

—Atunci totul se explică. Vrei să-mi promiţi ca ai să păstrezi pentru dumneata confidenţele mele? De altfel, or să fie destul de incomplete. N-o să-ţi dau decât vagi indicaţii. În primul rând, trebuie să ştii că acum doi ani am făcut în America de Sud o călătorie sortită să intre în domeniul ştiinţei clasice. Îmi propusesem să verific unele concluzii trase de Wallace şi Bates, lucru care n-ar fi posibil decât observând faptele raportate deci în condiţii identice cu acelea în care le observaseră ei înşişi. Chiar dacă expediţia mea nu ar fi avut decât acest rezultat, şi încă merita atenţie. Dar s-a petrecut acolo un incident care a deschis o nouă cale cercetărilor mele.

Ştii, sau, ceea ce e mai probabil în aceste vremuri de semidoctism, nu ştii că unele regiuni din bazinul Amazonului au rămas încă neexplorate şi că în fluviul acela uriaş se varsă nenumăraţi afluenţi, dintre care unii nu au apărut niciodată pe vreo hartă. Am vizitat acest ţinut puţin cunoscut, i-am studiat fauna şi asta mi-a furnizat material pentru mai multe capitole ale monumentalei opere de zoologie care va constitui încoronarea carierei mele. Mă întorceam, socotindu-mi misiunea îndeplinită, când am avut ocazia să-mi petrec noaptea într-un mic sat indian, aşezat la locul unde se varsă în Amazon unul din afluenţi, al cărui nume sau curs nu vreau să-l precizez...

Indigenii aparţineau acelei rase de indieni Cucama, pe cât de ospitalieri pe atât de degeneraţi, ale căror facultăţi mintale abia dacă depăşesc pe acelea ale unui veritabil londonez. Câteva vindecări pe care reuşisem să le fac în timp ce coboram fluviul îmi câștigaseră stima lor, aşa că nu m-am mirat aflând, la

întoarcerea mea, că mă aşteptau cu nerăbdare. Înțelegând din semnele lor că era vorba de un caz grabnic, l-am urmat pe şef până la una din colibe. Când am intrat înăuntru, bolnavul la care fusesem chemat tocmai îşi dăduse sufletul. Am constatat cu mirare că nu era vorba de un indian, ci de un alb, ba chiar de un alb dintre cei mai albi, deoarece avea părul cânepiu şi prezenta toate caracteristicile albinosului. Hainele lui zdrenţuite şi slăbiciunea lui îngrozitoare trădau îndelungi mizerii. Indigenii nu-l cunoşteau. Îl văzuseră târându-se prin pădure până în dreptul satului, singur şi într-o stare de epuizare totală.

Raniţa lui zăcea lângă culcuş. Am avut curiozitatea s-o cercetez. Înăuntru, o mică bandă de pânză purta însemnate numele şi adresa: „Maple White, Lake Avenue, Detroit Michigan”. Domnul meu, o să mă vezi întotdeauna gata să mă descopăr în faţa acestui nume: Maple White. Nu exagerez nimic spunând că gloria lui va ajunge egală cu a mea, atunci când meritele vor fi împărţite între noi, pe bună dreptate.

Din conţinutul raniţei se vedea bine că omul acela fusese un artist şi un poet în acelaşi timp. Erau acolo fragmente din poezii şi, fără să mă socotesc un critic, mărturisesc că mi s-au părut cu totul lipsite de talent. Se mai găseau şi câteva picturi mediocre, reprezentând privelişti de pe fluviu, precum şi o cutie de culori, una de creioane, câteva pensule, osul acesta încovoiat pe care-l vezi pe călimara mea, un volum din „Molii şi Fluturi” de Baxter, un revolver de duzină şi câteva cartuşe. În ce priveşte obiectele de îmbrăcăminte, fie că acest ciudat vagabond nu avusese asemenea lucruri niciodată, fie că le pierduse, nu exista nimic.

Eram pe punctul să mă îndepărtez, când mi s-a părut că zăresc ieşind ceva din buzunarul hainei lui zdrenţuite. Era albumul pe care îl ai în faţa dumitale, tot atât de puţin aspectuos şi atunci ca şi acum. Şi nimeni n-ar putea să aibă mai mult respect şi mai multă grijă de o ediţie princeps a lui Shakespeare decât am avut eu faţă de această relicvă, din clipa când întâmplarea mi-a pus-o la îndemână. Te rog, domnule, să iei în

mână o clipă aceste pagini, să le răsfoieşti şi să le cercetezi una câte una.

Şi, aprinzându-și o ţigară, Challenger s-a aplecat, urmărind cu o atenţie sălbatică impresia pe care trebuia s-o facă documentul asupra mea.

Am deschis albumul în aşteptarea unei revelaţii, fără să-mi închipui, de altfel, de ce natură ar fi putut să fie. Prima pagină m-a dezamăgit: nu înfăţişa decât portretul unui bărbat gras, într-o bluză pescărească, cu următoarea explicaţie: „Jimmy Colver, de pe vasul-poştă”. Schiţe de indieni şi scene din viaţa indienilor umpleau apoi mai multe pagini. După aceea venea portretul unui preot voios şi rubicond, care purta o pălărie cu boruri largi şi stătea în faţa unui european foarte slab: „Gustare cu Fra Cristofero, la Rosario” spunea explicaţia. Veneau apoi schiţe de femei şi de copii, apoi o serie lungă de animale, cu următoarele explicaţii: „*Manatee* pe un banc de nisip”, „Broaşte ţestoase cu ouăle lor”, „*Ajuti* negru sub un palmier *miriti*” (şi desenul înfăţişa un animal destul de asemănător cu porcul domestic). În sfârșit, două pagini pe care se vedeau nişte saurieni înspăimântători, cu boturile ascuţite. I-am spus profesorului:

—Evident, ăştia nu-s decât nişte crocodili.

—Aligatori, domnule! Aligatori. În America de Sud nu sunt crocodili adevăraţi. Se deosebesc unii de alţii...

—Vreau să spun că nu văd aici nimic deosebit, nimic care să justifice entuziasmul dumneavoastră.

Profesorul surâse cu un aer candid.

—Întoarce pagina, mi-a spus.

Am întors-o, dar tot n-am izbutit să înţeleg ceva. Vedeam un fel de mâzgălitură, una din acele schiţe improvizate, cu ajutorul cărora pictorii peisagişti îşi pregătesc adeseori peisajul definitiv. Grămezi de vegetaţie peniformă, de un verde gălbejit, porneau din primul plan, ca să se înalţe până la o linie de stânci drepte, de un roşu închis, cu dungi scobite ciudat, al cărei aspect îmi amintea de anumite formaţiuni bazaltice. Într-un anumit

punct se ridica o stâncă izolată, în chip de piramidă, împodobită cu un copac uriaş şi părând despărţită de lanţul principal printr-o despicătură. Deasupra tuturora se întindea cerul albastru al tropicelor. Zidul neîntrerupt al stâncilor tivit cu franjuri subţiri de verdeaţă, închidea orizontul. Pe pagina următoare era o altă acuarelă, reprezentând aceeaşi privelişte, dar mult mai apropiată, aşa încât puteai vedea desluşit toate amănuntele.

—Ei bine? m-a întrebat Challenger.

—Ei bine, cred că ne aflăm în faţa unei formaţiuni curioase, i-am răspuns, dar mă pricep prea puţin în geologie ca să-mi permit s-o consider extraordinară.

—Extraordinară? a repetat el după mine. Dar e unică! E de necrezut! Nimeni n-ar fi visat vreodată aşa ceva. Acum întoarce pagina.

Am întors-o şi mi-a scăpat un strigăt de mirare. Era, pe o pagină întreagă, imaginea celei mai nemaipomenite făpturi pe care am văzut-o vreodată. Vis de opioman, nălucirea unui creier în delir. Avea un cap de pasăre de pradă, trup de șopârlă pântecoasă, iar coada lungă îi era acoperită cu ţepi. Spinarea cocoşată avea de-a lungul ei un fel de creastă dinţată sau, mai exact, cam o duzină de creste ca de cocoş aşezate la rând, una după alta. În faţa dihaniei se vedea un fel de stafie sau de pitic cu chip omenesc, care se uita la ea înspăimântat.

—Ei bine, ce zici de asta? a strigat profesorul Challenger, frecându-și mâinile.

—E ceva monstruos, grotesc!

—După părerea dumitale, cum a putut oare pictorul să imagineze o asemenea jivină?

—Poate sub influenţa ginului...

—Altă explicaţie mai bună nu găseşti?

— Dumneavoastră, domnule, aveţi vreuna?

—Eu cred că această lighioană există şi că artistul a desenat-o după natură.

Aş fi pufnit în râs dacă n-ar fi fost frica salvatoare de vreo

nouă tumbă pe coridor.

—Fără îndoială, fără îndoială, am încuviinţat eu, aşa cum îi dai dreptate unui nebun. Mărturisesc totuşi, am adăugat, că acest personaj minuscul mă intrigă. Dacă ar fi un indian, ar dovedi, la rigoare, existenţa unei rase de pigmei în America. Dar s-ar părea că e un european, cu o pălărie ca acelea pe care le poartă plantatorii...

Profesorul sufla pe nări ca un bivol înfuriat.

—Admirabil! a strigat. Într-adevăr, în materie de paralizie cerebrală sau de inerţie intelectuală ai depăşit măsura! Lărgeşti simţitor sfera posibilităţilor! Te felicit!

De ce m-aş fi supărat? În faţa unei fiinţe atât de absurde, n-ar fi avut rost să mă prăpădesc de indignare. Am surâs, obosit.

—Omul acela, am zis, mi se pare prea mic.

—Uite aici, a urmat, aplecat peste desen şi subliniindu-l cu degetul lui gros şi păros. Vezi planta asta din spatele animalului? O iei drept o păpădie, probabil, sau drept o varză de Bruxelles? Sau drept ce alta? Ei bine, e un copac care se cheamă arborele de fildeş, capabil să atingă o înălţime de 50 sau de 60 de picioare. Nu înţelegi oare că personajul aşezat acolo îşi are rostul lui? în realitate, aşezat în faţa jivinei, artistul n-ar fi putut să rămână în viaţă ca s-o deseneze. Dacă s-a zugrăvit pe el însuşi acolo, a fost doar ca să ne dea o idee despre proporţiile monstrului. Să admitem că omul ar măsura ceva mai mult de 5 picioare. Copacul fiind de zece ori mai înalt, asta ne arată cu precizie proporţiile dihaniei.

—Doamne sfinte am strigat. Credeţi, prin urmare, că acest animal... Dar atunci gara de la Charing Gross abia i-ar putea sluji drept cuşcă!

—Putem afirma, lăsând la o parte orice exagerare, că ne aflăm fără doar şi poate în faţa unui specimen interesant a zis profesorul, cu bunăvoinţă.

—Dar, am obiectat după ce am întors şi ultimele file şi m-am convins că nu mai era nimic de văzut în album nu cred că

dumneavoastră, un om de ştiinţă, o să faceţi abstracţie de tot ansamblul cunoştinţelor omeneşti şi o să puneţi bază pe o simplă schiţă găsită în bagajul unui aventurier american, o schiţă datorită poate haşişului, poate febrei sau, pur şi simplu, capriciului, unei imaginaţii care ţine de fantasmagorie!

Drept răspuns, profesorul a luat un volum din raft:

— Admirabila monografie pe care o vezi e opera unui savant de mare valoare, prietenul meu Ray Lancester. Este aici o planşă care ar trebui să te intereseze. Iată, am găsit-o. Are ca explicaţie: „Aspectul probabil al stegozaurului dinozaurian jurasic”. Laba de dinapoi măsoară ea singură de două ori cât un om adult. Ce părere ai?

Profesorul mi-a întins cartea. Am făcut ochii mari şi am privit desenul. Această reconstituire a monstrului preistoric era perfect asemănătoare cu schiţa artistului necunoscut.

—Fără îndoială, e foarte curios, am spus.

—Nu crezi că e concludent?

—Poate să nu fie decât o simplă coincidenţă. S-ar putea întâmpla ca americanul dumneavoastră să fi văzut vreo imagine ca asta care să-l fi impresionat. Ar fi uşor de înţeles că mai târziu, în delir, să-şi fi adus aminte...

—Foarte bine, a zis profesorul, cu îngăduinţă. Să nu mai vorbim de asta. Dar binevoieşte, te rog, să te uiţi la osul acesta.

Şi mi-a întins osul despre care spusese că făcea parte din obiectele aparținând mortului. Era lung cam de şase ţoii, lat cam de două degete şi păstra încă, la unul din capete, câteva fragmente de cartilaje uscate.

—Cărui animal cunoscut i-ai atribui dumneata acest os? m-a întrebat.

L-am cercetat cu grijă şi am încercat să-mi amintesc unele noţiuni foarte îndepărtate.

—S-ar zice ca e o uriaşă claviculă omenească, am îndrăznit să spun.

Profesorul a făcut un gest de dispreţ, ridicându-și ochii spre

cer:

—Clavicula omenească e curbă şi osul acesta e drept. Şi are o scobitură în formă de şanţ, în care s-a articulat probabil un tendon. Nu, n-are nimic comun cu o claviculă.

—În cazul acesta, mărturisesc că nu ştiu.

—Nu trebuie să roşeşti; toată presa din South Kensington nu ştie o boabă mai mult! A scos apoi dintr-o cutiuţă un oscior de mărimea unui grăunte: După părerea mea, osciorul ăsta, care este de om, corespunde osului pe care îl ţii în mână şi care este de animal. El îţi poate da o idee despre dimensiunile animalului căruia îi aparţine. Bagă de seamă că osul nu e un os-fosilă, ci unul recent, dovadă bucăţelele de cartilaj care mai aderă încă la el. Ce părere ai?

—Ştiu şi eu? Poate un elefant... Profesorul a tresărit dureros:

—Să vorbeşti de elefanţi în America de Sud! Chiar în secolul ăsta de primitivism, şi încă!...

—Atunci — am zis — vreun animal uriaş de pe-acolo... un tapir, de pildă.

—Eşti de acord, cred, tinere, că stăpânesc toate elementele acestei probleme. Află prin urmare că osul acesta nu poate proveni nici de la un tapir şi nici de la vreun animal de care se ocupă zoologia. Provine de la un animal foarte mare, foarte puternic şi, după toate probabilităţile, foarte fioros, care există undeva pe pământ dar pe care ştiinţa nu l-a clasificat încă. Tot mai eşti sceptic?

—Nu, dar asta nu mă împiedică să fiu extraordinar de interesat!

—Atunci n-am pierdut orice nădejde în ceea ce te priveşte. În dumneata mai licăreşte încă o urmă de raţiune. Vom încerca, încet şi cu răbdare, să pătrundem până la ea. Să-l lăsăm la o parte pe artistul meu american şi să-mi urmez povestirea. Îţi închipui că nu puteam părăsi Amazonul fără să adâncesc descoperirea pe care o făcusem. Se ştia cu aproximaţie din ce

direcţie venise călătorul american. Chiar numai legendele indiene ar fi fost de-ajuns să mă călăuzească, deoarece o tradiţie comună tuturor triburilor de pe coastă afirmă existenţa unui ţinut ciudat. Ai auzit, fără îndoială, despre *Curupuri*.

—Niciodată.

—*Curupuri* e duhul pădurilor, o fiinţă cumplită, de obicei răufăcătoare, care în general trebuie ocolită. Nimeni nu-i cunoaşte cu precizie forma şi esenţa. Dar numai la auzul numelui ei toată lumea tremură, de la un capăt la celălalt al Amazonului. Toate triburile arată, ca fiind sălaşul lui *Curupuri*, aceeaşi regiune. Şi regiunea era tocmai aceea de unde venise americanul. Am bănuit acolo o taină de nepătruns şi am socotit ca era de datoria mea s-o dezleg.

—Şi ce-aţi făcut?

Îmi mai pierise puţin din îndrăzneală. Omul acela impresionant mă obliga să fiu atent şi-mi impunea respect.

—Am izbutit să înving rezistenţa indigenilor, care-i atât de grozavă în această privinţă, încât nu le îngăduie nici măcar să aducă vorba despre acest subiect. Şi prin metode de convingere, prin daruri alese, la care s-au adăugat uneori, o mărturisesc, ameninţarea de a face uz de forţă, am obţinut ca doi dintre ei să-mi slujească drept călăuză. După diverse aventuri, pe care nu ţi le mai spun aici, de-a lungul unui itinerar mai mult sau mai puţin lung şi complicat, într-o direcţie pe care nu e necesar s-o cunoşti, am ajuns în sfârşit într-o regiune care n-a fost niciodată menţionată pe vreo hartă şi nici vizitată de altcineva decât de nefericitul meu predecesor. Fii bun şi aruncă-ţi privirea aici.

Şi mi-a arătat o fotografie format 10x16.

—Aspectul neclar al acestei fotografii vine de acolo că barca noastră s-a răsturnat coborând râul şi caseta cu filmele nedevelopate s-a spart. Cele mai multe s-au stricat. A fost o pierdere ireparabilă, aproape un dezastru. Am salvat totuşi, în parte, câteva fotografii, printre care şi aceasta. Te rog să primeşti explicaţia mea aşa cum ţi-o dau. S-a vorbit de trucaj: nu

e de demnitatea mea să discut asemenea afirmaţie.

Fotografia, foarte decolorată, avea pe deasupra un fel de ceaţă, pe care o critică rău intenţionată ar fi putut s-o interpreteze oricum. Reprezenta un peisaj posomorit şi şters, unde, uitându-mă bine, am descoperit o câmpie înșirându-și copacii până la o linie de stânci înalte, care dădeau foarte exact impresia unei cascade uriaşe văzută de la distanţă.

—Locul mi se pare a fi acelaşi ca în schiţa lui Maple White.

—E într-adevăr acelaşi, mi-a răspuns profesorul. Am găsit şi unele urme ale taberei artistului. Acum priveşte asta...

Era aceeaşi privelişte, dar văzută mai de aproape. Deşi foarte proastă, fotografia lăsa să se contureze cu precizie, în mijlocul ei, vârful cel ascuţit de stâncă încoronat de copacul lui.

—Hotărât, nu mai încape îndoială, i-am răspuns.

—Cu atât mai bine, a zis Challenger. Am făcut un pas înainte, nu-i aşa? Fă-mi plăcerea şi examinează stânca aceea ascuţită. Nu observi nimic?

—Un copac uriaş.

—Şi pe copac?

—O pasăre uriaşă, am răspuns.

Mi-a întins o lupă.

—Da, am spus, cu ochiul lipit de sticlă. Pe copac e o pasăre mare, cu ciocul lung, ceva ca un pelican.

—Felicitările mele pentru perspicacitatea dumitale. Dar nu-i nici un pelican. De altfel, nici măcar nu-i o pasăre. E un animal, şi poate că te-ar interesă să afli că am ucis unul ca el. Datorită acestui fapt, am adus o dovadă a descoperirilor mele, numai una, fără îndoială, dar incontestabilă.

—Aveţi această dovadă?

În sfârşit aş fi avut şi eu una!

—Aş fi avut-o dacă, din nenorocire, acest excepţional specimen n-ar fi urmat soarta fotografiilor şi n-ar fi pierit în naufragiu. Am reuşit să-l prind chiar în clipa când dispărea în vâltoarea curentului. Mi-a rămas în mână doar o bucăţică de

aripă. Când valul m-a aruncat fără cunoştinţă pe mal, ţineam încă între degete biata rămăşiţă pe care ţi-o arăt acum.

A scos dintr-un sertar un os încovoiat, lung de două picioare cel puţin, de care atârna o membrană. Am chibzuit că asta putea să fie partea superioară a unei aripi de liliac monstruos.

—Un liliac uriaş?... am îndrăznit.

—Haida-de! a făcut profesorul, pe un ton de dojană. Trăiesc într-o lume despre care n-aş fi bănuit niciodată cât de puţin cunoaşte principiile fundamentale ale zoologiei! Cum poţi să nu ştii acest adevăr elementar de anatomie comparată, că aripa unei păsări constituie un antebraţ, pe când aceea a unui liliac se compune din trei degete spaţiate şi legate prin membrane? în cazul de faţă osul nu are, cu siguranţă, nimic comun cu un antebraţ şi nici n-ar putea să provină de la un liliac, fiind numai unul şi prevăzut cu o singură membrană. Prin urmare, dacă nu vine nici de la o pasăre, nici de la un liliac, care i-ar putea fi provenienţa?

Epuizasem tot bagajul de cunoştinţe.

—Nu ştiu, i-am răspuns.

El a deschis volumul la care se mai uitase o dată şi mi-a arătat o planşă:

—Monstrul înaripat pe care-l vezi aici se numeşte dimorfodon sau pterodactil, reptilă zburătoare din perioada jurasică. Întoarce pagina şi o să găseşti diagrama reprezentând mecanismul aripii lui. Compar-o cu fragmentul pe care-l ai în mână.

O singură privire mi-a fost de ajuns. După surpriză, a venit convingerea. M-am înclinat în faţa concordanţei dovezilor. Schiţa lui Maple White, fotografiile, povestirea profesorului, fragmentul de aripă — toate la un loc formau un ansamblu de dovezi şi m-am grăbit să i-o spun lui Challenger. I-am spus-o cu căldură, deoarece simţeam că omul acesta era nedreptăţit. El s-a răsturnat în scaun, şi cu pleoapele lăsate, cu un zâmbet binevoitor în colţul buzelor, părea că face o baie de soare.

—Mi-aţi împărtăşit multe lucruri extraordinare! am strigat cu un entuziasm de gazetar, la care ştiinţa nu participa decât într-o slabă măsură. E colosal! Ca un nou Cristofor Columb, aţi regăsit o lume dispărută. Dacă m-am îndoit o clipă, îmi pare rău. Însă totul era aşa de extraordinar. Dar ştiu cel puţin — şi ce mi se poate cere mai mult? — să recunosc evidenţa atunci când mi se înfăţişează!

Profesorul a scos un mârâit de satisfacţie.

—Dar după aceea, domnule profesor, după aceea ce-aţi mai făcut?

—Sosise anotimpul ploilor, domnule Malone, şi proviziile mele erau pe sfârşite. Am mers câtva timp de-a lungul zidului nesfârşit, căutând, fără succes, o trecătoare. Stânca în chip de piramidă, deasupra căreia văzusem şi prinsesem pterodactilul, părea mai accesibilă. De altfel, stâncile şi cu mine suntem vechi prieteni, aşa că m-am căţărat şi pe asta.

Din vârf am avut priveliştea clară a podişului şi a stâncilor. Podişul părea foarte întins. Şi la răsărit, şi la apus, îşi prelungea la infinit valurile de verdeaţă. La bază, o regiune de mlaştini şi de mărăcini, bântuită de şerpi, de gâze şi de friguri, înconjura ţinutul ca un zid de apărare naturală.

—Pterodactilul a fost singura formă sub care vi s-a manifestat viaţa?

—Singura, domnule. Dar în cursul săptămânii cât am poposit sub stâncă, am auzit deasupra mea zgomote foarte ciudate.

—Şi animalul desenat de Maple White?

—Maple White nu l-a putut întâlni decât sus, pe podiş. Prin urmare, există un drum pe care poţi ajunge acolo. Şi acest drum e, fără doar şi poate, atât de greu, încât animalele n-au putut să coboare şi să se răspândească în regiunea dimprejur. E limpede, sper.

—Dar cum de s-au păstrat ele acolo?

—Nu văd decât o singură explicaţie, şi asta foarte simplă.

America de Sud este, cum cred că ai auzit spunându-se, un continent granitic. În punctul care ne interesează s-a produs, probabil, în timpuri foarte îndepărtate, o uriaşă şi bruscă ridicare vulcanică. Aceste faleze sunt de bazalt, şi, prin urmare, de formaţie *ignee*. O suprafaţă de teren, tot atât de întinsă ca şi Sussex-ul de pildă, a fost ridicată în bloc, cu tot ce avea pe ea ca vietate, şi ruptă de restul continentului prin prăpăstii perpendiculare. Duritatea pereţilor făcând acest podiş cu neputinţă de atins, consecinţa firească e că legile naturii au fost suspendate. Influenţele de tot felul, care în alte părţi cârmuiesc viaţa, au fost anulate sau modificate. Au supravieţuit aici fiinţe care, în alte condiţii, ar fi dispărut. Te rog să observi că pterodactilul şi stegozaurul aparţin perioadei jurasice, adică uneia dintre cele mai vechi din evoluţia vieţii. Faptul că s-au conservat într-un chip, ca să spunem aşa, artificial, se datoreşte acestor ciudate condiţii întâmplătoare.

—Dar de ce, având dovezi atât de evidente, nu le supuneţi unor arbitri competenţi?

—M-am gândit şi eu la asta, naiv ce-am fost! mi-a răspuns profesorul, cu amărăciune. Află însă că de la primele cuvinte n-am întâlnit decât neîncredere, prostie şi invidie. Nu-mi place să mă ploconesc, domnul meu, şi când mi se pune la îndoială cuvântul, nu mai încerc să dovedesc nimic. O singură împrejurare de felul ăsta mi-ajunge ca să-mi piară orice dorinţă de a produce dovezi, fie ele tot atât de concludente ca şi acelea pe care le am. Subiectul mi-a ajuns nesuferit şi am refuzat să-l mai discut. Iar când oamenii, oameni ca dumneata, care reprezentaţi interesul publicului în tot ce are el mai prostesc, au venit să-mi tulbure singurătatea, n-am ştiut să-i primesc cu stăpânire demnă. Recunosc că sunt arţăgos şi că la cea mai mică provocare înclin spre violenţă. De altfel, cred că ai observat-o!

Mi-am frecat ochiul în tăcere.

—Asta mi-a atras multe dojeni din partea soţiei mele. Dar orice om de onoare ar simţi ca mine. În seara asta, totuşi, aş

vrea să-mi dovedesc printr-un exemplu strălucit puterea de stăpânire asupra facultăţilor mele emotive.

Prin urmare, primeşte această invitaţie. Şi, luând de pe masă un carton, mi l-a întins: După cum vezi domnul Percival Waldron, naturalist cu oarecare renume, trebuie să ţină astă-seară, la orele 8^{30}, în sala cea mare a Institutului de Zoologie, o conferinţă despre epocile terestre. Mi se cere să figurez şi eu pe estradă şi să rostesc câteva cuvinte de mulţumire la adresa conferenţiarului. Cu această ocazie o să am grijă să expun şi eu câteva păreri, de altfel pline de tact şi delicateţe, susceptibile să reţină interesul asistenţei şi să trezească, la unii, dorinţa de a pătrunde ceva mai adânc în miezul problemei. Nimic agresiv, înţelegi! Doar o simplă indicaţie, care să arate că mai există şi adâncimi neexplorate încă. O să mă controlez bine. Cu acest prilej o să constat dacă, stăpânindu-mă, pot să obţin vreun rezultat mai bun...

—Şi doriţi să merg şi eu? am întrebat, fără să-mi ascund nerăbdarea.

—Desigur, mi-a răspuns el prietenos.

Avea în momentul acela un fel de veselie exagerată, de jovialitate zgomotoasă, aproape tot atât de impresionantă la el ca şi violenţa. Iar zâmbetul plin de bunăvoinţă, care i-a rotunjit deodată obrajii ca două mere roşii, între ochii pe jumătate închişi şi barba mare şi neagră, era cu totul extraordinar.

—Vino, în orice caz. Prezenţa unui aliat în sală, oricât de dezarmat si de total ignorant l-aş şti, o să mă susţină. Presupun că o să fie lume multă, deoarece Waldron, oricât e el de şarlatan, are o clientelă foarte numeroasă. Dar ţi-am răpit mai mult timp decât am crezut, domnule Malone. Nimeni nu are dreptul să monopolizeze ceea ce aparţine tuturor. O să te revăd cu plăcere la şedinţa de desează. Cât despre informaţiile pe care le ai de la mine, e de la sine înţeles că n-o să le foloseşti în public.

—Totuşi, şeful meu de serviciu, domnul McArdle, o să mă întrebe, fără îndoială.

—Spune-i ce-o să-ţi treacă prin minte, şi mai ales că dacă o să-mi trimită un alt confrate de-al dumitale, o să-l alung pe inoportun cu lovituri de cravaşă, adevăr pe care, de altfel, eşti în măsură să-l confirmi... Am toată încrederea că nimic din ceea ce ţi-am povestit n-o să fie publicat. Şi acum, pe desează, la 8^{30} în sala cea mare a Institutului de Zoologie.

Mi-a făcut semn cu mâna că pot să plec. Şi mi-a rămas în minte imaginea obrajilor lui umflaţi şi roşii, între barba albastră — de neagră ce era — şi ondulată, şi doi ochi necruţători.

Capitolul V

Controversă

Prin dublul efect, al zguduirii fizice, care se produsese după prima mea întrevedere cu profesorul Challenger, şi al zguduirii psihice, care urmase celei de a doua, m-am pomenit în Enmore Park destul de deprimat. În capul care mă durea nu se zbătea decât un singur gând: că auzisem lucruri adevărate, de o importanţă capitală, care îmi vor oferi, atunci când Challenger va binevoi, un reportaj extraordinar pentru Gazette. O trăsură staţiona la capătul şoselei. Am sărit în ea şi m-am îndreptat spre biroul meu. McArdle era, ca de obicei, la postul lui.

—Ei bine, a făcut el curios, ce mai e nou? Parcă te-ai întoarce de la bătălie, tinere. Să nu-mi spui că ai luat ofensiva!

—La început am avut oarecari dificultăţi...

—Ce om! Şi după aceea?

—După aceea s-a arătat mai de înţeles. Am stat de vorbă. Dar n-am scos nimic de la el... Nimic publicabil.

—Ei, ei ! Văd un ochi umflat care-i poartă pecetea. Şi lucrul ăsta ar fi publicabil. Nu mai putem suporta acest regim de teroare, domnule Malone. După faptă şi răsplată. Îi făgăduiesc acestui individ un articol care-o să-l cam zgârie. Ajută-mă. Trebuie să-l stigmatizăm o dată pentru totdeauna. „Profesorul

Münchhausen”. Ce părere ai de un asemenea titlu? Sau: „Reînvierea lui Sir John Mandeville”? Sau: „Un alt Cagliostro”?... N-avem decât să alegem printre impostorii celebri. Pentru că o să arăt ce este: un impostor!

—Să nu aşteptaţi vreun ajutor de la mine!

—De ce?

—Pentru că Challenger nu-i nicidecum un impostor.

—Ce? a strigat McArdle. Doar n-o să-mi spui că dai crezare poveştilor lui cu mamuţi, cu mastodonţi şi cu şerpi de mare?

—Toate astea nu le cunosc. Şi mă îndoiesc că ar putea să povestească asemenea bazaconii. Dar cred că a făcut anumite descoperiri.

—În cazul ăsta, pentru Dumnezeu! Ia tocul în mână!

—L-aş lua bucuros. Dar toate câte le ştiu mi-au fost încredinţate confidenţial. Am promis că n-o să divulg nimic în scris.

Şi, în câteva fraze, am făcut un rezumat al povestirii profesorului.

—Asta e! am spus drept încheiere.

McArdle mă observa cu un aer neîncrezător.

—Cred însă — mi-a spus el — că reuniunea ştiinţifică din seara asta nu are nici un fel de caracter secret. Îmi închipui că gazetele n-o s-o comenteze, deoarece presa s-a ocupat de Waldrom de vreo douăsprezece ori până acum şi nimeni nu ştie că Challenger trebuie să ia cuvântul. Cu oarecare şanse, am putea da o lovitură. Fă-ne o relatare foarte amănunţită a şedinţei. O să-ţi păstrez locul până la miezul nopţii.

La sfârşitul uneia din zilele mele cele mai pline, am luat masa devreme, la Savage Club, cu Tarp Henry, căruia i-am mărturisit aventura mea. Vedeam, în timp ce mă asculta, cum zâmbea sceptic, cu toată faţa lui uscată. În sfârşit, când i-am declarat că profesorul mă convinsese, a pufnit în râs.

—Dragul meu confrate, în viaţa reală lucrurile nu se întâmplă tocmai aşa. Oamenii nu fac descoperiri atât de

importante, ale căror probe reuşesc apoi să le piardă. Să lăsăm toate astea romancierilor. Challenger întrece în şiretenie toată cuşca maimuţelor din grădina zoologică. Dar poveştile lui sunt din cale-afară de absurde.

—Şi totuşi, artistul american?...

—N-a existat niciodată.

—I-am văzut albumul de schiţe...

—Albumul lui Challenger.

—Prin urmare, după dumneata, Challenger singur ar fi desenat monstrul?

—Bineînţeles. Cine altul?

—Dar fotografiile?

—În fotografii nu există nimic. Chiar după mărturisirea dumitale, n-ai văzut decât o pasăre.

—Un pterodactil.

—Asta o pretinde el! Ţi-a băgat pterodactilul în cap!

—Bine, dar cele două oase?

—Unul e luat dintr-un stufat de miel. Cât despre celălalt, a fost pur şi simplu trucat în interesul cauzei. Cu puţină îndemânare şi experienţă, poţi truca un os tot atât de bine ca şi o fotografie.

Începeam să mă simt prost. La drept vorbind primisem cam repede să iau de bune afirmaţiile lui Challenger. Deodată mi-a venit o idee fericită.

—Vrei să mă însoţeşti la conferinţă? l-am întrebat.

Tarp Henry m-a privit sceptic:

—„Genialul” Challenger nu se bucură de o simpatie tocmai unanimă. Ba s-ar putea spune că-i unul dintre indivizii cei mai detestaţi din Londra! O mulţime de oameni au socoteli de încheiat cu el. S-ar putea să se îngroaşe gluma.

Dacă intervin şi studenţii de la medicină, nu ţin să intru în cuşca leilor.

—De fapt, s-ar fi cuvenit să mergi să-l asculţi.

—Da, ai dreptate. E oarecum un caz de conştiinţă. Poţi

conta pe mine în seara asta.

Odată ajunşi acolo, am găsit o afluenţă la care nu ne aşteptam. Pe măsură ce se perindau cupeurile electrice, revărsând valuri mici de profesori cu bărbi albe, sub bolta intrării se îmbulzea, umilă şi uniformă, o masă de pietoni. Această reuniune ştiinţifică semăna destul de mult cu o întrunire publică. Abia instalaţi, am constatat că amfiteatrul şi fundul sălii erau ticsite de tineret. Rânduri întregi de chipuri, în spatele meu, aveau aspectul binecunoscut al studentului în medicină. Cu siguranţă că toate marile spitale îşi trimiseseră acolo reprezentanţii. Şi toţi aceşti tineri se arătau pentru moment veseli, dar lipsiţi de bunăvoinţă. Cântau, care mai de care, cântece populare, cu un entuziasm care dovedea un ciudat preludiu la o discuţie ştiinţifică, şi, cu un avânt care lăsa să se bănuiască o seară agitată, au început să-şi arunce unii altora săgeţi înveninate, la care cei atacaţi răspundeau cu oarecare stinghereală.

Aşa, când a apărut bătrânul doctor Meldrum, purtând pe cap tradiţionalul joben de sub care îi atârnau şuviţe de păr, a izbucnit un strigăt unanim, ca să se ştie de unde provenea „ciuperca'' pe care profesorul s-a grăbit să şi-o scoată şi s-o vâre sub scaun. Când profesorul Watley, înţepenit de gută, s-a târât până la scaun, publicul a manifestat un interes atât de înduioşător pentru degetul lui cel mare de la picior, care-i era bolnav, încât respectabilul domn s-a simţit jenat. Totuşi, manifestaţia cea mai zgomotoasă s-a produs atunci când noul meu prieten, profesorul Challenger, a coborât spre locul lui de pe estradă. Un urlet de bun sosit l-a întâmpinat de îndată ce, de după colţ, i s-a zărit barba neagră. Şi m-am gândit că Tarp Henry avusese dreptate să presupună că toată acea mulţime nu venise numai pentru conferinţă, ci pentru că se răspândise zvonul cum că vestitul profesor va fi şi el de faţă

Câteva râsete pornite din mijlocul publicului elegant al primelor rânduri de scaune au părut să indice că demonstraţia

studenţilor nu-i era indiferentă. Această demonstraţie fusese spontană, ca o explozie şi nu s-ar fi putut asemăna cu nimic altceva decât cu răgetele care pornesc dintr-o cuşcă cu fiare, când se aud paşii paznicului care le aduce mâncarea. Totuşi, oricât ar fi fost de provocatoare, am simţit în ea mai multă plăcere şi interes decât adevărată duşmănie şi batjocura. Challenger a zâmbit cu o calmă plictiseală, ca şi cum l-ar fi lătrat o haită de căţei. S-a aşezat liniştit, a respirat uşor, şi-a trecut degetele prin barbă şi şi-a plimbat peste sala ticsită dispreţul pleoapelor lui căzute. Larma dezlănţuită de sosirea lui încă nu se stinsese când a intrat profesorul Roland Murray, care prezida adunarea, împreună cu conferenţiarul Waldron. Şedinţa începu.

Binevoiască să mă ierte profesorul Murray dacă-l voi acuza, de altfel ca pe mai toţi compatrioţii săi, că nu ştie să articuleze desluşit o silabă. Oare de ce oamenii, când spun lucruri care merită să fie spuse, nu fac nici cea mai mică sforţare să înveţe cum să le spună? Asta mi se pare tot atât de nefiresc ca şi când ai încerca să torni o esenţă scumpă cu ajutorul unei pâlnii astupate — deşi nimic n-ar fi mai uşor decât să destupi pâlnia. Profesorul Murray a emis câteva cugetări adânci, exclusiv pentru cravata lui albă, precum şi pentru carafa aşezată în faţă, apoi a clipit din ochii cu viclenie spre sfeşnicul de argint care-i ardea în dreapta şi s-a aşezat. Atunci Waldron, conferenţiarul popularizator, s-a ridicat în mijlocul aplauzelor. Era un om slab, cu înfăţişarea severă, cu glasul aspru şi cu gesturi agresive, dar avea darul de a asimila şi talentul de a transmite publicului, pe înţeles, ba chiar într-un chip interesant, ideile altora. La toate acestea se mai adăuga şi calitatea de a fi spiritual când era vorba de subiectele cele mai neverosimile, aşa că, în expunerea lui, mişcarea retrogradă a echinocţiilor sau geneza unui vertebrat păreau procese cât se poate de amuzante.

Cu vorba lui totdeauna limpede, uneori pitorească, el a dezvoltat în faţa noastră, în linii largi, ipoteza ştiinţifică a creaţiei. Ne-a vorbit despre globul nostru care rostogolea în spaţii masa

lui uriaşă de gaze incandescente, apoi despre solidificarea, răcirea şi încreţirea scoarţei pământești, despre formarea munţilor, despre aburii care se condensează în apă, despre pregătirea lentă a scenei pe care urma să se joace inexplicabila dramă a vieţii. Asupra originii vieţii însăşi, el a păstrat o rezervă prudentă. „*S-ar putea admite că germenii n-au supravieţuit arderii primitive* — a declarat el — *prin urmare viaţa ar fi apărut mai târziu. Va fi luat ea naştere spontan, prin combinarea elementelor anorganice în curs de răcire? Se prea poate. Ar fi greu de conceput ca aceşti germeni să fi apărut dinafară, pe un meteor.*

În definitiv, omul cel mai înţelept e acela care se arată cât mai puţin categoric asupra acestei chestiuni. Nu există încă un laborator care să fabrice viaţă organică din materie anorganică. Chimia noastră n-a construit încă puntea peste prăpastia care desparte viaţa de moarte. Dar există o chimie a naturii, mai perfecţionată şi mai subtilă, care, lucrând cu forţe mari pe perioade lungi de timp, obţine poate rezultate la care noi aspirăm în zadar. Iată tot ce se putea spune relativ la acest subiect.”

Şi oratorul a abordat marea scară a vieţii animale. Ea începe de jos, cu moluştele şi cu microorganismele mării, ca să se ridice din treaptă în treaptă la reptile şi la peşti, până la cangurul-şoarece, care-şi purta singur puii şi care a fost strămoşul direct al tuturor mamiferelor adică în consecinţă al persoanelor prezente. („Haida-de” s-a auzit glasul unui student sceptic din ultimele rânduri).

—Dacă tânărul cu lavalieră roşie care a strigat „Haida-de!” pentru că se crede, probabil, ieşit dintr-un ou, ar binevoi să aştepte la uşă după şedinţă, oratorul ar fi curios să contemple acest fenomen... (Râsete).

Nu s-ar fi putut crede, fără uimire, că efortul naturii de-a lungul veacurilor n-a avut ca suprem rezultat decât doar pe acest tânăr cu lavalieră roşie. Dar efortul nu continuă oare? Domnul

acesta reprezintă el oare un sfârşit, un terminus? Sfârşitul unei evoluţii? Oricare ar fi virtuţile domestice ale tânărului cu lavalieră roşie, oratorul spera că nu-l jigneşte dacă-şi permitea să creadă că numai crearea fiinţei sale nu era de ajuns ca să justifice munca uriaşă a universului. Evoluţia nu e numai o forţă încă neepuizată, dar e o forţă mereu activă, care promite rezultate mai importante încă...

Glumind în felul acesta cu întrerupătorul lui, spre marea bucurie a auditoriului, conferenţiarul a revenit la trecut. Mările, uscându-se, scot la iveală bancuri de nisip; o viaţă leneşă şi vâscoasă începe să mişune; lagunele se înmulţesc; animalele maritime tind să se refugieze pe platourile de nămol şi, găsind acolo hrană îmbelşugată, se înmulţesc peste măsură. „*De aci, doamnelor şi domnilor, a adăugat el, această înspăimântătoare înmulţire de saurieni, care ne îngrozesc încă în şisturile din Wealden sau Solenhofen, dar care din fericire au dispărut cu mult înainte de apariţia omului pe această planetă*”.

În clipa aceea, un glas de pe estradă a urlat:

— Controversă!

Domnul Waldron nu glumea cu disciplina, iar ironia de care făcuse uz în cazul tânărului cu lavalieră roşie dădea de bănuit că există un oarecare pericol în a-l întrerupe. De data aceasta însă întreruperea a fost atât de comică, încât l-a luat pe neaşteptate. Întocmai ca cercetătorul lui Shakespeare, căruia i-ai arunca în cap pe Bacon, sau că astronomul căruia i-ai afirma că pământul e plat, el a şovăit o secundă, apoi, ridicând glasul, a repetat:

—...care au dispărut cu mult înainte de apariţia omului.

—Controversă! a urlat din nou acelaşi glas.

Waldron şi-a rotit privirea uluită de la un profesor la altul şi la găsit în sfârşit pe Challenger, răsturnat în scaun cu ochii închişi, cu faţa înveselită, surâzând parcă unui vis.

—Aha, înţeleg! a zis el, ridicând din umeri. E prietenul meu, profesorul Challenger!

Şi, ca şi cum această constatare subliniată de râsetele

adunării l-ar fi scutit de orice alt comentariu, Waldron şi-a reluat conferinţa.

Dar incidentul nu se sfârșise. Oricâte ocoluri făcea oratorul prin deşerturile sălbatice ale preistoriei, toate îl readuceau invariabil la afirmarea dispariţiei anumitor forme vii, iar profesorul începea îndată să urle. Auditoriul ajunsese să prevadă de fiecare dată izbucnirea urletului şi-şi arăta bucuria când izbucnea. Studenţii se strânseseră în masă compactă. Îndată ce barba lui Challenger începea să se mişte, înainte chiar ca profesorul să scoată un sunet, o sută de glasuri urlau: „Controversă!”, la care un şi mai mare număr de studenţi răspundea strigând: „Tăcere!” „Ruşine”. Zadarnic era Waldron conferenţiar experimentat şi om energic. Zăpăcit până la urmă de atâta zgomot, s-a tulburat, s-a bâlbâit, s-a repetat, s-a încurcat într-o frază lungă şi, întorcându-și ochii aprinşi spre locul de pe estradă unde se găsea autorul dezordinii, a strigat:

—E într-adevăr insuportabil! Profesor Challenger, încetează, te rog, cu aceste întreruperi necuviincioase şi fără rost!

În sală s-a făcut tăcere. Studenţii stăteau încordaţi încântați de această dispută în Olimp. Încet, greoi Challenger s-a ridicat.

—La rândul meu, vă rog, domnule Waldron, a zis el, să încetaţi cu aceste afirmaţii pe care datele ştiinţifice le contrazic!

Aceste vorbe au dezlănţuit o adevărată furtună. ”Ruşine! Ruşine!”, „Să vorbească!” „Afară!” „La tribună!” „Încetaţi!” Glumele se amestecau cu rugăminţile, iar preşedintele, în picioare şi grozav de iritat, răcnea: „Profesorul Challenger... Mai târziu... Vederi personale...” Atât se putea desprinde, aşa cum se desprind piscurile printre nori. Întrerupătorul s-a înclinat, a zâmbit, şi-a netezit barba şi s-a înfundat în scaunul lui. Foarte roşu şi foarte războinic, Waldron şi-a continuat conferinţa. Din când în când arunca o privire înveninată adversarului său. Challenger părea că doarme adânc. Acelaşi zâmbet fericit îi lumina obrazul.

În cele din urmă, conferinţa s-a terminat. Înclin să cred că s-a terminat cam înainte de timp, deoarece sfârşitul fusese cam precipitat şi cam dezlânat. Firul argumentării se rupsese de multe ori în chip destul de brutal, iar publicul era agitat şi nerăbdător. Waldron s-a aşezat şi, după câteva cuvinte rostite de preşedinte, profesorul Challenger s-a ridicat şi s-a apropiat de marginea estradei. În interesul ziarului meu i-am stenografiat cuvântarea cuvânt cu cuvânt.

„*Doamnelor şi domnilor”* a început el, printre nesfârșitele întreruperi care veneau din fund. „*Daţi-mi voie să rectific: doamnelor, domnilor şi copiilor, deoarece era sa omit, din nebăgare de seamă, o importantă parte a acestui auditoriu...*” (agitaţie în sală, în timp ce profesorul stătea cu o mână în sus şi-şi clătina, plin de bunăvoinţă, capul uriaş, de parcă acorda mulţimii o binecuvântare pontificală). „*Am fost însărcinat să adresez domnului Waldron câteva cuvinte de mulţumire pentru conferinţa foarte pitorească şi plină de imaginaţie pe care am ascultat-o cu toţii. Nu sunt de acord cu unele afirmaţii ale domniei-sale şi m-am simţit dator să le semnalez atunci când s-au prezentat, dar, în afară de asta, domnul Waldron şi-a dus la bun sfârșit misiunea, care a constat în a ne prezenta o succintă şi interesantă dare de seamă asupra felului cum arată, în concepţia domniei-sale, istoria planetei noastre. Conferinţele de popularizare sunt cele mai uşor de ascultat. În schimb, domnul Waldron*” (aci şi-a întors privirea, clipind din ochi, către conferenţiar) „*o să mă ierte dacă afirm că, de când aceste conferinţe sunt puse la nivelul înţelegerii oricărui profan, ele au ajuns, fără doar şi poate, în acelaşi timp superficiale şi susceptibile de a induce lumea în eroare*”. (Aplauze ironice). ,,*Conferinţele de popularizare au, prin natura lor, un caracter parazitar*”. (Mişcare indignată de protest la domnul Waldron). *„Ele exploatează, în vederea succesului sau a banilor, munca unor colegi săraci şi necunoscuţi. Un fapt nou, oricât de neînsemnat ar fi, obţinut într-un laborator, sau o cărămidă pusă*

la templul ştiinţei depăşesc cu mult în valoare toate expunerile de mâna a doua, care ne îngăduie să petrecem o oră de vorbărie goală, dar care nu lasă în urma lor nimic util. Am ţinut să formulez răspicat această constatare evidentă, nu din dorinţa de a-l critica pe domnul Waldron, în special, ci pentru ca dumneavoastră să nu pierdeţi simţul realităţii şi să nu confundaţi ucenicul cu maestrul.” (în acest moment, domnul Waldron a şoptit ceva în direcţia preşedintelui, care s-a ridicat pe jumătate şi a spus câteva cuvinte care păreau severe, însă care n-au putut fi auzite decât doar de carafa cu apă). „*Dar să încheiem acest capitol.*” (Aplauze puternice şi prelungite). „*Daţi-mi voie să trec la un subiect care prezintă un interes mai larg. Care e, anume, punctul a cărui exactitate am combătut-o în calitatea mea de adevărat cercetător? E vorba de dăinuirea pe pământ a unor anumite specii de animale. Nu voi vorbi despre acest subiect cum ar vorbi un amator şi nici — aş îndrăzni să adaug ca un conferenţiar de ştiinţă popularizată. Voi vorbi ca un om a cărui conştiinţă de savant îl obligă să rămână în strânsă legătură cu faptele, afirmând că domnul Waldron greşeşte fundamental atunci când îşi închipuie ca, dacă domnia-sa nu a văzut niciodată un aşa-numit animal preistoric, aceste animale au încetat de a mai exista. Aceste animale sunt, în adevăr, aşa cum a spus-o şi domnia-sa, strămoşii noştri, dar sunt dacă-mi este îngăduit să le numesc astfel — nişte strămoşi contemporani, care mai pot fi, găsiţi şi astăzi cu toate atributele lor hidoase şi extraordinare de cineva care ar avea curajul şi energia să le caute în vizuinile lor. Făpturi despre care se presupune că ar fi originare din perioada jurasică, monştri care ar putea vâna şi sfâșia într-o clipă cele mai mari şi mai fioroase mamifere cunoscute de noi există încă.*” (Strigăte: „Fleacuri!” „Dovedeşte-o!” „De unde ştii?” „Discutabil!”) „*Mă întrebaţi de unde ştiu? Ştiu, pentru că am văzut unele din ele.*” (Aplauze, tumult şi o voce strigând: „Mincinosule!”) „*Mă credeţi mincinos*”. (Aprobare unanimă, hotărâtă şi gălăgioasă.) „*Am auzit bine că m-aţi făcut «*

mincinos»? N-ar vrea persoana care mi-a spus aşa să fie atât de bună şi să se ridice, ca s-o cunosc şi eu?" (O voce: „Iată-l, domnule, ăsta-i".) Şi un personaj cu ochelari, inofensiv şi mărunţel, care se zbătea din răsputeri, a fost ridicat în sus din mijlocul unui grup de studenţi. „*Aţi îndrăznit să mă faceţi mincinos?*" „Nu, domnule, nu!" răcnea cu desperare acuzatul, dispărând în mulţime ca înghiţit de o trapă. „*Dacă cineva din această sală îndrăzneşte să pună la îndoială adevărul spuselor mele, aş fi fericit să-i spun câteva cuvinte după conferinţă."* („Mincinosule!") „*Cine a spus asta?"* - (Şi din nou personajul cel inofensiv, care se zbătea cu desperare, a fost ridicat în aer). „*Dacă m-aş coborî printre dumneavoastră...*" (Strigăte unanime: „Poftiţi, iubite domnule profesor, poftiţi!" au întrerupt cuvântarea câteva clipe, în timp ce preşedintele ridicându-se în picioare şi agitându-și amândouă braţele, avea aerul că dirijează o orchestră. Profesorul, cu faţa congestionată, cu nările fremătând şi cu barba zbârlita, părea cuprins de furie). „*Toate descoperirile mai importante au fost întâmpinate cu aceeaşi neîncredere, caracteristică indiscutabilă a unei generaţii de nebuni. Când vi se expun fapte măreţe, dumneavoastră nu aveţi nici intuiţia şi nici imaginaţia necesară ca să le înţelegeţi. Nu sunteţi în stare să faceţi altceva decât să împroşcaţi cu noroi oamenii care şi-au pus viaţa în primejdie ca să deschidă ştiinţei noi perspective. Calomniaţi profeţii: pe Galilei, pe Darwin şi pe mine...*" (Agitaţie prelungită şi întreruperea totală a conferinţei.)

Toate acestea se găsesc consemnate în notele pe care le-am luat atunci în grabă. Ele nu pot da decât o slabă imagine asupra dezordinii nemaipomenite la care ajunsese adunarea în clipa aceea. Tumultul era atât de puternic, încât câteva doamne şi începuseră sa încerce o retragere precipitată. Domni serioşi şi cu greutate păreau că se lăsaseră tot atât de pătrunşi de atmosfera generală ca şi studenţii; ba am văzut chiar bătrâni cu barbă albă ridicându-se şi ameninţând cu pumnul pe încăpățânatul profesor. Întreg auditoriul fierbea şi clocotea ca un

cazan pe foc. Profesorul a făcut un pas înainte şi şi-a ridicat amândouă mâinile în sus. Avea în el ceva atât de măreţ, de uimitor şi de autoritar, încât zgomotele şi rumoarea s-au stins încetul cu încetul în faţa aspectului său impunător şi a privirii lui poruncitoare. Părea a fi purtătorul unui mesaj. S-a făcut linişte, ca să poată fi auzit.

„*Nu vreau să vă mai reţin*”, a început el. „*N-ar avea nici un rost. Adevărul rămâne adevăr, iar gălăgia pe care au făcut-o un număr de tineri zănatici — şi mă tem că trebuie să adaug: şi unii bătrâni tot atât de smintiți — nu poate schimba nimic în această materie. Afirm că am deschis ştiinţei un câmp nou de cercetări. Dumneavoastră contestaţi acest lucru*”. (Aplauze.) *În consecinţă o să vă pun la încercare. Vreţi să însărcinaţi pe unul sau pe mai mulţi dintre dumneavoastră să plece la faţa locului în calitate de reprezentanţi ai dumneavoastră şi să controleze în numele dumneavoastră spusele mele?”*

Din mijlocul adunării s-a ridicat în picioare domnul Summerlee, bătrânul profesor de anatomie comparată, un bărbat înalt, subţire şi acru, cu o înfăţişare ofilită de teolog. Dorea să-l întrebe pe profesorul Challenger, a spus el, dacă rezultatele la care a făcut aluzie în afirmaţiile sale fuseseră căpătate în timpul călătoriei pe care domnia-sa a întreprins-o cu doi ani în urmă la izvoarele fluviului Amazoanelor.

Profesorul Challenger i-a răspuns afirmativ.

Domnul Summerlee şi-a exprimat atunci dorinţa să afle cum putea profesorul Challenger să pretindă că a făcut descoperiri în nişte regiuni care fuseseră cercetate de Wallace, Bates şi alţi exploratori mai vechi, cu o reputaţie ştiinţifică bine stabilită.

Profesorul Challenger a răspuns că domnul Summerlee pare să confunde Amazoanele cu Tamisa, dar că fluviul Amazoanelor e ceva mai măricel... Că domnul Summerlee va fi, fără îndoială, satisfăcut, aflând că, împreună cu fluviul Orinoco, cu care se învecinează, Amazonul acoperă o regiune cam de 50.000 de mile şi că, într-un spaţiu atât de întins, nu-i e cu neputinţă unui om să

descopere ceea ce le-a scăpat altora.

Domnul Summerlee a declarat, cu un zâmbet acru, că el apreciază întru totul deosebirea care i-a fost semnalată între Tamisa şi fluviul Amazoanelor, deosebire care constă în aceea că orice afirmaţie referitoare la prima poate fi dovedită, în timp ce lucrul e cu neputinţă în ceea ce-l priveşte pe celălalt. Domnia-sa i-ar rămâne îndatorat profesorului Challenger dacă ar binevoi să comunice latitudinea şi longitudinea regiunii la care pot fi întâlnite animalele preistorice.

Profesorul Challenger i-a răspuns că, din motive binecuvântate ştiute de el, păstrează pentru sine aceste informaţii, dar că totuşi e dispus să le dea — bineînţeles după ce-şi va fi luat anumite garanţii — unui comitet desemnat de adunare. Ar binevoi oare domnul Summerlee să facă parte dintr-un asemenea comitet şi să controleze în persoană spusele sale?

Domnul Summerlee:

—Da, primesc. (Aplauze puternice.)

Profesorul Challenger:

—În cazul acesta promit să vă înmânez tot materialul de care aveţi nevoie ca să găsiţi drumul. Totuşi, dreptatea cere ca imediat ce domnul Summerlee va pleca să verifice afirmaţiile mele, să pot trimite şi eu una sau mai multe persoane care să verifice afirmaţiile domniei sale. Nu vreau să vă ascund că vor avea de întâmpinat greutăţi şi primejdii. Domnul Summerlee va avea nevoie de un tovarăş mai tânăr. Mi se permite să întreb cine se propune ca voluntar?

Şi iată cum îi sare omului în drum momentul hotărâtor al vieţii lui! Îmi puteam eu închipui, în clipa când treceam pragul acestei săli, că eram pe punctul de a mă angaja într-o aventură mai înspăimântătoare decât oricare alta aş fi putut visa? Dar Gladys — oare nu era aceasta adevărata ocazie de care-mi vorbise ea? Gladys m-ar fi îndemnat să plec... Am sărit în picioare şi m-am pomenit vorbind, deşi nu mă gândisem nici o clipă la ce aveam de spus. Amicul meu Trap Henry mi s-a agăţat

de haină şi l-am auzit şoptindu-mi: „Stai jos, Malone! N-o face pe măgarul care se dă în spectacol!” în aceeaşi clipă am observat că un bărbat înalt şi slab, cu părul închis la culoare şi mătăsos, aşezat cu câteva rânduri înaintea mea, se ridică şi el în picioare. S-a întors spre mine şi m-a fixat cu o privire aspră şi încruntată, dar n-am vrut să-i cedez locul.

—Eu vreau să plec, domnule preşedinte, m-am trezit repetând într-una.

—Cum te cheamă? Cum te cheamă? striga publicul.

—Eduard Dunn Malone. Sunt reporter la Daily Gazette şi vă asigur că voi fi un martor cu totul imparţial.

— Cum vă numiţi, domnule? a întrebat apoi preşedintele pe rivalul meu cel înalt.

—Lord John Roxton. Am mai fost pe fluviul Amazoanelor, cunosc toată regiunea şi sunt cum nu se poate mai indicat pentru o asemenea expediţie.

—Reputaţia de sportiv şi de explorator a lordului John Roxton e vestită în lumea întreagă, a declarat preşedintele. Pe de altă parte, ar fi tot atât de bine ca, la o expediţie ca asta, să participe şi un reprezentant al presei.

—În cazul acesta, a zis profesorul Challenger, propun ca amândoi aceşti gentlemeni să fie desemnaţi, în calitate de reprezentanţi ai adunării de faţă, să-l însoţească pe profesorul Summerlee în expediţia ce urmăreşte să verifice şi să raporteze asupra adevărului afirmaţiilor mele.

În felul acesta, printre aclamaţii şi aplauze, s-a hotărât soarta noastră şi m-am trezit purtat spre uşă de valul de oameni care se scurgeau către ieşire, pe jumătate aiurit de proiectul nou şi uriaş care mi se înfăţişase atât de pe neaşteptate. Când am ieşit din sală, am zărit o clipă valuri de studenţi râzând pe trotuare şi un braţ mânuind o umbrelă grea, care se ridica şi cădea în mijlocul lor. Apoi, în plină învălmăşeală de gemele şi de aplauze, cupeul electric al profesorului Challenger a alunecat pe lângă trotuar şi m-am trezit rătăcind singur pe sub luminile

argintii ale Regent Street-ului, cu gândul la Gladys şi plin de nedumerire în ce priveşte viitorul.

Deodată am simţit că cineva îmi atinge cotul. M-am întors şi m-am pomenit sub ochii ciudaţi şi dominatori ai bărbatului înalt şi slab, care se propusese de bună voie să-mi fie tovarăş în această aventură bizară.

—Domnule Malone, dacă am înţeles bine numele dumneavoastră, zise el. O să fim tovarăşi, nu? Apartamentul meu se află chiar peste drum, pe strada Albany. Poate aveţi amabilitatea să-mi acordaţi o jumătate de oră, deoarece sunt câteva lucruri pe care ţin foarte mult să vi le spun.

Capitolul VI

„Am fost biciul lui Dumnezeu!”

Lord John Roxton şi cu mine am luat-o după colţul străzii Vigo şi am trecut pe sub poarta mohorâtă a celebrului cuib de şoimi. La capătul unui coridor lung, de culoare cenuşie, noua mea cunoştinţă a deschis o uşă şi a întors un buton electric. Câteva lămpi cu abajururi colorate au răspândit în odaia încăpătoare, în pragul căreia eram, o lumină roşiatică. Am avut chiar din prag, privind de jur împrejurul meu, impresia învăluitoare a unui confort extraordinar şi a unei rare eleganţe, asociate cu o impresie de bărbăţie. Întâlneai peste tot obiecte de lux aparținând omului bogat şi de gust, aruncate cu nepăsarea şi cu dezordinea proprie celibatarului. Pe jos erau risipite blănuri bogate şi covoare în culori ciudate, cumpărate de la vreun bazar oriental. Tablouri şi gravuri, pe care până şi privirea mea nepricepută le putea recunoaşte ca fiind opere rare şi de mare preţ, atârnau greoi de-a lungul pereţilor. Schiţe reprezentând boxeri, dansatoare şi cai de curse stăteau alături de un senzual Fragonard, de un Girodet marţial sau de un visător Turner. Dar printre aceste diverse podoabe erau împrăştiate trofee, care mi-au adus dintr-o dată aminte că lord John Roxton era unul dintre marii sportivi şi atleţi, îndeobşte cunoscuţi, ai zilei. O vâslă albastru-închis se încrucişa deasupra căminului cu alta de culoarea garoafei roşii, trofee ale fostului şef de echipă de la Oxford, în timp ce floretele şi mănuşile de box aşezate şi deasupra şi dedesubtul lor dovedeau a fi fost uneltele unui om care-şi câștigase, cu fiecare dintre ele, întâietatea. De jur împrejurul odăii, se înşirau pe pereţi, într-o aliniere desăvârșită, splendide capete de vânat mare, cele mai remarcabile în felul lor, din toate colţurile lumii, printre care şi rinocerul alb al Lado Enclavei, atât de rar, care-şi apleca deasupra tuturor botul cutezător.

La mijlocul covorului roşu şi bogat se afla o masă Louis XV, neagră cu auriu, o minunată piesă de altădată, pângărită acum cu urme de pahare şi mucuri de ţigări. Pe această masă era o tavă de argint pentru fumători şi o casetă cu băuturi. Cu ajutorul lor, precum şi al unui sifon de lângă ele, tăcutul meu amfitrion a început să umple două pahare înalte. După ce mi-a oferit un fotoliu şi şi-a aşezat băutura răcoritoare alături, mi-a întins o havană lungă şi fragedă. Apoi, așezându-se şi el în faţa mea, m-a privit lung şi ţintă cu ochii lui sclipitori, ciudaţi şi plini de nepăsare — ochi de un albastru rece, ca un lac îngheţat.

Prin norul subţire de fum al havanei îmi notam amănuntele unei figuri pe care o cunoşteam din multe fotografii: nasul puternic încovoiat, obrazul tras şi obosit, părul roşcat, întunecat şi rar în creştetul capului, mustăţile bărbăteşti şi ciocul mic şi agresiv care-i acoperea bărbia ieşită în afară. În toate acestea era ceva care amintea de Napoleon al III-lea, ceva care amintea de Don Quijote. Dar mai era ceva, care alcătuieşte însăşi esenţa gentlemanului rural englez, şi anume aerul hotărât, vioi, şi deschis al omului iubitor de cai şi de câini. Faţa-i era rumenă, arsă de soare şi de vânt. Sprâncenele îi atârnau stufoase, ceea ce dădea ochilor lui, şi aşa destul de reci un aer aproape feroce, impresie sporită încă de fruntea puternic brăzdată. În general era uscat, dar foarte puternic. Şi într-adevăr, dovedise de multe ori că nu se găseau mulţi oameni în Anglia în stare de eforturi prelungite ca el. Statura lui depăşea 6 picioare, totuşi părea mai scurt din pricina umerilor neobişnuit de rotunzi. Aşa arăta vestitul lord Roxton în clipa când stătea în faţa mea, mușcându-și cu hotărâre ţigara şi urmărindu-mă cu o privire pătrunzătoare, într-o tăcere tulburătoare şi fără de sfârşit.

—Bine, a început în cele din urmă. Cum s-ar zice, am făcut-o lată, iubitul meu cavaler. Pronunţa aceste vorbe ca şi cum ar fi alcătuit una singură: iubitul meu cavaler. Da, am făcut-o lată, şi dumneata, şi eu. Îmi place să cred că în clipa când ai păşit în sala aceea nu te gândiseși de loc la aşa ceva. Nu-i aşa?

—Nici nu-mi trecuse prin gând.

—Nici mie. Habar n-aveam de una ca asta. Şi acum, iată-ne aici. Am cam încurcat-o. Pentru că nu-s decât trei săptămâni de când m-am întors din Uganda. Abia îmi organizasem campania de vânătoare în Scoţia şi iscălisem contractele respective, şi celelalte... Frumoasă treabă, ce zici? Dar pe dumneata tot atât de prost te-a nimerit?

—Deloc. Totul e în spiritul profesiunii mele. Sunt ziarist la *Gazette*.

—Da, îmi aduc aminte, aşa ai spus când te-ai hotărât să faci pasul ăsta. Cu această ocazie, am găsit pentru dumneata o mică afacere, dacă vrei să mă ajuţi.

—Cu plăcere.

—Te gândești cumva să-ţi asumi vreun risc?

—Ce fel de risc?

—Mda... Riscul se numeşte Ballinger. Ai auzit de el?

—Nu.

—Cum se poate, tinere? Unde trăieşti? Sir Jack Ballinger e cel mai desăvârșit călăreţ dintre gentlemenii din nordul Angliei. Mă pot măsura cu el pe teren plat, când sunt în forma cea mai bună, dar la obstacole mă bate. Nu-i un secret pentru nimeni că, după ce-şi termină antrenamentul, bea zdravăn: zice că asta înseamnă a face o medie onorabilă. Marţi s-a îmbătat piuă a căzut într-un fel de *delirium tremens*, şi de atunci e curios ca un diavol. Odaia lui e deasupra odăii acesteia. Doctorul spune că nu se poate face nimic cu bietul om până n-o să vâre ceva mâncare în el. Dar cum stă culcat în pat cu un pistol pe plapumă şi se jură că o să bage şase gloanţe în cel care o să se apropie de el, servitorii au cam stat la o parte. E un încăpățânat, un nebun şi un rătăcit. Dar putem lăsa să moară aşa un câștigător al Grand Naţional-ului? Ce zici?

—Şi ce aveţi de gând să faceţi? l-am întrebat.

—Mă gândeam că am putea să ne aruncăm amândoi asupra lui. Poate c-o fi adormit, şi în cel mai prost caz ar putea să

răpună pe unul din noi. În schimb, celălalt l-ar stăpâni. Dacă izbutim să-i prindem braţele cu cuvertura şi să-i facem o spălătură stomacală, apoi îi dăm, drăguţului de el, cea mai bună masă din viaţa lui!

Era o treabă mai curând prost venită, care se vâra pe neaşteptate printre ocupaţiile zilnice ale unui om. Nu mă socotesc din cale-afară de curajos. Am o imaginaţie irlandeză, care-mi arată necunoscutul şi neobişnuitul în culori mai posomorâte decât sunt în realitate. Pe de altă parte, am un adânc dispreţ faţă de sentimentul care se cheamă frică şi mă înspăimântă gândul că s-ar putea descoperi în mine simptomele ei. Îndrăznesc să spun că, asemeni hunului din istorie, aş fi în stare să mă arunc într-o prăpastie dacă mi-ar pune cineva la îndoiala curajul de a o face, cu toate că gestul meu ar fi inspirat mai curând de mândrie şi de frică decât de curaj. De aceea, deşi fiecare nerv din trup mi se contracta numai la gândul omului înnebunit de băutură, pe care închipuirea mi-l arăta în odaia de deasupra noastră, am răspuns, căutând să-mi iau un glas cât mai nepăsător, că eram gata să merg. Încă o observaţie a lordului Roxton cu privire la primejdia care mă aştepta mi-a provocat un început de enervare.

—Ne pierdem vremea cu vorba, şi asta nu foloseşte la nimic! i-am răspuns. Hai să mergem.

Ne-am ridicat, eu de pe scaunul meu, el de pe al lui. Şi atunci, râzând pe înfundate pe sub mustaţă, m-a lovit uşor de două-trei ori peste piept, apoi m-a îmbrâncit la loc pe scaun.

—Bravo, băieţaşule, aşa te vreau! a zis.

L-am privit mirat. Pe Jack Ballinger l-am văzut eu singur azi dimineaţă. Mi-a făcut o gaură destul de serioasă în poalele kimonoului — fie-i binecuvântată mâna bătrână şi neputincioasă! Dar până la urmă am izbutit să-l imobilizez într-o cămaşă, şi peste o săptămână o să fie cum nu se poate mai sănătos. Cred că n-o să-mi iei toate astea în nume de rău, tinere, nu-i așa? Vezi — dar asta rămâne între noi — eu consider această aventură

sud-americană ca pe o afacere foarte serioasă, şi dacă am un tovarăş cu mine, vreau să fie un om pe care să mă pot bizui. De aceea te-am pus la încercare şi am tot dreptul să spun că ai ieşit cu bine. Îţi dai seama că totul depinde de dumneata şi de mine, deoarece bătrânul Summerlee o să aibă nevoie de dădacă de la început. Nu cumva eşti, din întâmplare, acel Malone de la care unii aşteaptă să fie selecţionat în echipa internaţională de rugby a Irlandei?

—Ca rezervă, poate.

—Îmi spuneam eu că-mi amintesc de figura dumitale! Doar eram acolo când ai marcat punctul contra echipei Richmond — cel mai bun punct pe care l-am văzut în tot sezonul! N-am lipsit de la nici un meci de rugby când am putut să fiu de faţă, deoarece e jocul cel mai bărbătesc din câte cunosc. Dar nu te-am chemat să vii aici ca să vorbim de sport. Trebuie să ne sfătuim cu privire la afacerea noastră. Avem aci, în prima pagină a *Times*-ului, lista vapoarelor. Iată un vapor al companiei Booth care pleacă spre Para vinerea viitoare. Şi dacă atât profesorul, cât şi dumneata vă puteţi aranja, sunt de părere că am putea să-l luăm, nu? Foarte bine, o să stabilesc lucrul ăsta cu el. Cum stai cu echipamentul dumitale?

—Gazeta mea o să se îngrijească de toate.

—Ştii să tragi?

—Cam cât toţi cei din poliţia teritorială.

—Sfinte Dumnezeule! Chiar atât de prost stai? E cel din urmă lucru pe care voi, tinerii, vă gândiți să-l învăţaţi! Sunteţi cu toţii nişte albine fără ac, nu vă gândiţi decât cum merge stupul. Ai să arăţi cam prost într-o bună zi, când o veni careva să-ţi fure muierea! Totuşi, va trebui să ţii strâns puşca la umăr în America de Sud, deoarece, afară de cazul când prietenul nostru, profesorul, e un nebun şi un mincinos, o să avem de văzut câteva lucruri ciudate până la întoarcere! Ce fel de puşcă ai?

S-a îndreptat spre un dulap de stejar şi, când l-a deschis, am zărit sclipind un şir lustruit de ţevi de puşcă paralele, ca

tuburile unei orgi.

—Vreau să văd ce ţi-aş putea oferi din propria mea panoplie, mi-a spus.

A scos una după alta o serie de carabine frumoase, deschizându-le şi închizându-le cu câte o pocnitură şi un ţăcănit, mângâindu-le apoi, în timp ce le punea la loc, cu dragostea unei mame care-şi leagănă copilul.

—Iată un „Bland”, 577 express. Cu el l-am doborât pe individul ăsta impresionant! mi-a spus, aruncând o privire spre capul rinocerului alb. Zece yarzi mai mult şi mă anexa el pe mine la propria lui colecţie! „*De glonţul ăsta conic i-a atârnat norocul: Iată superioritatea legitimă a omului slab*”. Sper că-l cunoşti pe Gordon, poetul calului şi al puştii, omul care ştie să le mânuiască pe amândouă. Iată acum o unealtă utilă de calibru 470, cu lunetă de ochire şi cu ejector dublu, care trage fără înălţător până la 350 yarzi. Aceasta e puşca de care m-am folosit acum trei ani împotriva traficanţilor de sclavi peruvieni. Am fost biciul lui Dumnezeu prin ţinuturile acelea! Pot să ţi-o mărturisesc, pentru că lucrul ăsta n-ai să-l găseşti cu siguranţă în vreo carte albastră. Sunt vremuri, tinere, când fiecare din noi trebuie să facă un sacrificiu oarecare pentru drepturile omului şi pentru dreptate. Altminteri, numai ajungi niciodată să fii desăvârșit. Iată de ce am purtat acest mic război pe cont propriu. Singur l-am declarat, singur l-am desfăşurat şi l-am dus la bun sfârşit. Fiecare din crestăturile astea înseamnă câte un ucigaş de sclavi — frumoasă serie, nu-i aşa? Asta mai mare e pentru Pedro Lopez, regele tuturor traficanţilor, pe care l-am doborât într-un ochi de apă stătătoare de pe fluviul Putomayo. Dar uite ceva care ţi s-ar potrivi.

Şi lord John Roxton a scos din dulap o puşcă minunată, cafenie şi strălucitoare.

—Capul patului e de cauciuc, vizorul bine ascuţit şi cinci cartuşe în magazie, îi poţi încredinţa viaţa dumitale.

Mi-a întins-o şi a închis uşa dulapului de stejar.

—Dar pentru că veni vorba, m-a întrebat, întorcându-se spre scaunul lui, ce ştii despre profesorul Challenger?

—Nu l-am văzut niciodată până astăzi.

—Bravo, nici eu. E amuzant că o să ne îmbarcăm amândoi, purtând într-un plic sigilat ordinele unui om pe care nu-l cunoaştem! Seamănă cu o cioară bătrână şi arţăgoasă. Colegii lui întru ştiinţă nu par tocmai binevoitori faţă de el. Cum ai ajuns să te intereseze afacerea asta?

I-am povestit pe scurt experienţele mele din dimineaţa aceea. Lord John Roxton mă asculta cu mare atenţie. Apoi a scos o hartă a Americii de Sud şi a întins-o pe masă.

—Cred că fiecare cuvânt pe care ţi l-a spus reprezintă în parte adevărul, mi-a declarat, serios. Şi te rog să fii convins că ştiu ce spun când îţi vorbesc aşa. America de Sud e o regiune pe care o iubesc şi cred că, dacă mergi în linie dreaptă de la Darien la Fuego, e cea mai mare, cea mai bogată şi cea mai minunată întindere de pământ de pe planeta noastră. Oamenii n-o cunosc până acum şi nici nu-şi dau seama ce poate ajunge. Am cutreierat-o în sus şi în jos, în lung şi-n lat, şi am avut parte de două sezoane secetoase prin părţile acelea, după cum ţi-am spus când ţi-am vorbit despre războiul pe care l-am purtat cu traficanţii de sclavi. Ei bine, fiind acolo, la faţa locului, am auzit oarecari zvonuri de felul ăsta, legende de-ale indienilor şi altele. Şi fără îndoială că era un sâmbure de adevăr în ele. Cu cât ai să cunoşti mai bine această regiune, tinere, cu atât ai să înţelegi mai limpede că acolo totul este cu putinţă, totul. Există doar câteva căi de apă, înguste, de-a lungul cărora călătoresc oamenii, iar afară de acestea, peste tot e numai beznă adâncă. Aşa că acum, aici jos, în Matto-Grosso — mi-a arătat, plimbându-și ţigara de foi peste o porţiune a hărţii — sau colo sus, în colţul acela unde se întâlnesc trei ţări, nimic nu m-ar putea surprinde. După cum a spus prietenul nostru astă-seară, sunt acolo cincizeci de mii mile de drumuri de apă, care aleargă printr-o pădure cu o suprafaţă aproape egală cu a Europei. Dumneata şi

cu mine putem fi tot atât de departe unul de altul, cât e de departe Constantinopolul de Scoţia, şi încă ne am găsi în aceeaşi imensă pădure braziliană! În acest ţinut fără sfârşit, omul abia a ajuns să întindă ici o cursă, să sape dincolo o groapă... Pentru că fluviul creşte sau scade cu aproape 40 de picioare, jumătate din ţinut ajunge o mlaştină prin care nu se poate trece. De ce n-ar trăi ceva nou şi minunat într-o ţară ca asta? Şi de ce n-am fi noi oamenii care să-l descoperim? Pe lângă asta — a adăugat în timp ce faţa lui osoasă şi ciudată strălucea de fericire — în ţara asta poţi să baţi câte un record sportiv la fiecare milă! Eu, unul, semăn cu o minge veche de golf. De mult s-a luat de pe mine toată vopseaua albă. Viaţa mă poate lovi şi de aci încolo, fără să-mi lase vreo urmă. Dar un record sportiv, tinere, e sarea vieţii. Pentru aşa ceva, viaţa merită să mai fie trăită o dată. Suntem pe cale să ajungem puţin cam prea blânzi, cam prea trişti şi cam prea comozi. Daţi-mi acele ţări imense şi acele întinderi nesfârșite, o puşcă în mână şi ceva vrednic de a fi descoperit! Am gustat din plăcerile curselor de obstacole şi din ale aviaţiei, dar această vânătoare de lighioane, care seamănă cu un coşmar după o masă grea, e o senzaţie cu totul nouă!

La gândul acesta, lord John Roxton a început să râdă pe înfundate.

Poate că am insistat prea mult asupra acestei noi cunoştinţe. Dar omul acesta trebuia să fie tovarăşul meu un lung şir de zile. Prin urmare, am încercat să-l descriu aşa cum mi-a apărut pentru prima oară, cu personalitatea lui bizară şi cu ciudatul lui fel de a gândi şi de a se exprima. Numai nevoia de a mă duce la redacţie ca să predau articolul cu privire la conferinţa care avusese loc m-a făcut să mă despart, în sfârşit, de el. L-am lăsat cufundat în lumina roşiatică a odăii lui, ungând trăgaciul puştii preferate şi râzând singur la gândul aventurilor care ne aşteptau. Aveam siguranţa că, în ce priveşte primejdiile care ni se puteau ivi în cale, n-aş fi putut găsi în toată Anglia un om mai calm şi cu un suflet mai curajos alături de care să le înfrunt.

În noaptea aceea, obosit cum eram după uimitoarele întâmplări ale zilei, am vegheat târziu cu McArdle, redactorul de ştiri, căruia i-am expus toată situaţia. El a socotit-o destul de importantă ca să o aducă a doua zi dimineaţa la cunoştinţa şefului nostru, Sir George Beaumont. Am hotărât atunci că o să-i trimit lui McArdle, sub formă de scrisori, o serie de dări de seamă cu privire la aventurile mele şi că aceste dări de seamă vor fi publicate în *Gazette*, pe măsura sosirii lor, sau reţinute spre a fi publicate ulterior, conform dorinţei profesorului Challenger, deoarece nu puteam cunoaşte încă ce condiţii erau legate de directivele după care urma să ne orientăm în ţara aceea necunoscută.

La o întrebare pe care i-am pus-o profesorului prin telefon, am avut parte, drept răspuns, de un violent rechizitoriu împotriva presei, care s-a încheiat cu declaraţia că o să ne înmâneze în momentul plecării — şi în cazul când îi vom aduce la cunoştinţă numele vaporului pe care urmează să ne îmbarcăm — îndrumările pe care le va crede de cuviinţă. A doua chemare telefonică n-a mai primit nici un răspuns, afară de un suspin îndurerat al soţiei profesorului, care ne-a împărtăşit că soţul ei era şi aşa într-o dispoziţie destul de proastă ca să i-o mai strice încă. Mai târziu, în cursul aceleiaşi zile, a treia tentativă a avut drept unic rezultat un zgomot înspăimântător, o dată cu înştiinţarea centralei telefonice care ne aducea la cunoştinţă că aparatul profesorului Challenger s-a deranjat. După asta am renunţat la orice altă încercare de a mai intra în legătură cu el.

Şi acum, prea răbdătorii mei cititori, nu mă mai pot adresa vouă. De aici înainte (dacă, într-adevăr, vreo urmare a acestei poveşti va ajunge până la voi), lucrul nu va fi cu putinţă decât prin ziarul pe care-l reprezint. Depun în mâinile editorului darea de seamă a evenimentelor care au însemnat preludiul uneia dintre cele mai extraordinare expediţii din toate timpurile, pentru ca, în ipoteza când nu m-aş mai întoarce vreodată în Anglia, să se găsească acolo unele date cu privire la felul cum a început

această poveste. Scriu aceste din urmă rânduri în salonul vaporului Francisca, aparținând companiei Booth, şi ele vor ajunge, graţie pilotului, în mâna lui McArdle. Înainte de a închide caietul meu cu însemnări, daţi-mi voie să schiţez un ultim portret — un portret care reprezintă cea din urmă imagine a bătrânei mele Anglii, o imagine pe care o voi duce cu mine în ţări depărtate. E o dimineaţă umedă şi ceţoasă de primăvară târzie. O ploaie măruntă şi rece cade încet. Trei făpturi îmbrăcate în mantale de ploaie lucioase se îndreaptă jos, pe chei, către puntea marelui transatlantic, pe al cărui catarg fâlfăie panglica albastră (conferită transatlanticului pentru că a străbătut oceanul în timp record). În faţa celor trei, un hamal împinge un cărucior încărcat cu cufere, saci şi cutii cu arme. Profesorul Summerlee — o siluetă lungă şi melancolică — se plimbă cu capul aplecat, târându-și picioarele, ca un om care se simte foarte înduioşat de propria lui soartă. Lord John Roxton calcă sprinten, iar faţa lui îngustă şi vioaie, care i se vede de sub cascheta colonială şi de sub vălul care o acoperă, străluceşte de fericire. În ce mă priveşte, sunt încântat că am terminat cu zilele zgomotoase ale pregătirilor, ca şi cu emoţiile inerente oricăror despărţiri, şi nu mă îndoiesc că lucrul acesta se oglindeşte în toată înfăţişarea mea. Deodată, tocmai în clipa în care atingem vaporul, auzim gălăgie în urma noastră. E profesorul Challenger, care ne promisese că o să ne vadă la plecare. Aleargă după noi: o făptură care gâfâie, cu obrazul congestionat şi cu un aer mânios.

—Nu, mulţumesc, zice el. Prefer să nu mă urc pe bord. O să vă spun doar câteva cuvinte, şi ele se pot spune bine şi aici unde suntem. Vă rog să nu vă închipuiţi că m-aş simţi îndatorat în vreun fel faţă de dumneavoastră pentru călătoria pe care o întreprindeţi. Aş dori să înţelegeţi că afacerea asta mi-e cu totul indiferentă şi că refuz să simt până şi cel mai vag sentiment de obligaţie personală faţă de dumneavoastră. Adevărul e adevăr, şi nimic din cele ce aţi putea raporta dumneavoastră nu-l poate atinge sub nici o formă, deşi spusele dumneavoastră ar putea

răscoli patimile şi potoli curiozitatea unui număr de oameni cu totul inutili... Directivele mele, necesare informării şi orientării dumneavoastră, se găsesc în plicul acesta sigilat. Îl veţi deschide când veţi ajunge în oraşul numit Manaos, aşezat pe fluviul Amazoanelor, dar nu înainte de ziua şi de ora însemnate pe verso. M-aţi înţeles bine? Las stricta respectare a condițiilor mele exclusiv în sarcina onoarei dumneavoastră. Nu, domnule Malone, n-o să-ţi supun corespondenţa nici unei restricţii, dat fiind că difuzarea acestor fapte reprezintă scopul călătoriei dumneavoastră. Îţi cer, totuşi, să nu dai amănunte cu privire la itinerarul exact şi te rog să nu publici nimic până la întoarcerea dumitale. La revedere, domnule. Ai contribuit întrucâtva la îndulcirea părerilor pe care le aveam despre odioasa profesiune căreia, din nefericire, îi aparţii. La revedere, lord John. Ştiinţa este pentru dumneavoastră, după câte am înţeles, o carte sigilată. Dar vă puteţi felicita în ceea ce priveşte terenurile de vânătoare care vă aşteaptă. Veţi avea, fără îndoială, prilejul să descrieţi în *The Field* cum aţi ucis dimorphodonul zburător... La revedere şi dumneavoastră, domnule profesor Summerlee. Dacă sunteţi în stare să fiţi mai bun, lucru despre al cărui contrariu sunt sincer convins, vă veţi întoarce la Londra, fără îndoială, în pielea unui om mai înţelept.

După asta, făcu stânga împrejur şi, un minut mai târziu, îi puteam zări de pe puntea vaporului făptura scundă şi îndesată agitându-se în zare, în timp ce se întorcea spre trenul lui.

Şi acum, iată-ne porniţi de-a binelea pe canal în jos. Iată şi cea din urmă bătaie de clopot, care ne indică să predăm scrisorile. Iată şi pilotul, care-şi ia rămas bun. De aci înainte, vasul nostru o să-şi urmeze drumul pe calea mereu bătută.

Capitolul VII

Da, mâine vom dispărea în necunoscut...

Nu vreau să plictisesc pe cei cărora le va parveni această povestire cu o dare de seamă a luxosului nostru voiaj pe vaporul companiei Booth, nici nu vreau să vorbesc despre popasul nostru de o săptămână la Para (afară de faptul că aş dori să-mi arăt recunoştinţa faţă de Compania Pereira da Pinta, pentru preţiosul concurs pe care ni l-a dat în ce priveşte completarea echipamentului). Ţin totuşi să spun în treacăt doar câteva cuvinte despre călătoria noastră fluvială pe o apă înceată, largă, de culoarea argilei, pe un vapor cu aburi care era ceva mai mic decât cel care ne purtase peste Atlantic... Într-o bună zi ne-am pomenit, trecând prin strâmtorile de la Obidos, că am ajuns în oraşul Manaos. Aici am fost salvaţi de domnul Shortman, reprezentantul companiei comerciale anglo-braziliene, de a gusta din farmecul discutabil al hotelului din localitate. În fazenda lui primitoare ne-am petrecut timpul până s-a împlinit termenul la care eram autorizaţi să deschidem scrisoarea cu instrucţiunile profesorului Challenger. Înainte de a ajunge la evenimentele surprinzătoare pe care ni le rezerva acea dată, aş dori să întocmesc o descriere mai amănunţită a tovarăşilor mei antrenaţi în această aventură, precum şi a însoţitorilor pe care i-am putut recruta în America de Sud. Vorbesc deschis şi las la aprecierea dumneavoastră, domnule McArdle, folosirea materialului pe care l-am adunat, dat fiind că acest raport, înainte de a-l cunoaşte o lume întreagă trebuie să treacă prin mâinile dumneavoastră.

Cunoştinţele ştiinţifice ale profesorului Summerlee sunt prea bine cunoscute ca să le mai reamintesc. El e mai bine pregătit decât s-ar putea crede la prima vedere pentru o expediţie inconfortabilă ca aceasta. Făptura lui înaltă, uscată şi noduroasă e insensibilă la oboseală. Iar felul lui de a fi, uscat,

mai mult sau mai puţin sarcastic şi de multe ori cu totul antipatic, rămâne neschimbat, oricâte modificări ar surveni în anturajul lui. Deşi în vârstă de 66 de ani, nu l-am auzit niciodată arătându-și vreo nemulţumire cu prilejul neplăcerilor cărora a trebuit să le facem faţă de atâtea ori. Socoteam prezenţa lui drept un balast pentru expediţie, dar acum sunt, fără îndoială, încredinţat că facultatea de a îndura e tot atât de mare la el ca şi la mine. Ca temperament, e acru din fire şi sceptic. De la început nu şi-a ascuns convingerea că profesorul Challenger e un mistificator sută în sută, că ne-am îmbarcat într-o absurdă vânătoare de gâște sălbatice şi că probabil nu vom recolta nimic în America de Sud afară de decepţii şi primejdii, iar în Anglia, corespunzătorul ridicol. Iată părerile cu care, cu multe strâmbături ale făpturii lui uscate şi cu nesfârșite tresăriri din barbişonul lui de ţap ne-a împuiat urechile de-a lungul întregului drum de la Southampton la Manaos. Dar când a coborât de pe vapor, şi-a găsit o consolare în frumuseţea şi în diversitatea vieţii insectelor şi a păsărilor din jur — pentru că e un om perfect sincer în pasiunea pe care o nutreşte faţă de ştiinţă. Îşi petrece zilele colindând pădurile cu puşca şi cu plasa de fluturi, iar serile clasând şi așezând specimenele capturate. Printre originalităţile lui de mai mică importanţă e şi neglijenţa în ce priveşte îmbrăcămintea. Nu e din cale-afară de curat, e cât se poate de distrat în purtări şi obişnuieşte să fumeze cu o lulea scurtă de lemn, pe care n-o lasă decât rareori din gură. În tinereţe a luat parte la mai multe expediţii ştiinţifice (a fost cu Robertson în Papua), şi viaţa în aer liber ca şi barca nu reprezintă nimic nou pentru el.

Lord John Roxton are unele puncte comune cu profesorul Summerlee şi altele în care e în cea mai totală opoziţie cu el. Deşi cu douăzeci de ani mai tânăr, păstrează totuşi ceva din făptura osoasă şi sfrijită a profesorului, în ce priveşte înfăţişarea, l-am descris, dacă nu mă înşel, în partea aceea a povestirii pe care am lăsat-o în urma mea, la Londra. E excesiv de curat şi de

îngrijit în felul lui de a fi, poartă cu multă atenţie haine de dril alb şi cizme înalte, făcute special împotriva țânțarilor, şi se bărbiereşte cel puţin o dată pe zi. Ca şi atâția oameni de acţiune, e scurt la vorbă şi se adâncește repede în propriile lui gânduri. E totdeauna gata să răspundă la întrebare, ori să ia parte la o discuţie şi vorbeşte într-un chip ciudat şi cu destul haz. Cunoştinţele lui asupra lumii, şi în special asupra Americii de Sud, sunt surprinzătoare. Are o credinţă nestrămutata în norocul călătoriei noastre, noroc pe care nu-l poate micşora nici rânjetul profesorului Summerlee. Lordul are o voce plăcută şi un ton liniştit, dar în adâncul ochilor lui albaştri se ascund latenţe nebănuite de mânie nestăpânită şi de hotărâre implacabilă, cu atât mai primejdioase cu cât sunt mai bine ţinute în frâu. Vorbeşte rar despre propriile lui isprăvi din Brazilia şi Peru şi a fost o revelaţie pentru mine când am descoperit ce agitaţie a stârnit simpla lui prezenţă printre indigenii de pe malul fluviului, care-l consideră drept campionul şi apărătorul lor. Isprăvile căpeteniei roşii, cum îi zic ei, s-au prefăcut în adevărate legende, iar faptele adevărate, atât cât am putut afla, au fost într-adevăr extraordinare.

Iată care erau aceste fapte. Lord John fusese cu câțiva ani în urmă în Ţara Nimănui, care e mărginită de graniţele trasate numai pe jumătate în Peru, Brazilia şi Columbia. În aceste ţinuturi se dezvoltă, fără intervenţia omului, arborii de cauciuc, care ajunseseră, ca şi în Congo, un adevărat blestem pentru indigeni. Soarta lor nu putea fi comparată decât cu munca silnică pe care le-o impuneau spaniolii în minele de argint din Darien. O mână de tâlhari metişi stăpânea regiunea, înarmând indienii care-i sprijineau, prefăcând în sclavi pe ceilalţi şi terorizându-i ca să-i silească să recolteze cauciucul, care era trimis apoi pe fluviu în jos, spre Para. Lord John Roxton luptase o vreme pentru nefericitele victime, dar nu primise drept răsplată decât ameninţări şi insulte. Atunci declarase război pe faţă metisului Pedro Lopez, şeful traficanţilor de sclavi, înrolase o bandă de

sclavi fugiţi de la stăpân, îi înarmase şi condusese o campanie care se încheiase în acelaşi timp cu uciderea, cu propria lui mână, a celebrului metis, şi, ca urmare, cu prăbuşirea sistemului al cărui exponent era metisul.

Nu e de mirare că omul cu părul roşu, cu vorba catifelată şi cu felul de a fi liber şi degajat era privit acum cu adânc interes pe malurile marelui fluviu sud-american, deşi sentimentele pe care le inspirau erau, în chip firesc, foarte amestecate, deoarece recunoştinţa indigenilor era ţinută în cumpănă de ura celor care doreau să-i exploateze. Un rezultat util al ultimei lui expediţii era că putea vorbi fără greutate Lingoa Geral, limba aceea specială, o treime portugheză şi două treimi indiană, care se vorbeşte curent în toată Brazilia.

Am spus altă dată că lord John Roxton avea un fel de obsesie a sud-americanismului. Nu putea vorbi fără pasiune despre această ţară întinsă, iar pasiunea lui s-a dovedit contagioasă, deoarece, aşa neştiutor cum eram, mi-a captivat atenţia şi mi-a trezit curiozitatea. Ce n-aş da să pot reproduce puterea de sugestie care se desprindea din vorba lui, acel amestec special de cunoştinţe adevărate, şi de pură imaginaţie, care-l făcea atât de fascinant, în cât, în cele din urmă, până şi zâmbetul sceptic al profesorului dispărea încetul cu încetul de pe faţa lui trasă, când îl asculta. Lord John ar putea spune povestea acestui fluviu puternic, atât de repede explorat (deoarece unii dintre primii cuceritori ai Peruului de azi au străbătut întregul continent pe apele lui) şi totuşi atât de necunoscut în ce priveşte tot ce se află dincolo de malurile lui veşnic schimbătoare.

— Ce e acolo? striga el, arătând spre nord. Păduri, mlaştini şi junglă de nepătruns. Cine ştie ce pot ele să ascundă? Şi dincolo, spre sud? O întindere sălbatică de păduri mlăştinoase, în care nici un alb n-a pătruns vreodată. Necunoscutul ne înconjoară din toate părţile. Ce mai putem şti dincolo de această linie îngustă a fluviului? Cine ar îndrăzni să spună ce se poate

petrece într-o regiune ca aceasta? De ce n-ar avea dreptate bătrânul Challenger?

La o provocare directă ca aceasta, rânjetul încăpățânat apărea din nou pe faţa profesorului Summerlee, în timp ce stătea, dând din cap a batjocură, tăcut şi antipatic, după norul de fum al lulelei lui de lemn.

Cam asta aş avea de spus, deocamdată, despre cei doi tovarăşi albi, al căror caracter şi ale căror scăderi se vor vedea mai departe, aşa cum se va vedea şi caracterul meu, pe măsură ce se va desfăşura această povestire. Trebuie să spun că am înrolat şi câţiva indieni, care vor juca în cele ce urmează un rol destul de important. În primul rând, un negru uriaş pe nume Zambo, un adevărat Hercule negru, nărăvaş ca un cal, şi aproape tot atât de inteligent.

L-am înrolat la Para, recomandat de Compania de Navigaţie, pe ale cărei vase învăţase să vorbească o englezească pocită.

Tot la Para am mai angajat pe Gomez şi pe Manuel doi metişi de prin părţile de sus ale fluviului,care tocmai coborâseră cu o încărcătură de lemn roşu. Erau tuciurii bărboşi şi cruzi, îndemânatici şi iuţi ca două pantere. Amândoi îşi petrecuseră viaţa prin părţile de sus ale Amazonului, pe care tocmai ne pregăteam să le explorăm, lucru care l-a şi făcut pe lord John să-i angajeze. Unul din ei, Gomez, mai avea şi avantajul că vorbea perfect englezeşte. Oamenii aceştia se arătau dispuşi să muncească pentru noi personal, să ne gătească mâncare, să vâslească şi să facă orice pentru suma de 15 dolari pe lună. Pe lângă ei am mai angajat trei indieni Mojo din Bolivia, dintr-un trib mai priceput ca oricare altul la pescuit şi la construit bărci. Şefului i-am zis Mojo după numele tribului, iar celorlalţi Jose şi Fernando.

Prin urmare: trei albi, doi metişi, un negru şi trei indieni alcătuiau personalul micii noastre expediţii, care aştepta instrucţiuni la Manaos înainte de a porni în ciudata ei aventură.

În sfârşit, după o săptămână de plictiseală, a sosit ziua şi ora aşteptată. Închipuiţi-vă sala întunecoasă a fazendei Santo Ignacio, situată la două mile mai departe de oraşul Manaos. Afară domnea strălucirea galbenă a bronzului apusului de soare cu umbrele palmierilor tot atât de negre şi de bine conturate ca şi copacii înşişi. Atmosfera era liniştită şi plină de veşnicul freamăt al gângăniilor, acel cor tropical ce se întinde pe mai multe octave, de la zumzetul adânc al albinelor până la bâzâitul subţire şi ascuţit al țânțarilor. De jur împrejurul verandei se întindea o grădiniţă curată, împrejmuită cu cactuşi şi împodobită cu boschete de arbuşti înfloriţi, pe deasupra cărora fluturii mari ca şi măruntele păsări-muscă pluteau şi săgetau aidoma unor semilune sclipitoare. Noi stăteam în casă, în jurul mesei de rafie împletită pe care aştepta plicul sigilat. Pe plic erau scrise cu scrisul dantelat al profesorului Challenger următoarele cuvinte:

„Instrucţiuni adresate lordului John Roxton şi tovarăşilor săi. A se deschide la 15 iulie, ora 12 fix”.

Lord John îşi pusese ceasul pe masă, lângă el.

— Mai avem 7 minute, a zis el. Bătrânul meu ceas e foarte exact.

Profesorul Summerlee a zâmbit acru, în clipa când a luat în mână plicul.

— Ce importanţă poate avea dacă-l deschidem acum sau peste 7 minute? a întrebat. Peste tot şi în fiecare amănunt se vădeşte acea înclinare spre şarlatanie şi absurditate, de care, îmi pare rău că trebuie s-o spun, e stăpânit în orice clipă autorul acestei scrisori.

— Lasă, domnule, trebuie să jucăm jocul după toate regulile, i-a răspuns lordul John. Asta e ideea bătrânului Challenger, iar noi nu suntem aici decât prin bunăvoinţa lui. Ar fi foarte supărat dacă nu i-am respecta instrucţiunile cu privire la scrisoare.

— Frumoasă poveste! a strigat atunci profesorul Summerlee cu străşnicie. Şi la Londra m-a izbit absurditatea lui, dar fie-mi

îngăduit să mărturisesc că mi se pare şi mai absurd după o mai îndeaproape cercetare. Nu ştiu ce se găseşte în acest plic. Dar în afară de cazul când am găsi în el ceva destul de precis, aş fi foarte tentat să iau vaporul care coboară fluviul şi să mă duc în Bolivia, la Para. În definitiv, mai am şi altceva de făcut pe lume decât să dovedesc netemeinicia afirmaţiilor unui nebun. Acum, Roxton, a sosit fără îndoială momentul.

— A sosit, a zis lord Roxton. Putem începe.

A luat plicul si l-a deschis cu briceagul. Apoi a scos din plic o foaie de hârtie împăturită, pe care a desfăcut-o şi a aşezat-o cu grijă pe masă. Foaia era albă. A întors-o. Şi pe dos era tot albă. Ne-am uitat unul la altul într-o tăcere tulburătoare, pe care a rupt-o cu o explozie de râs batjocoritor profesorul Summerlee.

— Iată o dovadă evidentă, a strigat el. Ce mai doriţi? Recunoaște el însuşi că-i un şarlatan. N-avem altceva de făcut decât să ne întoarcem acasă şi să-l demascăm ca pe un impostor neruşinat.

— Cerneală simpatică?... am sugerat.

— Nu cred, a răspuns lord John Roxton. Îndreptând foaia spre lumină. Nu, tinere, nu e cazul să te înşeli singur, îţi garantez că pe hârtia asta n-a fost scris niciodată nimic.

— Pot să intru? s-a auzit un glas dinspre verandă.

Şi umbra unei făpturi încovoiate s-a strecurat prin pata de lumină pe care o făcea soarele. O, glasul acesta! Această lărgime monstruoasă de umeri! Am sărit toţi în picioare cu un strigăt de surprindere, în clipa când Challenger — purtând pe cap o pălărie copilărească de pai, rotundă şi cu panglică colorată, cu mâinile vârâte în buzunarul hainei şi cu ghetele de pâslă care se profilau ascuţit în timp ce înainta — a apărut în faţa noastră. Şi-a lăsat capul pe spate şi a rămas aşa în lumina aurie, cu toată strălucirea bărbii lui de bătrân asirian, cu toată insolenţa inerentă a pleoapelor căzute şi a ochilor lui necruţători.

— Mă tem, a început el, scoțându-și ceasul, că am ajuns cu câteva minute mai târziu. Trebuie să vă mărturisesc că atunci

când v-am încredinţat plicul acesta, nici nu mi-a trecut prin minte să vă las să-l deschideţi, deoarece eram sigur că o să fiu alături de dumneavoastră înainte de ora fixată. Această nefericită întârziere poate fi atribuita în parte unei călăuze nepricepute, în parte unui inoportun banc de nisip. Mă tem că i-am oferit colegului meu, profesorul Summerlee, prilejul să spună blestemăţii pe seama mea...

— Mă simt dator să declar, domnule, i-a răspuns lordul John, cu un glas destul de aspru, că schimbarea dumneavoastră de atitudine înseamnă o mare uşurare pentru noi, deoarece misiunea noastră avea aerul că se îndreaptă spre un sfârşit prematur. Nici acum nu pot să înţeleg, cu nici un preţ, de ce aţi procedat într-un chip atât de neobişnuit.

În loc să răspundă, profesorul Challenger ne-a strâns mâna, lui lord John şi mie, s-a aplecat cu o gravă aroganţă în faţa profesorului Summerlee şi s-a lăsat să cadă într-un fotoliu de trestie, care a trosnit şi a gemut sub greutatea lui.

— E pregătit totul pentru călătoria noastră?

— Putem pleca chiar mâine.

— Atunci aşa o să şi facem. Nu mai aveţi nevoie de nici o hartă care să vă orienteze, de vreme ce vă bucuraţi de nepreţuitul avantaj de a vă călăuzi eu însumi. Chiar din primul moment eram hotărât să conduc personal cercetările. Cele mai amănunţite hărţi n-ar fi, după cum uşor veţi conveni, decât nişte biete surogate în comparaţie eu luminile propriei mele inteligenţe şi cu sfaturile mele. Iar în ce priveşte gluma nevinovată pe care am făcut-o cu plicul sigilat, e clar că, dacă v-aş fi mărturisit toate intenţiile mele, aş fi fost nevoit să rezist insistenţelor neplăcute de a mă alătura domniilor voastre în această călătorie...

— Aceste insistenţe nu erau să vină din partea mea, domnule! a strigat spontan profesorul Summerlee, atâta timp cât mai exista şi alt vapor pe Atlantic!

Challenger l-a dat la o parte cu un gest al mâinii lui mari şi păroase:

— Bunul dumneavoastră simţ va sprijini, sunt sigur argumentele mele şi vă va face să înţelegeţi că a fost mai bine să fiu stăpân eu însumi pe propriile mele mişcări şi să apar tocmai la momentul potrivit, atunci când prezenţa mea va fi ajuns necesară. Momentul acesta a sosit. Sunteţi în mâini bune. N-o să greşiţi ţinta. De aci înainte eu iau conducerea acestei expediţii şi trebuie să vă cer să terminaţi pregătirile dumneavoastră la noapte, ca să putem pleca devreme mâine dimineaţă. Timpul meu e preţios, şi acelaşi lucru l-am putea spune, într-o măsură mai mică, şi despre al dumneavoastră. Propun prin urmare să înaintăm cât mai repede, ca să vă pot arăta ceea ce aţi venit să constataţi.

Lord John Roxton închiriase un vapor mare, Esmeralda, care trebuia să ne ducă în susul fluviului. În ceea ce priveşte climatul, era fără importanţă ce timp am fi ales pentru expediţia noastră, deoarece variaţiile de temperatură, de la 75 la 90 grade Fahrenheit, nu însemnau o diferenţă prea mare. În ce priveşte umezeala însă, lucrurile nu stăteau tocmai aşa: din decembrie şi până în mai ţine sezonul ploios, şi în acest timp fluviul creşte cu încetul, până atinge o înălţime de aproape 40 de picioare deasupra nivelului lui cel mai scăzut. Apoi se revarsă peste maluri, acoperind cu lagune mari o uriaşă suprafaţă de pământ şi formând o vastă întindere, numită de localnici Gapo, o întindere care e prea mlăştinoasă pentru a fi străbătută cu piciorul, dar prea puţin adâncă pentru navigaţie. Începând de prin iunie, apele încep să se retragă şi în octombrie sau noiembrie ajung la nivelul lor cel mai scăzut. În felul acesta, expediţia noastră trebuia să aibă loc în sezonul secetos, când marele fluviu şi afluenţii lui erau, mai mult sau mai puţin, în starea lor normală.

Curentul era slab, pentru că panta nu prezenta decât o înclinaţie de 8 ţoli la milă. Nici o apă curgătoare nu putea fi mai potrivită pentru navigaţie, deoarece vântul dominant bătea

dinspre sud-est şi vasele cu pânze făceau mereu călătorii spre frontiera peruviana, coborând apoi cu curentul. În cazul nostru maşinile excelente ale Esmeraldei puteau să nu ţină seama de curentul leneş al fluviului şi ne îngăduiau să înaintăm tot atât de repede ca pe un lac cu apă stătătoare. Timp de trei zile ne-am îndreptat spre nord-vest în sus, pe fluviul care, chiar aici, la o mie de mile de locul unde se varsă în ocean, era totuşi atât de larg, încât din mijlocul lui cele două maluri păreau doar simple umbre la orizont. În ziua a patra de la plecarea noastră din Manaos ne-am angajat pe un afluent care la punctul de confluenţă e doar ceva mai îngust decât fluviul principal. Totuşi afluentul s-a îngustat repede şi, după alte două zile de călătorie, am atins un sat indian, unde profesorul a stăruit să coborâm pe pământ şi a propus s-o trimitem pe Esmeralda îndărăt la Manaos. În curând, zicea el, o să întâlnim porţiuni unde curentul e foarte rapid şi vasul n-ar mai putea fi folosit. A mai adăugat, în secret, că ne găseam aproape de porţile regiunii necunoscute, şi că, cu cât vor fi mai puţini cei informaţi de acest lucru, cu atât va fi mai bine. Tot în acest scop ne-a cerut să ne dăm cuvântul de onoare că n-o să publicăm sau să spunem nimic care ar putea să dea vreo indicaţie exactă asupra locului către care ne îndreptăm. La rândul lor, slujitorii au fost puşi să jure acelaşi lucru. Din această cauză sunt silit să nu precizez nimic în povestirea mea şi aş dori să-mi previn cititorii că, pe orice hartă sau plan ar aşeza indicaţiile pe care le voi da, distanţa de la un punct la altul va fi exactă, dar longitudinea şi latitudinea vor fi dinadins neclare, aşa fel încât să nu poată fi luate drept îndrumări utile cu privire la acea regiune. Motivele pentru care profesorul Challenger dorea acest secret puteau să fie sau să nu fie întemeiate. Noi însă nu avem posibilitatea să hotărâm dacă era sau nu cazul să ne conformăm dorinţelor lui, deoarece el se arăta dispus să renunţe mai curând la întreaga expediţie, decât să modifice condiţiile în care ne călăuzea.

În ziua de 2 august, când ne-am luat rămas bun de la Esmeralda, am rupt cea din urmă verigă a lanţului ce ne mai lega cu lumea dinafară. Au trecut de atunci patru zile, timp în care am închiriat de la indieni două bărci mari, făcute dintr-un material atât de uşor (piele întinsă pe un schelet de bambus), încât le puteam trece peste orice obstacol. Ne-am îmbarcat în ele împreună cu toate lucrurile noastre, după ce am mai angajat încă doi indieni ca să ajute la vâslit. Am înţeles că erau cei doi, pe nume Ataca şi Ipetu, care-l însoţiseră pe profesorul Challenger în precedenta lui călătorie. Păreau îngroziţi la gândul că vor face încă o dată drumul, dar şeful lor avea puteri discreţionare în această regiune şi, dacă afacerea i se părea bună, oamenii clanului nu mai puteau spune nimic.

Şi aşa, într-o dimineaţă, am dispărut în necunoscut. Trimit această dare de seamă cu o barcă ce coboară fluviul şi poate că va fi ultimul nostru cuvânt adresat celor care se interesează de soarta noastră. Conform înţelegerii, ţi-o adresez, iubite McArdle, şi las la aprecierea dumitale dreptul de a o răspândi, de a o modifica sau de a face cu ea ceea ce vei crede de cuviinţă. După siguranţa care se desprinde din felul de a fi al profesorului Challenger — şi în ciuda nedezminţitului scepticism al profesorului Summerlee — nu mai am nici o îndoială că acela care ne conduce va dovedi exactitatea spuselor lui şi că ne aflăm într-adevăr în pragul unei experienţe cât se poate de remarcabile.

Capitolul VIII

Avanposturile îndepărtate ale lumii noi

Prietenii noştri rămaşi acasă se vor bucura alături de noi, deoarece ne apropiem de ţinta călătoriei noastre şi, dintr-un punct de vedere cel puţin, am arătat că afirmaţiile profesorului Challenger sunt întemeiate. Ce e drept, nu ne-am urcat încă pe podiş, dar el se întinde în faţa ochilor noştri, şi până şi profesorul Summerlee e mai rezervat în felul lui de a fi. Nu că s-ar arăta dispus să admită, măcar o clipă, că rivalul său are dreptate, ci doar atât, că-i mai puţin încăpățânat în veşnicele lui observaţii şi că cea mai mare parte a timpului stă cufundat într-o tăcere atentă. Totuşi trebuie să mă întorc îndărăt şi să reiau firul povestirii mele de unde l-am lăsat. Trimitem acasă pe unul din indienii noştri, care-i bolnav şi-i încredinţez această scrisoare, deşi mă îndoiesc că e cu putinţă să ajungă vreodată la destinaţie.

Când am scris ultima oară, eram pe punctul să părăsim satul de indieni unde debarcaserăm de pe Esmeralda. Sunt nevoit să-mi încep darea de seamă cu o veste rea, deoarece în seara asta s-a iscat primul incident în sânul grupului nostru (trecând peste neîncetatele fricţiuni dintre cei doi profesori), incident care ar fi putut avea un sfârşit tragic. Am mai pomenit despre Gomez, metisul nostru care vorbeşte englezeşte, un om muncitor şi priceput şi un tovarăş plin de bunăvoinţă, dar stăpânit, cred eu de păcatul curiozităţii, destul de răspândit printre oamenii de teapa lui. În seara asta se pare că s-ar fi ascuns lângă, coliba în care discutam planurile noastre şi, zărit de uriaşul negru Zambo, care ne e credincios ca un câine a fost scos din ascunzătoare şi adus în faţa noastră. Gomez însă a pus mâna pe cuţit, şi dacă n-ar fi fost puterea uriaşă a lui Zambo, care a izbutit să-l dezarmeze cu o singură mână, nu rămâne nici o îndoială că l-ar fi înjunghiat. Incidentul s-a încheiat cu

admonestări, adversarii fiind siliţi să-şi strângă mâna. Şi acum nădăjduim că totul va fi bine. În ce priveşte certurile dintre cei doi savanţi, sunt tot mai dese şi tot mai acre. Trebuie să recunosc că Challenger e un provocator incorigibil, dar şi Summerlee are o limbă ascuţită care nu împacă lucrurile — dimpotrivă. Cu o seară înainte, Challenger ne spunea că nu i-a plăcut niciodată să se plimbe pe cheiurile Tamisei şi să se uite în susul apei, deoarece e totdeauna trist să te uiţi la locul unde probabil că o să se încheie viaţa ta. Era convins, bineînţeles, că va fi înmormântat la Westminster Abbey. Atunci Summerlee i-a replicat, cu un zâmbet acru, că acum înţelege pentru ce închisoarea Millbank a fost aşezată în josul apei. Mândria lui Challenger e însă prea uriaşă ca să se simtă cu adevărat jignită de asemenea vorbe. Profesorul s-a mărginit să-şi zâmbească în barbă şi a repetat de două ori: „Ia te uită! Ia te uită!”, cu tonul compătimitor pe care-l iei faţă de un copil. În realitate, amândoi sunt nişte copii: unul smochinit şi arţăgos, celălalt formidabil şi arogant. Totuşi, amândoi sunt înzestraţi cu minţi care-i aşază în fruntea epocii noastre ştiinţifice. Inteligenţă, caracter, suflet — numai cel care cunoaşte bine viaţa îşi poate da seama ce lucruri diferite sunt!

Chiar a doua zi am plecat în extraordinara noastră expediţie. Am constatat că tot ce aveam încăpea foarte uşor în cele două bărci şi, împărţind personalul în două — câte şase în barcă — am avut prudenţa elementară ca, în interesul păcii, să plasăm câte un profesor în fiecare. Eu unul m-am nimerit cu Challenger, care era într-o dispoziţie fericită, aproape în extaz. Părea că respiră bunăvoinţă prin toţi porii. L-am cunoscut şi în alte toane şi nu-s de loc surprins când furtuna izbucneşte dintr-o dată, într-un peisaj luminat de soare. Dacă e imposibil să fii trist lângă el, e tot atât de imposibil să te ţii liniştit, deoarece în fiecare clipă tremuri, gândindu-te la întorsătura pe care o poate lua pe neaşteptate formidabilul lui temperament.

Două zile am urcat un râu de dimensiuni considerabile, lat de câteva sute de iarzi, de culoare închisă, dar atât de străveziu, încât aproape tot timpul puteai să-i vezi fundul. O jumătate din afluenţii Amazoanelor sunt ca şi el, în timp ce cealaltă jumătate sunt alburii şi fără transparenţă. Deosebirea se explică prin calitatea terenului pe care-l străbat: culoarea închisă a unora se datoreşte anumitor deşeuri vegetale, în timp ce celelalte trec prin pământuri argiloase. De două ori am întâlnit curenţi repezi şi de două ori am purtat bărcile pe umeri, pe o distanţă de o jumătate de milă, ca să-i ocolim. Pădurile, aşezate de o parte şi de alta, erau păduri virgine, în care poţi pătrunde mai uşor decât în cele crescute pentru a doua oară, aşa că nu ne-a fost greu să străbatem cu bărcile în spinare. Cum aş putea uita oare atmosfera de mister pe care o răspândeau? Înălţimea copacilor şi grosimea trunchiurilor depăşea tot ce mi-aş putea imagina vreodată în viaţa mea de om născut şi trăit la oraş. Copacii se ridicau spre cer ca nişte coloane minunate şi numai la o neînchipuită depărtare deasupra capelelor noastre puteam desluşi cu greu locul unde îşi desfăşurau crengile ca o înaltă boltă gotică.

Toate aceste bolţi împreunate alcătuiau o mare împletitură, un acoperiş de verdeaţă, prin care numai rareori ajungea până la pământ o rază aurie de soare desenând o dungă strălucitoare de lumină în mijlocul întunericului măreţ. În timp ce păşeam fără zgomot pe covorul gros şi moale al frunzelor moarte, tăcerea se aşternea peste sufletele noastre, care se simţeau ca într-o biserică pe înserate. Chiar glasul puternic şi plin al profesorului Challenger se redusese la o simplă şoaptă. Nu ştiam numele acestor copaci uriaşi, dar savanţii noştri mi-au arătat cu degetul cedrii, apoi copacii cei mari cum era bumbacul mătăsos, copacii cu lemnul roşu, ca şi tot belşugul acela de plante felurite, care fac din acest continent unul din furnizorii neamului omenesc în ce priveşte darurile naturale ale regnului vegetal, în timp ce e cel din urmă în ce priveşte produsele regnului animal. Orhidee pline

de viaţă şi licheni uimitor coloraţi sclipeau ca tăciunii aprinşi deasupra trunchiurilor întunecate ale copacilor, şi de câte ori o rază de lumină rătăcitoare cădea din plin asupra *alamandei* aurii, asupra constelaţiilor roşii de *tacsonia* sau asupra *ipomaeelor* de un puternic albastru închis, spectacolul avea în el ceva de feerie. În întinderile acestea nesfârșite acoperite cu păduri, viaţa, care urăşte întunericul, luptă pretutindeni să răzbească la lumină. Orice plantă, chiar şi cea mai măruntă, şerpuieşte şi se răsuceşte pe faţa verde, încolăcindu-se în jurul fraţilor ei mai mari şi mai voinici, care urmăresc acelaşi lucru. Plantele agăţătoare invadează monstruoase, iar unele care n-au fost niciodată cunoscute într-altă parte ca fiind agăţătoare, învaţă aici această artă, într-o încercare deznădăjduită de a ieşi din umbra întunecată. Aşa, vulgara urzică, iasomia şi chiar palmierul *jacitara* pot fi văzuţi înfășurându-se în jurul trunchiului cedrilor şi luptându-se să ajungă în vârful lor. Cât despre animale, nu se vedea nici urmă pe sub bolta măreaţă care se desfăşura ca nişte aripi peste noi în timp ce mergeam. Dar o frământare neîncetată, foarte sus deasupra capetelor noastre, ne amintea lumea nenumărată a şerpilor şi maimuţelor, a păsărilor şi paraziţilor care trăiesc la lumina soarelui şi se uită în jos cu mirare la făpturile noastre plăpânde, întunecate şi şovăielnice, cufundate în întunericul adânc, nespus de departe dedesubtul lor. La răsăritul şi la apusul soarelui, maimuţele urlătoare strigau laolaltă, iar papagalii aruncau ţipete ascuţite. De-a lungul ceasurilor de căldură mare numai zumzetul neîncetat al gâzelor, asemenea vuietului pe care-l face apa când izbeşte stâncile în depărtare, ne umple urechile, în timp ce nimic nu se mişcă înlăuntrul solemnei perspective pe care ne-o ofereau trunchiurile uimitoare estompându-se în întunecimea care ne învăluia. Într-o zi, o făptură împleticită, cu picioarele strâmbe, un furnicar sau un urs s-a furişat stângaci printre umbre. Era singura urmă de viaţă de la nivelul pământului pe care am întâlnit-o în această uriaşă pădure a Amazoanelor.

Şi totuşi erau semne că, în sânul acestui monstruos vălmăşag, anumite fiinţe omeneşti nu se găseau prea departe de noi. În a treia zi de la plecare am auzit un fel de bătaie de tobă, ciudată şi adâncă, ritmică şi solemnă, care străbătea cu intermitenţe liniştea dimineţii. Când am auzit întâia oară acest zgomot, cele două bărci erau la câţiva metri una de alta. Indienii noştri au rămas nemişcaţi, ca şi cum ar fi fost de bronz, ascultând adânc şi cu o nesfârșită frică zugrăvită pe faţă.

— Ce-i asta? am întrebat.

— Tam-tam-ul — mi-a răspuns lord John, cu nepăsare. Tam-tam-ul de război. L-am auzit şi altă dată.

— Da, domnule, tam-tam-ul de război — a spus şi Gomez metisul. Indienii sălbatici de neam „bravos” nu „mansos”. Ne urmăresc pas cu pas şi or să ne ucidă, dacă vor putea.

— Dar cum de ne pot ei urmări? am întrebat, uitându-mă în zarea întunecată şi încremenită.

Metisul a ridicat din umerii lui largi.

— Ştiu ei cum! Îşi au drumurile lor ascunse. Ne pândesc. Vorbesc între ei cu ajutorul tam-tam-urilor. Or să ne ucidă, dacă vor putea.

În după-amiaza aceleiaşi zile — agenda mea de buzunar îmi arăta că era marţi, 18 august — cel puţin şase sau şapte tam-tam-uri ne-au întâmpinat în diferite puncte. Uneori băteau repede, alteori rar; îşi puneau fără îndoială întrebări şi-şi dădeau răspunsuri. Aşa departe, la răsărit, izbucnea un *staccato* zgomotos şi ascuţit, urmat, după o pauză, de o bătaie grăbită şi joasă, venind dinspre nord. O neînchipuită tensiune nervoasă, ca şi o veşnică ameninţare se desprindeau din acest zvon neîntrerupt, care părea ca dă o consistenţă materială cuvintelor metisului nostru, repetându-le la nesfârșit: „O să vă ucidem dacă vom putea! O să vă ucidem daca vom putea!” Totuşi nimic nu se mişca în pădurea liniştită. În faţa perdelei de vegetaţie se desfăşura toată liniştea şi pacea naturii. În schimb, de dincolo, din spatele ei, venea tot mai des ameninţarea pe care ne-o

descifrase tovarăşul nostru: „O să vă ucidem dacă vom putea! ne spunea duşmanul de la răsărit. „O să vă ucidem dacă vom putea!” îi răspundea duşmanul de la miazănoapte.

Toată ziua au bubuit şi au şoptit tam-tam-urile, în timp ce ameninţarea care se desprindea din ele se oglindea pe feţele tovarăşilor noştri de altă culoare. Până şi metisul cel îndrăzneţ şi fanfaron părea intimidat. Am descoperit însă în ziua aceea, o dată pentru totdeauna, că atât Summerlee, cât şi Challenger stăpâneau cea mai superioară formă de curaj: curajul temperamentului ştiinţific. De aceeaşi esenţă era şi curajul care-l susţinuse pe Darwin printre *gauchoşii* din Argentina sau pe Wallace printre vânătorii de capete din Malaya. O taină a naturii milostive a hotărât ca creierul omenesc să nu se poată gândi deodată la două lucruri diferite. Aşa, dacă e plin de curiozitate ştiinţifică, nu mai rămâne loc în el pentru simple consideraţii personale. De-a lungul zilei, sub ameninţarea misterioasă şi neîntreruptă, profesorii noștri cercetau cu atenţie fiecare pasăre care zbura şi fiecare copăcel de pe mal, şi multe observaţii tăioase porneau *sotto voce*[1] când, de pildă, mârâitul lui Summerlee răspundea repede mormăitului de bas al lui Challenger. În schimb, ei nu dovedeau mai puţină nepăsare faţă de primejdia şi de bătăile tam-tam-urilor indienilor decât dacă ar fi stat amândoi în fumoarul Clubului Societăţii Regale din St. James’ s Street. O dată numai au catadicsit să discute asupra acestui subiect.

— Canibalii din Miranha sau Amajuaca, a zis Challenger, arătând cu degetul cel gros spre pădurea înconjurătoare.

— Fără îndoială, domnule, i-a răspuns Summerlee. Ca toate triburile de acest fel, nu m-ar mira să aibă o limbă polisintetică, iar tipul lor să fie mongol.

— Polisintetică, nici vorbă... a zis Challenger, cu îngăduinţă. N-am auzit să existe astfel de limbă în acest continent şi am date

[1] *sotto voce* – cu voce joasă (în limba italiană în text) (n.r.).

referitoare la vreo sută dintre ele. Însă faţă de teoria tipului mongol, am mari rezerve.

— Aş fi crezut că o cunoaştere, chiar mărginită, a anatomiei comparate ar fi de ajuns ca să-i dovedească temeinicia, a făcut Summerlee, cu amărăciune.

Challenger şi-a repezit înainte bărbia agresivă, până nu s-a mai văzut din el decât barba şi borurile pălăriei.

— Fără îndoială, domnule, o cunoaştere mărginită ar putea să ducă la un asemenea rezultat. Dar, când cunoştinţele omului sunt largi, el ajunge la alte concluzii.

Şi cei doi şi-au aruncat unul altuia câte o privire provocatoare, în timp ce de jurul împrejurul nostru creştea zvonul îndepărtat: „O să vă ucidem, dacă vom putea!”.

În noaptea aceea am ancorat bărcile de câteva pietre grele în mijlocul râului şi am luat toate măsurile cu putinţă în vederea unui atac. Nu s-a întâmplat totuşi nimic şi în zori am pornit mai departe, în timp ce tam-tam-ul se stingea în depărtări, în urma noastră. Pe la orele trei după-amiază am ajuns la o strâmtoare, lungă de mai bine de o milă, unde curentul era foarte iute şi puternic — exact aceeaşi unde profesorul Challenger naufragiase în prima lui călătorie. Mărturisesc că am fost încântat văzând-o ; era într-adevăr primul indiciu, oricât de neînsemnat l-am fi socotit, care întărea şi făcea verosimile spusele lui. Indienii au transportat întâi bărcile şi apoi bagajele noastre prin desişurile care erau foarte stufoase în locul acela, în timp ce noi, cei patru albi, cu puşca la umăr, păşeam între ei, ca să preîntâmpinăm primejdia ce se putea ivi din pădure. Înainte de a se înnopta, trecusem cu bine strâmtoarea unde curentul se îngusta. Am mai străbătut încă vreo zece mile înainte de a ancora pentru noapte. În locul acela am calculat că urcasem cel puţin o sută de mile pe afluent în sus, de la punctul unde se varsă în fluviu.

În dimineaţa zilei următoare am pornit-o spre marea aventură. Chiar din zori, profesorul Challenger a început a se arăta neliniştit, cercetând cu atenţie fiecare din cele două maluri

ale râului. Deodată a scăpat un strigăt de mirare şi a arătat spre un copac singuratic care se înălţa deasupra malului, formând un unghi destul de neobişnuit.

— Ce părere aveţi despre copacul acesta? a întrebat.

— E fără doar şi poate un palmier *assai*, a spus Summerlee.

— Exact. Mi-am ales un palmier *assai* drept punct de reper. Intrarea secretă e la o jumătate de milă mai încolo, pe celălalt mal al apei. Nu există nici o răritură printre copaci. În asta constă minunea şi misterul. Acolo unde vedeţi că stuful verde deschis ia locul desişului verde închis, acolo, între cei doi mari copaci de bumbac, e poarta mea particulară de intrare în necunoscut. Treceţi prin ea şi o să înţelegeţi!

Era, într-adevăr, un spectacol neasemuit. După ce am ajuns la locul însemnat prin linia stufului verde deschis, am strecurat cele două bărci pe o lungime de vreo sută de iarzi şi, în cele din urmă, ne-am trezit într-un râu liniştit şi puţin adânc, atât de limpede, încât lăsa să i se vadă fundul nisipos. Putea să aibă cam 20 de metri lăţime şi era tivit, de o parte şi de alta, cu o vegetaţie bogată. Cine nu şi-ar fi dat seama că stuful luase de puţin timp locul desişului n-ar fi putut bănui existenţa unui asemenea râu sau a ţării de basm despre care afla mai încolo.

Pentru că ţară de basm era — cea mai frumoasă pe care ar putea-o zămisli închipuirea omenească. Vegetaţia deasă se împreuna deasupra capetelor noastre, împletindu-se într-o arcadă naturală şi prin tunelul acela de verdeaţă, în amurgul auriu, curgea râul verde şi străveziu, frumos el însuşi, fără îndoială, şi mai minunat sub razele aruncate de lumina vie filtrată şi îndulcită în căderea ei. Curat ca cristalul, nemişcat ca o placă de sticlă, verde ca şi creasta unui aisberg, râul o lua înaintea noastră pe sub bolta de frunze şi fiecare bătaie a vâslelor făcea mii de încreţituri de-a curmezişul oglinzi lucii. Era o cale potrivită de acces într-o lume feerică. Orice semn vestind prezenţa indienilor prin acele părţi dispăruse, în schimb unele urme de animale erau tot mai dese şi lipsa lor de frică dovedea

că nu văzuseră niciodată vreun vânător. Maimuţe mici, cu părul negru catifelat, cu dinţi albi şi lucioşi şi cu ochi batjocoritori, ne strigau pe limba lor în timp ce treceam. Cu un plescăit adânc şi greoi, câte-un crocodil sărea de pe mal în apă. Odată, un tapir negru şi stângaci s-a uitat la noi cu mirare printr-o spărtură a desişului, apoi a bătut în retragere printre copaci. O dată sau de două ori, făptura mlădioasă şi galbenă a unui puma uriaş a trecut printre desişuri, iar ochii lui verzi şi trişti au sclipit plini de ură în direcţia noastră, peste umerii întunecaţi. Erau multe păsări, mai ales călătoare. Berze, bâtlani şi ibişi se adunau în grupuri mici, albastre, roşii sau albe, pe fiecare stâncă ce se ridica deasupra malului, în timp ce, sub noi, apa cristalină era plină de peşti în tot felul de forme şi culori.

Trei zile la rând drumul nostru a mers prin acest tunel de un verde închis sub razele soarelui. Ţi-ar fi fost greu să spui, când te uitai înainte pe o distanţă mai mare, unde se sfârșea în zare apa cea verde şi unde începea bolta de verdeaţă. Pacea adâncă a acestui ciudat drum de apă nu era tulburată de nici o urmă de viaţă omenească.

— Pe aici nu sunt indieni. Le e prea frică de *Curupuri*, ne-a spus Gomez.

— *Curupuri* e duhul pădurii, a explicat lord John. E un nume care se potriveşte la toate felurile de diavoli. Nenorociţii cred că prin locurile acestea sălăşluieşte ceva necurat, şi de aceea le ocolesc.

A treia zi ne-am dat seama că din pricina apei, care scădea văzând cu ochii, călătoria noastră cu bărcile nu mai putea să ţină mult. De două ori, în cuprinsul doar a câteva ceasuri, ne-am izbit de fund. În cele din urmă am tras bărcile în desiş şi ne-am petrecut noaptea pe malul apei.

A doua zi de dimineaţă, lord John şi cu mine am mers vreo două mile prin pădure de-a lungul râului. Dar cum adâncimea apei scădea tot mai mult, ne-am întors şi am împărtăşit şi tovarăşilor noştri ceea ce profesorul Challenger bănuise mai de

mult, anume că atinsesem punctul cel mai îndepărtat până unde puteau ajunge bărcile noastre. Aşa că le-am urcat pe mal, le-am ascuns printre tufişuri şi am însemnat un copac cu semnele noastre, ca să le putem regăsi. Apoi am împărţit între noi diferitele baloturi: puşti, muniţii, hrană, cort, pături şi altele, şi, luându-ne povara în spinare, am pornit în etapa cea mai obositoare a călătoriei noastre.

Această nouă etapă a fost inaugurată de o nenorocită ceartă între cele două butoaie de dinamită ale noastre. Din clipa în care venise lângă noi, Challenger luase asupră-şi conducerea întregii expediţii, spre marea nemulţumirea a lui Summerlee. Şi acum, pentru că-şi îngăduise să-i fixeze profesorului anumite atribuţii (era vorba doar de transportul unui barometru aneroid), tensiunea încordată a declanşat dintr-o dată explozia.

— Îmi daţi voie să vă întreb, domnul meu, a început Summerlee cu un calm aparent, în ce calitate vă permiteţi să daţi asemenea ordine?

Challenger s-a zbârlit şi l-a străfulgerat cu privirea.

— Mi le-am permis, profesor Summerlee, în calitatea mea de şef al acestei expediţii.

— Sunt silit să declar, domnule, că eu nu vă recunosc această calitate.

— Nu mai spuneţi! Şi Challenger l-a salutat cu un infinit sarcasm. N-aţi vrea, în acest caz, să definiţi exact situaţia mea?

— Cum nu! Sunteţi un om a cărui bună credinţă a fost pusă la îndoială, iar acest comitet e destinat s-o verifice. Călătoriţi alături de judecătorii dumneavoastră.

— Sărmanul de mine! a făcut Challenger, așezându-se pe marginea unei bărci. În cazul acesta, o să vă găsiţi singur drumul, iar eu o să vin în urmă, după bunul meu plac. Dacă nu sunt şeful acestei expediții, nu-mi puteţi cere să vă conduc.

Dar, slavă domnului, mai erau acolo doi oameni cu mintea întreagă, lord John Roxton şi cu mine, care aveau puterea să împiedice ca neastâmpărul şi nebunia celor doi savanţi să ne

silească a ne întoarce la Londra cu mâinile goale. Câte argumentări, câte pledoarii şi explicaţii până am putut să-i îmblânzim ! În cele din urmă, Summerlee, cu rânjetul şi cu luleaua lui, s-a hotărât să o ia înainte, iar Challenger, bombănind şi înjurând a rămas mai în urmă. Printr-o nesperat de fericită întâmplare, am aflat în vremea asta că amândoi savanţii noştri aveau o foarte proastă părere despre Dr. Illingworth din Edinburgh. Din clipa aceea, el a fost salvarea noastră şi toate situaţiile încordate le-am lichidat aducând în discuţie numele zoologului scoţian. Când îi auzeau numele, în ura şi dispreţul lor comun faţă de acest rival, cei doi profesori încheiau o alianţă, ba chiar şi o vremelnică prietenie.

Înaintând unul câte unul de-a lungul malului, am descoperit în curând că apa se îngusta până într-atât, încât ajungea un simplu pârâu ce se pierdea în cele din urmă într-o mlaştină mare şi verde acoperită cu muşchi, ca un burete, în care ne-am cufundat până la genunchi. Locul era acoperit cu nori înspăimântători de țânțari şi de tot soiul de jivine zburătoare, aşa că am fost fericiţi când am simţit din nou pământ sănătos sub picioare. Am hotărât să facem un ocol printre copaci, ca să lăsăm în flanc mlaştina pestilenţială, care răsuna în depărtare ca o orgă, atât de puternic era zumzetul nesfârșitelor roiuri de gâze.

A doua zi, după ce părăsisem bărcile, am văzut ca regiunea se transforma cu totul. Drumul nostru urca mereu, iar pe măsură ce urcam, pădurea se făcea tot mai rară şi-şi pierdea aspectul tropical. Copacilor înalţi din câmpia aluvională a Amazoanelor le luau locul palmieri phoenix şi cocotieri, care creşteau în pâlcuri rare, având printre ele tufişuri dese. În scobiturile acelea umede, palmierii din Mauritia îşi aruncau frunzişul în afară, aplecându-se graţios. Ne orientam numai cu ajutorul busolei şi o dată sau de două ori s-au ivit divergenţe de păreri între Challenger, şi cei doi indieni. În cazurile acestea, după vorbele indignate ale profesorului, soarta expediţiei nu trebuia să atârne *„de încrederea ce se putea acorda instinctelor înşelătoare ale unor*

sălbatici înapoiaţi, ci de încrederea la care aveau dreptul cele mai înalte produse ale culturii europene moderne". Că avea dreptate, s-a dovedit chiar a treia zi după aceea, când Challenger a recunoscut mai multe puncte de reper aşezate de el cu prilejul călătoriei lui precedente. Ba într-un anumit loc am dat chiar peste patru pietre
arse în foc, care dovedeau că acolo fusese un popas.

Drumul urca încă şi am întâlnit un povârniș acoperit cu stânci, a cărui escaladare ne-a luat două zile. Aspectul vegetaţiei se schimbase iarăşi şi numai copacul de fildeş se mai întâlnea alături de o sumedenie de orhidee, printre care am învăţat să recunosc acea rară *Nuttonia Vexillaria*, ca şi strălucitoarele flori de *Cattleya* sau *odontoglossum*-ul. Din loc în loc, pâraie cu fundul de frunziş şi cu malurile îmbrăcate în ferigi şopteau, curgând la vale în albiile lor puţin adânci. Ele ne ofereau în fiecare seară locuri de popas ideale pe marginea câte unui colţ stâncos, unde grămezi de peştişori albaştri prăjiţi, cam de mărimea şi forma păstrăvului englezesc, alcătuiau pentru noi o cină delicioasă.

În ziua a noua după ce ne părăsisem bărcile, după ce am făcut, după calculele mele, cam 120 de mile, am început a ieşi dintre copacii care creşteau din ce în ce mai mici până ajunseseră simpli arbuşti. În locul lor am întâlnit o pădure sălbatică de bambuşi, atât de deasă, încât n-am putut-o străbate decât croindu-ne drum cu securile şi coasele indienilor. Ca să trecem de acest obstacol, ne-am pierdut o zi întreagă, de la 7 dimineaţa la 8 seara, doar cu două întreruperi de câte o oră. Nu se poate imagina ceva mai monoton şi mai obositor, deoarece chiar în locurile cele mai puţin dese nu puteai vedea înaintea ta decât la 10— 12 yarzi, iar în celelalte, privirea mi se oprea în spatele hainei de bumbac a lordului John şi în zidul galben care ne străjuia de o parte şi de alta, la distanţă de numai un picior. De sus ne venea câte o rază de soare, îngustă cât o muchie de cuţit, iar la 15 picioare deasupra capetelor puteam vedea vârfurile trestiilor de bambus, îndreptate parcă într-un gest

ameninţător, împotriva cerului de un albastru închis. Nu ştiu ce fel de fiinţe vor fi locuit aceste desişuri, dar de multe ori am auzit zgomotul pe care-l făceau, aproape de tot de noi, animale greoaie, sărind în apă. După plescăit, lord John socotea că ar putea fi vorba de un soi de cornute sălbatice. Abia la căderea nopţii am trecut de marea de bambuşi şi fără întârziere am şi organizat popasul, sleiţi de puteri după ziua aceea fără
sfârșit.

A doua zi dis-de-dimineaţă eram din nou în picioare şi am avut prilejul să constatăm că aspectul regiunii se schimbase iarăşi. În urma noastră era zidul de bambuşi, atât de precis de parcă ar fi conturat cursul unui râu. În faţa noastră se întindea o câmpie deschisă, ridicându-se în pantă dulce, acoperită cu tufe de ferigi arborescente. În cele din urmă, totul s-a rotunjit sub ochii noştri şi a format o colină care semăna cu spinarea unei balene. Aproape de prânz am atins această culme, ca să descoperim însă, dincolo de ea, altă vale puţin adâncă, ridicându-se iarăşi în pantă dulce, până se pierdea la orizont. Acolo, în timp ce treceam peste cea dintâi colină, s-a petrecut un incident care, eventual, ar fi putut să aibă urmări grave.

Profesorul Challenger, care, împreună cu cei doi indieni, alcătuia avangarda expediţiei, s-a oprit deodată arătând surescitat spre dreapta. Urmărindu-i mişcarea, am văzut la depărtare de aproximativ o milă ceva ce părea a fi o uriaşă pasăre cenuşie. Dădea încet din aripi deasupra pământului şi, luându-și vânt domol, a zburat foarte jos şi drept, până s-a pierdut printre ferigile arborescente.

— L-aţi văzut? a strigat Challenger, în culmea exaltării. L-ai văzut, Summerlee?

Colegul lui se uita cu încordare spre locul unde dispăruse vietatea.

— Şi ce pretinzi dumneata că era? a întrebat el.

— Un pterodactil, în toată puterea cuvântului.

Summerlee a izbucnit într-un râs batjocoritor.

— O ptero-iluzie! a zis. Era o barză ca toate berzele.

Challenger era prea înfuriat ca să-i răspundă. Şi-a potrivit doar dintr-o smucitură raniţa pe care o purta în spate şi şi-a urmat drumul.

Dar lord John a venit de-a dreptul spre mine, iar faţa lui era mai gravă ca de obicei. Ţinea în mână binoclul Zeiss.

— L-am prins în focar înainte de a dispărea după copaci, mi-a spus. N-aş prea putea să-mi iau răspunderea de a hotărî ce era, dar aş pune prinsoare pe reputaţia mea de sportsmen că nu era nici una din păsările pe care le-am văzut vreodată.

Iată cum păreau a sta lucrurile. Ne găseam, într-adevăr, la hotarul necunoscutului, gata să trecem graniţele acelei lumi pierdute despre care ne vorbea conducătorul nostru? V-am povestit incidentul aşa cum s-a petrecut, şi în felul acesta o să ştiţi despre el tot atât cât ştiu şi eu.

A fost însă un fapt izolat, deoarece n-am mai zărit nici un fel de altă vietate care s-ar fi putut numi neobişnuită.

Şi acum, iubiţi cititori (dacă voi avea cândva vreunul!) v-am purtat în sus pe râul cel lat, v-am plimbat pe sub acoperişul de stuf, apoi prin tunelul verde, pe dealul cu palmieri, prin pădurea de bambuşi şi prin câmpia cu ferigi arborescente. Acum însă, ţinta călătoriei pe care am întreprins-o se înfăţişează din plin privirilor noastre. După ce am trecut peste cea de a doua culme, înaintea ochilor ni s-a ivit o pădure neregulată de palmieri, apoi lanţul de stânci roşii şi înalte pe care-l văzusem în fotografie. E aici chiar în clipa asta în care scriu şi nu încape nici o îndoială că e vorba de aceleaşi stânci. Punctul lor cel mai apropiat se află cam la 7 mile de tabăra noastră de acum şi lanţul se întinde, descriind un arc de cerc care se îndepărtează de noi cât poţi vedea cu ochii. Îngâmfat, Challenger se umflă în pene ca un păun, iar Summerlee tace, încă sceptic. Ziua următoare va pune capăt poate unora din îndoielile noastre. Până atunci, dat fiind că Jose, al cărui braţ a fost străpuns de un bambus rupt, stăruie să se întoarcă acasă, trimit această scrisoare prin el, în nădejdea că

va ajunge, poate, cândva la destinaţie. Voi mai scrie însă cu cea dintâi ocazie.

Capitolul IX

Cine ar fi putut să prevadă ceea ce s-a întâmplat?

Ni s-a întâmplat ceva înspăimântător. Cine-ar fi putut să prevadă oare aşa ceva? Nu pot întrezări vreun sfârşit al nenorocirii noastre. Poate că suntem condamnaţi să ne petrecem restul zilelor pe aceste meleaguri ciudate şi inaccesibile. Sunt încă atât de nelămurit, încât nu mă pot gândi cu mintea limpede nici la realitatea prezentă şi nici la perspectivele noastre de viitor. Cea dintâi apare îngrozitoare raţiunii mele înspăimântate, iar celelalte — întunecate ca noaptea. Niciodată un om nu s-a găsit într-o situaţie mai critică. Şi pe de altă parte, nu ne-ar folosi la nimic să vă arătăm situaţia noastră geografică exactă şi să cerem prietenilor noştri să ne trimită în ajutor vreo altă expediţie. Chiar dacă ar putea-o face, până să ajungă ei în America de Sud, soarta noastră va fi fost, după toate probabilităţile, de mult pecetluită.

În realitate, suntem tot atât de departe de orice ajutor omenesc posibil ca şi când ne-am afla în lună. Chiar dacă ar fi să ne putem salva, salvarea nu ne-ar putea veni decât de la noi înşine. Am drept tovarăşi trei bărbaţi remarcabili, de o mare inteligenţă şi curaj neclintit. În ei stă unica şi cea din urmă nădejde a noastră. Numai când mă uit la chipul netulburat al tovarăşilor mei, numai atunci mai întrezăresc o palidă rază de lumină în întunericul adânc. Nădăjduiesc că, măcar în aparenţă, par tot atât de nepăsător ca şi ei. În sufletul meu, însă, sunt înfricoşat.

Daţi-mi voie să vă arăt, în toate amănuntele pe care le am, cum au decurs evenimentele care ne-au adus la această catastrofă.

Când am terminat ultima mea scrisoare, am arătat că ne aflam la 7 mile depărtate de un lanţ nesfârşit de stânci înalte şi

roşii care înconjurau, fără nici o îndoială, podişul despre care ne vorbise profesorul Challenger. Când ne-am apropiat de ele, mi s-au părut în multe locuri mai înalte decât arătase el, atingând uneori chiar 1000 de picioare. Aceste stânci prezentau dungi ciudate, caracteristice, după părerea mea, colinelor de bazalt. Ceva în felul acesta se poate vedea în Salisbury Crags, lângă Edinburgh. Vârfurile lor erau acoperite cu o vegetaţie bogată, cu tufişuri pe margine, înconjurând numeroşi copaci înalţi. Nimic din tot ce vedeam nu ne îndreptăţea să tragem concluzia c-ar exista pe acolo vreun fel de vieţuitoare.

În noaptea aceea ne-am aşezat tabăra chiar lângă stânci, pe un loc sălbatic şi pustiu. Stâncile de deasupra noastră nu erau numai perpendiculare pe pământ, ci chiar înclinate în afară, aşa încât nici nu putea fi vorba să le escaladăm. Lângă noi era acel vârf de stâncă despre care parcă am mai pomenit de-a lungul povestirii. Semăna cu un turn de biserică, vertical şi roşu, al cărui vârf s-ar fi găsit la nivelul podişului, dar despărţit de el printr-o prăpastie adâncă. Aici se înălţa un copac înalt. Atât vârful, cât şi stâncile alăturate nu erau, relativ înalte: după părerea mea, aveau cam 500 — 600 picioare.

— Pe acesta, a zis profesorul Challenger, arătând spre copac, stătea cocoţat pterodactilul. Înainte de a-l împuşca, am escaladat pe jumătate stânca. Aş fi dispus să cred că un bun alpinist ca mine ar fi putut urca stânca până-n vârf, dar, făcând lucrul acesta, nu s-ar fi găsit deloc mai aproape de podiş.

În timp ce Challenger vorbea despre pterodactilul lui, am tras cu ochiul spre Summerlee şi, pentru întâia oară, mi s-a părut că descopăr la el unele semne care dovedeau un început de încredere ca şi o oarecare căinţă. Nu mai avea obişnuitul rânjet pe buzele lui subţiri. În schimb, în ochii cenuşii avea o privire deschisă, plină de interes şi de mirare. Challenger a remarcat-o la rândul lui şi asta a fost pentru el cel dintâi semn al victoriei.

— Bineînţeles, a zis el, cu ironia lui brutală şi lipsită de tact, bineînţeles, profesorul Summerlee o să înţeleagă că, de câte ori

spun pterodactil, mă gândesc la o barză, cu rezerva că e vorba de o varietate de barză care n-are pene, ci o piele care aduce cu pielea de mamifer, aripi membranoase şi maxilarele împodobite cu dinţi.

A făcut o strâmbătură, s-a uitat la celălalt şi s-a înclinat în faţa lui. Drept care acesta îi întoarse spatele şi plecă.

A doua zi dimineaţă, după un mic dejun frugal, cu cafea şi *manioc*[1] — trebuia să fim economi cu proviziile — am ţinut un consiliu de război, al cărui obiect era să stabilim cea mai bună metodă de a ajunge pe podişul de deasupra capetelor noastre.

Challenger prezida atât de solemn, de parcă era preşedintele Curţii de Casaţie. Închipuiţi-vi-l aşezat pe o stâncă, cu pălăria lui ridicolă de pai, cu mult mai potrivită pe capul unui băieţandru, dată pe ceafă, sfidându-ne cu ochii aroganţi şi plini de autoritate pe sub pleoapele căzute şi agitându-și barba neagră în timp ce ne explica, cu vorbe măsurate, situaţia noastră prezentă, precum şi viitoarele mişcări pe care urma să le facem.

La picioarele lui ne-aţi fi putut vedea pe noi, ceilalţi trei : eu, ars de soare, tânăr şi voinic după escapada noastră în aer liber, Summerlee cu eterna lui pipă, solemn dar încă pornit pe critică, şi lord John, cu obrazul lui subţire ca o lamă de cuţit şi cu trupul mlădios şi agil sprijinit în puşcă, în timp ce ochii lui de vultur stăteau aţintii asupra vorbitorului. La spatele nostru stăteau cei doi metişi întunecaţi, precum şi grupul mic al indienilor, iar în faţa şi deasupra noastră se înălțau zidurile mari de stâncă roşie, care ne împiedicau să ajungem la ţinta călătoriei noastre.

— Nu mai e nevoie să vă spun, a urmat conducătorul nostru, că în expediţia mea precedentă am epuizat toate posibilităţile de a escalada aceste stânci, şi că, dacă n-am izbutit eu, nu prea cred să izbutească altcineva, deoarece sunt alpinist în toată puterea cuvântului. Nu dispuneam atunci de nici unul din accesoriile necesare, dar de data asta am fost prevăzător şi mi le-am adus. Cu ajutorul lor, sunt sigur că aş putea ajunge în

[1] *Manioc* – plantă din care se face tapioca. (n.t.).

creştetul acestui pisc izolat. Dar, dat fiind că stâncile mai mari sunt aplecate în partea de sus în afară, o asemenea încercare ar fi zadarnică. Cu ocazia expediţiei precedente, a trebuit să mă grăbesc din pricină că se apropia sezonul ploilor şi că proviziile îmi erau pe sfârşite. Toate acestea mi-au îngrădit posibilităţile de acţiune, şi tot ce vă pot spune e că am cercetat cam 6 mile din şirul acestor stânci spre răsărit, fără să găsesc vreun drum de acces. Prin urmare, ce credeţi că putem face acum?

— Se pare că nu există decât o singură soluţie rezonabilă, a răspuns profesorul Summerlee. Dacă aţi explorat şirul de stânci spre răsărit, urmează s-o pornim de-a lungul lor spre apus şi să căutăm un punct potrivit pentru ascensiune.

— Aşa e, a întărit şi lord John. Avem avantajul că acest podiş nu e prea întins. Îl vom putea înconjura, şi în cazul acesta, fie că găsim un drum accesibil să întreprindem ascensiunea, fie că ajungem din nou la punctul de unde am plecat.

— Am avut deja ocazia să-i explic prietenului nostru mai tânăr care se află aici, a zis Challenger (avea un fel de a face aluzie la mine, de parcă aş fi fost un elev de zece ani), că este cu desăvârșire imposibil să existe vreun drum de acces în vreun punct oarecare, pentru bunul motiv că dacă ar exista, acest podiş nu ar mai fi fost izolat şi nu s-ar mai fi realizat condiţiile care au avut ca efect o derogare atât de extraordinară de la legile ce reglementează supravieţuirea speciilor. Admit, totuşi, că pot exista foarte bine locuri pe unde un acrobat al ascensiunilor ar putea să ajungă pe podiş, dar pe unde un animal greoi şi stângaci n-ar putea coborî. Chiar ştiu sigur că există un asemenea punct pe unde ascensiunea e posibilă.

— De unde o ştiţi? a întrebat Summerlee, tăios.

— Pentru că predecesorul meu, americanul Maple White, a reuşit efectiv o asemenea ascensiune. Prin ce alte mijloace ar fi putut el vedea monstrul pe care l-a descris în caietul lui de însemnări?

— Aici, concluziile dumneavoastră depăşesc întrucâtva faptele dovedite, s-a încăpățânat Summerlee. Admit podişul, pentru că l-am văzut. Dar încă nu-s convins că s-ar întâlni pe el vreo formă de viaţă, oricare ar fi ea.

— Ceea ce admiteţi sau nu admiteţi, domnul meu, e de o atât de mică importanţă, încât nici nu poate fi luată în consideraţie. Sunt fericit să văd că podişul însuşi a reuşit să se impună cu de la sine putere inteligenţei dumneavoastră. Challenger i-a aruncat o privire, apoi spre surprinderea noastră, a sărit de pe stânca pe care se aşezase şi, apucându-l pe Summerlee de gât, i-a împins faţa în sus. Şi acum, domnule, a strigat, răguşit de enervare trebuie oare să te ajut să-ţi dai seama că pe podiş există încă animale vii?

Am spus că o perdea de verdeaţă atârna pe marginea stâncilor deasupra capetelor noastre. Desprinzându-se din tufiş, ceva negru şi lucios se ivise acolo. În timp ce înainta încet, spânzurând peste prăpastie, am văzut că era un şarpe mare cu un cap ciudat, turtit ca o cazma. S-a legănat şi a oscilat deasupra noastră câteva minute, iar soarele dimineţii făcea să-i strălucească trupul unduitor şi luciu. Apoi s-a tras încetişor înapoi şi a dispărut.

Summerlee era atât de interesat de ce vedea, încât nu a opus nici o rezistenţă, cât timp l-a ţinut Challenger cu faţa în sus. După aceea însă l-a împins îndărăt şi şi-a reluat obişnuita lui demnitate.

— Aş fi fericit, domnule profesor Challenger, dacă, făcând orice remarcă doriţi, v-aţi abţine de a mă mai apuca de bărbie. Apariţia unui foarte obişnuit piton de stâncă nu poate justifica, oricum, o asemenea familiaritate.

— În orice caz, există vieţuitoare sus pe podiş, i-a replicat colegul lui, triumfător. Şi acum, după ce am demonstrat această importantă concluzie, evidentă pentru oricine, oricâte prejudecăţi ar avea şi oricât ar fi de strâmt la minte, sunt de părere că nu avem altceva mai bun de făcut decât să strângem tabăra şi să

pornim spre apus, până vom găsi vreo posibilitate de a întreprinde ascensiunea.

La picioarele stâncilor, pământul era pietros şi crăpat, aşa că
mergeam anevoie şi încet. Dar deodată am ajuns la ceva care a făcut să ne tresară inimile de bucurie. Erau urmele unei foste tabere : mai multe cutii goale de tabla cositorită, fabricate la Chicago, care conţinuseră carne conservată, o sticlă cu eticheta „coniac”, un cuţit rupt de deschis cutiile de conserve, ca şi multe alte rămăşiţe de pe urma unor călători. Un jurnal mototolit şi rupt se prezenta singur: „*Democratul din Chicago*”. Data însă lipsea.

— Nu sunt urmele mele, a declarat Challenger. Trebuie să fie ale lui Maple White.

Lord John cerceta curios o ferigă arborescentă mare, care-şi întindea umbra asupra taberei noastre.

— Uitaţi-vă la feriga aceasta, vă rog, a zis el. Sunt sigur că joacă rolul unui stâlp indicator de direcţie.

O aşchie de lemn tare fusese bătută în cuie de copac, în aşa fel încât părea că arată spre apus.

— Fără îndoială că e vorba de un stâlp indicator, a zis Challenger. Ce alta ar putea fi! Aflându-se pesemne într-o situaţie grea, pionierul nostru a lăsat în urma lui acest semn, pentru ca orice expediţie ar veni după el să poată vedea drumul pe care îl apucase. Poate că, pe măsură ce înaintăm, o să mai dăm şi peste alte semne de acestea.

Şi am dat, într-adevăr, peste alte semne, dar ele au fost de o factură cu totul neaşteptată şi cumplită. Chiar la poalele stâncilor creştea o pădure destul de întinsă de bambuşi, ca acea pe care o mai străbătusem în călătoria noastră. Parte din tulpini atingeau înălţimea de 20 de picioare, cu vârfuri ascuţite şi tari, care alcătuiau, prin însăşi poziţia lor, o pădure de lăncii ameninţătoare. Tocmai treceam prin marginea acestei păduri, când am dat cu ochii, printre copaci, de o pată luminoasă. Vârându-mi capul printre trunchiuri, m-am pomenit în faţa unui

craniu cu totul descărnat. Scheletul întreg era acolo, dar craniul se desprinsese de el şi zăcea la o distanţă de câteva picioare mai spre marginea pădurii.

Cu câteva lovituri de *macetă*[1], indienii noştri ne-au făcut loc printre bambuşi, şi aşa am putut să cercetăm amănuntele acestei tragedii petrecute cine ştie când. Nu se mai vedeau din haine decât câteva zdrenţe, dar picioarele, din care rămăseseră doar oasele, purtau încă nişte resturi de cizme. Era limpede că victima fusese un european. Un ceas de aur, marca Hudson din New York, şi un toc rezervor legat cu lănţişor zăceau lângă schelet. Alături era un portţigaret de argint, pe al cărui capac era scris „J.C. de la A.E.S”. După aspectul metalului ai fi zis că nenorocirea nu se întâmplase de mult.

— Cine ar putea fi? a întrebat lord John. Bietul nenorocit ! Fiecare os din trupul lui pare să fie frânt.

— Iar bambuşii au pătruns prin coastele lui fărâmate, a zis Summerlee. Bambusul e un copac care creşte repede. Totuşi este exclus ca acest cadavru să fi fost aici înainte ca trestiile bambuşilor să fi ajuns înalte de 20 de picioare.

— Întrucât priveşte identitatea acestui om, a spus profesorul Challenger, nu am nici o îndoială. În timp ce îmi urmam drumul în susul fluviului, înainte de a vă fi ajuns din urmă la fazendă, am întreprins o anchetă foarte amănunţită asupra lui Maple White. La Para nu se ştia nimic despre el. Din fericire, aveam un indiciu precis, deoarece găsisem în blocul lui de schiţe un desen care îl arăta luând masa cu un anumit preot din Rosario. Am reuşit să-l descopăr pe acest preot şi, cu toate că s-a dovedit un interlocutor foarte combativ şi plin de argumente, supărându-se în chip absurd în momentul când mi-am permis să îndrept împotriva lui armele distrugătoare cu care ştiinţa modernă îi combate credinţele, mi-a dat până la urmă oarecare informaţiuni pozitive. Maple White trecuse prin Rosario cu patru

[1] *Macetă* – sabie scurtă, lată şi tăioasă, cu care indigenii îşi croiesc drum prin jungla sud-americană (n.r.).

ani mai înainte, prin urmare cu doi ani înainte chiar de clipa când l-am găsit mort. El nu era singur, ci însoţit de un prieten, un american, James Golver, dar care rămăsese pe vapor şi deci nu se întâlnise cu preotul nostru. Prin urmare, cred că avem în faţa noastră în acest moment, fără nici o îndoială, rămăşiţele pământeşti ale lui James Golver.

— Nu mai încape îndoială, a zis lord John, nici asupra felului în care şi-a găsit moartea. Omul a căzut sau a fost aruncat de sus şi s-a tras singur în ţeapă. Altminteri cum şi-ar fi putut frânge oasele şi cum ar fi putut fi străpuns de aceşti bambuşi, ale căror vârfuri se înalţă atât de sus deasupra capetelor noastre?

O tăcere grea s-a lăsat peste noi, în timp ce stăteam în jurul acestor rămăşiţe pământeşti zdrobite şi ne gândeam la adevărul cuvintelor pe care le spusese lord John Roxton. Creasta stâncilor ieşită în afară se proiecta deasupra grupului de bambuşi. Fără îndoială că de acolo de sus căzuse. Dar oare căzuse? Fusese victima unui accident? Sau începeau să-şi facă apariţia, în apropierea acestui ţinut misterios, unele întâmplări ciudate, tulburătoare şi prevestitoare de nenorociri?

Ne-am îndepărtat în tăcere, şi am continuat înconjurul lanţului de stânci, tot atât de întins şi de neîntrerupt ca unele din acele monstruoase banchize de gheaţă din Antarctica, a căror descriere o citisem, care se întind de la un orizont la celălalt, înălțându-se mult deasupra catargului celui mare al vapoarelor ce vin să le exploreze. Pe o lungime de cinci mile, n-am găsit nici o întrerupere sau crăpătură. Şi după aceea, deodată, am zărit ceva care ne-a umplut de nădejde. Într-o scobitură de stâncă, la loc apărat de ploaie, era făcută cu creta o săgeată rudimentară care arăta tot spre apus.

— Tot mâna lui Maple White! a zis profesorul Challenger. A avut pesemne presimţirea că paşii unor ilustre personaje ca noi vor urma îndeaproape pe ai lui.

— Prin urmare avea şi cretă?

— Am găsit, în, raniţa lui, printre lucrurile rămase şi o cutie cu batoane de cretă colorată. Îmi aduc aminte că creta cea albă era foarte uzată.

— Fără îndoială că e o indicaţie valabilă — a adăugat Summerlee. Trebuie să ne conformăm îndrumărilor lui şi să mergem înainte spre apus.

Am mai făcut încă vreo 5 mile, când am descoperit iarăşi o săgeată albă pe stâncă. Era într-un punct unde, pentru întâia oară, suprafaţa stâncii prezenta o crăpătură, în crăpătură am găsit a doua săgeată, cu vârful ridicat drept în sus, ca şi cum locul spre care arăta s-ar fi aflat deasupra nivelului nostru.

Ne găseam într-un loc impresionant, deoarece zidurile erau atât de uriaşe, iar dunga de cer albastru dintre ele atât de îngustă şi atât de nedesluşită printre frunziş, încât până la noi nu izbutea să străbată decât o lumină, confuză şi lipsită de strălucire. Nu mâncasem nimic de mai multe ceasuri şi eram grozav de obosiţi de această neobişnuită călătorie printre stânci, dar nervii ne erau prea încordaţi ca să ne îngăduie vreun popas. Totuşi, am dat dispoziţii ca să se aşeze tabăra, şi lăsându-i pe indieni s-o pregătească, am plecat, în ciuda oboselii, noi patru, însoţiţi de cei doi metişi, în sus, pe râpa îngustă.

N-am avut de străbătut decât vreo 40 de picioare până la marginea râpei, deoarece curând drumul nostru s-a gâtuit, terminându-se într-un unghi ascuţit, prea strâmt şi prea alunecos ca să permită o ascensiune. Fără îndoială că nu drumul acesta voise să ni-l arate predecesorul nostru. Ne-am întors — toată râpa nu ţinea mai mult de un sfert de milă — şi deodată privirea ageră a lordului John a descoperit ceea ce căutam : sus, deasupra capetelor noastre, printre umbrele întunecate, se vedea o pată rotundă şi întunecată. Nu putea fi, desigur, decât intrarea unei peşteri. La piciorul stâncii erau îngrămădiţi bolovani pe care ne puteam căţăra uşor. După ce am izbutit să facem acest lucru, orice îndoială ni s-a risipit. Nu numai că exista o deschizătură în stâncă, dar un perete era iarăşi însemnat cu o

săgeată. Acesta era locul pe unde Maple White şi nefericitul lui tovarăş izbutiseră să se urce.

Eram prea surescitaţi ca să ne putem întoarce la tabără: trebuia să începem imediat prima noastră explorare. Lord John avea în raniţă o lanternă electrică, de a cărei lumină ne puteam folosi. A luat-o înainte, proiectând micul cerc luminos de raze gălbui, în timp ce noi îl urmam îndeaproape, unul câte unul.

Peştera fusese, fără doar şi poate, roasă de ape. Pereţii ei laterali luceau ca şi cum ar fi fost lustruiţi, iar pe jos se vedeau de asemenea pietre rotunjite de apă. Era înaltă exact atât cât un om obişnuit să poată trece prin ea, aplecându-se. Pe o lungime de vreo 50 de iarzi, peştera intra în stâncă în linie aproape dreaptă, apoi o lua în sus, făcând un unghi de 45 de grade. De acolo urcuşul era şi mai pieptiş, până când ne-am pomenit cățărându-ne în mâini şi pe genunchi printre pietrele care se desprindeau şi se rostogoleau în urma noastră. Deodată am auzit strigătul lordului Roxton:

— Drumul se înfundă!

Apropiindu-ne, am văzut în câmpul luminos al lanternei un perete alcătuit din sfărâmături de bazalt, care se ridicau până în tavan.

— S-a dărâmat tavanul!

În zadar am dat la o parte câteva sfărâmături. Singurul rezultat a fost că altele mai mari s-au desprins ameninţând să se rostogolească la vale şi să ne strivească sub greutatea lor. Părea neîndoios că obstacolul era cu mult mai mare decât eforturile pe care le puteam face ca să-l înlăturăm. Drumul pe care-l folosise Maple White nu se mai putea întrebuinţa...

Prea abătuţi ca să mai putem vorbi, ne poticneam prin tunelul întunecos, în drumul de întoarcere spre tabăra noastră.

Dar înainte de a părăsi râpa, s-a petrecut un incident important din punctul, de vedere al evenimentelor viitoare.

Ne adunasem într-un grup mic pe fundul crăpăturii, la vreo 40 de picioare sub gura peşterii, când un bloc de piatră s-a

rostogolit deodată în jos şi a trecut pe lângă noi cu o forţă înspăimântătoare. Am scăpat ca prin urechile acului. Nu putusem vedea de unde venise blocul de piatră, dar metişii noştri, care erau încă la gura peşterii, ne-au spus că trecuse ca un bolid pe lângă ei şi, prin urmare, trebuie să fi căzut din vârf. Uitându-ne în sus, n-am văzut nici o mişcare deasupra capetelor noastre, în jungla verde de pe marginea stâncilor. Totuşi, erau oarecari îndoieli că blocul fusese îndreptat asupra noastră ca asupra unei ţinte. Aşa fiind, incidentul ne ducea la concluzia că o populaţie — şi încă una răuvoitoare — se afla sus pe podiş!

Ne-am retras cu grabă în crăpătură, preocupaţi de acest eveniment şi de urmările pe care putea să le aibă asupra planurilor noastre. Situaţia era destul de grea şi fără asta, dar dacă la rezistenţa naturii se adăuga şi împotrivirea premeditată a oamenilor, atunci devenea într-adevăr desperată. Şi totuşi, uitându-ne în sus la frunzişul frumos care era la numai o sută de picioare deasupra capetelor noastre, nici unuia dintre noi nu i-a trecut prin minte să se întoarcă la Londra înainte de a-l fi explorat şi înainte de a fi văzut ce se află în spatele lui.

Discutând asupra acestei întâmplări, am ajuns la concluzia că cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut era sa continuăm înconjurul podişului, în nădejdea că vom găsi o altă cale care să ne ducă sus. Lanţul de stânci, a cărui înălţime scăzuse simţitor, luase direcţia de la apus spre miazănoapte, şi dacă socoteam că el reprezintă un arc de cerc, întreaga lui circumferinţă nu putea fi prea mare. În cel mai rău caz ajungeam din nou, după câteva zile, la punctul nostru de plecare. În ziua aceea am totalizat 22 de mile, fără să intervină vreo modificare în proiectele noastre. Trebuie să menţionez că aneroidul nostru ne arăta că în timpul urcuşului, din momentul când părăsisem bărcile, ne ridicasem la 3000 de picioare deasupra nivelului mării. Din pricina aceasta se produsese o schimbare considerabilă atât în ce priveşte temperatura, cât şi în ce priveşte vegetaţia. Scăpasem de lumea aceea plină până la refuz de tot soiul de insecte — plaga

călătoriilor tropicale. Câțiva palmieri supravieţuiau încă, precum şi numeroase ferigi arborescente. În schimb, copacii caracteristici bazinului Amazonului rămăseseră cu toţii în urmă. Ne făcea plăcere să vedem în jurul nostru zorelele pitice, floarea patimilor şi begonia, care îmi aminteau de ţara mea, acolo, printre stâncile neospitaliere. Găsisem o specie de begonie roşie, de culoarea aceleia care înflorea într-un ghiveci la fereastra unei anumite vile din Streatham... Dar iată că am lunecat pe panta amintirilor.

În noaptea aceea — mă gândesc tot la prima zi a călătoriei noastre în jurul podişului — ne aştepta o întâmplare extraordinară, făcută parcă anume ca să înlăture pentru totdeauna orice îndoială care ar mai fi putut rămâne în minţile noastre în ce priveşte existenţa lumii minunate de care eram atât de aproape.

Când veţi citi aceste rânduri vă veţi da seama, poate pentru prima oară, iubite domnule McArdle, că ziarul nostru nu m-a trimis aci ca să vânez cai verzi pe pereţi şi că dispuneţi de un material documentar de o importanţă covârșitoare, care nu aşteaptă decât să fie răspândită în lume, în cazul când profesorul ne va îngădui să-l publicăm. De altfel, nici n-aş îndrăzni să public aceste articole înainte de a aduce în Anglia dovezile respective. În lipsa lor, aş risca să rămân pentru totdeauna un Münchhausen al presei. Nu mă îndoiesc că vedeţi lucrurile ca şi mine şi desigur că nu aţi fi dispus să angajați întreaga reputaţie a *Gazette*-ei în această aventură, atâta timp cât nu vom putea înfrunta corul criticilor şi al scepticilor, care inerent se va porni cu dovezi care să scoată la iveală adevărul în ochii tuturor. Prin urmare, această minunată întâmplare, care va furniza un titlul de o şchioapă ediţiei speciale a bătrânei noastre gazete, va trebui să-şi mai aştepte câtva timp rândul la tipar. Şi totuşi, toate s-au petrecut într-o clipă, fără alte urmări decât în ce priveşte convingerile noastre.

Dar iată faptele. Lord John împuşcase un *ajouti* — un animal mic care semăna cu porcul — şi după ce dăruisem o jumătate

indienilor, o frigeam pe cealaltă deasupra flăcărilor. Prin părţile acestea, aerul se răcoreşte de îndată ce se întunecă, aşa că ne strânsesem cu toţii cât mai aproape de foc. Era o noapte fără lună, dar stelele străluceau şi puteai să vezi împrejur, pe câmp, la o distanţă oarecare. Şi iată că deodată, din noapte şi din beznă, ceva s-a năpustit spre noi ca un avion în picaj. O secundă, tot grupul nostru a fost acoperit cu o pânză de aripi membranoase, şi înaintea ochilor ni s-a ivit, ca o vedenie fulgerătoare, o formă lunguiaţă ca un şarpe, cu ochii roşii, fioroşi şi lacomi, şi cu un cioc încovoiat, împodobit, spre surprinderea mea, cu dinţi strălucitori. În clipa următoare dispăruse şi în acelaşi timp dispăruse şi friptura noastră. La 20 de picioare de noi, o umbră uriaşă şi întunecată se ridica în sus, spre cer. Pentru scurt timp, aripile monstrului au întunecat stelele; apoi totul a pierit dincolo de marginea stâncilor de peste capetele noastre. Am rămas toţi cu gura căscată în jurul focului, asemenea eroilor lui Virgiliu când au văzut harpiile coborând asupra lor. Summerlee a luat cuvântul cel dintâi:

— Profesor Challenger, a zis el cu glas solemn, care tremura de emoţie, îţi cer scuze. M-am înşelat şi te rog să uiţi tot ce s-a petrecut între noi.

Toate acestea le-a spus într-un mod elegant şi, pentru întâia oară, cei doi şi-au strâns mâinile. Măcar cu atâta ne-am ales de pe urma apariţiei neîndoielnice a primului nostru pterodactil. Împăcarea unor asemenea oameni merita o friptură furată.

Dar dacă unele forme de viaţă preistorică dăinuiau încă pe podiş, ele nu erau, probabil, prea numeroase, deoarece în următoarele trei zile n-am mai zărit nimic, în vremea asta, am străbătut spre nord-estul lanţului stâncos o regiune pustie, care avea când înfăţişarea unor stânci goale, când pe a unor mlaştini întunecate, pline de păsări sălbatice. Din această direcţie, podişul era cu totul inaccesibil, şi de n-ar fi fost un fel de drum de piatră care ducea de jur împrejurul prăpastiei nu ne-ar mai fi rămas altceva de făcut decât să ne întoarcem îndărăt. Adeseori

ne cufundam până la brâu în mâlul unor mlaştini vechi, semitropicale. Şi, culmea neplăcerilor noastre, regiunea părea să fie patria prin excelenţă a şarpelui Jaracaca, cel mai veninos şi agresiv şarpe al Americii de Sud. Jivinele înspăimântătoare ne întâmpinau adesea de-a lungul acelei întinderi de pământ mlăştinos şi putred, târându-se şi ridicându-și capul spre noi, şi numai ținând mereu armele pregătite am putut scăpa teferi din această primejdie. O depresiune în formă de pâlnie, de un verde livid datorită lichenilor care putrezeau în ea, aflată în mijlocul mlaștinii, o să-mi rămână de-a pururea în amintire ca un coşmar. Ea pare să fi fost cuibul propriu-zis al acestor jivine, de care povârnișurile erau pline şi care şerpuiau fără încetare spre noi, pentru că ceea ce caracterizează şarpele Jaracaca e intenţia permanentă de a ataca omul îndată ce-l simte. Erau prea mulţi ca să-i putem împuşca pe toii aşa că am luat-o la fugă de ne sfârâiau călcâiele. O să-mi amintesc toată viaţa cum ne uitam îndărăt să vedem, cât de departe erau capetele şi trupurile înspăimântătorilor noştri urmăritori, care se înălţau şi dispăreau printre trestii. Pe harta pe care o întocmeam am numit locurile acelea „*mlaştina Jaracaca*”.

În partea cea mai îndepărtată, lanţul de stânci îşi pierduse culoarea roşcată şi era acum cafeniu. Vegetaţia era risipită de-a lungul culmilor, înalte acum de numai 300 sau 400 de picioare, dar fără să întâlnim nicăieri vreun loc pe unde ne-am fi putut urca. În orice caz, un asemenea loc ar fi fost şi mai nepotrivit decât acela pe care-l găsisem la început. Înfăţişarea lor de prăpăstii inaccesibile se poate vedea din fotografiile pe care le-am luat în pustiul stâncos.

— Fără îndoială, am spus, când am început să discutăm situaţia, fără îndoială că apa ploilor trebuie să-şi croiască, într-un fel, un drum care să coboare de sus. Prin urmare trebuie neapărat să fie pe undeva, printre stânci, canale pe unde se scurg apele.

— Tânărul nostru prieten are sclipiri de luciditate, a mormăit profesorul Challenger, bătându-mă pe umăr.

— Dar apa ploilor trebuie să coboare pe undeva! am repetat.

— Nu renunţă nici în ruptul capului la lucrul pe care a pus mina! Din păcate, am văzut cu ochii noştri că nu există printre stânci asemenea canale de scurgere.

— Atunci unde se scurg apele?

— Cred că putem presupune, pe bună dreptate, că dacă nu se scurg în afară, se scurg înăuntru.

— Atunci trebuie să existe vreun lac înăuntru.

— Presupun că există.

— E mai mult ca probabil că lacul nu e decât un vechi crater, a adăugat Summerlee. Întreg, masivul este, fără doar şi poate, de structură vulcanică. Dar oricum ar fi, nu m-ar mira ca podişul să semene cu o pâlnie şi să aibă o mare cantitate de apă în mijlocul lui, apă care s-o fi scurgând prin vreun canal subteran în mlaştinile Jaracaca.

— Se mai poate şi ca evaporaţia să menţină un echilibru, a observat Challenger.

Şi cei doi profesori s-au cufundat în una din savantele lor discuţii, pe care noi, profanii, o înţelegem tot atât de uşor ca şi limba chineză.

În ziua a şasea am încheiat înconjurul stâncilor şi ne-am regăsit la locul de unde plecasem, lângă piscul cel singuratic. Eram nemângâiați deoarece cercetările noastre fuseseră cum nu se poate mai amănunţite şi nu încăpea nici o îndoială că nu există măcar un singur loc pe unde un om, fie el cât de bun acrobat, să poată nădăjdui să escaladeze stâncile. Iar locul însemnat cu cretă de Maple White ca fiind acela pe unde trecuse el era în prezent impracticabil.

Ce puteam face acum? Atât stocurile noastre de provizii, cât şi muniţiile erau îndestulătoare, dar o să vină, totuşi, ziua când vor trebui împrospătate. Cam peste două luni, încep ploile, care

or să ne mături de acolo cu tabără cu tot. Stânca era mai tare ca marmura şi orice încercare de a ne croi o trecere până la o înălţime ca aceea depăşea atât posibilităţile noastre, cât şi timpul pe care-l aveam la dispoziţie. Aşa că nu era de mirare că ne uitam unul la altul cu tristeţe în noapte aceea şi că ne căutam păturile, abia schimbând câte un cuvânt. Înainte de-a adormi, mi-l reamintesc pe Challenger cuprinzându-și capul uriaş în mâini şi stând ghemuit înaintea focului ca un broscoi monstruos. Părea cufundat într-o cugetare adâncă şi nici n-a auzit când i-am spus noapte bună.

Totuşi un Challenger cu totul diferit ne-a întâmpinat în dimineaţa următoare, un Challenger a cărui înfăţişare răspândea bucuria şi mulţumirea de sine. Când ne-am adunat pentru micul dejun, el ne-a privit cu un aer umilit şi parcă plin de rugăminţi şi cu falsă modestie în ochi ca şi cum ne-ar fi spus: „*Ştiu că merit toate imputările pe care mi le puteţi aduce, dar vă rog să-mi menajaţi sfiala şi să nu-mi spuneţi nimic*”. Barba i se zbârlea triumfătoare, pieptul îi ieşea în afară şi-şi ţinea mâna sub reverul hainei. Aşa se vedea el în imaginaţia lui, împodobind cândva soclul gol din Trafalgar Square, adăugând un nou monument oribil străzilor londoneze.

— Evrika! a strigat, şi dinţii i-au sclipit prin barbă. Domnilor, puteţi să mă felicitaţi, vă puteţi felicita şi dumneavoastră unul pe altul: problema e rezolvată.

— Aţi găsit un drum care să răzbească spre culmi?

— Aş îndrăzni să spun că da.

— Şi anume?

Drept răspuns, el a arătat piscul de stâncă din dreapta.

Obrajii noştri — al meu cel puţin — s-au lungit când ne-am uitat la el. Ştiam de la tovarăşii mei că piscul putea fi escaladat. Dar o prăpastie înspăimântătoare se deschidea între el şi podiş.

— N-o să putem trece niciodată peste prăpastie, am şoptit.

— Putem, în orice caz, să ajungem cu toţii în vârful piscului, mi-a răspuns el. Când o să fim sus, o să fiu în măsură să vă

dovedesc că resursele unei minţi inventive nu sunt încă cu totul epuizate...

După ce am terminat micul dejun, am despachetat coletele în care profesorul Challenger adusese accesoriile necesare ascensiunii. El a scos din ele un colac cu frânghii, din cele mai uşoare şi rezistente, în lungime de vreo 150 de picioare, cârlige de fier pentru agăţat şi tot soiul de alte dichisuri. Lord John era un alpinist încercat, iar Summerlee luase parte în mai multe rânduri la câteva ascensiuni destul de grele. Aşa că, în realitate, eu eram singurul novice în materie de ascensiuni din toată expediţia. Dar puterea ca şi sprinteneala mea îmi puteau înlocui lipsa de experienţă.

La drept vorbind, nu era vorba de un lucru din cale-afară de grozav, deşi au fost momente în care mi s-a zbârlit părul în cap. Prima jumătate mi s-a părut chiar foarte uşoară, dar de acolo înainte urcuşul s-a făcut tot mai anevoios, iar cele din urmă 50 de picioare le-am urcat agățându-ne cu mâinile şi cu vârful picioarelor de asperităţile şi de crăpăturile stâncii. Nici eu şi nici Summerlee n-am fi izbutit, dacă Challenger n-ar fi reuşit să ajungă înaintea noastră în vârf (era un spectacol extraordinar să vezi asemenea vioiciune la o făptură atât de greoaie) şi să lege frânghia de trunchiul copacului celui mare care se înălţa acolo. Ajutaţi în felul acesta, curând am fost în stare să ne căţărăm pe zidul dantelat, până când ne-am văzul pe o mică platformă acoperită cu iarbă, de vreo 25 de picioare diametru, ce se întindea în vârful stâncii.

Prima impresie pe care am avut-o după ce mi-am recăpătat respiraţia a fost a minunatei privelişti a întregului ţinut pe care-l străbătusem. Toată câmpia braziliană părea că se desfăşoară sub noi, întinzându-se tot mai departe şi pierzându-se la orizont într-o ceaţă de un albastru întunecat. Pe primul plan erau povârnișurile presărate cu stânci şi împodobite cu ferigi arborescente. Mai încolo, la jumătatea drumului, puteam vedea, uitându-ne peste dealurile în formă de coamă pe care se aşezase

parcă o şa, desişul verde şi galben al bambuşilor printre care trecusem. Şi apoi, încetul cu încetul, vegetaţia era tot mai bogată, prefăcându-se până la urmă în pădurea cea uriaşă, care se întindea cât vedeai cu ochii pe o distantă de cel puţin 2000 de mile.

Sorbeam încă această minunată privelişte, când mâna grea a profesorului s-a abătut pe umărul meu.

— Încoace, tânărul meu prieten, mi-a spus. „*Vestigia nulla retorsum*”. Nu te uita niciodată în urmă, ci totdeauna înainte, spre ţinta noastră glorioasă.

Când ne-am întors privirile, am văzut că înălţimea podişului era exact aceea la care ne aflam, iar marginea lui verde, acoperită cu tufişuri şi, pe ici pe colo, cu câte un copac, era atât de aproape, încât ar fi fost greu să-ţi închipui că ar putea să rămână inaccesibilă pentru noi. După o apreciere sumară, prăpastia nu era mai lată de 40 de picioare, dar, din alt punct de vedere, părea că are 40 de mile. Am cuprins cu braţul trunchiul copacului şi m-am aplecat deasupra ei. Jos, departe, se vedeau umbrele mici şi întunecate ale servitorilor noştri, care se uitau în sus. Peretele de stâncă din fata noastră era tot atât de pieptiş ca şi cel de sub noi.

— E ciudat, într-adevăr, am auzit glasul aspru al profesorului Summerlee.

M-am întors şi l-am văzut cercetând cu mare atenţie copacul de care mă ţineam. Scoarţa aceea lucie şi frunzele mărunte şi pline de nervuri îmi păreau foarte cunoscute.

— Dar e un fag! am strigat.

— Exact, a răspuns Summerlee. E ca şi când ai întâlni un vecin de moşie într-o ţară îndepărtată.

— Nu numai un vecin de moşie, domnul meu, a zis Challenger — dar în acelaşi timp, dacă îmi daţi voie să lărgesc sfera comparaţiei dumneavoastră şi un aliat de mâna întâi. Acest fag va fi providenţa noastră.

— Dumnezeule! a strigat lord John, o punte!

Exact, dragii mei, o punte! Nu degeaba mi-am pierdut un ceas întreg noaptea trecută, concentrându-mi toată inteligenţa asupra acestei probleme. Îmi aduc, aminte de o remarcă pe care i-am făcut-o cândva tânărului meu prieten, aici de faţă: i-am spus, anume, că G.E.C nu e niciodată într-o formă mai bună decât atunci când se află încolţit, cu spatele la zid. Trebuie să recunoaşteţi cu toţii că noaptea trecută ne aflam cu toţii într-o situaţie fără ieşire, cu spatele la zid. Dar când voinţa şi inteligenţa merg mână în mână, se găseşte totdeauna o ieşire. Trebuia găsit un pod suspendat pe care să-l aruncăm peste prăpastie. Iată-l!

Era, fără îndoială, o idee strălucită. Copacul era înalt de cel puţin 60 de picioare, şi dacă ar fi căzut cum trebuia, ar fi acoperit uşor prăpastia. Când ne-am urcat, Challenger îşi legase la umăr securea cea mare. Acum mi-a întins-o.

— Tânărul nostru prieten are şi forţa musculară, şi nervi, a spus. Cred că e cel mai indicat pentru această treabă. Trebuie să te rog, totuşi, să fii atât de bun şi să nu iei nici o iniţiativă, ci să faci întocmai aşa cum ţi se spune.

Ascultând sfatul lui, am făcut câteva crestături în trunchiul copacului, aşa fel încât să fim siguri că o să cadă în direcţia în care doream. De altfel, copacul era în chip firesc uşor aplecat spre podiş, aşa că lucrul n-a fost greu de realizat. În cele din urmă m-am aşternut serios pe treabă, lovind trunchiul jos la bază. Lucram cu rândul, lord John, şi cu mine. Cam peste o oră s-a auzit un pârâit puternic, copacul s-a aplecat şi apoi s-a prăbuşit înainte, amestecându-și crengile cu tufişurile de peste prăpastie. Copacul cel voinic s-a rostogolit chiar în marginea platformei noastre şi, timp de o clipă tulburătoare am crezut toţi că totul era pierdut. Dar copacul s-a legănat de câteva ori la câţiva ţoii de margine, apoi a rămas nemişcat. Puntea noastră spre necunoscut era realizată.

Fără să spunem un cuvânt, am strâns cu toţii mâna profesorului Challenger, care şi-a scos pălăria de pai şi s-a aplecat cu tot dinadinsul, pe rând, în faţa fiecăruia dintre noi.

— Revendic cinstea, a zis el, să pătrund cel dintâi în această lume necunoscută. Ce subiect palpitant pentru un viitor istoric!

Se şi apropiase de punte, când lord John l-a apucat de haină.

— Dragul meu, i-a spus, nu pot cu nici un preţ să îngădui acest lucru.

— Nu puteţi îngădui! Capul i s-a lăsat pe spate, în timp ce barba i s-a repezit înainte.

— Când e vorba de ştiinţă, după cum aţi văzut, mă conformez îndrumărilor dumneavoastră, deoarece sunteți un om de ştiinţă. Dar şi dumneavoastră trebuie să urmaţi îndrumările mele, când e vorba despre lucruri care sunt în competenţa mea.

— Şi care-s acestea?

— Avem cu toţii câte o meserie, şi a mea e cea de soldat. După câte socotesc, suntem pe punctul de a pătrunde într-un ţinut nou, care poate fi, sau nu, plin de surprize şi de tot felul de duşmani. A ne avânta în el orbeşte, fără un pic de bun simţ şi de răbdare, asta nu intră de loc în prevederile mele.

Observaţia era prea înţeleaptă ca să fie dispreţuită.

Challenger a dat din cap şi şi-a ridicat umerii laţi.

— Bine, domnule, şi ce propui dumneata?

— Mai întâi, ştim că am putea găsi acolo un trib de canibali, care-şi aşteaptă dejunul ascunşi printre tufişuri, a zis lord John, uitându-se pe cealaltă parte a podului. E mai sănătos să procedezi cu înţelepciune când e vorba să pătrunzi într-un viespar. Prin urmare, să întreţinem în noi nădejdea că nu ne aşteaptă nimic neplăcut acolo, dar în acelaşi timp să procedăm ca şi cum aşa ceva ar fi cu neputinţă, în consecinţă, Malone şi cu mine vom coborî şi ne vom întoarce cu puştile, cu Gomez şi ceilalţi. Unul din noi va putea trece atunci dincolo, iar ceilalţi îl

vor acoperi cu tirul puştilor lor, până când îşi va da seama că totul e în ordine şi că tot grupul poate trece de partea cealaltă.

Challenger stătea pe butucul rămas după ce se tăiase copacul şi-şi arătă nerăbdarea. Dar Summerlee şi cu mine am fost de părere că lord John avea dreptul să hotărască de câte ori se prezentau asemenea amănunte de ordin practic. Ascensiunea era acum mult mai uşoară de când frânghia spânzura de-a lungul porţiunii celei mai greu de urcat a stâncii. A trecut o oră până am adus sus carabinele şi o puşcă de vânătoare. Metişii s-au urcat şi ei şi, la porunca lordului John, au adus şi un balot cu provizii pentru cazul când prima noastră expediţie avea să dureze mai multă vreme. Fiecare din noi purta în bandulieră cartuşiera respectivă.

— Şi acum, Challenger, dacă doreşti cu orice preţ să fii primul care trece dincolo... a zis lord John, după ce toate pregătirile erau terminate.

— Vă sunt foarte îndatorat pentru graţioasa dumneavoastră îngăduinţă, i-a răspuns profesorul cel veşnic iritat. (Niciodată nu mai văzusem un asemenea om, care să nu sufere nici o formă de autoritate.) Deoarece sunteţi atât de bun şi-mi acordaţi această învoire, o să-mi îngădui, desigur, a face pe pionierul în această împrejurare.

Călare, cu câte un picior spânzurându-i de o parte şi de alta în prăpastie şi cu securea legată la spinare săltându-se succesiv de-a lungul trunchiului, Challenger a ajuns repede de partea cealaltă. S-a ridicat în picioare şi înălțându-și braţele, şi le-a fluturat în aer strigând:

— În sfârşit, în sfârşit!

M-am uitat la el cu oarecare frică şi cu o uşoară strângere de inimă, gândindu-mă că-l poate aştepta o soartă cumplită, care s-ar ivi de după perdeaua de verdeaţă din spatele lui. Dar totul era liniştit, afară de o pasăre ciudată, multicoloră, care şi-a luat zborul de sub picioarele lui şi a dispărut printre copaci.

Al doilea care a trecut a fost Summerlee. Forţa nervoasă care se ascundea în făptura lui plăpândă era, pur şi simplu, admirabilă. A stăruit să i se lege două puşti în spinare, aşa că, după trecerea lui, amândoi profesorii erau înarmaţi. După aceea a venit rândul meu. Îmi dădeam osteneală să nu mă uit în jos, în prăpastia îngrozitoare peste care treceam. Summerlee mi-a întins patul puştii lui şi, o clipă mai târziu, eram în măsură să-l apuc de mână. Cât despre lord John, el a păşit pe copac — a păşit, în adevăratul înţeles al cuvântului, fără nici un sprijin! Nervii lui trebuie să fi fost de oţel.

Prin urmare, toţi patru eram aproape de ţara visată, de lumea dispărută a lui Maple White. Trăiam clipele triumfului! Cine ar fi bănuit că erau atât, de apropiate de ale dezastrului? Daţi-mi voie să vă povestesc, cel mai pe scurt cu putinţă, cum s-a abătut asupra noastră groaznica lovitură care ne-a lăsat zdrobiţi.

Părăsisem marginea podişului şi pătrunsesem cam 50 de iarzi în mărăciniş când, în spatele nostru, s-a auzit un zgomot îngrozitor de prăbuşire. Avântându-ne laolaltă ne-am repezit, spre locul de unde plecasem. Puntea dispăruse. M-am uitat în josul stâncii. Crengi încâlcite, un trunchi sfărâmat, o masă informă: fagul nostru! Să se fi prăbuşit marginea podişului împreună cu copacul? O clipă, gândul acesta şi-a făcut din nou drum în minţile noastre. Dar el a dispărut când, de cealaltă parte a piscului, s-a ivit încet o faţă negricioasă, faţa metisului Gomez. Da el era, Gomez, dar nu acela pe care-l cunoşteam, împietrit ca o mască şi cu surâsul lui umil. Avea acum ochii strălucitori, trăsăturile schimonosite şi obrajii congestionaţi de ură, de bucuria nebună a omului care s-a răzbunat.

— Lord Roxton! a urlat el. Lord John Roxton!

— Ce este? i-a răspuns tovarăşul nostru. Aici sunt.

Un hohot de râs s-a rostogolit peste prăpastie.

— Da, câine englez, acolo eşti şi acolo ai să rămâi!

Am aşteptat, am tot aşteptat în sfârşit, a bătut şi ceasul răzbunării mele! Chinul pe care l-ai suferit la urcuş nici nu se

compară cu cel pe care o să-l suferi la coborâș! Nebuni ce sunteţi, iată-vă prinşi în capcană! Şi încă toţi, toţi!

Am rămas ţintuiţi locului, muţi de mirare. O creangă ruptă, rămasă în iarbă, ne-a arătat pârghia de care se slujise ca să facă să alunece puntea. Faţa lui Gomez a dispărut pentru o clipă, apoi a apărut, iar, mai turbată încă.

Puţin a lipsit să nu vă zdrobim sub o stâncă, acolo în peşteră, a strigat el. Dar e mai bine aşa. Acum vă aşteaptă moartea, cu încetul, o moartea înspăimântătoare. Oasele voastre or să putrezească acolo sus şi nimeni n-o să le ştie vreodată locul, nimeni n-o să le sape cândva un mormânt! În ceasul agoniei, gândiţi-vă la Lopez pe care l-aţi ucis acum 5 ani pe malurile Putomayului. Eu sunt fratele lui. Şi acum, orice s-ar întâmpla, pot să mor liniştit, pentru că l-am răzbunat.

Un pumn furios s-a repezit spre noi, apoi totul a reintrat în linişte.

Odată răzbunat, lui Gomez nu-i rămânea decât să fugă, ca să nu i se întâmple nimic. Dar dorinţa aceea nebună de a dramatiza, căreia un latin nu-i poate rezista niciodată, i-a adus pieirea. Roxton, acela care pe locurile acestea fusese poreclit „*biciul lui Dumnezeu*”, nu era omul să se lase provocat fără să răspundă. Ca să coboare metisul trebuia să înconjoare stânca. Lord John nu l-a aşteptat să atingă pământul. Alergând spre marginea podişului, s-a instalat într-un punct de unde putea să-l nimerească. Am auzit o uşoară detunătură, un strigăt puternic, zgomotul unui trup care se prăbuşeşte şi lord Roxton s-a întors spre noi, cu faţa împietrită.

— M-am purtat ca un neghiob, zise cu amărăciune în glas. Din pricina nesocotinţei mele vă găsiţi acum la strâmtoare. Datoriile de sânge nu se şterg multă vreme din sufletul acestor oameni. Ar fi trebuit să-mi aduc aminte de asta şi să mă păzesc puţin.

— Şi celălalt? Pentru că au trebuit să pună umărul doi, ca să urnească din loc copacul.

— L-aş fi putut împuşca şi pe el, dar l-am lăsat să trăiască. Nu e sigur că a fost complice. Dar poate că ar fi fost mai bine dacă-l ucideam, pentru cazul când, după cum spuneaţi, l-ar fi ajutat...

Acum, când fapta metisului ni-l demascase, ne aminteam fiecare de câte o trăsătură specifică de-a lui: dorinţa lui permanentă de a ne cunoaşte intenţiile, faptul că-l surprinsesem într-o seară ascultând în spatele cortului, privirile furişe de ură care-i scăpaseră uneori... Discutam încă, încercând să ne adaptăm noii stări de lucruri, când ne-a atras atenţia o scenă ciudată care se petrecea în câmpie, sub noi.

Un om îmbrăcat în haine albe, care nu putea fi decât metisul supravieţuitor, fugea cum nu fuge nimeni decât în faţa morţii. După el, la câţiva paşi, alerga în galop o făptură de abanos: credinciosul nostru Zambo. L-am văzut pe negru sărind asupra metisului şi înnodându-i braţele în jurul gâtului. S-au rostogolit amândoi la pământ, apoi Zambo s-a ridicat, s-a uitat la omul culcat la picioarele lui şi a început să alerge spre noi, dând vesel din mână. Forma cea albă a rămas nemişcată în câmpie.

Cei doi trădători îşi ispăşiseră crima. Dar situaţia noastră nu era cu nimic mai bună. N-aveam nici un mijloc să punem din nou piciorul pe piscul de stâncă. Până atunci aparţinusem lumii; de aici încolo nu mai aparţineam decât podişului. Orice legătură cu lumea civilizată şi podiş fusese întreruptă. Sub ochii noştri se întindea câmpia, la capătul căreia ne aşteptau bărcile. Mai departe, dincolo de orizontul de ceaţă violetă, ne aştepta râul, la capătul căruia era civilizaţia. Dar între noi şi toate acestea nu mai era nici o legătură. Geniul omenesc nu ne mai putea oferi nici un mijloc de a restabili, pe deasupra prăpastiei, vreun drum între vieţile noastre trecute şi noi, cei de azi. O clipă fusese de ajuns ca să ne răstoarne toate condiţiile vieţii.

Acesta a fost momentul când am putut să apreciez, într-adevăr, stofa din care erau croiţi cei trei prieteni ai mei. Serioşi, desigur, şi duşi pe gânduri ei păstrau totuşi o netulburată

seninătate. Pentru că, în clipa aceea, nu puteam face nimic altceva decât să aşteptăm cu răbdare, stând printre mărăcini, sosirea lui Zambo. În sfârşit, faţa cinstită de Hercule negru s-a ivit în vârful piscului.

— Ce să fac acum? a strigat el. Spuneţi-mi şi eu mă execut.

Dar răspunsul la această întrebare nu era uşor de dat.

Un singur lucru era limpede: Zambo rămăsese singura noastră legătură eu lumea dinafară. Nu trebuia, sub nici un motiv, să-l lăsăm să plece.

— Nu, nu ! ne striga el, n-o să vă părăsesc! Totdeauna şi cu orice risc o să mă găsiţi aci. Dar e cu neputinţă să-i mai ţinem pe indieni. Au început să vorbească prea mult *Curupuri* sălăşluieşte acolo sus. Vor să plece. Îngăduiţi-mi să le dau drumul.

Era fapt constatat că, în timpul din urmă, indienii dădeau semne de oboseală şi de nerăbdare. Zambo avea dreptate, nu i-ar mai fi putut opri.

— Fă-i să aştepte până mâine, Zambo, l-am rugat. Vreau să le încredinţez o scrisoare.

— Prea bine, stăpâne! Vă făgăduiesc că or să aştepte până mâine. Dar, deocamdată, ce trebuie să fac?

Deocamdată avea foarte multe de făcut, şi le-a făcut pe toate de minune. Mai întâi a dezlegat frânghia legată de trunchiul fagului şi ne-a aruncat unul din capete. Era subţire, dar cât se poate de solidă, şi, dacă nu ne puteam gândi să o folosim ca punte, o să-i preţuim fără îndoială calităţile cu prilejul vreunei ascensiuni. Apoi a legal de celălalt capăt sacul cu provizii, pe care-l adusesem în vârful piscului, aşa că l-am putut trage spre noi! În felul acesta, chiar dacă n-am fi găsit pe podiş nimic altceva, aveam hrana asigurată pentru cel puţin o săptămână. În sfârşit, a coborât ca să aducă alte colete în care erau tot felul de lucruri, mai ales muniţii, le-a ridicat sus, iar noi le-am tras cu frânghia. Se lăsase noaptea când s-a coborât pentru ultima oară, făgăduindu-mi din nou că o să-i oprească pe indieni până a doua zi dimineaţă.

Prin urmare, cea dintâi noapte pe podiş mi-am petrecut-o scriind toate acestea la lumina slabă a unui opaiţ.

Ne am aşezat tabăra şi am cinat chiar pe marginea stâncii. Două sticle de „*Apollinaris*”, scoase din sac, ne-au îngăduit să ne potolim setea. Aveam neapărat nevoie să găsim apă. Dar fără îndoială că însuşi lord John se gândea că avusesem, pentru o singură zi, destule peripeţii, şi apoi nici unul dintre noi nu se simţea în stare să meargă mai departe.

Din prudenţă, am găsit cu cale că era mai bine să nu aprindem focul şi să nu facem zgomot.

Mâine — sau mai bine zis astăzi, deoarece zorile m-au găsit aplecat încă pe foile acestea — vom începe să cercetăm acest ţinut ciudat. Nu ştiu dacă voi mai putea scrie, şi când. Indienii noştri n-au părăsit încă posturile. Credinciosul Zambo n-o să uite desigur că peste o clipă trebuie să ia această scrisoare. Va ajunge vreodată la dumneata?

P.S. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât situaţia noastră mi se pare mai fără scăpare. Nu văd nici o posibilitate de întoarcere. Dacă ar exista pe marginea podişului un copac destul de înalt, l-am putea arunca peste prăpastie. Dar la 50 de paşi în jur nu se vede nici unul. Chiar dacă am pune umărul cu toţii, n-am putea ajunge niciodată să târâm un trunchi care să ne folosească în acest scop. Bineînţeles că frânghia e prea scurtă ca să ne servească la coborât. Da, situaţia noastră e desperată, desperată!

Capitolul X

S-au întâmplat cele mai minunate lucruri

Mereu ni se întâmplă cele mai extraordinare lucruri, în ce priveşte hârtia, nu mai am decât cinci carnete vechi, iar în ce priveşte tocul, numai un stilou. Dar atâta timp cât o să-mi mai pot mişca mâna, o să continui să notez impresiile şi aventurile noastre. Deoarece, într-adevăr, suntem singurii dintre toţi muritorii cărora ne e dat să vedem ceea ce vedem şi e de o importanţă capitală să nu lăsăm lucrurile să se deformeze în amintirea noastră, fără să mai socotim că nenorocul care ne urmăreşte ar putea, într-o bună zi, să ne doboare. Oare Zambo o să ducă scrisorile până la fluviu? Oare o să pot, printr-o minune, să aduc eu singur însemnările acestea? Sau, până la urmă, vreun îndrăzneţ explorator, plecând cu vreun avion pe urmele noastre, o să descopere paginile acestui jurnal? În orice caz, am impresia că sunt sortite să supravieţuiască şi să devină nemuritoare.

O viaţă nouă s-a deschis pentru noi a doua zi după ce, din pricina ticăloşiei lui Gomez, am rămas captivi pe podiş. Întâmplarea care a inaugurat-o nu era făcută să ne dea o impresie tocmai favorabilă asupra ţinutului în care ne aflam. Deșteptându-mă de dimineaţă dintr-un somn scurt, ochii mi s-au oprit asupra unui semn curios pe picior.

Pantalonul, puţin suflecat deasupra ciorapului, lăsa să mi se vadă pe piele un fel de boabă de strugure, compactă şi roşcată. M-am aplecat uimit şi, apucând-o între degetul mare şi arătător, am zdrobit-o, împroșcând sânge împrejur. La strigătul meu de scârbă, cei doi profesori au venit alergând spre mine.

— Foarte interesant, a făcut Summerlee, aplecat peste tibia mea.

— O căpuşă uriaşă, care până acum, după câte ştiu, n-a fost încă clasificată.

— Iată cea dintâi recompensă a strădaniilor noastre! a zis

Challenger, cu felul lui pedant de a se exprima. Nu putem face altceva decât să numim această insectă „*Ixodes Maloni*”. Mica neplăcere a unei înţepături, tânărul meu prieten, nu poate precumpăni privilegiul glorios de a-ţi avea numele înscris pentru totdeauna în Analele Zoologiei! Ce nenorocire că ai distrus acest specimen tocmai în momentul când era mai îmbuibat!

— Păduche scârbos! am strigat.

Challenger şi-a încruntat sprincenele. Dar, punând pe umărul meu o mână ocrotitoare, a urmat:

— Învaţă să priveşti totul cu uitare de sine, dintr-un punct de vedere pur ştiinţific. Pentru un om ca mine, înclinat spre filozofie, căpuşa asta cu trompa în chip de lanţetă şi cu stomacul extensibil e o capodoperă a naturii cu nimic mai prejos decât păunul de pildă, sau decât aurora boreală. Mă mâhnește faptul că te aud calificând-o în termeni atât de puţin ştiinţifici. Nădăjduiesc că, dacă ne-om da oarecare osteneală, o să putem procura un alt exemplar.

Să nu te îndoieşti de asta, a zis Summerlee, în bătaie de joc. Chiar acum am văzut una dispărând sub gulerul cămăşii dumitale.

Challenger a sărit în sus mugind ca un taur, smulgându-şi haina şi rupându-și cămaşa, ca să se dezbrace mai repede. Summerlee şi cu mine râdeam aşa de cumplit, încât nu mai ajungeam să-l ajutăm. Am sfârşit totuşi prin a-i dezgoli pieptul monstruos (54 de ţoli, măsura croitorului), şi din jungla neagră care-l acoperea am scos înainte de a-l fi muşcat, căpuşa călătoare. Dar tot mărăcinişul din jurul nostru era invadat de aceste vietăţi scârboase şi nu aveam alt mijloc de apărare împotriva lor decât să ridicăm tabăra.

Dar înainte de asta trebuia să dăm instrucţiuni credinciosului nostru negru care, din vârful piscului stâncos unde apăruse, ne arunca peste prăpastie cutii cu cacao şi biscuiţi. I-am poruncit ca din proviziile pe care le lăsasem la poalele stâncii să păstreze pentru el atât cât i-ar trebui ca să trăiască timp de două

luni. Indienii urmau să primească restul drept plată pentru transportul scrisorilor noastre până 1a Amazon. Câteva ore mai târziu i-am văzut defilând unul după altul pe câmpie: fiecare purta pe cap câte un pachet, întorcându-se pe cărarea pe unde venisem. Cât despre Zambo, s-a instalat în cortul nostru cel mic de la piciorul piscului şi a rămas acolo — singura noastră legătură cu lumea de jos.

Hotărâți să ne grăbim, am început prin a căuta un refugiu împotriva căpuşelor, într-un luminiș închis din toate părţile de tufe de copăcei. La mijloc erau bucăţi de stâncă, netede ca nişte lespezi, şi, foarte aproape, un izvor minunat. Instalaţi comod într-un loc destul de curat, ne-am început pregătirile pentru explorarea acestui ţinut nou. Prin frunziş răzbăteau glasuri de păsări, printre care unul pe care îl auzeam pentru întâia oară, un ţipăt ciudat, era singura manifestare de viaţă.

Mai întâi, ca să ştim bine ce avem şi ce nu avem, am făcut un inventar: cu ceea ce luasem noi şi cu ceea ce ne aruncase Zambo cu frânghia, nu ne lipsea nimic. Principalul era că, în caz de primejdie, puteam să punem în bătaie patru carabine cu 1.300 de cartuşe, fără să mai vorbim de puşca de vânătoare, pentru care nu aveam, la drept vorbind, decât 150 de gloanţe de calibru mijlociu, în ce priveşte hrana, eram aprovizionaţi pentru mai multe săptămâni. În sfârşit, aveam o cantitate suficientă de tutun şi câteva instrumente ştiinţifice, printre care un telescop mare şi un puternic binoclu de câmp. Am adunat totul în luminiş şi, ca prim mijloc de apărare, am tăiat cu toporaşul şi cu cuţitele arbuştii cu spini, pe care i-am aşezat în aşa fel, încât alcătuiau un diametru de aproximativ 15 paşi, un scut de pază. Acolo trebuia să ne instalăm pentru câtva timp cartierul general şi, la adăpost de orice pericol iminent, cămara. Locul acela l-am botezat „*Fortul Challenger*".

Se făcuse ora prânzului şi noi nu ne pusesem încă în siguranţă. Dar căldura nu era prea supărătoare. De altfel, vegetaţia semăna destul de mult cu cea din clima temperată.

Printre copacii care ne înconjurau cu desişul lor am recunoscut stejarul, fagul şi mesteacănul. Un „*gingco*”[1] uriaş îi întrecea însă pe toţi, întinzând deasupra fortului nostru crengile mari şi frunzele netede. Ne-am aşezat la umbra lui ca să-l ascultăm pe lord John, care luase asupră-şi, cu atâta uşurinţă, comanda în momentul crucial, impunându-și punctul său de vedere.

— Atâta timp cât nu ne-a văzut sau auzit vreun om sau vreo fiară, a început el, suntem în siguranţă. N-o să avem de întâmpinat greutăţi decât începând din clipa când vor descoperi că suntem aici. Nimic nu ne arată însă că lucrul acesta s-ar fi întâmplat. Prin urmare, să ne ascundem aici pentru câtva timp, să cercetăm ţinutul şi să încercăm să ne facem o idee despre vecinii noştri, înainte de a intra în legături de prietenie cu ei.

— Dar trebuie să şi înaintăm, am îndrăznit eu.

— Nici vorbă, tinere, o să înaintăm. Dar cu băgare de seamă. Nu trebuie să operăm niciodată la o distanţă de la care să nu ne putem retrage la baza noastră. Mai ales nu trebuie, dacă nu ne e viaţa în joc, să tragem cu puşca.

— Totuşi, chiar dumneata ai tras ieri, i-a obiectat Summerlee.

— Nu m-am putut stăpâni. De altfel, vântul bătea cu putere şi în direcţie contrară. Nu cred că zgomotul a putut să pătrundă prea departe pe podiş. Dar, deoarece a venit vorba despre podiş: cum să-l botezăm? Pentru că cred că-i de datoria noastră să-i dăm un nume.

S-au făcut câteva propuneri, mai mult sau mai puţin fericite. Propunerea lui Challenger a avut cel mai mare succes.

— În privinţa numelui, a zis el, nu văd decât unul care i s-ar potrivi, şi anume pe acela al omului care la descoperit. Ţara asta nu poate fi decât ţara lui Maple White.

Şi aşa am botezat-o, aşa am însemnat-o pe hartă, aceasta fiind acum sarcina mea specială, şi aşa o vor numi, cred, atlasele viitorului.

---

[1] *Gingco* – copac din familia conoferelor (n.t.).

Acest ţinut al lui Maple White trebuia să-l străbatem cât mai curând, în chip paşnic. Ştiam, deoarece văzusem cu ochii noştri, că era plin de animale necunoscute, iar albumul artistului american ne pregătise că vom întâlni monştri şi mai de temut. Eram în drept să credem că ţinutul era locuit şi de oameni, care nu păreau tocmai dispuşi să ne facă o primire bună, după cum ne-o dovedise scheletul tras în ţeapa de bambus: pentru că el nu s-ar fi găsit acolo, dacă omul n-ar fi fost aruncat din înălţimea stâncii. Captivi, fără nădejdea de a mai scăpa vreodată dintr-un ţinut ca acesta, expuşi tuturor primejdiilor, aveam o mie de motive să aprobăm măsurile de prudenţă pe care experiența i le dicta lui lord John. Dar cum să ne oprim la uşa misterului, când ardeam de nerăbdare să-l pătrundem şi să ne împărtăşim sufletele cu el?

După ce am baricadat cu arbuşti intrarea „*zarebei*”[1] noastre, ne-am lăsat tabăra şi proviziile la adăpostul acestui gard viu, apoi am luat-o cu băgare de seamă de-a lungul pârâului, al cărui izvor era în stăpânirea noastră şi care ne putea servi şi drept călăuză la întoarcere.

N-a trecut mult timp şi am descoperit semne care indicau că eram înconjuraţi de surprize. După ce am străbătut o pădure deasă în lungime de câteva sute de yarzi, în care creşteau copaci cu totul necunoscuţi pentru mine, dar pe care Summerlee, botanistul nostru, i-a recunoscut a fi specii de conifere şi cicadee, dispărute de multă vreme în lumea din care veneam, am pătruns într-o regiune unde pârâul nostru, lărgit dintr-o dată, alcătuia o baltă întinsă. Trestii înalte, de o specie deosebită, aparținând pe cât se pare *familiei equisetaceelor*, sau „*coadă de cal*”, se încâlceau în tufe dese cu ferigi arborescente şi toate laolaltă unduiau în bătaia vântului. Deodată lord John, care mergea în capul coloanei, s-a oprit, ridicând mâna:

---

[1] *Zareba* – numele cu care se desemnează în Sudan, orice loc închis cu crengi spinoase întocmit împotriva atacurilor fiarelor sau ale oamenilor (n.t.).

— Priviţi! a zis el. Dumnezeule! Iată, desigur, urme de-ale unor strămoşi ai păsărilor...

Şi am văzut în faţa noastră, pe pământul moale, urma unei labe uriaşe cu trei degete. O vietate străbătuse balta şi intrase în pădure. Ne-am oprit să cercetăm urma aceasta monstruoasă. Dacă într-adevăr era a unei păsări — şi ce altă vietate ar fi putut lăsa o asemenea urmă? — laba aceea era cu mult mai mare decât a unui struţ, încât, privită sub acest, raport, pasărea însăşi trebuia să fi fost uriaşă. Lord John s-a uitat în jurul lui, apoi şi-a vârât două cartuşe în carabină.

— Declar, pe cinstea mea de vânător, a zis el că aceste urme sunt proaspete de tot. Nu-s nici zece minute de când monstrul a trecut pe-aici. Uitaţi-vă! În urma asta, care-i mai adâncă decât celelalte, apa țâșnește încă. Dar, pe Jupiter! Iată şi urmele unui pui!

Într-adevăr, urme mai mici, dar de aceeaşi formă, mergeau paralel cu cele mari.

— Şi despre asta ce spui? a strigat atunci profesorul Summerlee, cu un aer triumfător, arătându-ne printre urmele cu trei degete şi una cu cinci degete, asemeni unei fantastice mâini omeneşti.

— Am mai văzut una la fel în argila lui Wealden! i-a replicat Challenger, extaziat. E urma unui animal ce merge în picioare pe labele de dinapoi, care nu au decât trei degete, şi pune pe pământ, din timp în timp, una din labele de dinainte, care au câte cinci degete. Şi animalul acesta nu-i o pasăre, scumpul meu Roxton, nu-i o pasăre!

— Dar atunci, ce-i?

— O reptilă, un dinozaur! Numai un dinozaur poate lăsa o asemenea urmă. L-a intrigat destul pe Wealden, pe doctorul acela cumsecade din Sussex, acum nouăzeci de ani! Dar cine s-ar fi putut aştepta să vadă un spectacol ca acesta!

Cuvintele lui s-au stins într-o şoaptă, iar noi ceilalţi am rămas muţi de uimire. Luându-ne după urme, am părăsit

mlaştina şi am străbătut o perdea de mărăcini şi de copaci. Acolo se deschidea un luminiş, şi în locul acela deschis am văzut cinci dintre cele mai extraordinare lighioane pe care mi-aş fi închipuit că o să le întâlnesc vreodată! Ascunşi după tufişuri, le-am putut observa în voie.

Erau cinci, după cum am spus: doi adulţi şi trei pui, toţi de dimensiuni colosale. Puii erau cam de mărimea unui elefant, în timp ce adulţii întreceau cu mult toate vietăţile pe care le cunoşteam. Aveau pielea de culoarea ardeziei, acoperită cu solzi ca de șopârlă, care străluceau la soare. Aşezaţi toţi cinci, se sprijineau în cozile lor puternice şi pe labele imense de dinapoi, cu câte trei degete, în timp ce cu labele de dinainte, mai mici şi cu câte cinci degete, trăgeau spre ei crengile şi mâncau frunze, închipuiţi-vă, ca să vă faceți o idee mai exactă, nişte canguri monstruoşi, înalţi de 20 de picioare şi cu pielea ca a crocodililor negri.

Nu ştiu cât timp am stat aşa, contemplând această scenă nemaipomenită. Un vânt puternic bătea spre noi, tufişurile ne ascundeau cu totul, aşa că nu riscam să fim descoperiţi. Uneori puii se hârjoneau în jurul părinţilor, târându-i în joaca lor, şi atunci pământul răbufnea înăbuşit. Puterea celor mari părea formidabilă. Unul din ei, întâmpinând oarecare greutate ca să ajungă la un buchet de frunze, a apucat copacul cu labele de dinainte şi, cât era el de mare, l-a smuls cu totul din pământ ca pe o tufă oarecare — ceea ce îmi păru o demonstraţie a forţei lui musculare, dar nu şi a inteligenţei lui, deoarece copacul i-a căzut în cap. Lucrul acesta l-a făcut să scoată strigăte ascuţite, de unde am tras concluzia că există o limită a ceea ce e în stare să îndure. Fără îndoială, s-a gândit că locul era de vină şi a plecat prin pădure săltând, urmat de femela şi de puii lui. Pieile lor au aruncat o clipă reflexe de ardezie printre copaci, capetele lor s-au mai legănat foarte sus, pe deasupra mărăcinişului, apoi nu i-am mai văzut.

M-am uitat la tovarăşii mei. Lord John, în picioare, îşi ţinea degetul pe cocoşul puştii şi tot sufletul lui de vânător îi ardea în priviri. Ce n-ar fi dat ca unul din capetele acestor monştri să poată lua loc între cele două grinzi care se încrucişau deasupra căminului din locuinţa lui aşa de plăcută, de la Albany. Dar şi-a adus aminte că succesul întregii noastre expediţii atârna doar de atât : să nu fim descoperiţi de vieţuitoarele acestui pământ necunoscut. Cei doi profesori, extaziaţi şi muţi, nu fuseseră în stare, în emoţia lor, decât să se ia de mână inconştient, rămânând acolo ca doi copii în faţa unei minuni. Un surâs îngeresc înflorea pe obrazul lui Challenger, în timp ce pe faţa batjocoritoare a lui Summerlee mirarea se amesteca cu respectul.

— *Nune dimittis*![1] a exclamat el, în sfârşit. Ce se va spune în Anglia?

— Ce se va spune în Anglia, iubitul meu Summerlee?

O să-ţi spun eu, cu precizie şi fără să greşesc: se va spune că eşti un mincinos patentat, un şarlatan ştiinţific, exact aşa cum aţi spus despre mine dumneata şi toţi ceilalţi!

— Dar dacă o să prezentăm fotografii?

— Trucate, Summerlee! Trucate grosolan!

— Dar dacă o să arătăm specimene de asemenea animale?

— Da, asta se poate! Malone şi toată gaşca lui spurcată din Fleet Street o să aibă mult de furcă cu elogiile pe care va trebui să ni le aducă! 28 august, ziua în care am văzut cinci iguanodoni vii într-o poiană din ţara lui Maple White: notează-ţi-o asta în carnet, tânărul meu prieten, şi trimite-o fiţuicii dumitale.

— După aceea, a adăugat lord John, pregăteşte-te să primeşti în spate cizma directorială! Lucrurile, vezi dumneata, băiete, iau un aspect cu totul diferit când le priveşti de departe, de sub cerul Londrei. Cunosc mulţi oameni care nu-şi povestesc

---

[1] *Nune dimittis servum tuum, Domine* – Acum slobozeşte Doamne, pe robul tău! Cuvintele bătrânului Semion după ce la văzut pe Mesia. Poţi să mori, după ce ai văzut realizându-se cea mai scumpă din nădejdile tale (n.t.).

aventurile, deoarece ştiu că n-ar fi crezuţi. Cine-i poate acuza! Nouă înşine, peste vreo lună sau două, toate astea, or să ne facă impresia unui vis. Ce spuneai că sunt dihăniile astea ?

— Iguanodoni, i-a răspuns Summerlee. O să găseşti pretutindeni urmele paşilor lor în nisipurile din Hastings, din Kent şi din Sussex. Trăiau în sudul Angliei, într-o epocă în care vegetaţia umedă era destul de bogată ca să le asigure viaţa. Când s-au schimbat condiţiile, au murit. Aici, unde condiţiile par a nu se fi schimbat, trăiesc încă.

— Dacă mai ieşim vreodată vii din această ţară, a declarat lord John, nu mă las fără să duc cu mine un cap de iguanodon. Dumnezeule! Numai la vederea lui oamenii din Somalia şi din Uganda s-ar înverzi! Nu ştiu ce gândiţi voi, ceilalţi, dar eu am impresia că umblu tot timpul pe o pojghiţă de gheaţă care trebuie să se spargă!

Aveam şi eu acelaşi sentiment de îngrijorare faţă de primejdiile necunoscute care ne înconjurau. Sub copaci, întunericul avea ceva ameninţător: când ridicam ochii, frunzişul umbrit îmi umplea inima de o frică nelămurită. Fără îndoială că lighioanele monstruoase, pe care le văzusem erau nişte biete vietăţi greoaie şi inofensive, care nu doreau răul nimănui. Dar ce alte supravieţuitoare ale epocilor imemoriale, ce dihănii crunte, hidoase şi sprintene se pregăteau, ascunse după aceste stânci sau aceste tufişuri, să se repeadă asupra noastră? Nu ştiam mare lucru din viaţa preistorică; citisem o singură carte în care era vorba despre nişte monştri care ar fi putut face cu leii şi cu tigrii exact ceea ce pisica face cu şoarecele. Ce s-ar întâmpla dacă ne-am lovi de ele în pădurile din ţara lui Maple White?

În aceeaşi dimineaţă, care era prima din cele pe care aveam să le petrecem pe acest pământ, am avut o nouă aventură, la care niciodată n-o să mă pot gândi fără dezgust. Dacă luminişul iguanodonilor, după vorba lui lord John, o să rămână în mintea noastră ca un vis, lacul pterodactililor o să rămână ca un coşmar.

Dar s-o iau de la început.

Traversam pădurea pe îndelete, mai întâi pentru că lord John
nu ne lăsa să înaintăm decât atât cât cerceta el drumul mai înainte, apoi pentru că la fiecare pas sau aproape, unul sau altul din cei doi profesori cădeau în extaz în faţa vreunui tip necunoscut de floare sau de gâză. Nu mersesem mai mult de trei mile, ținând mereu malul drept al pârâului, când am dat peste un teren desfrunzit. Dincolo de tufişurile care ne înconjurau am observat un loc pe unde bolovanii de stâncă, până atunci împrăştiaţi pe podiş, alcătuiau o masă compactă. În timp ce păşeam prin mărăcinişul care se înălţa până la brâu, ne-a ajuns la urechi un zgomot ciudat, un murmur înăbuşit şi neîntrerupt, piuit şi şuierat în acelaşi timp, care părea că vine chiar din locul spre care ne îndreptam. Lord John ne-a oprit cu o mişcare, s-a aplecat şi a pornit în cercetare. Când a ajuns la linia de bolovani, l-am văzut privind pe deasupra ei cu băgare de seamă şi făcând un gest de mirare. Apoi a rămas acolo cu ochii mari deschişi, atât de uimit, încât ai fi zis că uitase de noi. În sfârşit, ne-a făcut din nou cu mâna, chemându-ne, dar în acelaşi timp recomandându-ne prudenţă. Toată atitudinea lui, deşi ne anunţa o surpriză, ne prevenea totuşi de o primejdie.

Am ajuns la el, târându-ne, şi ne-am uitat la rândul nostru pe deasupra stâncilor. Ceea ce se desfăşura în faţa noastră era o groapă, poate unul din fostele cratere de pe podiş. Avea forma unei cupe. În fund, la câteva sute de paşi, zăceau nişte bălţi încremenite, tivite cu spumă albăstruie şi cu trestie. Locul acela, destul de sinistru prin însăşi înfăţişarea lui, împrumuta, datorită vietăţilor care trăiau în el, aspectul unuia din cele şapte cercuri ale infernului lui Dante: servea fără îndoială drept loc de întâlnire a pterodactililor. Erau acolo sute. La marginea apei puii se bălăceau, în timp ce mamele lor hidoase clocea nişte ouă despre care ai fi zis că erau făcute din piele galbenă: Şi din viermătul acela de reptile nu se desprindea numai o larmă

înspăimântătoare care umplea văzduhul, dar şi o duhoare, un miros cumplit de mucegai care ne ameţea. În vremea asta masculii, masculii îngrozitori, uriaşi, cenuşii, descărnaţi, mai curând tipuri mumifiate decât animale vii, prezidau, fiecare din ei cocoţat pe un bolovan, fără să facă altă mişcare decât să-şi rotească ochii roşii sau să-şi întredeschidă uneori, la trecerea vreunei libelule, ciocul ca o capcană de prins şoareci. Antebraţele desfăşurate lăsau să le atârne în jur imensele aripi membranoase. Păreau nenumărate babe uriaşe, aşezate şi drapate în broboade sinistre, ca nişte pânze de păianjen care n-ar lăsa să treacă decât capetele lor fioroase. Mici şi mari, erau acolo, umplând groapa din faţa noastră, cam o mie.

Cei doi profesori, în beţia în care-i cufundase cercetarea vieţii preistorice, ar fi vrut să nu se mai urnească de acolo toată ziua. Îşi arătau cu degetul resturile de peşti şi de păsări moarte presărate pe stânci, care dovedeau felul de hrană al acestor dihănii, şi i-am auzit felicitându-se reciproc de lămurirea misterului pe care-l stârnise descoperirea unor schelete de pterodactili, în număr impresionant, în unele terenuri foarte aparte, ca de pildă în gresia verde de Cambridge — mister care se explica acum prin constatarea că aceşti dragoni zburători trăiau în colonii, ca pinguinii.

Dar s-a întâmplat ca Challenger, căutând să facă dovada unui fapt contestat de Summerlee, şi-a scos capul deasupra stâncilor. Lucrul acesta a fost cât pe ce să ne atragă moartea. Masculul cel mai apropiat a şuierat ascuţit.

Aripile lui, care, desfăşurate aveau cu siguranţă 20 de picioare, au plesnit ca un bici, apoi şi-a luat zborul. Imediat femelele şi puii s-au adunat lângă apă, în timp ce ceilalți, care stăteau de pază, îşi luau zborul unul câte unul. Şi când aceste lighioane s-au repezit în înaltul cerului toate deodată ca nişte rândunele, cu zvâcnituri iuţi a fost desigur o priveliştе ameţitoare, dar o privelişte la care am înţeles că nu trebuia să luăm parte. Au descris întâi un cerc larg, parcă să descopere

întinderea zonei primejdioase, apoi zborul s-a coborât şi cercul s-a strâns: au început să se învârtă în jurul nostru, iar şuierul aerului sub loviturile aripilor mari şi cenuşii m-au făcut să mă gândesc, fără să
vreau, la aerodromul din Hendon într-o zi de concurs.

— Să fugim spre pădure, repede, fără să ne despărţim! a strigat lordul John, apucând puşca de ţeavă ca să se servească de ea ca de o măciucă. Lighioanele astea blestemate ne-au pus gând rău.

Dar în clipa când începusem să batem în retragere, cercul s-a strâns deasupra noastră şi aripile ne-au atins obrazul. Am învârtit carabinele, fără să putem lovi nimic solid sau măcar vulnerabil. Deodată, din cercul cenuşiu şi vâjiitor a ţâşnit un cioc lung, care ne-a dat o lovitură. Apoi, altul, şi altul. Scoțând un ţipăt, Summerlee şi-a dus mâna la obraz, de unde îi curgea sânge. M-am simţit lovit în ceafă şi m-am împleticit sub lovitură. Challenger a căzut. M-am aplecat să-l ridic, dar lovit din nou pe la spate, am căzut peste el. În aceeaşi clipă am auzit puşca lui lord John pocnind, şi, ridicând ochii, am văzut una din bestii zbătându-se la pământ cu aripa sfărâmată, cu ciocul căscat, suflând greu, scuipând bale şi rotindu-şi ochii injectaţi de sânge, ca un demon din picturile evului mediu. La zgomotul detunăturii, ceilalţi se înălţaseră, dar îşi urmau zborul, deasupra capetelor noastre.

— Să ne grăbim! a strigat lord John — suntem în primejdie de moarte!

Clătinându-ne, ne-am îndreptat spre mărăciniş. Dar n-am apucat să ne apropiem de copaci, că scorpiile au şi tăbărât asupra noastră. Summerlee a fost doborât la pământ. L-am ridicat. Încă un pas, şi intram în pădure. Eram salvaţi, pentru că aripile pterodactililor n-aveau loc să se desfăşoare printre crengi. Şi, în timp ce ne îndreptam târându-ne, zdrobiţi şi înnebuniţi, am putut să-i vedem încă multă vreme sus pe cerul albastru, abia mai mari decât nişte porumbei sălbatici, continuându-și zborul în

cerc şi, fără îndoială, observându-ne retragerea. Când, în sfârşit, am ajuns în desişul pădurii, ei părăsiseră urmărirea şi nu i-am mai văzut.

— Aventură cât se poate de interesantă şi întru totul convingătoare! a zis Challenger care, oprindu-se cu noi pe malul râului, îşi spăla genunchiul umflat. Iată-ne cât se poate de documentaţi, Summerlee, asupra obiceiurilor acestor turbaţi pterodactili!

Summerlee îşi ştergea sângele care-i curgea dintr-o tăietură pe frunte, în timp ce eu, rănit grav la muşchii gâtului, îmi legam rana. Lordul John se alesese cu vestonul rupt deasupra umărului: dinţii fiorosului adversar îi zgâriaseră doar pielea.

— Trebuie să notăm, a urmat Challenger, că tânărul nostru prieten a primit o lovitură cu ciocul, în timp ce vestonul lordului John n-a fost decât rupt printr-o muşcătură. Cât despre mine, m-au lovit în cap cu aripile lor, aşa că puteam face o expunere variată asupra mijloacelor lor de atac.

— Puţin a lipsit să nu ne coste viaţa! i-a răspuns grav lord John. Şi nu mi-aş putea închipui o moarte mai scârboasă decât să mori din pricina unor asemenea spurcăciuni! Îmi pare rău că am tras cu carabina, dar nu puteam face altfel.

— Dacă n-ai fi făcut-o, n-am mai fi aici, am spus cu convingere.

— De altfel, a adăugat el, lucrul nu poate să aibă urmări grave. Trebuie să existe prin aceste păduri şi prăbuşiri de copaci care să facă zgomot ca împuşcăturile. Şi acum, dacă vreţi să mă credeţi, ne-ajung atâtea emoţii pentru ziua de azi. Să ne întoarcem în tabără şi să luăm din farmacia noastră puţin acid fenic. Cine poate să ştie ce otravă pot avea în maxilarele lor dihăniile astea scârboase!

Fără îndoială că niciodată vreun alt om n-a avut parte de asemenea zi, de la începutul lumii şi până azi. O nouă surpriză ne aştepta. Când, după ce am urmat cursul pârâului am ajuns la luminiş, aspectul gardului viu care ne înconjura tabăra ne-a făcut

să credem că, de data aceasta, aventura se sfârşise. Din păcate, mai aveam de furcă înainte de a ne obişnui. Poarta „Fortului Challenger”era neatinsă, împrejmuirea nu avea nici o spărtură. Şi cu toate acestea, un vizitator misterios şi puternic pătrunsese înăuntru în lipsa noastră. Nu se vedea nici o urmă, doar o creangă ruptă de *gingco* ne dovedea felul în care străinul venise şi plecase. Iar starea proviziilor noastre, împrăştiate în toate părţile, ne dovedea puterea lui nimicitoare. O cutie de conserve era ruptă în bucăţi, ca şi cum ar fi vrut să-i scoată conţinutul. O ladă cu cartuşe fusese făcută praf, iar alături am găsit o cămaşă de cartuş zdrobită. Sentimentul de groază a pus iarăşi stăpânire pe noi şi am început să cercetăm cu priviri înspăimântate adâncurile întunecate din jurul nostru, de unde ne pândea, poate cine ştie ce duşman puternic... Şi ce bucurie ne-a cuprins când, strigaţi de glasul lui Zambo şi alergând spre el, l-am zărit, râzând de noi, la piciorul piscului de stâncă.

Totul e în ordine, stăpâne Challenger, totul e în ordine! striga el. Eu rămân aici. Nu vă temeţi de nimic. Mă găsiţi de câte ori o să aveţi nevoie de mine!

Faţa lui blândă şi priveliştea nesfârşită care se desfăşura sub ochii noştri ne-au dus cu gândul îndărăt la confluentul Amazonului, ne-au adus aminte că trăiam în secolul al XX-lea şi că fusesem aduşi de puterea unui vrăjitor pe o planetă primitivă şi sălbatică. Era atât de greu de conceput că dincolo de marginea violetă a orizontului se afla fluviul cel mare, vapoarele, oamenii care-şi căutau de treburile mărunte ale vieţii, în timp ce nouă, rătăciţi printre vietăţile unei lumi preistorice, nu ne mai rămăsese decât dorinţa de a ne apropia din nou de toate acestea!

Din această zi atât de plină mi s-a întipărit în minte o ultimă amintire, şi cu ea vreau să-mi închei însemnările. Cei doi profesori, ale căror răni bănuiesc că le agravaseră îndârjirea, şi aşa destul de pronunţată, s-au luat la ceartă, ca să-şi dovedească dacă agresorii aparţineau familiei pterodactililor sau

a dimorphodonilor şi au ajuns să-şi arunce cuvinte tari. M-am îndreptat puţin, şi, aşezat pe un trunchi de copac, fumam liniştit când lord John s-a apropiat încet de mine.

— Spune-mi, Malone, m-a întrebat, îţi mai aminteşti cum era locul unde am văzut lighioanele acelea?

— Foarte bine, i-am răspuns.

— Un fel de crater, nu-i aşa?

— Întocmai.

— Şi solul? Ai observat solul?

— Stâncos.

— Dar împrejurul apei, pe lângă trestii?

— Părea albăstrui. Ca argila.

— Exact. Un crater de vulcan de argilă albastră...

— Ei, şi? am întrebat.

— Nu, nimic, nimic..., mi-a răspuns şi s-a îndreptat, tot aşa precum venise, spre cei doi savanţi, care discutau înainte. Glasul ascuţit al lui Summerlee altera cu vocea adâncă şi răsunătoare a lui Challenger. Observaţia lordului John mi-ar fi pierit din minte, dacă nu l-aş fi auzit, în aceeaşi seară, spunându-și cu glas scăzut: „Argilă albăstruie... argilă în craterul unui vulcan!” Acestea au fost cele din urmă cuvinte pe care le-am auzit înainte de a mă cufunda într-un somn adânc.

Capitolul XI

De data asta, eu am fost eroul!

Lordul John Roxton avea dreptate să se teamă că muşcătura lighioanelor acelora oribile ar fi putut să conţină o otravă specială, pentru că a doua zi după prima noastră aventură pe podiş pe Summerlee şi pe mine ne scuturau frigurile, iar Challenger avea genunchiul atât de umflat, încât mergea şchiop. Aşa că ne-am petrecut toată ziua în tabără, ajutându-l, fiecare după puterile lui, pe lord John să ridice şi să întărească gardul de mărăcini, singura pavăză care ne apăra de primejdiile dinafară, îmi amintesc că, fără să vreau, nu mă puteam scutura de impresia că eram observaţi îndeaproape, însă n-aş fi putut să precizez nici de către cine şi nici din care parte.

Ideea aceasta îmi intrase până într-atât în minte, încât i-am împărtăşit-o şi lui Challenger, dar el şi-a explicat-o prin surescitarea cerebrală datorită febrei. În fiecare clipă mă uitam cu nelinişte în jurul meu, încredinţat că trebuia să văd ceva. Însă nu vedeam decât desişul negru al gardului viu din jur sau umbra maiestuoasă aruncată de copacii impunători care-şi împleteau crengile dea-supra capetelor noastre. Şi totuşi impresia unei prezenţe nevăzute, duşmănoase şi viclene mă stăpânea din ce în ce mai mult. Amintindu-mi de credinţa indienilor în *Curupuri* — spiriduşul temut, care stă la pândă în păduri — îmi închipuiam că prezenţa lui răzbunătoare îi urmărea pe toţi cei care-i încălcau lăcaşul îndepărtat şi inviolabil.

În noaptea aceea (a treia a expediţiei noastre în ţara lui Maple White) s-a produs un fapt care ne-a lăsat o impresie înspăimântătoare şi ne-a făcut să-i fim recunoscători lui lord John pentru zelul pe care l-a depus ca să ne facă un adăpost de necucerit.

Dormeam cu toţii în jurul focului care abia mai pâlpâia când am fost treziţi (sau mai bine zis am sărit ca arşi din somn) de

nişte strigăte care păreau că vin cam de la 100 de iarzi şi care erau mult mai ascuţite şi mai înfricoşătoare decât toate strigătele pe care le auzisem vreodată: îţi spărgeau urechile ca un şuierat de locomotivă, dar în timp ce şuieratul locomotivei e limpede, mecanic şi tăios, strigătele pe care le auzeam erau mai adânci, mai vibrante şi mai intense, pline de groază, de parcă veneau de la o fiinţă în agonie. Ne-am astupat urechile, ca să scăpăm de aceste urlete de primejdie cumplită care ne zdruncinau nervii. M-a trecut o sudoare rece, şi inima a început să mi se zbată în piept. Toate blestemele unui suflet încătuşat, toate imprecaţiile pe care le-ar fi putut aduna păreau strânse laolaltă şi îngrămădite în ţipătul acela de groază, la care se adăuga, completându-l grotesc cu intermitenţe, un altul: un fel de hohot grav şi sonor, de bubuit, de gâlgâit, de chiot ieşit din gâtlej. Acest duet înspăimântător aţinut cam trei sau patru minute, şi tot frunzişul foşnea de bătaia din aripi a păsărilor gonite. Apoi s-a oprit, tot atât de neaşteptat cum începuse. Am rămas mult timp într-o tăcere îngrozită. Apoi lord John a aruncat în foc un braţ de vreascuri, şi vâlvătaia roşie a luminat feţele crispate ale tovarăşilor mei, pâlpâind spre crengile uriaşe de deasupra capetelor noastre.

— Ce-a fost, asta? am întrebat în şoaptă.

— O să ştim mâine dimineaţă, mi-a răspuns lord John. Era aproape de tot, în dreptul luminişului.

— Am avut prilejul, a început Challenger, cu o neobişnuită seriozitate, să asistăm la o tragedie preistorică, una din acelea care se petreceau, probabil, prin trestiile lagunelor jurasice, pe vremea când monştrii se luptau în mâl şi când cel mare ucidea pe cel mic. Fără îndoială că a fost o mare fericire pentru om faptul că a apărut mai târziu în ordinea creaţiei. În primele epoci ale vieţii existau forţe dinafară pe care nu le-ar fi putut înfrânge în chip eficace nici maşinismul. Ce-ar fi putut face bietul om cu praştia şi cu săgeata lui, împotriva acestor forţe dezlănţuite în

noapte? Monstrul s-ar fi simţit destul de bine chiar în faţa acestei carabine moderne!

— Totuşi cred că l-aş lua la ochi, a zis lord John, mângâindu-și puşca automată. Dar şi bestia ar fi avut prilejul să-şi apere pielea.

Summerlee a ridicat o mână:

— Sst! a făcut. Sunt sigur că aud ceva.

În liniştea care s-a lăsat, am desluşit un zgomot regulat şi înăbuşit, care trăda apropierea unui animal, cu pasul măsurat, ritmic şi greoi, dar atenuat parcă de nişte perniţe. A făcut înconjurul taberei, apoi s-a oprit lângă intrare. Răsufla greu, cu zgomot. Nu ne despărţea decât un desiş subţire de fiinţa aceea îngrozitoare pe care ne-o trimitea noaptea. Am pus cu toţii mâna pe puşcă, iar lord John a tăiat o deschizătură în gardul viu.

— Dumnezeule! a şoptit. Cred că-l văd!

M-am aplecat şi m-am uitat peste umărul lui prin spărtura gardului. Da. Şi eu îl vedeam. În umbra copacilor se zărea o formă întunecată, nedesluşită, abia schiţată, o formă ghemuită şi ameninţătoare, care nu depăşea înălţimea unui cal, dar care lăsa să se bănuiască un volum şi o forţă considerabilă. Şuierul răsuflării ritmice şi puternice ca bubuitul unui motor dovedea un organism monstruos. Forma s-a mişcat şi doi ochi cumpliţi au aruncat sclipiri verzi. S-a auzit un foşnet neplăcut, ca şi cum monstrul ar fi înaintat, târându-se.

— Cred că se pregăteşte să sară! am strigat, încărcându-mi puşca.

— Nu trage! nu trage! mi-a şoptit lord John. Bubuitul unei puşti în noaptea asta liniştită s-ar auzi la câteva mile depărtare. Nu trage decât în ultimul moment!

— Dacă trece gardul, suntem pierduţi! a zis Summerlee şi vorbele i s-au prelungit într-un râs nervos.

— Nu, nu trebuie să-l treacă, a hotărât lord John. Însă păstraţi-vă armele ca pe un ultim mijloc de scăpare. Am o idee bună, o să vedeţi.

Actul de curaj pe care l-am văzut a fost unul din cele mai splendide pe care le-ar fi putut face un om. S-a aplecat deasupra focului, a apucat o creangă aprinsă şi s-a strecurat afară prin deschizătura pe care o tăiase în gardul viu lângă intrare. Lighioana înainta mormăind fioros. Fără să stea pe gânduri, lord John a alergat spre ea cu paşi grăbiţi şi i-a aruncat lemnul aprins în faţă. O clipă am avut viziunea unei măşti înfiorătoare, a unui cap de broscoi uriaş cu pielea râioasă şi vezicată şi cu gura căscată, din care i se prelingeau bale şi sânge. S-a auzit apoi păduricea trosnind: înspăimântătorul nostru oaspete fugise.

— M-am gândit eu că n-o să reziste focului! zicea lord John, întorcându-se râzând şi aruncând creanga peste vreascuri.

— Nu trebuia să iei asupra dumitale un asemenea risc! am strigat cu toţii.

— N-aveam altceva de făcut. Dacă ar fi năvălit în mijlocul nostru şi am fi tras în el, am fi putut să ne împuşcăm unii pe alţii. Iar dacă l-am fi rănit, trăgând prin gard nici vorbă că s-ar fi aruncat asupra noastră. Iată-ne scăpaţi pentru moment în chip strălucit! Dar ce fel de dihanie o fi fost?

Savanţii noştri s-au uitat unul la altul cu oarecare şovăială.

— Întrucât mă priveşte, sunt incapabil să clasific animalul cu certitudine, a declarat Summerlee, aprinzându-și pipa de la foc.

— Făcând aceasta, dovediţi o lăudabilă rezervă ştiinţifică, a făcut Challenger, pe un ton de profundă condescendenţă. Nici eu nu pot să afirm mai mult decât că, după toate probabilităţile, ne-am aflat în prezenţa unui animal din ordinul dinozaurilor carnivori. Ştiţi doar că aveam oarecari bănuieli despre existenţa lor pe podiş.

— Trebuie să ţineţi seamă, a observat Summerlee, că unele specii de animale din vremurile preistorice n-au ajuns până la noi. Prin urmare să ne ferim a crede că am putea să le identificăm pe toate câte le vom întâlni.

— Exact. O clasificare sumară e tot ce putem face. Ziua de mâine o să ne aducă, poate, elemente noi în ce priveşte identificarea. În aşteptare, am putea să ne culcăm.

— Dar nu fără o santinelă, a zis lord John, cu hotărâre. Nu ne putem culca pe amândouă urechile, într-o ţară ca asta. De aci încolo, fiecare din noi o să facă, pe rând, două ore de gardă.

— În cazul ăsta, a zis Summerlee, o să-mi termin pipa începând prima gardă.

Şi de atunci înainte nu ne-a lipsit niciodată un paznic.

A doua zi am descoperit destul de repede pricina zgomotului cumplit care ne trezise din somn noaptea trecută. Luminişul iguanodonilor fusese scena unei tragedii înfiorătoare. Judecând după bălţile de sânge şi după fâșiile de carne risipite prin iarbă, ne-am închipuit la început că avusese loc un întreg masacru, dar cercetând mai cu atenţie am descoperit că atacul nu se produsese decât împotriva unui singur monstru, care fusese sfâșiat de altul, poate nu mai mare decât el, dar în orice caz mai fioros.

Cei doi profesori, grozav de absorbiţi, examinau una după alta, comentându-le resturile, care purtau urmele unor dinţi sălbatici şi ale unor gheare uriaşe.

— Trebuie să fim cu multă băgare de seamă în judecata noastră, zicea Challenger, care avea pe genunchi o halcă de carne. Asta ar părea isprava unuia din tigrii aceia care aveau dinţii ca un tăiş de sabie şi ale căror schelete se mai găsesc încă în unele roci din cavernele noastre. Dar lighioana pe care am văzut-o era, fără doar şi poate, mai mare şi avea caractere mai apropiate de ale reptilelor. Eu, personal, aş fi de părere că e vorba de un alozaur.

— Sau un megalozaur, a adăugat Summerlee.

— Dacă vrei. În orice caz, e vorba de unul sau de altul din aceşti doi uriaşi carnivori dinozaurieni, a căror familie a furnizat cele mai fioroase tipuri de viaţă animală care au dezonorat vreodată pământul şi au onorat muzeele.

Această glumă i-a părut atât de spirituală, încât a început să râdă în hohote. Cu toate că nu avea decât un foarte redus simţ al umorului, orice glumă, cât de grosolană, când ieşea din gura lui îl făcea să se amuze copios.

— Cu cât vom face mai puţin zgomot, cu atât va fi mai bine, i-a întrerupt lord John, cu o voce seacă. Nu ştim ce primejdii ne înconjoară. Dacă oaspetelui de astă-noapte i-ar veni gust să ne consume la micul dejun, n-o să mai râdem de fel... Dar ce înseamnă pata aceea de pe pielea iguanodonului?

Pielea cu solzi în culoarea ardeziei avea într-un loc, deasupra umărului, un ciudat semn rotund şi negru, făcut de o substanţă care semăna cu bitumul. Nici unul dintre noi n-am fost în măsură să găsim vreo explicaţie. Doar Summerlee a afirmat că ar fi văzut cu două zile înainte ceva asemănător pe pielea unui iguanodon din cei mici. Challenger nu spunea nimic, dar îşi dădea nişte aere şi se umfla în pene, ca şi cum n-ar fi fost nevoie decât să deschidă gura pentru ca problema să fie lămurită. În sfârşit, lord John l-a întrebat de-a dreptul.

— Dacă Alteţa Voastră îmi îngăduie să deschid gura, voi fi fericit să-mi expun părerea, i-a răspuns Challenger, cu ironie forţată. Nu-s obişnuit să fiu tratat în felul acesta în care Alteţa Voastră pare că obişnuieşte s-o facă... Nu ştiam că e nevoie să vă cer îngăduinţa înainte de a zâmbi de o glumă nevinovată...

Şi prea sensibilul nostru prieten nu s-a liniştit decât după ce i s-au cerut scuze. Atunci, în sfârşit, cu amorul propriu satisfăcut, așezându-se, dar la oarecare distanţă, pe un trunchi de copac şi vorbindu-ne, după obiceiul lui, ca şi cum ar fi împărtăşit o preţioasă informaţie unei mulţimi întregi, ne-a declarat:

— În ce priveşte această pată, de acord cu prietenul şi colegul meu profesorul Summerlee, sunt de părere că e pricinuită de bitum. Pe acest podiş, în întregime vulcanic, bitumul există fără îndoială în stare lichidă, şi liberă, aşa că lighioana a putut veni în contact cu el. Dar o problemă şi mai importantă e existenţa animalului carnivor, care a umplut astă-noapte poiana

de sânge. Ştim, cu aproximaţie, că podişul are o suprafaţă cam cât a unui comitat din Anglia. În acest spaţiu restrâns trăiesc laolaltă, de nenumărate secole, o serie de animale care aparţin în cea mai mare parte unor specii dispărute din toate celelalte ţinuturi ale globului. Mi se pare evident că, la sfârşitul unei atât de lungi perioade, era de aşteptat ca aceste carnivore, înmulţindu-se fără sfârşit, să fi distrus cu desăvârșire speciile din care se hrăneau şi, prin urmare, să fie nevoite sau să-şi schimbe felul de hrană, sau să moară de foame. Totuşi, lucrurile nu s-au petrecut aşa. Din asta putem deduce că natura menţine un echilibru, limitând printr-un sistem oarecare numărul acestor fiare. Una dintre cele mai interesante probleme care aşteaptă să fie rezolvată de noi e aceea de a descoperi acest sistem şi de a verifica felul cum funcţionează. Îmi place să cred că nu va mai trece mult şi vom avea ocazia să cercetăm mai îndeaproape dinozaurii carnivori.

— Iar mie îmi place să cred că nu vom avea această ocazie, l-am întrerupt eu.

Challenger s-a mulţumit să-şi înalţe sprâncenele-i groase, aşa cum ar fi făcut un profesor în faţa obrăzniciei unui elev.

— Poate că profesorul Summerlee are de făcut vreo observaţie? a întrebat apoi, şi cei doi savanţi s-au avântat într-o discuţie de înaltă ştiinţă, cercetând în ce măsură condiţiile de înmulţire puteau să precumpănească, în lupta pentru existenţă, micşorarea cantităţii de hrană.

În dimineaţa aceea am ridicat planul unei porţiuni din podiş, înconjurând mlaştina pterodactililor şi luând-o spre răsărit faţă de cursul râului, nu spre apus cum făcusem până atunci. În direcţia aceea pământul era acoperit cu păduri dese şi cu o vegetaţie atât de bogată, încât nu înaintam decât cu greu.

Până atunci, ţara lui Maple White nu ne înfăţişase decât aspectul ei de groază. Dar mai avea un alt aspect, deoarece toată dimineaţa am mers printre cele mai minunate flori, aproape toate albe şi galbene. Profesorii noştri ne-au explicat că

acestea au fost cele două culori iniţiale ale florilor. În multe locuri, pământul era cu totul acoperit cu flori şi ne afundam până la gleznă în covorul mătăsos, care ne îmbăta cu parfumul lui dulce şi pătrunzător. În jurul nostru bâzâiau albine obişnuite din Anglia. Mulţi din copacii pe lângă care treceam aveau crengile încărcate cu fructe, dintre care unele ne erau cunoscute, altele necunoscute. Văzând că unele erau ciugulite de păsări, am înlăturat bănuiala că ar putea fi otrăvitoare şi am adăugat această delicioasă hrană la alimentele noastre obişnuite. Jungla pe care o traversam era brăzdată de urme de fiare sălbatice iar locurile mlăştinoase erau pline de semne ciudate lăsate de iguanodoni. Într-o pădurice am găsit mai mulţi din aceştia păscând iarbă, şi lord John, datorită lunetei lui, a putut să ne asigure că cel pe care îl cercetasem azi-dimineaţă, precum şi aceştia erau pătaţi cu bitum, deşi în locuri diferite. Nu înţelegeam ce putea să însemne asta.

Ne-au trecut pe dinainte mai multe animale mici, porci spinoşi, un furnicar acoperit cu solzi şi un mistreţ vânăt, cu colţii lungi şi încovoiaţi. Am zărit chiar la oarecare depărtare, printr-un luminiş tăiat între copaci, care lăsa să se vadă coama unui deal înverzit, o sălbăticiune de un brun întunecat, pe care n-am putut-o recunoaşte, atât de repede se depărta de noi, dar despre care lord John pretindea că ar fi fost o căprioară. Dacă era adevărat, însemna că ar fi trebuit să aibă dimensiunile gigantice ale elanilor pe care-i mai dezgropăm şi astăzi din mlaştinile Irlandei, ţara mea de baştină.

De când ne cercetase oaspetele cel misterios, ne întorceam în tabără cu frică. De data asta am găsit totul în perfectă ordine. În aceeaşi seară am avut o discuţie cu privire la situaţia noastră actuală şi la proiectele noastre de viitor, pe care sunt dator să v-o povestesc mai pe larg, deoarece ne-a făcut să descoperim mai bine ţara lui Maple White decât am fi izbutit s-o facem explorând-o săptămâni în şir. Summerlee a fost cel care a deschis dezbaterile. Toată ziua fusese grozav de prost dispus şi nu s-a

putut opri — când lord John a început să ne spună ce aveam de făcut a doua zi — să nu-i răspundă.

— Cred că ceea ce ar trebui să facem şi azi, şi mâine, şi în fiecare zi e să căutăm mijlocul de a scăpa din cursa în care ne-am lăsat prinşi. Nu faceţi altceva de cât să vă puneţi creierul la bătaie, ca să descoperiţi cum să pătrundem mai adânc în ţinutul acesta. Eu cred că n-ar trebui să vă gândiţi decât cum să faceţi ca să ieşim din el!

— Sunt surprins, domnule, a mârâit Challenger, mângâindu-și barba maiestuoasă, că un om de ştiinţă poate să nutrească sentimente atât de josnice. Ne aflăm într-o ţară care ne oferă cel mai larg câmp de activitate pe care şi-l poate dori un naturalist, de la facerea lumii până la noi, şi dumneata ne propui s-o părăsim, cu toate că nu ne-am făcut încă despre ea decât o idee cu totul superficială. Mă decepţionezi, domnule Summerlee!

— V-aş ruga să vă amintiţi, i-a răspuns acru Summerlee, că sunt la Londra titularul unei catedre dintre cele mai importante, care e foarte prost suplinită. Lucrul acesta face ca situaţia mea să fie diferită de a dumitale, domnule Challenger, pentru că, după câte cunosc, dumneata nu ai binevoit niciodată să-ţi asumi răspunderea unei munci educative.

— Într-adevăr, a zis Challenger,aş fi comis un sacrilegiu dacă aş fi folosit un creier, capabil să ducă la bun sfârşit cele mai înalte şi mai originale cercetări, într-o biată slujbă nedemnă. Asta vă poate explica de ce am refuzat totdeauna orice ocupaţie universitară.

— De exemplu? a întrebat rânjind Summerlee.

Dar lordul John s-a grăbit să schimbe vorba:

— Trebuie să recunosc, a declarat, că aş fi destul de contrariat dacă m-aş întoarce la Londra numai cu informaţiile pe care le-am cules până acum asupra acestui ţinut.

— Cât despre mine, am adăugat, n-aş îndrăzni niciodată să trec pragul gazetei mele şi să mă înfăţişez bătrânului McArdle. (Vă cer iertare, domnule McArdle, de cruda sinceritate a acestei

povestiri.) Nu mi-ar ierta o data cu capul să dau la iveală un reportaj atât de sumar! Dar ce folos că discutăm, când, chiar dacă am fi de aceeaşi părere, tot n-am putea coborî?

— Tânărul nostru prieten, a remarcat Challenger, îşi răscumpără, printr-o oarecare doză de bun simţ, multe din golurile destul de vizibile ale minţii sale. Desigur că scopurile infamei sale meserii nu ne interesează câtuși de puţin. Dar, după cum bine a spus, în nici un caz nu putem coborî. Aşa încât, ne cheltuim de pomană energia cu toate aceste discuţii!

— Ne-o cheltuim de pomană orice-am face, a bombănit Summerlee, de după pipa lui. Daţi-mi voie să vă atrag atenţia că am venit aci însărcinaţi să îndeplinim o anumită misiune care ne-a fost încredinţată la şedinţa Institutului de Zoologie din Londra. Misiunea noastră era să verificăm anumite afirmaţii ale profesorului Challenger. Trebuie să recunosc însă că în momentul de faţă suntem în măsură să le confirmăm. Prin urmare, opera noastră e terminată. În ce priveşte restul de cercetări pe care s-ar cuveni să le facem pe acest podiş, ele sunt de proporţii atât de vaste, încât numai o mare expediţie, înzestrată cu tot utilajul necesar, ar putea, la rigoare, să le ducă la bun sfârşit. Încercând să facem noi acest lucru, am periclita însăşi întoarcerea noastră şi am compromite contribuţiile hotărâtoare pe care aceste prime rezultate le-ar putea aduce ştiinţei. Profesorul Challenger a găsit mijlocul să ne urce pe acest podiş atunci când părea cu totul inaccesibil. Cred că ar fi cazul să apelăm tot la ingeniozitatea lui ca să ne coboare în lumea de unde am venit.

Mărturisesc că punctul de vedere al lui Summerlee mi s-a părut foarte înţelept. Până şi Challenger a fost mişcat la gândul că duşmanii lui nu se vor convinge niciodată că au greşit, dacă dovada afirmaţiilor lui nu va ajunge până la cei care le-au pus la îndoială.

— La prima vedere, problema coborâșului pare nerezolvabilă, a zis el. Şi totuşi, nu pot să cred că inteligenţa nu i-ar găsi o soluţie. Sunt de aceeaşi părere cu colegul meu că o

şedere prelungită în ţara lui Maple White n-ar fi justificată în momentul de faţă şi că trebuie să avem mereu în vedere găsirea unei posibilităţi de a ne întoarce. Totuşi, refuz cu indignare să părăsesc acest ţinut înainte de a-l fi cercetat măcar atât de sumar, încât să putem duce cu noi o hartă, oricât de superficială.

Profesorul Summerlee a bombănit nerăbdător:

— Cu toate că au trecut două zile încheiate de când explorăm ţinutul, nu suntem mai avansaţi, în ce priveşte topografia locului, ca atunci când am început cercetările. Ştim bine că podişul e acoperit cu păduri şi că ne-ar trebui luni de zile la şir ca să descoperim elementele care unesc o parte a ţinutului cu cealaltă. Dacă ar exista vreo înălţime la mijloc, lucrurile s-ar simplifica mult, dar după cât putem constata, tot podişul merge adâncindu-se de la margine spre centru. Cu cât înaintăm cu atât vedem că e din ce în ce mai greu să obţinem o privire de ansamblu.

În momentul acela am avut o inspiraţie. Ochii mi s-au oprit, din întâmplare pe trunchiul noduros al unui *gingco*, care îşi întindea deasupra noastră crengile-i uriaşe. Nici vorbă că, dacă diametrul lui întrecea cu mult pe ale tuturor copacilor din jur, şi înălţimea trebuia să facă la fel. Dacă, într-adevăr, marginea podişului era punctul cel mai ridicat, atunci de ce n-am aruncat o privire asupra întregului podiş din vârful copacului ca dintr-un turn? În timpul copilăriei, când zburdam ca un sălbatic prin Irlanda mea, mă căţăram pe copaci cu multă uşurinţă şi îndemânare. Desigur, tovarăşii mei îmi erau superiori în ce priveşte ascensiunile, dar eu ştiam că voi avea supremaţia printre crengile copacilor. O dată ce voi fi pus piciorul pe cea mai de jos dintre crengi, era cu neputinţă să nu ajung în vârf. Ideea mea a fost primită cu entuziasm.

— Tânărul nostru prieten, a zis Challenger, ai cărui obraji s-au rotunjit ca două mere roşii, e capabil de acrobaţii care sunt interzise persoanelor cu o aparenţă mai solidă şi cu un aspect mai impunător. Aplaud hotărârea lui.

— Bravo, tinere, ai pus degetul pe rana! a strigat lord John, bătându-mă pe umăr. Nu-mi închipui cum de nu ne-am gândit până acum la asta! Nu mai avem decât o oră de lumină înaintea noastră, dar dacă îţi iei caietul de note, tot ai să poţi întocmi o schiţă sumară a ţinutului. Dacă aşezăm aceste trei lăzi cu muniţii una peste alta sub copac, mă însărcinez să te susţin.

În picioare, pe lăzi, mă ridicam domol de-a lungul trunchiului, când Challenger, cu laba lui groasă, mi-a dat un brânci atât de formidabil, încât aproape că m-a aruncat în copac. Prinzându-mă cu amândouă mâinile de prima creangă, m-am ajutat cât am putut cu picioarele, până când mi-am sprijinit de ea întâi trupul, apoi genunchii. Chiar deasupra capului meu crescuseră câteva crengi mai tinere, desfăcute ca treptele unei scări, iar peste ele se desfăşura o reţea de crengi atât de potrivit aşezate, că m-am putut urca neaşteptat de repede, până am pierdut din ochi pământul şi n-am mai văzut sub mine decât frunzişul. Din când în când mai întâlneam câte o piedică şi o dată a trebuit chiar să mă caţăr pe o liană lungă de opt sau zece picioare. Dar ascensiunea mea se făcea în cele mai bune condiţii şi nu mai auzeam mugetul lui Challenger decât foarte departe sub mine. Însă copacul era atât de înalt, încât — ridicând ochii — nu vedeam frunzişul luminându-se de loc deasupra capului. Una din crengile la care ajunsesem purta pe ea o tufă deasă de vegetaţie parazitară.

M-am aplecat să văd ce era după această tufă, şi era cât pe ce să cad de uimire şi de groază.

Cam la un picior sau două de mine, o faţă mă privea eu atenţie. Fiinţa căreia îi aparţinea, ascunsă după tufa cea deasă, făcuse o dată cu mine aceeaşi mişcare. Era o faţă omenească, în orice caz mult mai omenească decât a oricărei maimuţe din câte văzusem vreodată. Prelungită, deschisă la culoare şi plină de bube, avea nasul turtit, maxilarul inferior ieşit în afară şi o barbă ţepoasă în jurul obrazului. Ochii acoperiţi cu sprâncene stufoase aveau luciri bestiale, iar când a deschis gura ca să scoată un

muget, am băgat de seamă că avea canini încovoiaţi şi ascuţiţi. O clipă am desluşit în ochii aceia cruzi, care mă priveau ţintă, o ură plină de ameninţări, apoi cu iuţeala fulgerului, o expresie de cumplită groază. Cu zgomot de crengi rupte, faţa aceea a dispărut şi n-am avut timp decât să întrezăresc un trup acoperit cu fire lungi de păr roşu, ca de porc. Apoi totul s-a pierdut într-o învălmăşeală de crengi şi de frunze.

— Ce s-a întâmplat? întreba Roxton, de jos. Nimic rău, sper.

— L-aţi văzut? am strigat, înconjurând creanga cu braţele şi tremurând din tot trupul.

— Am auzit un zgomot ca şi cum ţi-ar fi alunecat piciorul. Ce-a fost?

Eram atât de surprins de acea ciudată şi neaşteptată apariţie a omului-maimuţă, încât îmi venea să cobor ca să le povestesc tovarăşilor mei cele ce văzusem. Dar ajunsesem atât de sus pe copacul cel înalt, încât mi s-ar fi părut umilitor să mă întorc fără să-mi fi îndeplinit misiunea.

Totuşi, după un răstimp pe care l-am folosit ca să-mi trag răsuflarea şi să-mi adun curajul, mi-am continuat ascensiunea. Una din crengi, probabil putrezită, s-a frânt şi, pentru moment, am rămas atârnat în mâini, dar am reuşit, fără prea mari greutăţi, să-mi regăsesc echilibrul. Încetul cu încetul, frunzişul a început a se rări şi vântul mi-a biciuit obrazul. Am avut impresia sigură că dominam în înălţime toţi copacii pădurii. Însă nu m-am uitat în jurul meu înainte de-a atinge punctul cel mai ridicat, ci am urcat mereu, până în clipa când am simţit încovoindu-se sub mine ultima creangă a copacului. Ajuns acolo, m-am aşezat călare pe două crengi bifurcate şi, aplecându-mă încoace şi încolo fără primejdie de a cădea, am îmbrăţişat cu privirea panorama neasemuită a ţinutului ciudat în care ne aflam.

Soarele era tocmai la asfinţit şi seara se arăta deosebit de liniştită şi de luminoasă, aşa încât puteam desluşi în jurul meu întreg podişul. Văzut de la înălţimea unde eram, podişul forma o depresiune ovală, lungă de vreo 30 de mile şi lată de vreo 20, în

mijlocul căreia se întindea un lac, care ar fi putut avea cam 10 mile în circumferinţă. Lacul părea neaşteptat de frumos şi sclipirile serii îi dădeau o culoare verzuie. Era tivit cu trestii şi bancuri de nisip care străluceau auriu în apusul soarelui. Pe marginea nisipului, un număr de obiecte lunguieţe şi de culoare închisă, prea late ca să fie aligatori, dar prea lungi ca să fie bărci. Cu ajutorul lunetei, am văzut destul de bine că erau fiinţe vii, dar n-am putut să hotărăsc ce anume erau.

Dinspre partea podişului unde ne aflam noi coborau spre lacul din mijloc, pe o lungime de 5 sau 6 mile, păduri presărate cu luminişuri. Chiar la picioarele mele era poiana iguanodonilor, iar ceva mai departe copacii dispăreau pe o porţiune circulară, care demarca mlaştina pterodactililor. Partea podişului care se găsea imediat sub ochii mei avea un aspect diferit. Acolo, stâncile de bazalt dinafară se reproduceau şi pe dinăuntru, închipuind o înălţime de vreo 200 de picioare şi având, chiar la picioarele ei, o pădurice. De-a lungul peretelui acestor stânci, la oarecare înălţime de la pământ, am observat prin lunetă o serie de scobituri întunecate, care m-am gândit că ar putea fi nişte guri de peşteri. La intrarea uneia din ele strălucea ceva alb, dar n-am fost în stare să descopăr ce anume era. Am rămas acolo, schițând tot ţinutul înconjurător până la apusul soarelui, când s-a făcut atât de întuneric, încât n-am putut desluşi amănuntele. Apoi am coborât la tovarăşii mei, care mă aşteptau cu înfrigurare. De data asta, eu fusesem eroul expediţiei. Numai mie îmi venise ideea şi numai eu o pusesem în aplicare. Şi iată că aveam şi harta, care urma să ne ferească de a mai orbecăi printre primejdii necunoscute. Toţi tovarăşii mei mi-au strâns mâna cu emoţie. Dar înainte de a discuta amănuntele hărţii a trebuit să le povestesc întâlnirea mea printre crengi cu omul-maimuţă.

— A fost acolo tot timpul, le-am spus.

— Ce te face să crezi? m-a întrebat lord John.

— Nici o clipă nu m-a părăsit impresia că ceva duşmănos stătea la pândă. Mi se pare că v-am atras atenţia, domnule profesor Challenger.

— Tânărul nostru prieten a mai spus, fără îndoială, ceva asemănător. De altfel e singurul dintre noi care e înzestrat cu acel temperament celtic, care-l face sensibil la acest fel de impresii.

— Întreaga teorie a telepatiei... a început Summerlee, îndesându-și tutunul în pipă.

— E prea lungă ca s-o punem acum în discuţie, i-a tăiat-o scurt Challenger. Spune-mi, te rog, a adăugat el, cu aerul unui episcop care ţine un curs de catehism la o şcoală, ai observat din întâmplare dacă fiinţa aceea îşi putea îndoi degetul cel mare peste palmă?

— Pe cinstea mea, nu!

— Coadă avea?

— Nu.

— Putea apuca şi cu picioarele cum ar fi apucat cu mâinile?

— Bănuiesc că n-ar fi putut să dispară atât de repede printre crengi, dacă n-ar fi avut această însuşire.

— Dacă memoria mă ajută, şi te-aş ruga, domnule profesor Summerlee, să-mi atragi atenţia în cazul când greşesc, în America de Sud există aproximativ 36 de specii de maimuţe, dar maimuţa antropoidă e necunoscută în acest ținut. Mi se pare totuşi evident că ea se află în locul unde ne aflăm şi noi, şi că nu are nimic comun cu specia păroasă a gorilei, care n-a existat niciodată în altă parte decât în Africa sau în Orient. (Întrucât mă priveşte, am avut o puternică tentaţie să adaug, privindu-l, că văzusem o rudă foarte apropiată a acestei gorile la Kensington.) Animalul văzut astăzi e de culoare deschisă, caracteristică datorită faptului că-şi petrece zilele în vârful copacilor. Problema care se pune e dacă se apropie mai mult de om decât de maimuţă. În cazul acesta ar putea fi acea fiinţă căreia în limba

vulgară i s-a zis „*missing link*”[1]. Şi cred că cea dintâi datorie a noastră e să rezolvăm această problemă.

— Ba de loc! a strigat Summerlee, cu brutalitate. Acum că, mulţumită inteligenţei şi îndemânării domnului Malone (citez propriile lui cuvinte), avem întocmită o hartă, cea dintâi şi singura noastră datorie e să scăpăm cu viaţă din locul acesta blestemat.

— Victimele civilizaţiei! a bombănit Challenger.

— Pionierii civilizaţiei, domnule! E datoria noastră să comunicăm cele ce am văzut şi să lăsăm pe seama altora explorările viitoare. Doar am fost cu toţii de aceeaşi părere asupra acestui punct, înainte ca domnul Malone să ne aducă harta.

— Bine, a zis Challenger, sunt de acord că aş fi mult mai liniştit dacă aş şti că rezultatele acestei expediţii au fost comunicate prietenilor noştri. E sigur că până acum n-am întâlnit nici o problemă pe care mintea mea plină de imaginaţie să n-o fi putut rezolva, şi vă dau cuvântul că de mâine o să-mi concentrez toată atenţia ca să ne pregătim salvarea.

Lucrurile s-au oprit aci. Şi în acea seară, la lumina focului şi la a unei singure lumânări, s-a întocmit prima hartă a lumii dispărute.

Fiecare amănunt pe care-l schiţasem în calitatea mea de observator improvizat era aşezat acum la locul lui. Creionul lui Challenger s-a oprit peste ovalul care însemna punctul unde era aşezat lacul.

— Ce nume să-i dăm? a întrebat profesorul.

— De ce nu profiţi de prilejul ăsta ca să-ţi imortalizezi numele? l-a întrebat Summerlee, cu ironia lui obişnuită.

— Sper, domnule, că numele meu va avea alte titluri cu care să se mândrească în faţa posterităţii, i-a răspuns Challenger, cu asprime. Orice ignorant are posibilitatea să-şi

[1] *Missing link* – veriga de legătură (n.t.).

impună numele lui unui munte sau unei ape. E un mod de a şi-l perpetua, de care eu unul mă lipsesc bucuros.

Rânjind, Summerlee se pregătea să susţină atacul, când lord John s-a grăbit să intervină.

— Atunci rămâne în sarcina dumitale, tinere, să găseşti un nume acestui lac, a zis el. Dumneata l-ai văzut cel dintâi şi, pe cinstea mea, dacă-l vei boteza „Lacul Malone”, ai avea perfectă dreptate.

— Fără îndoială. Prietenul nostru e singurul în drept să-i dea un nume, a adăugat Challenger.

— În cazul acesta, am zis, roşind, aş îndrăzni să propun să-i zicem „Lacul Gladys”.

— Nu crezi că „Lacul Central” ar fi mai sugestiv? a observat Summerlee.

— Aş prefera „Lacul Gladys”.

Challenger s-a uitat la mine cu simpatie şi a clătinat din cap a îndoială. „Copiii rămân tot copii”, a şoptit el. Fie şi „Lacul Gladys”!

Capitolul XII

Pădurea groazei

Am mai spus acest lucru, sau poate că nu l-am mai spus — memoria îmi cam joacă festa în momentul de faţă — că eram plin de mândrie când îi auzeam pe cei trei tovarăşi, care se bucurau de atâta consideraţie în ochii mei mulţumindu-mi pentru faptul de a fi îmbunătăţit situaţia în care ne aflam. Până atunci eram mereu lăsat la o parte, atât din pricina tinereţii mele, cât şi din a lipsei de experienţă şi de cunoştinţe care ar fi putut să mă pună la acelaşi nivel cu ei. Dar iată că intrasem într-o zonă luminoasă. Ideea aceasta mă făcea să mă înfierbânt. Dar vai, biet orgoliu care preceda un dezastru! El nu mi-a sporit încrederea în mine decât ca să mă arunce, nu mai târziu decât în aceeaşi noapte, în cea mai cumplită aventură a vieţii mele, cu un deznodământ la care, când mă gândesc, mi se strânge inima şi acum.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Eram foarte surescitat de întâmplarea cu copacul şi nu puteam închide ochii. Summerlee era de gardă şi-l vedeam cum îşi apleca deasupra focului făptura lui uscată, puţin comică. Îşi ţinea puşca între genunchi şi barba lui de ţap tremura la fiecare mişcare pe care o făcea cu capul. Lord John se odihnea liniştit, înfăşurat în ,,poncho”-ul lui de provenienţă sud-americană, în timp ce Challenger făcea să răsune pădurea cu sforăielile lui. Luna plină strălucea feeric şi atmosfera era ca de gheaţă. Ce noapte prielnică pentru o plimbare. Şi, deodată, în mintea mea şi-a făcut loc gândul: ”Şi de ce nu?” Ce-ar fi dacă, strecurându-mă pe nesimţite din tabără şi făcându-mi drum până la lacul central, m-aş întoarce la gustarea de dimineaţă cu veşti noi despre ţinutul înconjurător? Tovarăşii mei nu m-ar considera oare, mai mult ca oricând, vrednic de prietenia lor? Iar dacă — cum era probabil — părerea lui Summerlee ar câştiga teren şi am găsi un mijloc de evadare, n-am putea fi puşi în stăpânirea unor informaţii de primă

importanţă asupra interiorului podişului numai pentru că eu, cel dintâi, am pătruns până în centrul lui? M-am gândit la Gladys şi la vorba ei: „În jurul nostru nu lipsesc ocaziile de a deveni erou” O auzeam, parcă, spunând aceste vorbe. M-am gândit şi la McArdle. Ce mai articol de trei coloane pentru *Gazette* ! Ce minunat punct de plecare pentru cariera mea! Am pus mâna pe o puşcă. Buzunarele mi-erau de mult doldora de cartuşe şi imediat, dând la o parte tufişurile care astupau intrarea „*zarebei*” noastre, m-am strecurat afară. O ultimă privire m-a încredinţat că prea puţin vigilentul Summerlee, lamentabila noastră santinelă, moţăia, clătinându-și în faţa focului capul lui de marionetă.

N-am făcut nici o sută de paşi, că am şi început să-mi regret graba. Cred că am mai spus în aceste pagini că am prea multă imaginaţie ca să pot avea un curaj adevărat şi că gândul care mă urmăreşte permanent e să nu par cumva fricos. Această trăsătură de caracter m-a împins înainte. Nu puteam să mă întorc fără să fi realizat ceva. Chiar dacă tovarăşii mei nu mi-ar fi observat încă lipsa şi n-ar şti niciodată că am şovăit, tot aş păstra în suflet o ruşine greu de îndurat. Mă cutremuram gândindu-mă la situaţia în care mă băgasem şi în clipa aceea aş fi dat bucuros tot ce aveam, ca să găsesc o ieşire onorabilă din încurcătură.

Era într-adevăr pădurea groazei. Copacii creşteau atât de deşi şi crengile lor erau atât de stufoase, încât nu se mai zărea nici urmă din lumina lunii. Cel mult dacă întrezăream uneori o stea prin filigranul frunzelor întreţesute. Când ochiul mi s-a mai deprins cu întunericul, am băgat de seamă că intensitatea întunericului nu era aceeaşi, că unii copaci abia se desluşeau, în timp ce după, ei şi printre ei se zugrăveau umbre negre ca de păcură, aidoma deschizăturilor unor peşteri fioroase, la vederea cărora mă cutremuram. Îmi aduceam aminte de strigătele iguanodonului sfâșiat, de urletul acela de groază pe care-l auzisem răsunând în pădure. Îmi aduceam aminte şi de botul

bubos şi puhav pe care-l zărisem la lumina torţei lui lord John, Fără îndoială, mă aflam pe terenul lui de vânătoare. În fiecare clipă monstrul acela înspăimântător şi misterios putea să sară asupra mea din umbră. M-am oprit şi, luând din buzunar un cartuş, am deschis patul puştii. Când am atins cocoşul, inima mi-a tresărit: luasem cu mine puşca de vânătoare, nu carabina!

Şi iarăşi m-a cuprins dorinţa de a mă întoarce. Aveam acum, fără îndoială, un motiv excelent ca să renunţ, un motiv care nu m-ar fi micşorat în ochii nimănui. Dar iarăşi mândria mea nebunească s-a împotrivit. Nu puteam, nu trebuia să mă dau bătut. În definitiv, carabina ar fi fost atât de nefolositoare ca şi puşca de vânătoare în faţa primejdiilor pe care le puteam întâlni. Şi dacă m-aş fi întors în tabără s-o schimb, nu mă puteam aştepta să intru şi să ies din nou fără să fiu văzut. În cazul acesta mi s-ar fi cerut explicaţii şi n-aş mai fi fost singurul beneficiar al acestei expediţii. După o scurtă şovăială, mi-am luat inima în dinţi şi mi-am urmat drumul, ținând sub braţ puşca cu care nu mai aveam ce face.

Dacă pădurea era cuprinsă de un întuneric ameninţător, mult, mai primejdioasă mi-a apărut lumina de lună din poiana iguanodonilor. Ascuns printre tufişuri, am cuprins cu ochii poiana. Nici un colos nu se vedea pe nicăieri. Poate că drama care i se întâmplase unuia dintre e îi făcuse să-şi schimbe păşunea. În ceaţa argintie a nopţi nu se desluşea nici o mişcare. M-am încumetat să traversez cu paşi repezi poiana şi am ajuns de partea cealaltă, în mărăciniş, lângă pârâul care-mi slujea de călăuză. Era un tovarăş plin de voioşie, al cărui ropot îmi aducea aminte de pârâul de munte din ţară, în care, copil fiind, pescuiam noaptea păstrăvi. Nu-mi rămânea decât să merg de-a lungul lui ca să ajung la lac, apoi să fac acelaşi lucru la întoarcere, ca să ajung la tabără. De multe ori îl pierdeam din ochi din pricina desişului, dar niciodată n-a dispărut din auzul meu.

Pe măsură ce coboram povârnișul, pădurea se rărea, făcând loc arbuştilor, care numai din când în când lăsau să răzbată

printre ei câte un copac. Înaintasem destul de mult şi puteam să văd fără să fiu văzut. Am trecut pe lângă mlaştina pterodactililor. În clipa aceea, una dintre acele vietăţi, care putea să aibă cam 20 de picioare lungime, s-a ridicat brusc de undeva şi, plesnind din aripi cu un zgomot uscat, şi-a luat zborul. Când a trecut prin dreptul lunii, aripile ei membranoase s-au luminat străveziu, în aşa fel încât părea un schelet zburând în iradierea albă şi tropicală. M-am ghemuit lângă tufiş, ştiind din experienţă că putea, cu un singur strigăt, să stârnească împotriva mea o sută de alţi pterodactili, şi n-am îndrăznit să-mi caut de drum decât după ce lighioana s-a lăsat la pământ.

Noaptea era neobişnuit de limpede, dar pe măsură ce înaintam, mi-am dat seama că undeva în faţa mea se isca un murmur înăbuşit şi neîntrerupt, care sporea din ce în ce, până când, în sfârşit, am ajuns aproape de el. Dar când m-am oprit, am văzut că intensitatea zgomotului rămânea aceeaşi, aşa că am bănuit că venea dintr-o sursă care stătea pe loc. Părea clocotul unei ape care ar fierbe într-un cazan uriaş. Curând am înţeles: în mijlocul unei poieniţe am descoperit un lac, sau mai bine zis un iaz, deoarece nu era mai mare decât un bazin din Trafalgar Square, un iaz a cărui faţă neagră ca smoala se înălţa şi cobora, ridicând băşici mari, gazoase. Aerul de deasupra tremura de căldură, iar pământul din jur frigea când îl atingeai cu mâna. Era clar că forţele vulcanice, care cu atâtea secole înainte ridicaseră acest podiş, nu erau încă stinse cu totul. Mai văzusem pe ici pe colo înălțându-se, sub vegetaţia luxuriantă care-l acoperea, stânci negre ca nişte munţi de lavă. Dar iazul acesta de bitum în plină junglă era cea dintâi dovadă pe care o aveam despre activitatea neîntreruptă a vechiului crater. Dar cum voiam să ajung la tabără în primele ore ale dimineţii, n-am avut când să-l cercetez mai îndeaproape.

Această escapadă nebunească o să-mi rămână întipărită în minte toată viaţa. Pe unde era lumină mă ascundeam, furișându-mă printre umbre. În junglă înaintam târându-mă şi mă opream

cu o tresărire de câte ori auzeam, şi asta se întâmpla destul de des, crengile trosnind sub paşii vreunei fiare. Mereu apăreau şi dispăreau umbre, umbre mari şi mute, care păreau că-mi dau târcoale, cu labele înfăşurate în vată. Mă opream mereu, cuprins de dorinţa de a mă întoarce, dar de fiecare dată mândria era mai puternică decât frica şi mă împingea către scopul pe care voiam să-l ating.

Ceasul îmi arăta ora 1 când, în sfârșit, printre luminişuri s-au ivit sclipiri de apă, şi zece minute mai târziu eram printre trestiile care tiveau lacul central. Mort de sete, m-am culcat la pământ şi am băut câteva înghiţituri mari. Apa era bună şi proaspătă. O potecă largă, plină de urme, arăta că acolo veneau să se adape animalele. Aproape de mal era un bloc singuratic de lavă. M-am urcat pe el şi, de sus, m-am uitat în toate direcţiile.

Primul lucru pe care l-am văzut m-a umplut de uimire. Atunci când descoperisem aceste locuri, din vârful copacului, mi se păruse că pe pereţii de stâncă erau o serie de pete întunecate, ca nişte guri de peşteră. Când m-am uitat acum la aceiaşi pereţi de stâncă, am văzut nişte rotocoale luminoase, roşiatice, cu contururi precise, ca ferăstruile cabinelor unui vas de linie. O clipă am crezut că ceea ce lucea aşa era lava şi că mă aflam în faţa unui fenomen vulcanic. Dar până la urmă am ajuns la concluzia că lucrul acesta nu s-ar fi petrecut în sus, ci în josul stâncilor, în scobitura podişului. Ce puteau să însemne petele acelea luminoase? Răspunsul mi s-ar fi părut minunat şi fără îndoială era just: petele acelea nu erau decât focuri aprinse în peşteri, aprinse desigur de mâna omului! Prin urmare existau oameni pe podiş. Ce măreaţă justificare a expediţiei mele! Şi ce noutăţi aveam să duc la Londra!

Am rămas mult timp privind luminile roşiatice şi pâlpâitoare. Bănuiesc că erau cam la zece mile de mine, dar chiar de la această depărtare puteam să văd cum din când în când clipeau, ca şi cum ar fi trecut cineva prin faţa lor. Ce n-aş fi dat să mă pot târî până la ele, să le cercetez şi să-mi informez

tovarăşii asupra aspectului şi obiceiurilor rasei care trăia într-un loc atât de ciudat!

Dar această problemă nu se putea pune şi era aproape hotărât că vom părăsi podişul fără să avem cunoştinţe sigure în această privinţă.

Lacul Gladys, lacul meu, se întindea ca o foaie de argint viu în faţa mea, cu imaginea lunii sclipind feeric la mijloc. Nu era adânc, deoarece în unele locuri se vedeau ridicându-se la suprafaţă bancuri de nisip. Viaţa ieşea la iveală pe toată întinderea apei, uneori prin cercurile şi creţurile care se iscau din loc în loc, alteori prin apariţia unui peşte argintiu sau a unui monstru cu spinarea arcuită de culoarea ardeziei. Pe o insulă mică am văzut o vietate semănând cu o lebădă gigantică, cu trupul masiv, dar cu gâtul lung şi mlădios. S-a cufundat şi câtva timp am putut să-i văd gâtul arcuit şi capul lungăreţ unduind deasupra apei. Apoi a dispărut şi n-am mai văzut nimic.

Îndată după asta mi-a atras atenţia ceva ce se petrecea la picioarele mele: două animale asemănătoare cu doi *tatui* [1] uriaşi veniseră la adăpat şi lipăiau apa cu limbile lor lungi şi flexibile ca nişte panglici roşii, care apăreau şi dispăreau. Un cerb colosal, cu coarnele ramificate, o creatură splendidă cu ţinută regală, a venit spre apă cu căprioara şi cu puii lui şi s-au adăpat între cei doi tatui. Nu mai pomenisem nimic asemănător, deoarece elanii pe care-i văzusem până atunci i-ar fi ajuns la umăr. Deodată, cerbul a dat un semnal de alarmă şi a dispărut cu ai lui în trestii, în timp ce tatuii au luat-o şi ei la fugă: pe cărare se ivise un nou venit, o jivină monstruoasă.

O clipă m-am întrebat de unde cunosc înfăţişarea aceea hâdă, spinarea aceea arcuită acoperită cu ţepi triunghiulari şi acel cap de pasăre de prada care aproape că atingea pământul. Apoi mi-am adus aminte: era stegozaurul, lighioana pe care Maple White o schiţase în caietul lui şi care fusese primul

---

[1] *Tatui* – gen de mamifere fără dinţi din America de Sud, cu trupul acoperit de solzi (n.t.).

element care deşteptase atenţia şi curiozitatea lui Challenger! Şi iată-l acum în faţa mea, poate chiar acelaşi pe care îl întâlnise artistul american.

Pământul se cutremura sub greutatea lui şi zgomotul pe care-l făcea bând apă răsuna departe în liniştea nopţii. Vreme de cinci minute a fost atât de aproape de stânca mea de lavă, încât, dacă aş fi întins mâna, aş fi putut să-i ating ţepii de pe spinare. După aceea s-a retras încet şi a dispărut printre stânci.

M-am uitat la ceas şi văzând că arăta ora două şi jumătate, m-am gândit că era timpul să mă întorc. Nu aveam nici o îndoială asupra drumului de urmat, deoarece pârâiașul era la stânga mea şi se vărsa în lac la o zvârlitură de băţ de locul unde mă aplecasem să beau. Aşa că am pornit plin de avânt, pentru că simţeam că făcusem o treabă serioasă şi că aduceam un bagaj serios de informaţii pentru tovarăşii mei. În primul rând venea, fără doar şi poate, descoperirea peşterilor luminate şi siguranţa că erau locuite de vreo rasă troglodită. Dar afară de asta, puteam acum să vorbesc în cunoştinţă de cauză despre lacul central. Puteam să afirm că în el trăiau fiinţe bizare şi că pe malurile lui se ascundeau forme de viaţă primitivă, pe care nu le mai întâlnisem încă. Mă gândeam, în timp ce mergeam, că puţini oameni în lumea asta au petrecut o noapte mai ciudată sau au adus ştiinţei un aport mai mare.

Cu mintea plină de aceste gânduri, urcam dealul cu destulă greutate şi ajunsesem la jumătatea drumului, când un zgomot în spatele meu m-a adus la realitate. Era ceva care semănă şi a sforăit şi a mârâit; ceva grav, adânc şi ameninţător, care trăda prezenţa unei fiare în apropiere. Nu se vedea nimic şi am grăbit pasul. Străbătusem cam o jumătate de milă când deodată zgomotul s-a repetat, tot în spatele meu, dar de data asta mai puternic şi mai ameninţător. Inima a încetat să-mi mai bată când mi-am dat scama că fiara — oricare ar fi fost — mă urmărea. O clipă am îngheţat şi am simţit că mi se zbârlește părul în cap. Că monştri care trăiau pe podiş se sfâșiau între ei, lucrul acesta

făcea parte, desigur, din lupta lor pentru existenţă. Dar că se întorceau împotriva omului civilizat, că-l urmăreau şi-l socoteau ca pe o pradă — iată un gând care mă înfiora şi mă umplea de groază. Şi iarăşi mi-am amintit ca o cumplită viziune aruncată de ultimul cerc al Infernului lui Dante, de botul mânjit de bale şi de sânge pe care-l luminase torţa aprinsă a lui lord John. Am stat pe loc, cu genunchii tremurători, şi m-am uitat cu ochii ieşiţi din orbite la dâra de lumină lăsată de lună. Totul era liniştit ca într-un peisaj de vis. Nu vedeam decât luminişuri argintii printre umbrele întunecate ale tufişurilor. Dar în liniştea adâncă, mârâitul acela din gâtlej s-a auzit pentru a treia oară, mai sinistru, mai înspăimântător şi mai apropiat. Nu mai încăpea nici o îndoială; ceva mă urmărea şi putea să sară asupra mea în orice clipă.

Stăteam locului împietrit, uitându-mă îndărăt la drumul pe care-l străbătusem — când, deodată, am văzut. La marginea luminişului prin care trecusem tufişurile s-au mişcat, o umbră mare şi neagră s-a desprins şi a sărit pe locul luminat de lună. Făcea salturi ca un cangur, sprijinindu-se pe labele puternice de dinapoi, în timp ce pe cele de dinainte le ţinea strânse la piept. Animalul era înalt cât un elefant care s-ar fi ridicat în două labe, dar mişcările lui, în ciuda mărimii, erau neînchipuit de uşoare. După formă, am nădăjduit o clipă că nu era decât un iguanodon, despre care ştiam că e inofensiv. Dar eroarea mea n-a durat mult, oricât de necunoscător eram în materie, şi mi-am dat seama îndată că era vorba de altă lighioană. În locul capului blând şi parcă naiv al ierbivorelor cu trei degete, destul de asemănător cu al unui cerb, dihania avea capul mare şi turtit ca de broască şi era, fără îndoială, aceeaşi care ne înspăimântase în tabără. Strigătul ei fioros şi vigoarea cu care mă urmărea mi-au întărit convingerea că aveam de-a face cu unul din marii dinozauri carnivori, una din cele mai cumplite fiare din câte au călcat vreodată pe acest pământ. Cam la fiecare douăzeci de yarzi se lăsa să cadă pe labele de dinainte şi îşi sprijinea botul în

pământ: îmi mirosea urma. Uneori părea că o pierde pentru o clipă, apoi o regăsea şi pornea iar, în salturi repetate, pe drumul pe care-l făcusem eu.

Nici astăzi nu-s în stare să evoc noaptea aceea de groază, fără să-mi apară broboane de sudoare pe frunte. Ce puteam să fac? Aveam în mână o armă de care nu mă puteam folosi. M-am uitat cu deznădejde împrejur, căutând o stâncă sau un copac, dar eram în jungla plină de mărăciniş, pe care n-o depăşea decât ici şi colo câte un copăcel, şi ştiam că dihania care mă urmărea putea să smulgă din rădăcini un copac obişnuit ca pe un simplu măcieş. Singura mea salvare era fuga. Nu mă puteam mişca uşor pe terenul acela inegal şi crăpat. Dar, uitându-mă în toate părţile, am descoperit în faţa mea o cărare bătătorită şi bine demarcată. Mai văzusem cărări de acestea de-a lungul expediţiei noastre, bătute desigur de animalele sălbatice. Aceasta m-ar fi putut salva, deoarece eram foarte iute de picior. Aruncând puşca, am luat-o la goană într-o cursă de o jumătate de milă, cu o viteză pe care n-o atinsesem niciodată şi nici n-am mai atins-o vreodată de atunci. Mă durea tot trupul, simţeam că mă înăbuş, şi lipsa aerului îmi ardea gâtlejul. Dar mânat de groază, alergam, alergam înainte. În sfârşit, neputând să mai alerg, m-am oprit. Şi deodată, trosnete şi crengi rupte, zgomot de paşi şi o răsuflare ieşită dintr-un plămân monstruos mi-au dat de veste că bestia era aproape. Mă ajunsese. Eram pierdut.

Ce nebun am fost că am întârziat atâta! Până atunci se călăuzea numai după miros şi mişcările-i erau încete. Dar din clipa când am luat-o la goană, mă vedea. Mă urmărea cu ochii, deoarece cărarea îi arăta drumul pe care-l luasem. Când am ajuns la cotitură, am văzut-o în urma mea, venind în salturi largi. Luna îi lumina ochii bulbucaţi, dinţii uriaşi în gura-i căscată şi ghearele labelor de dinainte, scurte şi puternice. Cu un strigăt de groază, am cotit şi m-am năpustit înainte pe cărare. În urma mea auzeam tot mai puternic răsuflarea zgomotoasă şi întretăiată a lighioanei. Paşii greoi se apropiau. În fiecare clipă mă aşteptam

să-i simt gheara pe umăr. Dar deodată s-a auzit un trosnet şi m-am pomenit căzând în gol. Totul în jurul meu a dispărut şi am simţit cum mă învăluia o negură.

Când m-am trezit din leşinul care cred că n-a ţinut decât câteva minute, m-a pătruns un miros înţepător. Pipăind cu mâinile prin întuneric, una din ele a dat de un os, în timp ce cealaltă a apucat o halcă de carne. Deasupra mea s-a arătat un colţ de cer, care m-a făcut să înţeleg că zăceam într-o groapă adâncă. Mi-am tras încet picioarele şi m-am pipăit. Mă dureau şi mâinile şi picioarele, dar din fericire puteam să le mişc, iar încheieturile erau şi ele flexibile. Mi-am adus aminte de împrejurările în care căzusem şi m-am uitat în sus îngrozit, așteptându-mă să văd profilându-se pe cer umbra monstrului. Dar nici urmă de aşa ceva. Nu se auzea nici un zgomot. Atunci am început să mă mişc încetişor, punând piciorul cu băgare de seamă, ca să pot descoperi cum arăta locul în care mă prăbuşisem într-un moment atât de deznădăjduit.

Mă găseam într-un fel de fântână cu pereţii aproape drepţi şi cu fundul neted, care putea să aibă cam douăzeci de picioare lungime. Fundul acesta era acoperit cu hălci de carne, ajunse în ultimul grad de putrefacţie. Aerul era otrăvit şi irespirabil. Cotrobăind prin beznă, am dat peste ceva tare şi am bănuit că era un stâlp foarte bine înfipt în mijlocul gropii, atât de înalt încât nu-i puteam ajunge vârful cu degetele. Pipăindu-l, mi s-a părut că era uns cu grăsime.

Deodată, mi-am adus aminte că aveam în buzunar o cutie cu chibrituri de ceară. Aprinzând unul, mi-am dat seama cum arăta locul în care căzusem. Nu puteam să mă înşel: era o capcană, şi încă făcută de mâna omului. Stâlpul din mijloc, înalt de două picioare şi cu vârful foarte ascuţit, era negru de sângele victimelor care se înfipseseră în el. Bucăţile de carne împrăştiate pe jos erau ale lor, sfârtecate ca să elibereze ţeapa pentru alte victime. Mi-am amintit că Challenger afirmase că nu puteau să existe oameni pe podiş, deoarece ei nu s-ar fi putut apăra

niciodată, cu slabele lor puteri, împotriva monştrilor care mişunau pe acolo. Dar acum era limpede că existau oameni. Băştinaşii puteau să se refugieze în peşterile lor cu deschizături înguste, fără ca saurienii să poată pătrunde până la ei, în timp ce mintea lor ageră născocise aceste capcane acoperite cu crengi şi aşezate în calea fiarelor, care le îngăduia să le distrugă, cu toată sprinteneala şi puterea lor. Şi de
data aceasta, omul se dovedise a fi stăpân.

Nu-mi era prea greu să mă caţăr pe pereţii gropii, totuşi am stat câtva timp la îndoială înainte de a mă expune lighioanei înspăimântătoare care fusese gata să mă trimită pe lumea cealaltă. În definitiv nu puteam şti dacă nu mă pândea în cel mai apropiat desiş, așteptând să ies la iveală. Mi-am luat până la urmă inima în dinţi, amintindu-mi de o discuţie dintre Challenger şi Summerlee cu privire la obiceiurile marilor saurieni. Amândoi fuseseră de părere că monştri erau aproape cu totul lipsiţi de inteligenţă, că în cavităţile lor cerebrale era foarte puţin loc pentru creier şi că, dacă dispăruseră din restul lumii, asta se întâmplase numai din pricina imbecilităţii lor, care-i făcea incapabili să se adapteze la medii diferite.

Dacă lighioana m-ar fi aşteptat, lucrul acesta ar fi dovedit că ea avea facultatea de a înţelege ce se întâmplase cu mine, prin urmare ar fi stabilit o relaţie de la cauză la efect. Dar era mult mai verosimil ca un animal lipsit de creier, care nu asculta decât de un vag instinct de pradă, să fi părăsit urmărirea când am dispărut şi, după o nedumerire trecătoare, să-şi fi căutat altă pradă. Aşa că m-am căţărat până la marginea gropii şi m-am uitat afară. Stelele păleau, cerul se albea, iar vântul rece al dimineţii îmi bătea plăcut în obraji. Nu se vedea nici o urmă de fiară. Am ieşit de acolo încet şi m-am așezat o clipă la pământ, gata să mă ascund din nou în capcană la apropierea vreunei primejdii. Apoi, încurajat de liniştea desăvârșită din jurul meu, ca şi de lumina care sporea, mi-am luat inima în dinţi şi am plecat îndărăt pe cărarea pe care venisem. La oarecare depărtare mi-

am găsit puşca şi, puţin după aceea, şi pârâul care mă călăuzise. Şi am pornit în direcţia taberei, nu fără să arunc înapoi, din când în când, câte o privire îngrijorată.

Deodată s-a întâmplat ceva care mi-a amintit de tovarăşii mei. În dimineaţa limpede şi liniştită s-a auzit un pocnet de puşcă. Am rămas locului şi am ascultat, dar nu s-a mai auzit nimic. La început, mirarea m-a făcut să cred că-i ameninţa vreo primejdie. Apoi am găsit o explicaţie mai firească: era ziua mare şi fără îndoială că-mi observaseră lipsa. E drept că hotărâsem cu străşnicie să nu tragem cu puşca. Dar dacă li s-o fi părut că eram în primejdie, nici vorbă că n-au stat o clipă la îndoială. Aşa că aveam datoria să mă grăbesc, ca să-i asigur că nu mi se întâmplase nimic.

Eram mort de oboseală şi nu puteam merge atât de repede cât aş fi dorit. În sfârşit, am intrat într-o zonă cunoscută. La stânga mea era mlaştina pterodactililor, iar în faţă, poiana iguanodonilor. Mă aflam în ultima regiune împădurită care mă mai despărţea de „Fortul Challenger”. Am început să strig voios, ca să le risipesc îngrijorarea. Dar n-am primit nici un răspuns. Tăcerea aceea mi-a îngheţat inima. Am luat-o la goană. „*Zareba*” era în faţa mea aşa cum o lăsasem, dar poarta era deschisă. M-am năpustit înăuntru. La lumina dimineţii mi s-a arătat un spectacol îngrozitor: toate bagajele noastre erau răvăşite pe jos, tovarăşii mei dispăruseră şi, lângă cenuşa încă fierbinte a focului, iarba era înroşită de o baltă de sânge.

Am rămas încremenit şi câtva timp parcă mi s-a întunecat mintea. Mi-aduc aminte ca prin vis că m-am repezit în pădurea din jurul taberei, strigându-mi sălbatic tovarăşii. Dar nici un răspuns nu mi-a venit din umbra mută a pădurii. Gândul înspăimântător că n-o să-i mai revăd niciodată, că eram singur, părăsit în locul acela de groază, fără putinţa de a mai coborî în lume şi că va trebui să trăiesc şi să mor în ţara aceea de coşmar, mă arunca în deznădejde. Eram în stare să-mi smulg părul din cap şi să mă izbesc cu fruntea de pământ. Abia acum îmi

dădeam seama cât îmi lipsea tovărăşia celorlalţi, încrederea senină a lui Challenger şi sângele rece, autoritar şi plin de umor, al lui lord John. Fără ei eram ca un copil în noapte, neajutorat şi neputincios. Nu ştiam în ce parte să apuc, nici ce trebuia să fac mai întâi.

La câtva timp, după ce căzusem într-o stare de prostraţie, am încercat să-mi dau seama de ce natură fusese catastrofa care se abătuse asupra tovarăşilor mei. Aspectul jalnic al taberei arăta că fuseseră atacaţi, iar împuşcătura preciza, fără îndoială, momentul când se produsese atacul. Faptul că nu se trăsese decât un singur foc, dovedea că totul nu durase decât câteva clipe. Puştile zăceau la pământ, iar una din ele — carabina lui lord John — avea pe ţeavă un cartuş gol. Pătura lui Challenger, ca şi a lui Summerlee, întinse în apropierea focului, arătau că în clipa aceea cei doi savanţi dormeau. Conţinutul lăzilor cu muniţii şi provizii era aruncat claie peste grămadă într-o neorânduială sălbatică, de-a valma cu aparatele fotografice şi cutiile cu plăci, dar nici un lucru nu lipsea, în acelaşi timp, cantitatea mare de hrană pe care o scosesem din lăzi dispăruse. Prin urmare, dezastrul se datora fără îndoială unor animale şi nu unor oameni, pentru că aceştia din urmă n-ar fi lăsat nimic în urma lor.

Dar dacă era vorba de animale, sau chiar numai de unul singur şi înspăimântător, ce se întâmplase cu tovarăşii mei? O fiară sălbatică i-ar fi sfâșiat, nici vorbă, şi ar fi lăsat resturile pe loc. E drept că se vedea o baltă de sânge, care dovedea o luptă pe viaţă şi pe moarte. Un monstru ca acela care mă urmărise în timpul nopţii ar fi putut să ducă cu el o victimă cum ar duce o pisică un şoarece, şi atunci ceilalţi desigur că l-au urmărit. Dar în cazul acesta şi-ar fi luat puştile cu ei... Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mintea mea obosită se încăpăţâna să dea la iveală vreo explicaţie plauzibilă. Am răscolit pădurea de jur împrejurul taberei, dar n-am găsit nici un semn care să mă ducă la vreo concluzie. Am sfârşit chiar prin a mă rătăci şi numai printr-un noroc, după o oră de căutare, am găsit din nou tabăra.

Deodată m-a luminat un gând, care mi-a mai dat puţin curaj. Nu, nu eram chiar singur pe lume. La picioarele stâncii stătea credinciosul Zambo, care nu aştepta decât să-mi audă glasul. M-am apropiat de marginea podişului şi m-am uitat în jos. Era acolo, lângă foc, în tabăra cea mică, ghemuit în pătură. Dar spre mirarea mea, în faţa lui mai stătea un bărbat. O clipă mi-a tresărit inima de bucurie, la gândul că vreunul din tovarăşii mei scăpase cu viaţă. Însă uitându-mă mai atent, iluzia mi s-a risipit. Soarele care se ridica lumina pielea omului. Era un indian. Am început să strig şi să fac semne cu batista. Zambo s-a ridicat, a dat din mână şi a început să se urce pe piscul de stâncă. Peste puţin era la o mică depărtare de mine şi asculta, înfiorat, ceea ce-i povesteam.

— Fără îndoială, stăpâne Malone, a strigat el, i-a luat necuratul. Aţi intrat în ţara necuratului, vă spun, şi i-a luat pe toţi. Bagă de seamă, stăpâne Malone, şi vino repede jos, altfel ai să păţeşti la fel!

— Dar cum să cobor, Zambo?

— Smulge liane de pe copaci, massa Malone. Aruncă-mi-le jos. Eu o să le prind de trunchiul copacului, şi aşa o să ai un pod.

— Ne-am gândit noi la asta. Dar pe aici nu sunt liane care să ne poată fi de folos.

— Trimiteţi după frânghii, stăpâne Malone.

— Pe cine să trimit şi unde?

— Trimite prin satele indiene, că-s pline de frânghii. Am aici un indian, trimiteţi-l pe dânsul.

— Cine-i omul acela?

— Unul din indienii noştri, stăpâne. Ceilalţi l-au bătut şi i-au luat banii. Atunci omul s-a întors înapoi. E gata să ducă o scrisoare, să aducă frânghii, să facă orice.

Să ducă o scrisoare!... Şi de ce nu? Poate că o să ne aducă ajutor. În orice caz, va fi o dovadă că vieţile noastre nu s-au pierdut în zadar şi că informaţiile ştiinţifice pe care le-am cules vor ajunge în mâna prietenilor noştri din ţară. Două scrisori erau

gata şi aşteptau să fie expediate. O să-mi petrec ziua scriind-o pe a treia, în care o să prezint ultimele evenimente. Indianul le putea duce lumii de dincolo. I-am poruncit lui Zambo să vină din nou către seară şi mi-am petrecut ziua, nefericit şi singur, căutând să-mi amintesc propriile mele aventuri din noaptea trecută. Am întocmit o notă către orice căpitan alb al vreunui vas de linie sau de comerţ pe care l-ar întâlni indianul, rugându-l fierbinte să aibă grijă să mi se trimită frânghii, deoarece vieţile noastre de asta atârnau. Seara, i-am aruncat lui Zambo aceste documente, împreună cu punga mea în care aveam trei guinee engleze.

Banii trebuiau să-i fie daţi indianului, şi i-am promis încă de două ori pe atâta dacă se întorcea cu frânghiile.

Acum vei înţelege, iubite domnule McArdle, cum ţi-a ajuns această comunicare şi vei cunoaşte tot adevărul, în cazul că nu vei mai auzi niciodată despre bietul dumitale corespondent. În seara aceasta sunt din cale-afară de obosit şi deprimat ca să-mi mai întocmesc vreun plan de acţiune. Dar mâine trebuie să descopăr ceva care să mă pună pe urmele prietenilor mei, fără ca, pentru asta, să pierd legătura cu tabăra.

Capitolul XIII

O scenă care nu se poate uita

Exact în clipa când soarele apunea la sfârşitul acelei zile triste, am zărit făptura singuratică a indianului, zugrăvită pe câmpiile întinse din vale şi l-am privit îndreptându-se spre fluviul îndepărtat ca pe singura noastră nădejde de salvare, până când a dispărut în negurile serii, pe care soarele în asfinţit le colora în nuanţe roşcate.

Când, în sfârşit, m-am întors la tabără, tot atât de răvăşită cum o lăsasem, se înnoptase de-a binelea. Cea din urmă imagine pe care o păstram în minte era sclipirea roşie a focului aprins de Zambo, singurul punct luminos care mă mai lega de lumea de jos, ca şi acea prezenţă credincioasă din noaptea sufletului meu. Şi totuşi, pentru întâia oară din clipa dezastrului, mă simţeam mai îmbărbătat, deoarece mă bucura gândul că lumea va cunoaşte faptele noastre, aşa încât, chiar dacă trupurile ne vor pieri, n-o să se întâmple acelaşi lucru şi cu numele noastre, care vor rămâne legate în viitor de rezultatele eforturilor pe care le-am depus.

Nu era tocmai uşor să dormi în locul acela de groază. Era chiar mai neplăcut decât în junglă. Dar trebuia să aleg; pe de o parte, prudenţa mă sfătuia să fiu cu ochii în patru, pe de alta, puterile mele sleite mă îndemnau la cu totul altceva. M-am căţărat pe o creangă groasă de gingco dar rotunjimea ei nu-mi oferea decât o siguranţă relativă, deoarece în clipa în care aş fi aţipit, fără îndoială că aş fi căzut şi mi-aş fi rupt gâtul. Aşa că m-am coborât din nou pe pământ şi m-am gândit la ceea ce aveam de făcut. În sfârşit, am închis poarta „zarebei”, am aprins trei focuri în cele trei vârfuri ale unui triunghi şi, după ce am cinat plin de nădejde, am căzut într-un somn adânc, din care m-a trezit o întâmplare ciudată, dar binevenită. La revărsatul zorilor, o mână m-a apucat de braţ. Sărind ca ars şi căutându-mi arma cu

mâna, încordat, am slobozit un strigăt de bucurie când, în lumina cenuşie a dimineţii, l-am zărit pe lord John îngenuncheat lângă mine.

Era el — şi totuşi parcă nu era el. Îl lăsasem cu purtările lui liniştite, cu ţinuta lui corectă şi îmbrăcat fără cusur. Acum, faţa îi era palidă, privirea rătăcită şi respira greu cât timp vorbea, de parcă venise alergând de cine ştie unde. Era zgâriat şi plin de sânge pe obraji, hainele îi atârnau în zdrenţe şi pălăria îi dispăruse. M-am uitat la el nedumerit, dar el nu m-a lăsat să-l întreb nimic. În timp ce vorbea, căuta înfrigurat printre provizii.

— Repede, tinere, mi-a strigat, repede! Fiecare clipă e scumpă. Ia puştile, ia-le pe amândouă. Eu le iau pe celelalte două. Ia şi toate cartuşele câte le găseşti. Umple-ţi buzunarele, şi acum, de mâncare. Şase cutii cu conserve or să ne ajungă. Aşa, bun! Să nu ne pierdem vremea cu vorbe. Să mergem, altfel suntem pierduţi!

Cu toate că nu eram treaz decât pe jumătate, incapabil de a înţelege ce însemnau toate acestea, m-am trezit alergând ca un nebun după el prin pădure, cu câte o puşcă sub fiecare braţ şi cu mâinile pline cu tot felul de provizii. Făcând zeci de cotituri pe unde era pădurea mai deasă, lord John a ajuns la un tufiş nepătruns şi, fără să-i pese de spini, s-a strecurat în mijlocul lui, trăgându-mă după el.

— Aici cred că suntem în siguranţă, a gâfâit el. Nici vorbă că ei or să se îndrepte spre tabără. Asta o să le vie întâi în minte.

— Dar despre ce e vorba? l-am întrebat îndată ce mi-am putut trage sufletul. Unde-s profesorii? Şi cine ne urmăreşte?

— Oamenii-maimuţă! mi-a răspuns. Dumnezeule, ce bestii! Nu vorbi tare că au urechile lungi, de altfel şi ochii li-s foarte ageri, numai cu mirosul stau cam prost, pe cât am putut să-mi dau seama, aşa că nu cred că or să ne descopere, dacă s-or lua după acest simţ. Dar dumneata, tinere, pe unde mi-ai fost? Ai avut noroc grozav că ai scăpat aşa de uşor.

În câteva fraze, i-am şoptit la ureche ce mi se întâmplase.

— Destul de prost, a zis, când a auzit despre dinozauri şi despre capcană. Nu, nu-i un loc visat pentru o cură de odihnă. Nu-i aşa? Dar n-am bănuit nici pe departe ce putea să ascundă podişul nostru, până când diavolii ăştia au pus mâna pe noi. Papuaşii antropofagi, în puterea cărora am căzut cândva, erau civilizaţi pe lângă maimuţele astea!

— Dar cum s-a întâmplat? l-am întrebat.

— Era spre revărsatul zorilor. Savanţii noştri tocmai se treziseră. Dar nu începuseră încă să-şi arunce săgeţi înveninate, când deodată a început o adevărată ploaie de maimuţe. Săreau din copaci nenumărate, ca fructele care s-ar fi scuturat dintr-un măr. Presupun că în timpul nopţii se adunaseră în copacul cel mare, care-şi întindea crengile peste capetele noastre. Am tras asupra uneia şi am nimerit-o în pântec, dar înainte de a ne dezmetici ne-am pomenit cu toţii la pământ. Le spun eu maimuţe, însă aveau în mâini ciomege şi pietre, bolboroseau nu ştiu ce între ele şi ne legau cu liane, ceea ce arată că sunt mult superioare tuturor animalelor pe care le-am întâlnit vreodată în rătăcirile mele. Oameni-maimuţe, „veriga de legătură”, iată ce sunt! În ce mă priveşte, as fi preferat, ca aceste „verigi de legătură”, să lipsească cu desăvârșire! L-au ridicat pe tovarăşul lor rănit, care sângera ca un porc înjunghiat, apoi s-au aşezat în jurul nostru. Şi dacă mi-a fost dat să văd vreodată capete de ucigaşi, apoi atunci le-am văzut! Erau înalţi de înălţimea oamenilor, dar mai puternici. Aveau ochi ciudaţi, sticloşi şi cenuşii sub sprâncene stufoase şi roşii, care ne străpungeau cu privirea. Nici Challenger, care e departe de a fi o curcă plouată oarecare, nu se simţea de loc în largul lui. Încerca să se ridice în picioare şi urla la ei, spunându-le să termine odată. Cred că întâmplarea neaşteptată îi cam tulburase minţile, deoarece răcnea şi înjura ca un nebun. N-ar fi găsit o asemenea colecţie de înjurături, nici chiar dacă ar fi avut în faţa lui o droaie din iubiţii lui gazetarii

— Da, şi pe urmă ce s-a mai întâmplat? Mă interesa nespus această poveste ciudată, pe care tovarăşul meu mi-o şoptea la ureche, în timp ce ochii lui ageri cercetau împrejurimile, iar mâna i se crispase pe carabina încărcată.

— Credeam că s-a terminat cu noi, dar lucrurile au luat altă întorsătură. Maimuţele au început să vorbească ele între ele în limba lor pocită. Apoi, una a venit şi s-a aşezat lângă Challenger. Ai să râzi, tinere, dar pe cuvântul meu de onoare că-i puteai considera ca făcând parte din aceeaşi familie! N-aş fi crezut-o asta, dacă n-aş fi văzut-o cu ochii mei. Bătrânul om-maimuţă — fără îndoială maimarele lor — era un fel de Challenger roşu, cu toate caracteristicile frumuseţii prietenului nostru, poate în oarecare măsură exagerate. Avea trupul scurt, umerii puternici, toracele uriaş, fără gât, barba zbârlită, sprâncenele stufoase, o căutătură care părea că spune: „Ce vrei de la mine, blestematule?” într-un cuvânt, exact aceleaşi particularităţi. Când omul-maimuţă s-a aşezat lângă Challenger şi când şi-a pus mâna pe umărul lui, imaginea a fost desăvârșită. Pe Summerlee l-a apucat un râs nervos, de-i dăduseră lacrimile. Oamenii-maimuţă au început să râdă şi ei, sau cel puţin să scoată nişte sunete care aveau pretenţia că înseamnă aşa ceva. După aceea au început să ne târască prin pădure. Nu s-au atins de arme şi nici de celelalte obiecte pe care le socoteau, fără îndoială, primejdioase, dar au şterpelit toate merindele care erau la vedere. Summerlee şi cu mine am avut de suferit în timpul drumului — dovadă obrazul meu zgâriat şi hainele în zdrenţe — pentru că ne-au târât de-a dreptul prin tufişurile de mărăcini. Pielea lor e grozav de rezistentă. Numai Challenger o ducea bine. Patru din ei îl purtau pe umeri, aşa că înainta ca un împărat roman. Dar ce se aude?

Din depărtare venea un zgomot ciudat, destul de asemănător cu al castanietelor.

— Ei sunt! a şoptit tovarăşul meu, strecurând cartuşe în carabina lui „Express” cu două focuri. Încarcă-ţi puştile, băiete,

că nu trebuie să ne prindă vii. Asta să n-o uiţi. Zgomotul pe care-l auzi îl fac atunci când sunt agitaţi. Şi, pe legea mea, or să aibă de ce se agita dacă or da cumva de noi! Îi auzi bine acum?

— Sunt foarte departe.

— Probabil că s-au împărţit în grupuri mici şi cercetează pădurea; De data asta n-or să ne ajungă. Dar să-ţi spun mai departe întâmplarea noastră. Puţin după aceea ne-au dus în satul lor, alcătuit din vreo mie de colibe făcute din crengi şi frunze, şi aşezate într-un luminiş înconjurat de copaci, cam la 3 sau 4 mile de aici, aproape de marginea stâncii. Aceste fiinţe scârboase m-au pipăit atâta, încât am impresia că n-o să mă mai pot curăţa niciodată. Ne-au legat iar şi individul care mă lega făcea nodurile ca un adevărat marinar. După aceea, lungiţi sub copaci, cu picioarele mai sus decât capul, ne-au lăsat sub supravegherea unei brute de paznic înarmat cu o măciucă. Când vorbesc la plural, mă gândesc numai la Summerlee şi la mine, pentru că Challenger, urcat într-un copac, mânca ananas şi petrecea mai bine ca oricând. Trebuie să recunosc că făcea în tot chipul ca să ne poată, arunca şi nouă câteva fructe şi că s-a aranjat în aşa fel ca să ne desfacă legăturile cu propriile lui mâini. Dacă l-ai fi văzut pe creanga lui, fraternizând cu „sosia" lui şi cântând cu vocea lui de bas „Clopotele sună", pentru că muzica avea aerul să menţină bestiile în bună dispoziţie, te-ai fi stricat de râs. Numai că noi, după cum îţi închipui nu prea aveam chef de râs. Cu anumite restricţii, păreau dispuşi să-l lase să facă ce voia, dar în ce ne priveşte se arătau foarte severi. Era o mare mângâiere pentru Summerlee şi pentru mine gândul că dumneata erai liber şi că puteai să veghezi asupra notelor luate de noi.

— O să-ţi spun acum, tinere, ceva care o să te surprindă. Spuneai că ai descoperit oarecari semne dovedind prezenţa omului, ca focuri, capcane şi altele. Ei bine, i-am văzut şi eu pe aceşti băştinaşi. Nişte nenorociţi cu capetele plecate, care au desigur motive să fie aşa. S-ar părea că aceste fiinţe omeneşti

locuiesc într-o margine a podişului, cea mai îndepărtată, acolo unde ai observat peşterile, iar oamenii-maimuţă ocupă restul şi duc cu ei o luptă neîncetată şi aprigă. Aceasta e situaţia după cât am putut să constat. Ieri, maimuţele au prins vreo duzină de oameni, pe care i-au luat prizonieri. Nu cred că ai auzit vreodată în viaţa dumitale asemenea urlete şi văicăreli! Prizonierii erau mici, cu pielea roşie şi abia se târau din pricina muşcăturilor şi zgârieturilor pe care le primiseră. Oamenii-maimuţă au ucis doi dintre ei şi altuia i-au smuls un braţ, dovedind o nemaipomenită bestialitate. Nenorociţii au murit cu bravură, fără să scoată un strigăt. Dar pe noi, priveliştea asta aproape ca ne-a îmbolnăvit. Summerlee a leşinat, şi chiar Challenger avea aerul că văzuse mai mult decât putea să îndure. Cred că s-au depărtat, nu-i aşa?

Am ascultat cu luare-aminte, dar afară de ţipetele păsărilor nimic nu mai tulbura liniştea pădurii. Lord John a urmat:

— Am impresia că ai scăpat uşor, tânărul meu prieten.

Dacă n-ar fi fost capturarea indienilor, care i-a făcut să uite de dumneata, fără îndoială că s-ar fi întors în tabără. Pentru că aveai tot timpul dreptate când spuneai că cineva ne observă de sus, din copac. Ştiau perfect de bine că unul dintre noi lipsea, dar nu se mai gândeau decât la noua lor pradă. Aşa s-a făcut că eu am fost acela care te-a trezit de dimineaţă şi nu un cârd de maimuţe. Dar, Dumnezeule, ce coşmar e toată povestea asta, ce aventură! Îţi aduci aminte de pădurea cea deasă de bambuşi ascuţiţi, acolo jos unde am descoperit scheletul americanului? Ei bine, pădurea e chiar sub satul maimuţelor şi de pe stânca de deasupra ei sunt aruncaţi prizonierii. Dacă ne-am fi uitat atunci mai cu atenţie, am fi descoperit nu unul, ci grămezi de schelete. Şi-au făcut la marginea podişului un fel de câmp de paradă, unde se adună ca pentru o ceremonie. Bieţii prizonieri sunt siliţi să sară unul câte unul, şi cea mai mare distracţie a oamenilor-maimuţă e să vadă dacă nenorociţii se zdrobesc de pământ sau se înţeapă în bambuşi. Ne-au dus şi pe noi să vedem spectacolul. Tot tribul se aliniase pe margine. Patru indieni au sărit şi

bambuşii s-au înfipt în ei ca nişte ace într-o perniţă. Nu-i de mirare că bietului iancheu îi crescuseră bambuşi între coaste! Era înspăimântător, dar trebuie să recunosc că în acelaşi timp era fascinant să aştepţi clipa săriturii, chiar când ştiai că vine şi rândul tău să faci acelaşi lucru!

Dar nu s-a întâmplat aşa. Oamenii-maimuţă au mai păstrat şase indieni pentru azi, sau cel puţin aşa am înţeles, iar noi bănuiesc că trebuia să jucăm rolul de vedete. Challenger ar fi putut eventual să mai scape, dar Summerlee şi cu mine figuram pe program. Sălbăticiunile se exprimau mai mult prin semne, aşa că puteam să-i urmăresc cu destulă uşurinţă. Şi atunci m-am gândit că ar fi timpul s-o iau din loc. Chibzuisem destul de mult asupra lucrurilor şi limpezisem câteva puncte. Totul cădea în sarcina mea, deoarece Summerlee nu-mi putea fi de nici un folos, iar Challenger nici atât. Singura dată când s-au nimerit alături, şi-au spus vorbe grele, pentru că nu se înţelegeau asupra clasificării ştiinţifice a acestor diavoli cu părul roşu, care ne dăduseră gata şi care, pentru unul din ei, era fără îndoială *dryopithecus javancsis*, iar pentru celălalt, *pithecanthropus*. Nişte smintiţi, nişte nebuni amândoi! Dar, după cum îţi spuneam, făcuseră două sau trei observaţii care-mi puteau fi de folos. Prima, că bestiile acelea nu pot alerga în câmp deschis tot atât de repede ca omul. Picioarele li-s scurte şi încovoiate, iar trupul greu. Chiar Challenger l-ar întrece pe cel mai bun dintre ei pe 100 de yarzi, iar dumneata şi cu mine ne-am putea socoti adevăraţi campioni. Apoi ei nu cunosc armele cu foc. Nici nu cred că le-a trecut prin minte că cel pe care-l împuşcasem murise din pricina rănii. Dacă ne recăpătăm armele, totul era simplu.

Şi atunci, azi-dimineaţă, devreme, i-am trântit paznicului meu un picior în burtă, de-a căzut în nesimţire, şi am pornit spre tabără, te-am găsit pe dumneata, am găsit armele, şi iată-ne!

— Dar profesorii? am strigat consternat.

— Trebuie să ne ducem să-i eliberăm. N-am putut să-i iau cu mine. Challenger era sus în copac, iar Summerlee n-ar fi fost

în stare să facă nici un efort. Singurul lucru pe care-l puteam face era să aduc puştile şi să încerc o lovitură. Bestiile ştiu că fuga mea s-ar putea întoarce împotriva lor, dar nu cred că se vor atinge de Challenger. N-aş putea spune acelaşi lucru şi despre Summerlee. Dar în orice caz, soarta lui e pecetluită. De asta sunt sigur. Aşa că n-am avut nici o mustrare de cuget plecând. Acum însă avem o datorie de onoare: ori să-i salvăm, ori să murim cu ei. Prin urmare, deprinde-te cu ideea asta, tinere, deoarece până deseară trebuie să se aleagă într-un fel...

Am încercat să redau aci, în povestirea lui lord John, vorba lui nervoasă, propoziţiile scurte şi sacadate şi tonul jumătate ironic, jumătate nepăsător. Omul acesta era născut să conducă. Primejdia îi biciuia vioiciunea obişnuită, vorba i se făcea tot mai pitorească, ochii îi scânteiau şi mustaţa de Don Quijote i se zbârlea într-un fel de avânt tineresc. Dragostea lui pentru o primejdie, sentimentul puternic pe care-l trăia cu prilejul vreunei aventuri cu atât mai mult cu cât se găsea mai îndeaproape legat de ea, linia de conduită pe care o urma, considerând primejdia ca pe o formă sportivă de a te juca cu destinul — toate acestea făceau din el un nepreţuit tovarăş de vremuri grele. Fără frica noastră îndreptăţită, ar fi fost o adevărată fericire să te avânți în asemenea aventură, lângă un asemenea om. Tocmai ne ridicam să părăsim tufişul care ne slujise de ascunzătoare când, deodată, lord John m-a apucat de braţ.

— Pe legea mea! mi-a şoptit. Priveşte!

Din locul în care ne aflam puteam cuprinde cu ochii trunchiurile copacilor alcătuind un tunel de verdeaţă, de-a lungul căruia înainta un grup de oameni-maimuţă. Veneau unul câte unul, cu picioarele încovoiate şi cu spinările aplecate, cu mâinile atingând din când în când pământul şi întorcându-și capetele din mers când la dreapta, când la stânga. Faptul că mergeau aplecaţi îi făcea să pară mult mai mici, dar mi-am dat seama că puteau să aibă cam cinci picioare în înălţime. Aveau braţele lungi şi toracele uriaş. Mulţi purtau măciuci şi, de departe, grupul lor

părea o procesiune de oameni păroşi şi diformi. O clipă i-am văzut foarte desluşit, apoi au dispărut în junglă.

— Nu, nu-i momentul, a zis lord John, care îşi ridicase puşca. Tot ce putem face mai bun e să stăm liniştiţi până când nu ne-or mai căuta. Atunci vom vedea dacă nu ne putem apropia de sat, să încercăm lovitura cea mare. Îi mai lăsăm o oră, pe urmă pornim.

În vremea asta ne-am îndeletnicit, deschizând o cutie de conserve şi mâncându-i conţinutul. Lord Roxton, care nu pusese nimic în gură din dimineaţa zilei precedente decât câteva fructe, înghiţea cu lăcomie. În sfârșit, cu buzunarele doldora de cartuşe şi cu câte o armă în fiecare mână, am plecat să ne îndeplinim misiunea de eliberatori. Înainte de a părăsi ascunzătoarea, am avut grijă să-i însemnăm locul şi poziţia ei faţă de Fortul Challenger, aşa fel ca s-o putem găsi din nou dacă ne-o mai trebui. Ne-am strecurat în tăcere printre tufişuri, până când am ajuns la marginea stâncii, lângă vechea noastră tabără. Acolo ne-am oprit şi lordul John mi-a expus planurile lui.

— Atâta timp cât ne aflăm printre copaci, mizerabilii aceştia ne au în mână, a început el. Pentru că ei ne pot vedea, pe când noi nu. Dar nu-i acelaşi lucru şi la loc deschis, unde ne putem mişca mai repede decât ei. Aşa că trebuie să umblăm cât mai mult la loc deschis. Pe marginea podişului sunt mai puţini copaci decât în interiorul lui. Prin urmare, pe linia asta trebuie să ne menţinem, înaintează încet, deschide bine ochii şi stai cu arma pregătită. Dar, mai mult ca orice, nu-i lăsa să te facă prizonier, atâta timp cât îţi mai rămâne un singur cartuş! Acesta e ultimul meu cuvânt, tinere.

Când am ajuns la marginea stâncii, m-am uitat în jos şi l-am văzut pe bunul nostru negru Zambo stând pe o piatră. Aş fi dorit mult să-l strig şi să-i dau veşti despre noi, dar am socotit că ar fi prea primejdios, deoarece mă puteau auzi. Pădurea avea aerul că era plină de oameni-maimuţă, mereu le auzeam vorbăria lor ciudată. În momentele acelea ne vâram în cel mai apropiat tufiş

şi stăteam acolo liniştiţi până când zgomotul se depărta. Din pricina asta înaintam încet şi se vede că au trecut cel puţin două ore până să înţeleg, din mişcările prudente ale lui lord John, că eram aproape de locul spre care ne îndreptam. Mi-a făcut semn să stau liniştit, iar el a plecat înainte singur, târându-se. Peste o clipă era îndărăt şi părea foarte impresionat.

— Vino! spuse el. Vino repede! Să dea Dumnezeu să nu fi ajuns prea târziu.

Tremurând de emoţie de parcă mă scuturau frigurile, m-am târât înainte şi m-am culcat lângă el, uitându-mă prin desişuri la luminişul care se deschidea în faţă. Scena pe care am văzut-o era atât de fantastică şi de absurdă, încât n-o s-o uit până în ziua morţii. Nici nu ştiu cum o s-o pot povesti sau cum, după câţiva ani, o să cred că am trăit-o aievea, dacă mi se va întâmpla să mai stau vreodată într-un fotoliu la Savage Club sau să mai privesc cheiurile cenuşii ale Tamisei. Desigur că atunci o să mi se pară ceva ca un coşmar sau ca o vedenie de om în delir. Dar trebuie s-o aştern pe hârtie cât mai curând, atâta timp cât o am proaspătă în minte, iar omul care stă lângă mine în iarba udă poate să mărturisească dacă am minţit sau nu.

În faţa noastră se întindea, până la marginea stâncii, un loc deschis şi larg cu o suprafaţă de vreo câteva sute de yarzi, acoperit cu iarbă şi cu ferigi pitice. Luminişul era împrejmuit, în semicerc, de copaci, în care se vedeau nişte colibe făcute din frunziş şi aşezate una deasupra celeilalte printre crengi. Fiecare din aceste cuiburi era o mică locuinţă. Intrările colibelor şi crengile copacilor erau împânzite de un întreg popor de maimuţe care, după mărimea lor, păreau să fie femeile şi copiii tribului. Aceştia alcătuiau fundalul tabloului şi se uitau cu deosebit interes la aceeaşi scenă, care pe noi ne fascina şi ne înspăimânta.

Pe locul gol din apropierea stâncii se adunaseră cam o suta de făpturi păroase şi roşcate, unele de o mărime impresionantă, dar toate la fel de hidoase.

Aceşti oameni-maimuţă păstrau oarecare disciplină: nici unul din ei nu încerca să rupă alinierea. Înaintea lor stătea un grup de indieni, mici de statură, bine proporţionaţi, a căror piele arămie strălucea la soare ca bronzul lustruit. Lângă ei era un alb — înalt, subţire, cu capul plecat, cu braţele încrucişate şi cu o expresie de spaimă şi de resemnare: nu puteam să nu recunosc făptura uscăţivă a profesorului Summerlee.

În faţa şi în jurul acestei cete de prizonieri se vedeau câţiva oameni-maimuță, care-i păzeau cu străşnicie şi le făceau imposibilă orice încercare de fugă. În sfârşit, înaintea tuturor şi foarte aproape de marginea stâncii, mi-au atras atenţia două personaje extrem de ciudate care, în alte împrejurări, ar fi fost nespus de comice. Unul din ei era tovarăşul nostru, profesorul Challenger. Ceea ce mai rămăsese din fosta lui haină îi atârna în zdrenţe pe umeri. Cămaşă nu mai avea, iar barba mare şi încâlcită era una cu părul care-i acoperea pieptul uriaş. Îşi pierduse pălăria, iar părul, care-i crescuse apreciabil în timpul peregrinărilor noastre, îi flutura în toate părţile într-o sălbatică neorânduială. O singură zi îl schimbase din cel mai înalt produs al civilizaţiei moderne, în cel mai jalnic sălbatic din America de Sud. Alături de el stătea stăpânul lui, regele oamenilor-maimuţă. Semăna leit cu profesorul nostru, aşa cum îmi povestise lord John, cu deosebirea că el era roşcat, în timp ce profesorul era brun. Aceeaşi faţă turtită şi masivă, aceiaşi umeri puternici, aceleaşi braţe lungi care le atârnau, aceeaşi barbă amestecată cu părul de pe piept. Numai că, deasupra sprâncenelor, fruntea îngustă şi teşită, ca şi ţeasta turtită a omului-maimuţă erau în cel mai desăvârșit contrast cu fruntea înaltă şi cu craniul de o formă perfectă a europeanului. Din toate celelalte puncte de vedere, regele părea o absurdă caricatură a profesorului.

Toate aceste lucruri, care acum îmi iau atâta timp ca să le descriu, le-am văzut atunci într-o clipă. De altfel, atunci aveam de făcut treburi mai importante, deoarece în faţa noastră se desfăşura o cumplită tragedie. Doi oameni-maimuţă au tras afară

din ceată un indian şi l-au împins până la marginea stâncii. Regele a făcut un semn cu mâna. Supuşii au apucat prizonierul de mâini şi de picioare şi i-au făcut vânt încoace şi încolo de trei ori, cu o violenţă nemaipomenită, apoi l-au aruncat pe deasupra prăpastiei ca pe o zdreanţă. Puterea cu care l-au aruncat l-a făcut să se învârtă în aer înainte de a cădea. Când a dispărut din văzul adunării, toţi, în afară de paznici, s-au năpustit spre marginea prăpastiei. A urmat o clipă de linişte, care s-a sfârşit cu un răcnet de bucurie: săreau în dreapta şi-n stingă, îşi fluturau braţele păroase şi urlau de fericire. Pe urmă s-au depărtat de marginea stâncii, s-au aliniat din nou şi au aşteptat victima următoare.

De data aceasta îi venea rândul lui Summerlee. Doi paznici l-au apucat de mâini şi l-au tras înainte cu brutalitate. Toată fiinţa lui înaltă şi subţire se zbătea ca un pui pe care-l tragi afară din coteţ. Întors cu faţa spre rege, Challenger gesticula cu o vădită emoţie. Se ruga, pleda şi implora, cerând viaţa prietenului său. Dar omul-maimuţă l-a împins cu asprime şi a refuzat, dând din cap. Mişcarea aceasta a fost cea din urmă pe care a făcut-o. Carabina lui lord John a bubuit şi regele s-a prăbuşit la pământ ca o uriaşă grămadă de carne roşie.

— Trage în grămadă! Trage! Trage, băiete, mi-a strigat tovarăşul meu.

În sufletul omului celui mai placid există ciudate răbufniri de sălbăticie. Mă consider o natură sensibilă şi mi s-a întâmplat de multe ori să mi se umezească ochii în faţa unui iepure rănit. Acum însă mă stăpânea setea de sânge. M-am trezit în picioare, descărcând o puşcă după alta şi încărcând din nou, urlând sălbatic şi râzând ca un nebun. Toate cele patru puşti ale noastre făceau un masacru îngrozitor. Cei doi paznici care-l ţineau pe Summerlee au fost doborați, iar el se împleticea ca un om beat, fără să-şi dea seama că era liber. Tot tribul oamenilor-maimuţă fugea acum nebuneşte în toate părţile, fără să înţeleagă de unde venea furtuna aceea aducătoare de moarte. Se învârteau,

dădeau din mâini şi urlau, împiedicându-se de cei care căzuseră. O pornire necugetată i-a făcut să se năpustească grămadă spre copaci ca să se refugieze, lăsând în urma lor țărâna presărată cu morţi. Prizonierii au rămas singuri în mijlocul luminişului.

Mintea ageră a lui Challenger a prins mişcarea. L-a apucat de braţ pe Summerlee, care rămăsese lipsit de orice vlagă, şi amândoi s-au repezit spre noi. Doi dintre paznici s-au luat pe urmele lor, însă două gloanţe din carabina lui lord John i-a oprit pe loc. Am alergat înaintea prietenilor noştri şi le-am pus în mână câte o puşcă încărcată. Dar Summerlee era la capătul puterilor. Abia mai putea păşi. În vremea asta, oamenii-maimuţă îşi veniseră în fire şi se întorceau prin junglă, ca să ne taie drumul. Challenger şi cu mine ne-am retras, sprijinindu-l pe Summerlee, în timp ce lord John ne apăra retragerea, trăgând susţinute focuri de puşcă de câte ori capetele sălbatice se iveau prin tufişuri. Mai mult de o milă am avut pe urmele noastre bestiile acelea vorbitoare. Apoi urmărirea lor a slăbit, deoarece au început să ne cunoască puterea şi se temeau să se mai arate în faţa puştilor.

Când, în sfârşit, am ajuns la tabără, ne-am uitat îndărăt şi am constatat că eram singuri.

Sau cel puţin aşa credeam. Dar ne înşelam. Abia astupasem intrarea „zarebei”, ne strânsesem mâinile cu căldură şi ne aruncasem, tremurând din tot trupul, la pământ, lângă izvor, când am auzit afară, lângă intrare, zgomot de paşi şi glasuri plângărețe. Lord Roxton s-a repezit pe ușă cu puşca în mână. Acolo, cu faţa la pământ, zăceau cei patru supravieţuitori indieni cu figurile lor mici şi roşii, tremurând de frica noastră şi totuşi cerându-ne ajutor. Făceau cu mâna gesturi largi, arătându-ne pădurea din jur, ca să ne dea de veste că de acolo ne pândea o primejdie. Apoi s-au apropiat şi s-au agăţat de genunchii lui lord John, lipindu-şi obrajii de picioarele lui.

— Pe legea mea! a strigat lord John, încurcat, chinuindu-şi mustaţa. Ce naiba să facem cu oamenii aceştia? Haide, copii, ridicaţi-vă şi dezlipiţi-vă obrazul de pe cizmele mele.

Summerlee îşi mai venise în fire şi acum îşi îndesa cu tutun pipa lui cea veche.

— Şi ei au fost salvaţi, ca şi noi, a zis el. Pe toţi ne-aţi scăpat din ghearele morţii. Pe cuvânt de onoare, aţi cam avut de furcă!

— Admirabil! a strigat Challenger. Admirabil! Nu numai noi, ca indivizi, dar întreaga ştiinţă europeană vă datorează recunoştinţă pentru ceea ce aţi făcut! Nu mă sfiesc să spun că dispariţia profesorului Summerlee ca şi a mea ar fi lăsat un gol greu de împlinit în istoria zoologiei moderne. Tânărul nostru prieten şi dumneata, lord John, aţi procedat admirabil!

Faţa i s-a luminat de un zâmbet patern, dar ştiinţa europeană s-ar fi simţit, destul de încurcată văzându-i pe aceşti fii ai săi, nădejdea viitorului, cu capetele zbârlite, cu piepturile goale şi cu hainele în zdrenţe. Challenger ţinea între genunchi o cutie de conserve şi în mână o bucată mare de miel de Australia congelat. Când au dat cu ochii de el, indienii au început să ţipe şi s-au agățat cu desperare de genunchii lui lord John.

— Nu vă temeţi, copii, le-a zis el, mângâind cu mâna părul unuia din ei, împletit în coadă. I-ai speriat cu aspectul dumitale, Challenger. Şi, pe legea mea, nici nu mă mir. Linişteşte-te, băiete, nu-i decât un om ca şi noi.

— Într-adevăr, domnule! a strigat indignat profesorul.

— Dar bine, Challenger, ar trebui să fii încântat că eşti ceva mai altfel decât un om obişnuit. Dacă n-ai fi semănat aşa de bine cu regele...

— Pe cuvântul meu de onoare, lord John Roxton, găsesc că mergi cam departe!

— Constat doar un fapt.

— Te-aş ruga, domnule, să schimbăm subiectul. Observaţiile dumitale sunt tot atât de lipsite de respect pe cât de inexplicabile. Ar trebui să ne ocupăm puţin de bieţii indieni. Ce facem cu ei? Lucrul cel mai bun ar fi, desigur, să-i conducem acasă, dacă am şti unde li-e casa.

— Nu-i nici o dificultate, am spus. Oamenii stau în peşterile de pe malul celălalt al Lacului Central.

— Văd că tânărul nostru prieten ştie bine unde stau. Dar bănuiesc că drumul e cam lung.

— Vreo 20 de mile, i-am răspuns.

Summerlee a mormăit:

— Întrucât mă priveşte, n-o să pot ajunge niciodată până acolo. Aud încă bestiile acelea umblând pe urmele noastre.

În timp ce vorbea Summerlee, din negura deasă a pădurii am auzit în depărtare strigătul oamenilor-maimuţă. Indienii au început din nou să se vaiete încetişor.

— Trebuie s-o luăm din loc, şi încă repede! a hotărât lord John. Dumneata, tinere, ajută-l pe Summerlee. Indienii or să ne care proviziile. Şi acum, să mergem înainte de a fi văzuţi!

În mai puţin de o jumătate de oră am ajuns la adăpostul pe care-l folosisem înainte şi ne-am ascuns acolo şi toată ziua am auzit, dinspre tabăra părăsită, strigătele neliniştite ale oamenilor-maimuţă. Dar nici unul din ei nu s-a arătat în faţa noastră, aşa că am putut dormi cu toţii, şi albi şi roşii, somn lung şi adânc. Spre seară încă dormitam când am simţit că mă trage cineva de mânecă şi l-am văzut pe Challenger îngenuncheat lângă mine.

— Domnule Malone, fără îndoială că ţii un jurnal al evenimentelor şi, probabil, doreşti să-l publici, mi-a spus solemn.

— Sunt aici în calitate de gazetar, i-am răspuns.

— Da, aşa-i. Cred că ai auzit oarecari observaţii destul de deplasate pe care le-a făcut lord John Roxton, cu privire la o oarecare... la o oarecare asemănare...

— Da, le-am auzit.

— E de prisos să-ţi mai spun că orice publicitate ai da acestor observaţii, şi orice superficialitate pe care ai dovedi-o în relatarea acestor evenimente ar însemna o gravă jignire la adresa mea.

— O să mă mărginesc la strictul adevăr.

— Lord John îşi permite destul de des observaţii fanteziste şi e dispus să atribuie explicaţiile cele mai bizare respectului pe care rasele înapoiate îl acordă în orice ocazie demnităţii şi caracterului... Mă urmăreşti?

— Perfect.

— Mă bizui pe discreţia dumitale.

Apoi, după o clipă de tăcere:

— Regele oamenilor-maimuță era într-adevăr o fiinţă de o mare distincţie, o personalitate de o inteligenţă şi de o frumuseţe deosebită... Nu te-a frapat lucrul acesta?

— Într-adevăr, deosebită! am încuviinţat.

Şi profesorul, scăpat de o grijă, s-a întins din nou şi a adormit.

Capitolul XIV

Adevăratele cuceriri

Ne închipuiam că oamenii-maimuţă, urmăritorii noştri, nu ştiau nimic de ascunzătoarea noastră din junglă. Dar curând am descoperii că ne înşelam. În pădure nu se auzea nici o mişcare, nici o frunză nu se clintea şi totul era liniştit în jurul nostru. Dar ar fi trebuit să ne aducem aminte, din prima noastră experienţă, de răbdarea şi de şiretenia de care dădeau dovadă aceste fiinţe, atunci când erau nevoite să pândească şi să aştepte momentul favorabil. Orice o fi să mi se întâmple în viaţă de aci încolo, sunt sigur că niciodată n-o să fiu atât de aproape de moarte ca în dimineaţa aceea. Dar s-o luăm de la început.

Ne-am trezit cu toţii, frânți de emoţiile prin care trecusem şi de lipsa forţată de hrană din ajun. Summerlee era încă atât de slăbit, încât simplul fapt de a sta în picioare însemna pentru el un efort. Dar omul acesta avea un fel de curaj aprig, pe care vârsta nu i-l slăbise şi care nu i-ar fi îngăduit niciodată o înfrângere. Am ţinut sfat şi am hotărât să aşteptăm liniştiţi, acolo unde ne aflam, un ceas sau două, să mâncăm ceva şi apoi s-o luăm de-a curmezişul podişului, în jurul Lacului Central, spre peşterile în care observaţiile mele îmi dovediseră că locuiau indienii. Ne bizuiam pe cei pe care-i scăpasem de la moarte ca să fim primiţi călduros de tovarăşii lor. După aceea deoarece ne îndeplinisem misiunea şi aveam cunoştinţe mai temeinice asupra tainelor ţării lui Maple White trebuia să ne gândim cu toţii serios la rezolvarea problemei vitale a evadării noastre şi a întoarcerii acasă. Până şi Challenger părea gata să admită că, în aceste condiţii, scopul expediţiei noastre fusese atins şi că înainte de toate eram datori să aducem la cunoştinţa lumii civilizate descoperirile uimitoare pe care le făcusem.

Puteam acum să-i cercetăm în linişte pe indienii pe care-i salvasem. Erau mici de statură, nervoşi, sprinteni şi bine făcuţi,

având părul negru, împletit într-o coadă ridicată în creştet cu o cureluşă, iar mijlocul încins cu un şorţ de piele. Feţele lor, fără nici un fir de barbă, aveau liniile armonioase şi o expresie de permanentă bună dispoziţie. Loburile urechilor le atârnau însângerate, ceea ce dovedea că obişnuiau să poarte oarecare podoabe, pe care călăii le smulseseră cu brutalitate. Vorba lor, deşi neînţeleasă pentru noi, era curgătoare şi, cum se arătau unii pe alţii spunând de mai multe ori acelaşi cuvânt: „Acalla”, am dedus că aşa se chema neamul lor. Din când în când, cu feţele schimonosite de frică şi de ură ridicau pumnii spre păduri şi strigau: „Doda! Doda!” cuvânt, care, desigur, îi indica pe duşmanii lor.

— Ce crezi despre ei, Challenger? a întrebat lord John. Pentru mine, nu încape nici o îndoială că cel mic, cu fruntea rasă, e unul din şefii lor.

Era vădit, într-adevăr, că omul acela stătea mai la o parte de ceilalţi, care nu îndrăzneau să i se adreseze decât cu oarecari semne de respect. Părea să fie cel mai tânăr dintre ei, dar era atât de mândru şi de arogant, încât atunci când Challenger i-a pus mâna lui mare pe cap, s-a scuturat ca un cal de rasă atins de pinten, şi, cu o sclipire în ochii negri, s-a depărtat de el. Ducându-și apoi mâna la piept şi înţepenindu-se pe picioare într-o atitudine demnă, a repetat de mai multe ori cuvântul „*maretas*”. Profesorul, care nu se încurca de atâta lucru, a apucat de umeri pe indianul cel mai apropiat şi a ținut asupra lui o prelegere întocmai aşa cum ar fi făcut dacă ar fi prezentat un specimen neobişnuit într-o sală de curs.

— Tipul acestui individ, a început el, cu felul lui sonor de a pronunţa cuvintele, judecând după capacitatea craniană, după unghiul facial sau după orice altă caracteristică — nu pare de un ordin inferior. Dimpotrivă, trebuie să-l aşezăm pe o scară mult superioară în raport cu multe triburi sud-americane cunoscute. Nici o ipoteză nu poate explica evoluţia acestei rase în acest ţinut. De asemenea, un interval atât de mare desparte pe

oamenii-maimuţă de animalele care au supravieţuit pe acest podiş, încât e aproape inadmisibil să se fi dezvoltat împreună.

— Atunci, de unde au putut să se ivească? a întrebat lord John.

— Iată o întrebare care, fără îndoială, va fi aprig discutată în toate cercurile ştiinţifice din Europa şi America — a răspuns profesorul. Părerea mea, care nu are altă valoare decât aceea a unei simple păreri — aici profesorul şi-a umplut cu aer pieptul uriaş şi s-a uitat cu arogantă în jurul lui — este că evoluţia s-a produs în condiţiile speciale ale acestui ţinut, până la vertebrate, lăsând să supravieţuiască vechile specii şi să coexiste cu cele noi. De aci, consecinţa: găsim fiinţe din zilele noastre, cum ar fi tapirul, care de altfel are o vârstă respectabilă, cerbul mare şi furnicarul, în acelaşi timp cu reptilele jurasice. Totul e mult mai limpede acum. Dar să vedem ce s-a întâmplat cu oamenii-maimuţă şi cu indienii. Ce interpretare se poate da prezenţei lor aici? Singura la care mă pot gândi e o invazie venită din afară. Pare foarte probabil că a existat un tip de maimuţă antropoidă în America de Sud, care în vremile trecute şi-a croit drum până la acest podiş şi care a dat apoi naştere fiinţelor pe care le-am văzut şi dintre care unele... — aici se uită ţintă la mine — prezentau un aspect şi o formă care, dacă s-ar fi împletit şi cu inteligenţa, nu preget să spun, ar fi fost la înălţimea oricărei rase astăzi în fiinţă. Cât despre indieni, nici nu pun la îndoială faptul că au emigrat la o dată mult mai recentă. Sub ameninţarea foametei sau din dorinţa de cucerire, şi-au făcut drum până aici sus. Găsindu-se în faţa unor fiinţe fioroase, necunoscute până atunci, s-au refugiat în peşterile pe care ni le-a descris tânărul nostru prieten. Fără îndoială că au avut de dat o luptă extrem de grea, ca să se poată apăra împotriva fiarelor şi, mai ales, împotriva oamenilor-maimuţă, care i-au privit desigur ca pe nişte intruşi şi împotriva cărora au avut de dus o luptă fără odihnă, punând la bătaie o şiretenie care le lipsea adversarilor. Dacă numărul indienilor pare restrâns, e tot din pricina luptei pe care

au trebuit s-o dea. Ei bine, domnilor, sunteţi pe deplin lămuriţi sau există vreun punct asupra căruia aţi dori să puneţi întrebări?

De data aceasta, profesorul Summerlee era prea deprimat ca să se împotrivească. Totuşi, a dat din cap cu violenţă, în semn de totală dezaprobare. Lord John, trecându-și mâinile prin părul său scurt, a declarat că nu era în măsură să deschidă o controversă. Cât despre mine, mi-am jucat rolul obişnuit, adică acela de a cobori discuţia la un nivel prozaic, atrăgând atenţia celorlalţi asupra faptului că unul din indieni lipsea.

— S-a dus să aducă apă, a spus lord Roxton. I-am dat un burduf gol şi a plecat cu el.

— La tabără? am întrebat.

— Nu, la pârâu. Trebuie să fie acolo, printre copaci. Nu poate fi mai departe de 200 de iarzi. Dar văd că neghiobul întârzie.

— Mă duc să-l caut, am spus.

Mi-am luat puşca şi am pornit în direcţia pârâului lăsându-mi prietenii care se pregăteau să mănânce ceva! Ar putea să pară imprudent că părăseam adăpostul, chiar pentru o distanţă atât de mică, dar nu uitaţi că eram la mai multe mile de satul maimuţelor, că, după câte ştiam, bestiile nu ne descoperiseră şi că în nici un caz, cu o armă în mână, nu aveam de ce mă teme de ele. Nu cunoşteam încă viclenia lor şi nici puterea de care erau în stare.

Auzeam undeva, prin apropiere, susurul pârâului, dar între mine şi apă se întindea un desiş de copaci şi de mărăcini. Îmi croisem drum într-acolo până la un punct care ieşea din câmpul vizual al tovarăşilor mei, când sub unul din copaci am observat o masă informă şi roşcată, ghemuită printre mărăcini. M-am apropiat şi am tresărit, recunoscând cadavrul indianului nostru. Zăcea pe o parte, cu mâinile atârnate şi cu capul răsturnat pe spate, într-o poziţie cu totul nefirească, aşa fel încât părea că priveşte drept pe deasupra umărului. Am început să strig ca să dau de veste prietenilor mei că se întâmplase ceva şi m-am

aplecat peste cadavru, să-l cercetez. Cu siguranţă că îngerul meu păzitor era foarte aproape de mine, deoarece o senzaţie de frică sau poate un uşor foşnet al frunzelor m-a făcut să-mi ridic ochii. Din frunzişul des şi verde care atârna deasupra capului meu coborau încet două braţe muşchiuloase, acoperite cu păr roşcat. Încă o clipă şi mâinile acelea mari, care se furişau printre frunze, m-ar fi apucat de beregată. Am sărit îndărăt cât am putut de repede, dar mâinile erau mai iuţi decât mine. Cu toate că am evitat, sărind brusc, să mă strângă de gât, ceea ce mi-ar fi fost fatal, totuşi una din ele m-a prins de ceafă şi cealaltă mi s-a lăsat peste obraz. Mi-am ridicat mâinile să-mi apăr gâtul, dar în clipa următoare laba care-mi acoperea faţa s-a coborât şi s-a înfipt în propriile mele mâini. M-am pomenit ridicat cu uşurinţă de la pământ şi am simţit în acelaşi timp o apăsare care-mi împingea capul înapoi, până când durerea pe care o simţeam în regiunea cervicală a fost mai mare decât puteam să îndur. Eram gata să leşin, dar am mai avut încă puterea să dau la o parte o clipă mâna care-mi apăsa bărbia. Uitându-mă în sus, am zărit o figură înfiorătoare, cu ochii albaştri, reci şi necruţători, care se uitau ţintă într-ai mei. Era ceva hipnotic în aceşti ochi cumpliţi. N-am putut rezista mai mult. Când bestia a simţit că puterile îmi slăbeau, doi canini albi i-au sclipit o secundă în cele două colţuri ale gurii şi gheara m-a apucat din nou de bărbie, împingându-mi iarăşi capul spre spate. O negură subţire m-a învăluit şi în urechi au început să-mi sune clopoţei de argint. Am auzit în depărtare o împuşcătură înăbuşită de carabină, am avut vaga senzaţie a unei prăbuşiri şi am căzut în nesimţire.

Când m-am trezit, eram culcat pe iarbă, în ascunzişul nostru. Cineva adusese apă de la pârâu şi lord John mă stropea pe faţă, în timp ce Challenger şi Summerlee îmi sprijineau capul, cu un aer îngrijorat. O clipă am avut senzaţia că sub măştile lor de oameni de ştiinţă existau şi suflete omeneşti. Cu siguranţă că şocul nervos, mai mult decât vătămarea trupească, mă cufundase în starea aceea de inconştientă, aşa că după o

jumătate de ceas, cu toată durerea îngrozitoare de cap şi înţepeneala gâtului, eram din nou pe picioare, gata să fac faţă oricărui eveniment.

— Puţin a lipsit să nu te cureţi, băiete, a zis lord John. Cum te-am auzit strigând am şi plecat, dar când ţi-am văzut capul aproape scos din umeri şi trupul legănându-se în gol, am fost sigur că am ajuns prea târziu. În zăpăceală mi-am greşit ţinta, dar bestia tot ţi-a dat drumul şi a dispărut ca un fulger. Pe legea mea! Aş vrea să am cincizeci de oameni înarmaţi, ca să curăţ locul de bestiile astea care l-au infectat!

Prin urmare, oamenii-maimuţă ne descoperiseră şi eram pândiți, fără îndoială, din toate părţile! În timpul zilei poate că n-aveam a ne teme prea mult, dar nu mai încăpea vorbă că nu va trece noaptea fără să fim atacaţi. Aşa încât, cu cât am fi plecat mai repede, cu atât ar fi fost mai bine. În jurul nostru pădurea se întindea pe trei părţi şi cu siguranţă că, rămânând acolo, am fi căzut într-o capcană. Dar pe cea de a patra parte, aceea care cobora spre lac, era numai mărăciniş, cu destul de dese luminişuri şi, din loc în loc, cu câte un copac. Aceasta era calea pe care o urmasem eu în aventuroasa mea plimbare de unul singur, şi ea ducea direct la peşterile indienilor. Acesta trebuia să fie drumul nostru.

Nu aveam decât o singură părere de rău: că lăsam în urma noastră tabăra. Şi nu atât pentru proviziile pe care le părăsisem, cât mai ales pentru că pierdeam legătura cu Zambo, singurul nostru punct de legătură cu lumea dinafară. Altfel, luasem o mare cantitate de cartuşe, ca şi toate armele, aşa încât, cel puţin pentru un timp, puteam să ne bizuim pe propriile noastre puteri şi să sperăm că o să se ivească curând ocazia să ne întoarcem şi să reluăm legătura cu negrul. Zambo făgăduise că o să ne aştepte cu credinţă şi nu aveam nici o îndoială că o să se ţină de cuvânt.

Am plecat îndată după-amiază. Indianul cel tânăr, şeful, mergea înainte, slujindu-ne de călăuză, dar refuzând cu

indignare să ducă ceva în spate. După el veneau cei doi indieni rămaşi în viaţă, purtând pe umeri puţinele provizii pe care le mai aveam. Noi, cei patru albi, alcătuiam ariergarda, cu armele pregătite. În clipa când am plecat, a izbucnit în spatele nostru din liniştea pădurii acel urlet îngrozitor al oamenilor-maimuţă, pe care-l puteai lua fie drept un strigăt de triumf pentru fuga noastră, fie drept o insultă adresată acestei fugi. Uitându-ne îndărăt, n-am văzut decât frunzişul verde al copacilor, dar urletele pe care le auzeam dovedeau că pe acolo erau mulţi duşmani de-ai noştri. N-am avut impresia că ne-ar urmări, şi în curând am ajuns la loc deschis, ceea ce însemna că scăpasem de sub puterea lor.

În timp ce mă târam în urma tuturor, mă uitam la cei trei prieteni care mergeau înainte şi nu mă puteam opri să zâmbesc. Ce mai rămăsese din fermecătorul lord John Roxton, care stătea atunci seara la „Albany”, printre covoarele-i persane şi tablourile de preţ, în luminile strălucitoare care-l înconjurau? Şi ce mai rămăsese din impunătorul profesor, care se umfla în pene după biroul lui masiv din odaia de lucru din Enmore Park? Şi cel de al treilea era oare aceeaşi persoană cu fiinţa aspră şi înţepată care apăruse la adunarea de la Institutul de Zoologie? Trei vagabonzi pe care i-ai fi întâlnit pe un drum de ţară din Surrey n-ar fi arătat mai zdrenţăroşi şi mai nenorociţi! Fără îndoială, nu eram pe podiş decât de o săptămână. Dar lăsasem în tabăra de jos toate hainele de schimb, şi cele şapte zile petrecute aici, sus, ne zdruncinaseră destul de mult — pe mine, totuşi, mai puţin decât pe ceilalţi, deoarece eu nu îndurasem, ca ei, bestialităţile oamenilor-maimuţă. Cei trei prieteni ai mei îşi pierduseră pălăriile şi se legaseră la cap cu batistele, hainele le atârnau în zdrenţe, iar feţele lor nebărbierite erau aproape de nerecunoscut. Atât Summerlee, cât şi Challenger şchiopătau destul de tare, în timp ce eu, care mă resimţeam încă după şocul de dimineaţă, abia îmi trăgeam picioarele de slăbiciune, iar gâtul îmi era ţeapăn şi ca dintr-o bucată, din pricina strânsorii

criminale la care fusesem supus. Aveam într-adevăr un aspect jalnic şi nu era de mirare că tovarăşii noştri indieni ne priveau uneori pe sub sprâncene, cu o nedumerire amestecată cu silă.

Spre seară am ajuns la malul lacului. Îndată ce am părăsit jungla şi am zărit oglinda apei întinzându-ni-se în faţă, prietenii noştri băştinaşi au început să strige de bucurie şi să gesticuleze toţi deodată, arătându-ne ceva înaintea noastră. Într-adevăr, era o privelişte cu totul neaşteptată. Alunecând pe apa lucie, înainta spre ţărmul pe care ne aflam o întreagă flotilă de bărci. Când le-am zărit întâi, erau la depărtare de câteva mile, dar înaintau cu destulă uşurinţă, aşa fel încât au ajuns atât de aproape că vâslașii ne-au putut recunoaşte pe fiecare în parte. În aceeaşi clipă, din piepturile lor a izbucnit un chiot de veselie şi i-am văzut ridicându-se de la locurile lor şi făcând gesturi violente cu vâslele şi cu lăncile. După aceea au început iarăşi să vâslească, au tras bărcile pe nisip şi au venit să ni se închine, dând semne de mare bucurie şi respect în faţa tânărului şef. În sfârşit, unul dintre ei, un om de vârstă respectabilă, purtând colan şi brăţară din mărgele de sticlă strălucitoare, şi pe umeri pielea unui animal frumos, de culoarea aurie a chihlimbarului, a păşit înainte şi l-a îmbrăţişat cu căldură pe tânărul salvat de noi. Apoi ne-a privit şi i-a pus tânărului câteva întrebări, după care s-a îndreptat cu multă demnitate şi ne-a îmbrăţişat pe rând, pe fiecare. La porunca lui, tot tribul s-a aruncat la pământ în faţa noastră, în chip de omagiu. Mă simţeam cam stingherit în faţa acestor dovezi de adoraţie şi am citit acelaşi sentiment şi pe faţa lui lord John şi pe a lui Summerlee. În schimb, Challenger strălucea de fericire, ca o floare luminată de soare.

— Par a fi primitivi, a zis el, mângâindu-și barba şi privindu-i pe fiecare în parte, dar respectul pe care-l dau unor fiinţe superioare ar putea servi de lecţie pentru unii dintre europenii mai avansaţi. E ciudat cât de juste pot fi instinctele unui sălbatic!

Era clar că băştinaşii porniseră la război, pentru că fiecare purta o lance — un bambus lung, cu vârf de os, un arc şi săgeţi,

precum şi un fel de măciucă sau de secure de piatră atârnată la cingătoare. Privirile întunecate pe care le aruncau spre păduri şi cuvântul „Doda”, pe care-l spuneau tot timpul, dovedeau că porniseră să-l salveze sau să-l răzbune pe acel care bănuiam că era fiul şefului. Tot tribul, aşezat în cerc, a ţinut sfat, la care am asistat şi noi, de pe o stâncă de bazalt. Doi sau trei războinici au luat cuvântul, iar la sfârşit tânărul nostru prieten a ţinut o cuvântare înflăcărată, pe care aproape că am înţeles-o, de parcă am fi cunoscut limba, datorită gesturilor extrem de elocvente pe care le folosea.

— La ce bun să ne mai întoarcem! zicea el. Mai curând sau mai târziu, tot va trebui să îndeplinim această misiune. Chiar dacă eu am scăpat cu viaţă, să nu uităm că atâția tovarăşi de-ai noştri au fost ucişi. Pentru noi nu mai există siguranţă. Acum ne-am adunat şi suntem gata. Apoi, arătând spre noi: Aceşti oameni ciudaţi sunt prietenii noştri. Ei sunt războinici de seamă şi-i urăsc ca şi noi pe oamenii-maimuţă. Au în mâna lor — şi arăta cerul — tunetul şi fulgerele. Când o să mai avem asemenea prilej? Prin urmare, să mergem înainte şi să murim sau să trăim liberi. Altfel cum am putea să ne mai prezentăm cu cinste înaintea femeilor noastre?

Războinicii cei mici şi cu pielea arămie sorbeau fiecare cuvânt al vorbitorului, iar când a terminat au izbucnit în aplauze frenetice, aruncându-și armele în aer. Şeful cel bătrân a făcut un pas spre noi şi ne-a întrebat ceva, arătând în acelaşi timp spre pădure. Lord John i-a spus să aştepte răspunsul, apoi s-a întors spre noi.

— E rândul vostru să hotărâți ce aveţi de gând să faceți, pentru că, în ce mă priveşte, eu am de încheiat o socoteală cu maimuţele astea. Iar dacă lucrul acesta va avea ca urmare ştergerea lor de pe faţa pământului, nu cred că ar suferi cineva din pricina asta. Aşa că eu mă alătur, fără să stau pe gânduri, micilor noştri prieteni arămii. Vreau să-i văd la lucru. Dumneata ce zici, tinere?

— Nici vorbă ca vă urmez.
— Dar dumneata, Challenger?
— Vă însoţesc şi eu.
— Şi dumneata, Summerlee?
— Părerea mea e că ne îndepărtăm simţitor de scopul expediţiei noastre, lord John. Vă asigur că atunci când mi-am părăsit catedra de la Londra nu puteam presupune că am făcut-o ca să conduc o ceată de sălbatici împotriva unei colonii de maimuţe antropoide!
— Iată dar la ce îndeletniciri josnice am fost reduşi! a zis lord John, zâmbind. Dar fapt e că am ajuns aici. Ce hotărăşti?
— Pare a fi o acţiune foarte discutabilă — a repetat Summerlee, încăpățânându-se. Însă, cum tot vă duceţi cu toţii, nu văd cum aş putea eu să rămân.
— Atunci problema e lămurită, a zis lord John şi întorcându-se spre şef, a dat din cap şi şi-a mângâiat puşca. Bătrânul ne-a strâns mâinile, fiecăruia în parte, în timp ce oamenii lui strigau mai tare ca niciodată. Era însă prea târziu să mai plecăm chiar în noaptea aceea, aşa că indienii au improvizat un fel de tabără fără pretenţii. Pretutindeni s-au aprins focuri şi fumul a început să se ridice. Câțiva oameni, care dispăruseră în junglă, s-au întors, mânând în faţa lor un iguanodon tânăr. Animalul avea pe umăr, ca şi ceilalţi, o pată de bitum şi am văzut atunci pe unul dintre băştinaşi care, cu un aer de proprietar, a încuviinţat sacrificarea. Abia atunci am înţeles că aceste animale uriaşe erau proprietate particulară, ca şi cirezile de vite, iar petele de bitum care ne intrigaseră atât de mult nu erau decât semnele stăpânului. Lipsiţi de apărare, leneşi şi ierbivori, având, ce e drept, picioare uriaşe, dar neavând de loc creier, iguanodonii se lăsau conduşi chiar şi de un copil. În câteva minute, animalul a fost sfâșiat în bucăţi şi bucăţile fripte deasupra focului, împreună cu câţiva peşti ganoizi, prinşi cu lăncile în lac.
În timp ce Summerlee dormea culcat pe nisip, noi ceilalţi am făcut ocolul lacului, căutând să mai descoperim câte ceva din

această ţară ciudată. De două ori am dat de nişte puţuri pline cu argilă albastră, aşa cum mai văzusem şi în mlaştina pterodactililor, şi care nu erau decât vechi cratere vulcanice. Din nu ştiu ce motive, necunoscute de noi, aceste cratere păreau a-l interesa nespus pe lord John. Pe de altă parte, Challenger cercetă un gheizer de nămol fierbinte, la suprafaţa căruia se spărgeau băşici mari gazoase. A înfipt o ţeava de trestie în nămol şi a început să strige de bucurie ca un copil când, apropiind de capătul celălalt al ţevii un chibrit aprins, s-a produs o explozie şi a apărut o flacără albastră. Iar bucuria lui n-a mai avut margini când a văzut că punga lui de piele, umplută cu gaz, se înălţa cu uşurinţă deasupra trestiilor.

— Un gaz inflamabil, şi pe deasupra mult mai uşor decât aerul! Nu mă sfiesc să afirm că gazul conţine o bună parte de hidrogen liber. Tinere, George Edward Challenger, n-a ajuns la sfârşitul descoperirilor lui! El o să mai poată încă demonstra că o minte luminată e în stare să învingă natura şi s-o aservească scopurilor lui!

Un plan ascuns îl umplea de mândrie, dar profesorul nu ne-a lăsat să-i ghicim gândurile.

În ce mă priveşte, nimic din ce vedeam pe mal nu mi se părea mai neasemuit ca întinderea de apă din faţa noastră Numărul mare de oameni, ca şi zgomotul pe care-l făceam, speriaseră toate vieţuitoarele, afară de câţiva pterodactili care pluteau în cerc pe deasupra capetelor noastre, nădăjduind, fără îndoială, să înşface resturile din mâncare. În jurul taberei totul era liniştit. Dar nu se întâmpla acelaşi lucru cu apele Lacului Central, colorate în trandafiriu de razele amurgului. Ele fierbeau, frământate de o viaţă ciudată. Spinări lungi în culoarea ardeziei, aripi înalte şi zimţuite se iveau din spuma argintie, ca să se cufunde din nou în adâncuri. Pe bancurile de nisip din depărtare se vedeau ici şi colo vietăţi târâtoare, bizare, broaşte ţestoase uriaşe, saurieni de forme neobişnuite, precum şi o lighioană turtită, asemeni unei lungi curele împletite, neagră şi unsuroasă,

care cobora spre lac cu mişcări unduitoare. Ici şi colo, câte un şarpe îşi înălţa capul pe neaşteptate, despicând apa, care îl împodobea cu un colier de spumă, iar în urmă-i se formau cercuri concentrice, în timp ce el înainta lunecând pe valuri, cu mişcări graţioase, ca mişcările unui gât de lebădă. Una dintre aceste vietăţi s-a ridicat pe un banc de nisip, la câteva sute de yarzi, şi i-am văzut bine trupul uriaş, în chip de butoi, prevăzut cu aripioare de-a lungul gâtului de şarpe. Când l-au zărit Challenger şi Summerlee — care în clipa aceea se apropiase şi el de noi — au izbucnit într-un duet plin de mirare şi de admiraţie.

— Un plesiozaur! Un plesiozaur de apă dulce! a strigat Summerlee. Am trăit să văd şi minunea asta! Suntem, fără îndoială, dragul meu Challenger, cei mai norocoşi dintre toţi zoologii care au trăit de la facerea lumii până azi!

Şi cei doi oameni de ştiinţă nu s-au urnit din locul de unde admirau minunile fascinante ale lacului decât la căderea nopţii, atunci când focurile sălbaticilor au împânzit negurile cu sclipirile lor roşii. Dar chiar în întuneric, în timp ce stăteam întinşi, pe nisip, tot auzeam din când în când zgomotul pe care-l făceau, cufundându-se sau scuturându-se de apă, animalele care trăiau în lac.

La cele dintâi licăriri ale dimineţii, am ridicat tabăra şi, o ora mai târziu, am plecat în memorabila noastră expediţie. În visurile mele mă văzusem de multe ori ajungând corespondent de război. Dar niciodată nu mi-aş fi putut închipui sălbăticia campaniei pe care sunt dator să v-o descriu acum. Iată prima mea telegramă de pe câmpul de luptă.

Trupa noastră fusese întărită în timpul nopţii cu un nou lot de băştinaşi veniţi din peşteri şi, în clipa când am început marşul, ne puteam socoti cam patru sau cinci sute de oameni. Un pichet de cercetaşi a fost trimis înainte, iar grosul coloanei şi-a croit drum, prin urcuşul plin de mărăcini, până la marginea pădurii. Acolo oamenii s-au înşirat într-un lanţ lung de arcaşi şi de lăncieri. Roxton şi Summerlee s-au aşezat în flancul drept, în

timp ce Challenger şi cu mine ne-am aşezat în cel stâng. Însoţeam la luptă cu arme care erau ultima expresie a tehnicii armurierilor din St. James's Street şi din Strand o armată din epoca de piatră!

Duşmanul nu s-a lăsat aşteptat prea mult. Un urlet sălbatic şi ascuţit a izbucnit din marginea pădurii şi fără veste, un grup numeros şi compact de oameni-maimuţă, înarmaţi cu măciuci şi cu pietre, s-a năpustit asupra noastră: un atac eroic, dar nebunesc, deoarece făpturile acelea cu picioare scurte se mişcau foarte încet, în timp ce duşmanii lor erau sprinteni ca pisicile. Priveliştea acelor brute fioroase, cu spume la gură şi cu ochii injectaţi, care aruncându-se asupra duşmanilor pe care nu-i puteau atinge cădeau unul după altul, străpunşi de săgeţi, era înspăimântătoare. Unul dintre ei a trecut pe lângă mine urlând de durere, cu vreo zece vârfuri de săgeată înfipte în piept şi în coaste. I-am dat lovitura de graţie cu un glonţ în creier, iar el s-a prăbuşit printre *aloeşi*. A fost singurul foc, de armă, deoarece atacul fusese îndreptat spre mijlocul coloanei, aşa că indienii n-au avut nevoie de ajutorul nostru ca să-l respingă. Din toţi oamenii-maimuță care năvăliseră din pădure în câmp deschis, nu cred să se mai fi întors vreunul.

Când am ajuns printre copaci, a început să fie mai greu. După o oră sau două de la intrarea noastră în pădure s-a dat o luptă desperată, în care abia am izbutit să nu ne dăm bătuţi. Sărind din tufişuri, înarmaţi cu măciucile lor uriaşe, oamenii-maimuţă ucideau uneori câte trei sau patru indieni, înainte de a cădea doborâți de săgeţile lor. Oriunde loveau, ucideau. Unul din ei, care sfărâmase în bucăţi puşca lui Summerlee, era gata să-i zdrobească şi ţeasta, când un indian l-a izbit cu securea în inimă. Alţii, cocoţaţi în copacii de deasupra noastră, aruncau în noi cu pietre şi cu crengi rupte. Uneori se lăsau să cadă printre noi şi luptau furioşi până la moarte. O clipă, aliaţii noştri au slăbit în învălmăşeala luptei, şi fără îndoială că ar fi dat bir cu fugiţii dacă nu i-am fi ajutat noi, cu armele noastre. Îndemnaţi vitejeşte de

bătrânul lor şef, s-au avântat atât de năvalnic, încât oamenii-maimuţă au început la rândul lor să şovăie. E drept că Summerlee nu mai avea puşcă, dar eu trăgeam fără încetare, iar în celălalt flanc auzeam împuşcăturile neîntrerupte ale prietenilor noştri. Apoi, deodată, duşmanul a intrat în panică şi s-a dezorganizat. Răcnind şi urlând, bestiile au luat-o la fugă în toate părţile, în timp ce aliaţii noştri se aruncau pe urmele lor cu strigăte de izbândă; plăteau în ziua aceea o datorie care dăinuia de nenumărate secole, cu tot ce cuprinsese ea ca cruzime şi ură de-a lungul istoriei acestui mic popor.

În sfârşit, omul avea ultimul cuvânt şi punea animalul la locul cuvenit. Chiar dacă ar fi zburat, fugarii erau prea greoi ca să mai poată scăpa de băştinaşii cei sprinteni, şi din toate părţile pădurii, în şuierul săgeţilor şi în zgomotul pe care-l făceau oamenii-maimuţă, zdrobindu-se de pământ în căderea lor din copaci, se auzeau strigătele de biruinţă ale învingătorilor.

Veneam în urma celorlalţi, şi în curând lord John şi Challenger s-au apropiat de noi.

— S-a terminat, a zis lord John. Acum cred că putem să le lăsăm grija de a curăţa locul. Cu cât vom vedea mai puţin, cu atât vom dormi mai bine.

În ochii lui Challenger sclipea dorinţa de a ucide.

— Am avut norocul, a strigat el, umflându-se în pene ca un cocoş de luptă, să luăm parte la una din acele bătălii tipice care în istorie au determinat soarta lumii. O ciudata întâmplare ne-a îngăduit să asistăm şi să contribuim la o asemenea victorie. De astăzi înainte, pe acest podiş viitorul va fi în mâna omului.

Trebuia să ai o încredere oarbă în scopul urmărit, ca să îndreptăţeşti asemenea mijloace. Pe măsură ce înaintam în pădure, descopeream cadavre de oameni-maimuţă zăcând unele peste altele, străpunse de săgeţi sau de lănci. Ici şi colo câte un morman de indieni, aproape cu totul zdrobiţi, însemna locul unde unul din aceşti antropoizi îşi vânduseră scump pielea. Înaintea noastră se auzea un strigăt şi un muget, indicând direcţia în care

continua urmărirea. Oamenii-maimuţă se îndreptau spre satul lor, consolidându-și acolo o ultimă apărare, care le-a fost zdrobită, iar ochii noştri aveau să cunoască oroarea scenei finale. Vreo optzeci sau o sută de masculi, cei din urmă supravieţuitori, au fost mânați de-a curmezişul luminişului aşezat la marginea stâncii, acelaşi care, cu două zile înainte, fusese martorul aventurilor noastre. În clipa când am ajuns la faţa locului, un cerc de indieni înarmaţi cu lănci se închisese în jurul lor. Totul s-a terminat într-o clipă! Treizeci sau patruzeci au murit pe loc. Ceilalţi, scrâșnind şi zbătându-se, au fost aruncaţi în prăpastie unde, căzând unii peste alţii, s-au înfipt în ţepile de bambus, la o adâncime de 600 de picioare. Aşa cum spusese Challenger, omul îşi câștigase pentru totdeauna supremaţia în ţara lui Maple White. Masculii au fost exterminaţi, satul distrus, iar femelele şi puii luaţi în robie. O duşmănie ancestrală se sfârșea, înăbuşită în sânge.

Această biruinţă a avut drept rezultat nenumărate avantaje pentru noi. Puteam să ne ducem din nou în tabără şi puteam să ne procurăm provizii. Puteam să reluăm legătura cu Zambo, înnebunit de spectacolul la care asistase: o adevărată avalanşă de maimuţe căzând de pe stâncă!

— Coborâți, stăpâni, coborâți! striga el cu ochii ieşiţi din cap. Coborâți, că altfel n-o să scăpaţi de diavol!

— Ascultaţi glasul raţiunii! a zis Summerlee, cu convingere. Cred că am avut destule aventuri, care nu erau de loc potrivite cu caracterul şi cu situaţia noastră. Challenger, îţi amintesc promisiunea pe care ne-ai făcut-o: începând din clipa asta, să-ţi concentrezi toată energia ca să ne scapi din ţinutul acesta oribil şi să ne conduci spre civilizaţie.

Capitolul XV

Ochii noştri au văzut minuni

Toate acestea le scriu zilnic, dar sper, înainte de a ajunge la sfârşitul acestor rânduri, să văd sclipind o zare de lumină printre neguri. Ne scotea din fire gândul că eram reţinuţi cu sila, din lipsa unui mijloc de evadare. Mă gândeam, ce e drept, că într-o zi o să fim fericiţi că am fost reţinuţi împotriva voinţei noastre într-o ţară ciudată şi că, în felul acesta, am avut posibilitatea să vedem mai multe din minunile şi din vietăţile care trăiau acolo.

Izbânda indienilor şi distrugerea oamenilor-maimuță a fost piatra de încercare a expediţiei noastre. Eram într-adevăr stăpânii podişului, deoarece băştinaşii pe care-i ajutasem, cu puteri atât de neînţelese pentru ei, să-şi nimicească duşmanii de veacuri ne priveau cu o recunoştinţă amestecată cu frică. Din punctul lor de vedere, ar fi fost fără îndoială încânta ți să se vadă scăpaţi de nişte aliaţi atât de formidabili, dar nu ne dădeau, în privinţa aceasta, nici o indicaţie care să ne folosească. Atât cât puteam înţelege din semnele lor, fusese pe vremuri un tunel povârnit, care cobora de la podiş în câmpie şi a cărui intrare de jos o descoperisem şi noi. Nici vorbă că prin tunelul acela ajunseseră, la epoci diferite, pe câmpia de sus, oamenii-maimuţă cât şi indienii, iar Maple White şi tovarăşul lui îl folosiseră şi ei, fără îndoială Dar cu un an înainte, o prăbuşire provocată de un cutremur făcuse să se astupe intrarea de sus a tunelului. Când le dădeam a înţelege că vrem să plecăm, indienii clătinau din cap şi ridicau din umeri: fie că nu puteau, fie că nu voiau să ne ajute.

La sfârşitul acestei campanii, maimuţele supravieţuitoare, gemând îngrozitor, au fost duse de-a curmezişul podişului şi aşezate în apropierea peşterilor indienilor, unde urmau să trăiască în robie sub ochii stăpânilor. Era o versiune imperfecta şi barbară a robiei evreilor în Babilon sau în Egipt. Noaptea puteai să auzi printre copaci un bocet prelung, ca şi cum un Ezechiel

primitiv şi-ar fi jelit gloria apusă, amintindu-şi vechea strălucire a cetăţii maimuţelor! Soarta robilor, de aci înainte, era să taie lemne şi să care apă.

Două zile după luptă am traversat şi noi podişul, însoţiţi de prietenii noştri, şi ne-am aşezat tabăra la picioarele stâncilor unde locuiau. Ei ar fi dorit să ne ofere peşterile lor, dar lord John a refuzat, socotind că, în cazul când intenţiile nu le-ar fi fost tocmai prieteneşti, am fi căzut în puterea lor. Aşa că ne-am păstrat libertatea şi, fără să încetăm a avea cu ei relaţii dintre cele mai cordiale, stăteam cu armele pregătite în orice clipă. Am vizitat îndelung peşterile, care erau desigur interesante, dar fără să ne putem da seama dacă erau opera omului sau a naturii. Toate erau la acelaşi nivel, săpate într-o rocă moale sub bazaltul vulcanic care forma stânca şi deasupra rocii tari, de granit, care alcătuia temelia.

Intrările peşterilor se găseau cam la optzeci de picioare deasupra pământului şi ajungeai la ele pe nişte trepte de piatră atât de înguste şi pieptişe, încât nici o fiară nu le-ar fi putut urca. Înăuntru erau uscate şi călduroase, prelungindu-se spre interiorul stâncii prin galerii drepte, mai mult sau mai puţin lungi, cu ziduri cenuşii şi netede, împodobite cu desene în cărbune, bine executate, reprezentând felurite animale de pe podiş. Chiar dacă viaţa ar dispărea din acest ţinut, viitorul explorator va găsi pe pereţii acestor peşteri dovada faunei bizare care s-a menținut până în zilele noastre, cum ar fi dinozaurii, iguanodonii şi peștii-șopârlă.

De când descoperisem că iguanodonii cei uriaşi nu erau decât nişte turme domestice, avându-și fiecare proprietarul ei, care le creştea pentru carne, admisesem ideea că omul a putut să-şi afirme supremaţia asupra podişului chiar cu armele lui primitive. Dar n-a trecut mult şi am descoperit, datorită unei drame care s-a petrecut a treia zi după instalarea noastră la picioarele peşteri lor, cât eram de greşiţi. Lord John şi cu mine păzeam tabăra în lipsa lui Challenger şi a lui Summerlee, care

plecaseră cu câţiva indieni să pescuiască în lac, cu lăncile, unele specii de șopârle uriaşe. Indienii îşi vedeau de treburile lor pe povârnișul acoperit cu iarbă din faţa peşterilor. Deodată a răsunat un răcnet de alarmă şi sute de guri au strigat cuvântul „*Stoa*”. Şi de pretutindeni au început a năvăli sălbatic bărbaţi, femei şi copii, căutându-și un adăpost. Cuprinşi de o spaimă nebună, urcau în goană scările cavernelor, repezindu-se înăuntru.

Ridicându-mi ochii, i-am văzut pe stâncile de deasupra noastră dând din mâini şi făcându-ne semne desperate să intrăm în vreun adăpost. Am pus mâna pe puşti şi am sărit amândoi să vedem ce fel de primejdie ne amenința. Deodată, dintre copacii din apropiere s-a ivit un grup de doisprezece sau cincisprezece indieni care alergau cât îi ţineau picioarele, urmăriţi de doi monştri înspăimântători, la fel cu cel care ne tulburase liniştea în tabără şi mă speriase atât de cumplit în timp ce exploram singur podişul.

Înaintau în salturi, ca nişte broscoi uriaşi, şi erau cu mult mai mari decât cel mai mare elefant. Nu-i văzusem decât noaptea, şi într-adevăr erau animale nocturne, care nu ieşeau ziua decât atunci când îi provoca cineva. Ne-am oprit uimiţi, deoarece pielea le era acoperită cu băşici şi cu bube şi aveau o irităţie curioasă, ca a peştilor iar soarele punea pe ei curcubee strălucitoare.

Dar nu era timp de privit, deoarece într-o clipă au ajuns din urmă fugarii, nimicindu-i înspăimântător. Felul lor de a lupta era să sară peste om cu toată greutatea trupului şi lăsându-l zdrobit, să sară peste altul. Nenorociţii indieni urlau de groază şi încercau să scape cu fuga de agerimea fără greş a monştrilor. Nu mai erau în picioare decât vreo şase, când tovarăşul meu şi cu mine le-am sărit în ajutor. De altfel, amestecul nostru n-a avut alt efect decât să ne expună şi pe noi aceleiași primejdii. Am deschis focul la o depărtare de 200 yarzi, trăgând cartuş după cartuş, dar parcă trăgeam cu cocoloaşe de hârtie. Vietăţilor acelora

reptiliene nu le păsa de răni, deoarece le lipsea un centru nervos principal şi aveau centrii vitali răspândiţi de-a lungul măduvei spinării, aşa că erau invulnerabile chiar în faţa armelor moderne. Tot ce puteam face era să le abatem atenţia în altă parte prin fulgerele de lumină şi zgomotele împuşcăturilor, ca să dăm şi băştinaşilor, şi să ne dăm şi nouă timpul de-a ajunge până la scări, unde ne era salvarea. Dar acolo unde glonţul conic exploziv al secolului al douăzecilea era ineficace, aveau succes săgeţile înveninate ale băştinaşilor, muiate în suc de *strophantus* şi înfipte apoi într-un stârv. Totuşi, şi armele acestea aveau un efect limitat, deoarece veninul circula prin vine cu o viteză foarte redusă şi, înainte de a muri, monstrul avea destulă vreme şi destule mijloace să-şi ucidă duşmanul. Dar cum cele două lighioane ne-au urmărit chiar până la picioarele scărilor, o ploaie de săgeţi s-a abătut asupra lor, șuierând din toate crăpăturile stâncilor. Într-o clipă dihăniile au fost acoperite de ţepi, ca nişte arici, fără să arate la început că s-ar simţi stingherite în vreun fel.

Cu gurile pline de bale şi căutând să se agaţe cu ghearele, încercau, cu neputincioasă furie, să urce scările care i-ar fi dus la victimele lor. Dar după ce izbuteau să înainteze câțiva paşi, alunecau şi se rostogoleau la pământ. În sfârșit, otrava a început să-şi facă efectul. Unul din cei doi monştri a gemut din greu şi a căzut la pământ, de parcă era tras în jos de capul lui uriaş. Celălalt a început să sară în cerc, şi scoțând strigăte înăbuşite s-a prăbuşit şi s-a zvârcolit câteva clipe în agonie, apoi s-a înţepenit şi a rămas aşa, nemişcat. Atunci, cu strigăte de izbândă, indienii s-au aruncat buluc din peşteri şi au dănţuit frenetic în jurul leşurilor, arătând o bucurie nebună pentru înfrângerea a doi dintre cei mai primejdioşi duşmani ai lor. În timpul nopţii au sfâșiat cadavrele şi au dus bucăţile departe, nu ca să le mănânce, deoarece otrava era încă activă, dar pentru că le era frică de mirosul greu pe care l-ar fi putut răspândi. Totuşi, inimile acestor reptile uriaşe, fiecare din ele cât o pernă de mare, zăceau încă acolo, bătând înainte încet, cu pulsaţii liniştite,

însufleţite de o viaţă proprie, independentă şi hidoasă. Abia a treia zi inimile acelea înspăimântătoare s-au oprit, încetând de a mai bate.

Mai târziu, când voi avea drept masă altceva decât o ladă de conserve şi voi scrie cu altceva decât cu un ciot de creion pe ultimele file ale unui carnet zdrenţuit, voi vorbi mai pe larg despre indienii Acalla şi despre viaţa pe care am dus-o la ei, ca şi despre vedeniile ciudate şi uimitoarele condiţii de viață pe care le-am avut de întâmpinat în ţara lui Maple White. Ştiu că memoria n-o să mă înşele, deoarece, atât cât voi mai avea în mine un suflu de viaţă, fiecare clipă şi fiecare mişcare din această perioadă a vieţii mele o să-mi rămână întipărită în minte cu precizia şi cu claritatea amintirilor din copilărie. Nici o impresie nouă n-o să le poată şterge, atât de adânc sunt săpate. Când va veni momentul s-o fac, voi descrie acea minunată noapte cu clar de lună când un tânăr *ihtiozaur* — o fiinţă ciudată jumătate focă, jumătate peşte, cu doi ochi acoperiţi de câte un os pe fiecare parte a capului şi cu un al treilea aşezat în frunte — se zbătea în plasa indienilor şi era cât pe ce să răstoarne barca cu care-l remorcam; de asemenea şi cealaltă noapte, când un şarpe de apă de culoare verde s-a ridicat din mijlocul trestiilor şi a prins în inelele lui pe cârmaciul bărcii în care se afla Challenger. Voi mai descrie şi animalul acela nocturn, alb — era oare mamifer sau reptilă? — care sălăşluia într-o mlaştină infectă din partea răsăriteană a lacului şi zbura în jurul ei, lăsând în urmă-i o uşoară lumină fosforescentă. Indienii erau atât de înspăimântați, încât nici nu voiau să se apropie de el. Noi l-am observat în timpul a două expediţii, dar fără să putem ajunge până la el, din pricina mlaştinii. Pot să spun doar că era mai mare decât o vită şi că răspândea un ciudat parfum de mosc. Voi mai povesti de asemenea şi despre pasărea care l-a urmărit pe Challenger până printre stâncile unde îşi căuta adăpost — o pasăre alergătoare, de statură uriaşă, mult mai înaltă decât struţul, cu gâtul pleşuv de vultur şi cu o expresie fioroasă, care-l

făceau să pară un spectru ambulant. În timp ce Challenger se căţăra să se pună la adăpost, o lovitură de plisc i-a rupt tocul cizmei, de parcă i l-ar fi tăiat cu briciul. De data aceasta însă, armele moderne au avut ultimul cuvânt, şi pasărea, care măsura douăzeci de picioare de la cap la coadă şi pe care profesorul, gâfâind, dar fericit, ne-a prezentat-o ca fiind un *phororacus*, s-a prăbuşit sub glonţul lordului Roxton, zbătându-se cumplit într-un nor de pene, din mijlocul căruia sclipeau fioros doi ochi galbeni. Aş vrea să ajung clipa când capul ei turtit şi diform îşi va ocupa locul printre trofeele de la Albany. În sfârşit, voi vorbi fără îndoială şi despre *toxodon*, cobaiul uriaş, înalt de zece picioare, cu dinţii ieşiţi în afară şi tăioşi ca nişte foarfece, pe care l-am ucis într-o dimineaţă în timp ce se adăpa la lac.

Toate acestea le voi descrie într-o zi, în linişte. Dar după zilele acestea atât de agitate, aş vrea să evoc cu duioşie minunatele seri de vară când, sub cerul de un albastru adânc, stăteam întinşi în iarba înaltă din marginea pădurii, unul lângă altul, ca nişte buni prieteni, şi ne uitam uimiţi la fauna ciudată care zbura pe deasupra noastră, ca şi la lighioanele acelea necunoscute care ieşeau din vizuinile lor să ne cerceteze, în timp ce în jurul nostru copacii îşi aplecau crengile încărcate cu fructe coapte, iar florile încântătoare îşi întindeau capetele spre noi. Sau serile acelea luminoase când, plutind pe oglinda lucie a lacului, priveam cu uimire şi cu teamă afundarea vreunui monstru fantastic, în jurul căruia apa alcătuia cercuri şi încreţituri. Sau lucirea verzuie în străfundul apelor a vreunei fiinţe ciudate care, o clipă după aceea, se făcea una cu întunericul. Acestea sunt scenele asupra cărora aş dori ca în viitor să se oprească pana mea şi să aştearnă pe hârtie fiecare amănunt.

Dar mă veţi întreba: de ce toate aceste experienţe şi acest lung răstimp, când prietenii dumitale şi dumneata ar fi trebuit să vă gândiţi zi şi noapte la născocirea vreunui mijloc ca să vă întoarceţi în lumea de jos? Răspunsul meu e că nici unul dintre

noi nu încetam o clipă să ne gândim la acestea toate, dar strădania noastră era zadarnică. Am descoperit, curând de tot, un lucru sigur: indienii n-aveau intenţia să facă nici o mişcare ca să ne ajute. În orice altă; împrejurare ni se arătau prieteni — am putea spune că erau, chiar sclavii noştri devotaţi. Dar când le dădeam a înţelege că or trebui să ne ajute să împletim şi să ducem la locul ei o plasă, care să ne slujească drept punte peste prăpastie sau când îi rugam să ne facă rost de curele de piele sau de liane ca să răsucim frânghii, întâmpinam din partea lor o împotrivire politicoasă, dar neînduplecată. Surâdeau clipeau din ochi, dădeau din cap, şi atâta tot. Chiar şeful cel bătrân se împotrivea cu aceeaşi încăpăţânare. Doar Maretas, tânărul pe care-l salvasem, ne privea îngândurat şi ne dădea a înţelege, prin gesturi, cât de mult îl întristau intenţiile noastre. De la biruinţa hotărâtoare asupra oamenilor-maimuţă, indienii ne socoteau ca pe nişte supraoameni care purtau izbânda în ţevile unor arme ciudate şi erau încredinţaţi că, atâta timp cât vom rămâne cu ei, norocul va fi de partea lor. Ne-ar fi oferit fiecăruia dintre noi câte o mică soţie arămie şi câte o peşteră, numai să ne uităm ţara şi neamul şi să rămânem pentru totdeauna pe podiş. Afară de asta, nu puteam fi decât mulţumiţi de ei, deşi cu totul altele erau dorinţele noastre. Dar simţeam nevoia să păstrăm secretul asupra planurilor noastre de evadare, deoarece aveam bănuieli serioase că vor încerca să ne reţină cu forţa.

Fără să ţin seama de primejdia de a mă întâlni cu dinozaurii (care nu erau primejdioşi ziua, fiind, după cum am mai spus, animale nocturne), m-am dus de două ori, în ultimele trei săptămâni, la vechea noastră tabără, să iau legătura cu negrul Zambo, care stătea încă de pază la piciorul stâncii. Ochii mei cercetau cu lăcomie câmpia întinsă din faţa mea, în nădejdea că voi vedea sosind ajutorul pe care-l cerusem. Dar spaţiile largi, presărate cu cactuşi, se desfăşurau spre infinit, dezgolite şi pustii, până la linia bambuşilor care se confunda cu orizontul.

— Acum trebuie să sosească, stăpâne Malone. Înainte de a trece o săptămână, indienii or să vină şi or să aducă frânghii şi o să vă puteţi cobori.

Acesta era cuvântul de încurajare al bunului nostru Zambo.

Când m-am întors de la cea de-a doua vizita, am avut o aventură care m-a ţinut o noapte departe de tovarăşii mei.

Mă întorceam pe drumul binecunoscut şi ajunsesem într-un loc, cam la o milă depărtare de mlaştina pterodactililor, când am văzut îndreptându-se spre mine o fiinţă cu înfăţişare ciudată. Era un om care mergea într-un fel de carcasă sau de colivie de trestii, care-l acoperea ca un clopot. Când m-am apropiat, nu mică mi-a fost mirarea, văzând că omul acela era lord John Roxton. Zărindu-mă, s-a strecurat din curioasa lui îmbrăcăminte şi a venit spre mine râzând, deşi părea oarecum stingherit.

— Ei bine, tinere, mi-a spus el, cui i-ar fi trecut prin minte că o să te întâlnesc aici?

— Dar, pentru Dumnezeu, ce faci? l-am întrebat.

— Îmi vizitez prietenii, pterodactilii, mi-a răspuns el.

— Şi de ce?

— Sunt fiinţe interesante, nu-i aşa? Dar atât de nesociabile! După cum cred că-ţi aminteşti, au un fel destul de barbar de a se purta cu străinii. Aşa că m-am acoperit cu colivia asta de protecţie, să mă apăr, eventual, de gentileţile lor prea stăruitoare...

— Da, dar ce cauţi în mlaştină? Lord John m-a privit cu un aer întrebător şi am citit pe faţa lui o oarecare şovăială.

— Crezi oare că numai profesorii au dreptul să se instruiască pe lumea asta? mi-a răspuns, în sfârşit. Uite, studiez şi eu aceste păsărele... şi te rog să te mulţumeşti cu explicaţia pe care ţi-am dat-o.

— N-am avut intenţia să vă jignesc, i-am răspuns. Dar buna dispoziţie îi şi reveni şi a început să râdă.

— Nici nu te gândi la aşa ceva, tinere! Am însărcinarea să capturez, pentru Challenger, unul din puii ăştia de drac. Nu, nu

cred că o să am nevoie de tovărăşia dumitale. Du-te cu bine, eu o să fiu în tabără la căderea nopţii.

Şi mi-a întors spatele, iar eu am plecat lăsându-l să umble încoace şi încolo prin pădure, înveșmântat în ciudata lui colivie.

Dar dacă felul de a se purta al lui lord John mi se părea ciudat, al lui Challenger era, fără îndoială, mai mult decât atâta. Profesorul exercita o extraordinară fascinaţie asupra femeilor indiene şi din pricina asta purta o creangă mare de palmier, cu care le gonea ca pe muşte când începeau să fie prea stăruitoare. Înfăţişarea lui Challenger, bălăbănindu-se ca un sultan de operetă, purtând în mână semnul autorităţii, barba neagră fluturându-i pe piept şi ridicându-se pe vârfuri la fiecare pas, în timp ce în urma lui se îmbulzea o droaie de tinere indiene cu ochi catifelaţi şi drapate în văluri subţiri, ţesute din fibre de scoarţă, e unul din tablourile cele mai groteşti, a cărui amintire mi-a fost dat s-o iau eu mine. Cât priveşte pe Summerlee, absorbit de viaţa insectelor şi a păsărilor de pe podiş, îşi petrecea tot timpul (afară de o însemnată parte când îl certa pe Challenger că nu face nimic ca să ne scoată din încurcătură) preparând, montând sau împăind specimenele capturate. Challenger îşi luase obiceiul să plece singur în fiecare dimineaţă şi să se întoarcă din când în când, cu un aer de solemnă gravitate, ca unul ce purta pe umerii săi întreaga răspundere a unei grele sarcini. Într-una din zile, cu creanga de palmier în mână şi târând după el toată ceata de admiratoare, ne-a condus până la locul ascuns unde lucra şi ne-a împărtăşit secretul planurilor lui. Era o poiană mică în mijlocul unui boschet de palmieri, unde se găsea unul din acei gheizeri de nămol fierbinte, pe care am mai avut prilejul să-l descriu. Pe marginile acestui gheizer aşezase un număr de curele tăiate din piele de iguanodon, care se întâlneau toate într-un recipient membranos. Recipientul nu era altceva decât stomacul unui uriaş pește-șopârlă, pe care-l pescuisem în lac. Acest soi de balon, cusut la unul din capete, nu mai avea la celălalt decât un orificiu strâmt, în care erau înfipte mai multe ţevi de bambus, în

legătură cu pâlniile de argilă care culegeau gazele emanate din gheizer. Încetul cu încetul balonul a început să se umfle şi curând a arătat o tendinţă atât de puternică de a se ridica, încât Challenger, ca să-l menţină la nivelul pământului, a trebuit să înnoade curelele de trunchiurile copacilor din jur. O jumătate de oră mai târziu, în faţa noastră se prezenta un balon de dimensiuni impunătoare, iar puterea de tracţiune pe care o exercita asupra curelelor cu care era legat dovedea marea lui forţă de ascensiune. Emoţionat şi fericit ca un tată în faţa primului său născut, Challenger contempla cu satisfacţie opera minţii sale, zâmbind şi mângâindu-și barba în tăcere.

Cel dintâi care a intervenit a fost Summerlee.

— Cred că n-ai intenţia să ne urci în „asta”, Challenger! a zis el, cu voce acră.

— Sper, scumpul meu Summerlee, să vă fac o demonstraţie atât de concludentă, încât sunt sigur că nu vei şovăi să te încrezi în aparatul meu.

— Ba să-ţi scoţi imediat ideea asta din cap, i-a răspuns Summerlee, cu hotărâre. Nimic pe lume n-o să mă facă să comit asemenea nebunie! Bănuiesc, lord John, că nici dumneata nu încurajezi planul acesta nebunesc.

— Extraordinar de ingenios! a zis lordul nostru. Aş vrea să-l văd la treabă.

— Ai să-l vezi, s-a bucurat Challenger. Timp de câteva zile mi-am pus la bătaie toate puterile mele cerebrale ca să rezolv problema coborârii de pe stânci. Doar ne-am convins cu toţii că asta nu se poate face cu picioarele şi că tunelul nu mai există. De asemenea, nu avem putinţa să construim nici un fel de pod care să ne ducă spre locul de unde am venit. Prin urmare, cum să ieşim de aici? Nu e mult de când am descoperit şi i-am comunicat tânărului nostru prieten că gheizerul emana hidrogen liber. Ideea unui balon s-a înfiripat în mintea mea. E drept că descoperirea materialului din care trebuia să confecţionez balonul care urma să fie umplut cu gaz m-a ţinut câtva timp pe

loc. Dar uitându-mă la măruntaiele acestor reptile, am avut o revelaţie şi am reuşit să soluţionez problema. Şi rezultatul, iată-l!

Şi-a dus o mână la reverul hainei zdrenţuite, arătând cu cealaltă, mândru, balonul.

În vremea asta, balonul umplut se rotunjise, crescuse şi trăgea cu putere curelele care-l susţineau.

— Asta-i curată nebunie furioasă! mormăia Summerlee.

Lord John părea încântat de ceea ce vedea.

— Deştept bătrânul, nu-i aşa? mi-a şoptit la ureche, apoi i s-a adresat lui Challenger: Nu-i faci şi o nacelă?

— Vine şi confecţionarea nacelei. Sunt fixat asupra construcţiei şi aşezării ei. Pentru moment mă mărginesc să vă demonstrez că aparatul meu o să ne poată susţine pe toţi.

— Pe toţi la un loc, eşti sigur?

— Nu. Planul meu e să coborâm fiecare pe rând, cum am face-o cu paraşuta, iar balonul să se întoarcă înapoi prin mijloace uşor de realizat. Ceea ce-i cer acum, e să ne ridice pe fiecare în parte şi să ne îngăduie să coborâm cu încetul. Ia să-l lăsăm să ne arate ce poate!

A adus un bloc de bazalt de dimensiuni considerabile, pe care era scobit un şanţ, aşa fel încât uşor puteai lega o frânghie în jurul lui. Frânghia era aceeaşi pe care o adusesem cu noi pe podiş, după ce o folosisem ca să ne urcăm pe piscul stâncos. Avea peste o sută de picioare lungime şi, cu toate că era destul de subţire, părea foarte rezistentă. Challenger pregătise un fel de cingătoare de piele, de care atârnau un mare număr de benzi. Cingătoarea a fost aşezată pe vârful balonului, iar benzile — înnodate dedesubtul lui, aşa că orice greutate ar fi atârnat ar fi fost repartizată pe toată suprafaţa balonului. Apoi blocul de bazalt a fost legat de benzile de piele, iar Challenger şi-a petrecut de trei ori în jurul braţului frânghia care atârna la capătul blocului.

— Şi acum, a zis el cu un surâs de fericire anticipată, o să vă demonstrez puterea balonului meu!

Cu aceste cuvinte, a tăiat cu briceagul curelele care susţineau balonul.

Niciodată până atunci expediţia noastră n-a fost mai aproape de pieire. Membrana balonului umflată a făcut un salt înfricoşător în aer. Într-o clipă, Challenger a fost ridicat în picioare şi tras în sus. Abia am avut vreme să-mi încolăcesc braţele în jurul cingătoarei lui Challenger şi m-am simţit şi eu înălţat în sus. Braţele lui lord John, ca nişte resorturi puternice care ar prinde un şoarece în capcană, m-au apucat de picioare, dar am simţit că şi el părăsea pământul. O clipă, am avut viziunea a patru aventurieri plutind în văzduh ca un şirag de cârnați, deasupra pământului pe care-l exploraseră. Din fericire însă, cu toate că puterea de ascensiune a maşinii infernale părea nelimitată, frânghia cu care eram legaţi avea totuşi o limită de rezistenţă. Aşa că s-a rupt fără veste şi noi am căzut unii peste alţii, prinşi în frânghia care se încolăcise în jurul nostru. Când ne-am ridicat de la pământ, am văzut departe în cerul albastru o pată neagră: era blocul de bazalt care se înălţa cu mare viteză.

— Splendid! a strigat nebiruitul Challenger, frecându-și braţul lovit. O demonstraţie perfectă! Niciodată nu m-aş fi aşteptat la un asemenea succes. Peste o săptămână domnilor, vă promit că voi confecţiona un al doilea balon, cu care mă însărcinez să vă depun în deplină siguranţă pe drumul întoarcerii.

Până acum am notat în fiecare zi tot ce ni s-a întâmplat. Astăzi însă îmi reiau firul povestirii, stând în prima noastră tabără, aceea care rămăsese în paza lui Zambo. Greutăţi şi primejdii, pe toate le-am lăsat în urma noastră, ca într-un vis în vârful stâncilor uriaşe care se înalţă acum atât de sus deasupra capetelor noastre! Pentru că, iată-ne, în sfârşit coborâți, în condiţii neaşteptate, e drept, dar totul s-a terminat cu bine. În şase săptămâni sau în două luni vom fi la Londra, şi e foarte probabil că această scrisoare n-o să ajungă cu mult înaintea noastră. Inimile ne sunt de pe acum mişcate şi sufletele noastre zboară spre cetatea-mamă, păzitoare a atâtor lucruri scumpe.

Chiar în seara primejdioasei aventuri cu balonul lui Challenger a intervenit o schimbare în soarta noastră. Am mai spus că planurile noastre de plecare nu întâlniseră prea multă simpatie din partea indienilor. Şeful cel tânăr, pe care îl salvasem, era singurul care nu-şi arăta dorinţa de a ne opri cu forţa pe un pământ străin. Pe cât putea, ne-o spusese lămurit prin semne. În seara aceea, în amurg, a venit în tabără la noi şi mi-a pus în mână (îmi dădea o deosebită atenţie, poate că eram cel mai aproape de vârsta lui) un sul făcut din scoarţă de copac. Apoi, arătând cu gravitate şirul de peşteri de deasupra lui, şi-a dus un deget la buze, ca să-mi recomande tăcere. După aceea s-a întors la ai săi.

Am adus sulul lângă foc şi l-am cercetat împreună cu tovarăşii mei. Era un pătrat, cu laturile de un picior.

Semnele erau trase cu cărbunele şi se desprindeau limpede pe suprafaţa albă a scoarţei. La prima aruncătură de ochi, mi-au făcut impresia unei notaţii muzicale grosolane.

— Orice-ar fi, pot să jur că e ceva important pentru noi, am zis. Am văzut-o asta pe faţa tânărului care mi-a dat sulul.

— Numai să nu avem de-a face cu vreun măscărici primitiv, a sugerat Summerlee. Se ştie că dorinţa de a face farse e proprie uneia din fazele dezvoltării umane.

— E cu siguranţă un mesaj, a zis Challenger.

— Ar părea mai curând un rebus, a observat lord John, întinzându-și gâtul să vadă mai bine, când, deodată, a apucat sulul în mână. Pe legea mea! a strigat el — asta trebuie să fie! Tânărul a ghicit. Ia uitaţi-vă! Câte semne sunt pe foaia asta?

Optsprezece. Ei bine, observaţi că sunt exact optsprezece guri de peşteră pe stânca de deasupra noastră!

— Când mi-a dat sulul, a arătat cu mâna spre peşteri, am spus eu.

Înăuntru se vedeau o serie de semne ciudate, aliniate într-un anumit fel:

— Da, asta lămureşte totul. Nu-i altceva decât un plan al peşterilor. Ia uitaţi-vă! Toate optsprezece sunt aici: unele scurte, altele adânci, unele ramificate, aşa cum le-am văzut şi noi. E planul lor, fără îndoială, iar una din ele e însemnată cu o cruce. De
ce? Desigur ca să ne-o indice pe cea mai adâncă dintre toate.

— Cu siguranţă că asta e cea care străbate stânca, am strigat.

— Părerea mea e că tânărul nostru prieten a pus degetul pe rană, a încuviinţat Challenger. Dacă această peşteră n-ar străbate stânca, nu înţeleg de ce o persoană care ne vrea binele ne-ar fi atras atenţia asupra ei. Dacă într-adevăr o străbate şi ajunge în cealaltă parte, punctul corespunzător ar fi cam la o sută de picioare deasupra pământului.

— O sută de picioare de coborâș! a bombănit Summerlee.

— Dar frânghia noastră are mai mult de o sută de picioare! am strigat eu. Nici vorbă că o să putem coborî.

— Dar ce facem cu indienii care stau în această peşteră? a obiectat Summerlee.

— Nu stă nici un indian în peşterile de deasupra noastră, i-am răspuns. Servesc numai ca magazii şi cămări de alimente. De ce n-am pleca imediat în recunoaştere?

Pe podiş creştea un copac răşinos, o specie de *araucaria*, după cum pretindea botanistul nostru, pe care indienii îl foloseau ca să-şi facă din el torţe. Fiecare dintre noi a rupt câteva crengi şi am urcat scara acoperită cu iarbă care ducea la peştera însemnată pe plan. Peştera era, cum am mai spus, goală, locuită doar de câţiva lilieci uriaşi, care se învârteau pe deasupra

capetelor noastre în timp ce înaintam. Cum nu ţineam să atragem atenţia indienilor asupra treburilor noastre, nu ne-am aprins torţele decât după ce am pătruns destul de adânc şi după ce am cotit de câteva ori. În faţa ochilor noştri s-a deschis un tunel frumos, uscat, cu ziduri netede, cenuşii, împodobite cu desene primitive, cu tavanul boltit şi cu podeaua acoperită cu nisip alb şi strălucitor. Înaintam cu înfrigurare, dar deodată ne-am oprit şi o amară deznădejde ne-a făcut să suspinăm adânc; în faţa noastră se ridica un zid care n-avea nici o deschizătură, nici măcar cât să treacă un şoarece. Nici de data asta nu găsisem drumul spre salvare.

Ne uitam la obstacolul acela neaşteptat, cu inimile pline de durere. Zidul nu era datorat vreunei prăbuşiri de pe urma unui cutremur ca în tunelul ascendent. El făcea trup cu pereţii laterali: acolo era, şi fusese totdeauna, o galerie înfundată.

— Nu vă mai amărâți, prieteni, ne-a spus neînvinsul Challenger. Ne rămâne soluţia balonului meu...

Summerlee se tânguia.

— Să fi pătruns în altă peşteră, am sugerat eu.

— Nu, tinere, mi-a răspuns lord John, cu degetul pe plan. A şaptesprezecea de la dreapta, a doua de la stânga. Asta e, nici vorbă.

M-am uitat la semnul pe care-l arăta degetul lui şi deodată am scos un strigăt de bucurie.

— Cred că ăsta e! Veniţi după mine! Veniţi după mine!

Şi m-am repezit înapoi pe drumul pe care venisem cu torţa aprinsă în mână.

— Aici e! am spus, arătând câteva chibrituri care zăceau pe jos, aici e locul unde ne-am aprins torţele.

— Întocmai.

— Ei bine, pe plan peştera se desparte în două şi, în întuneric, am trecut de răspântie înainte de a ne aprinde torţele. Dacă ne întoarcem înapoi, o să găsim pe dreapta braţul cel lung.

Într-adevăr, aşa a fost. Nici n-am mers bine treizeci de iarzi, când ni s-a arătat în perete o deschizătură. Am intrat în această galerie şi am descoperit că era mult mai largă decât cealaltă. Am mers de-a lungul ei, cu respiraţia întretăiată de emoţie, mai multe sute de yarzi. Apoi, deodată, în întunericul adânc al bolţii din faţa noastră, a apărut o licărire roşiatică. Ne-am oprit uimiţi. O pânză de lumină părea că ne taie drumul. Am alergat într-acolo. Nu se auzea nici un zgomot, nu se simţea nici o schimbare de temperatură, nu se vedea nici o mişcare, dar lumina cuprinsese întreg coridorul, prefăcând nisipul în praf de dinamite. Când ne-am apropiat, am descoperit marginea unui disc luminos.

— Pe legea mea, e luna! a strigat lord John. Am ajuns de cealaltă parte, băieţi! Am străbătut stânca!

Într-adevăr, luna plină strălucea prin deschizătura care străbătea stâncile. Deschizătura aceasta era destul de îngustă, nu mai mare decât o fereastră, dar ne putea folosi minunat. Când am băgat capul să ne uităm în jos, am putut vedea coborâșul, care nu părea chiar atât de greu, iar pământul de sub noi nu era la o prea mare depărtare. Nu era de mirare că nu observasem nimic de jos, deoarece stâncile, în partea lor de sus, erau atât de aplecate în afară, încât nici nu se putea pune problema vreunei ascensiuni pe partea aceea. Şi din cauza asta nu întreprinsesem o cercetare mai atentă a locului. Ne-am convins că puteam coborî cu ajutorul frânghiei şi ne-am întors fericiţi la tabără, să ne pregătim pentru noaptea următoare.

Pregătirile de plecare trebuiau făcute repede şi în mare taină, de frica indienilor, care ne-ar fi putut întoarce din drum. Ne-am hotărât să renunţăm la provizii şi să nu luăm cu noi decât armele şi cartuşele. Dar Challenger avea un obiect foarte greu, pe care ţinea numaidecât să-l ia cu el, ca şi un colet special, despre care nu pot să spun altceva decât că ne-a dat de furcă mai mult decât toate celelalte la un loc. Ziua a trecut greu, dar când s-a întunecat eram gata de plecare. Cu multă osteneală ne-am cărat bagajele pe scări, până sus, apoi am aruncat în urmă o

ultimă privire asupra acelui ţinut ciudat, care mă tem că nu va întârzia să se banalizeze, să ajungă o pradă a vânătorilor şi a exploratorilor, dar care, pentru fiecare din noi, a fost o ţară de vis încântătoare şi plină de neprevăzut, în care am îndrăznit multe, am suferit multe şi am învăţat multe: ţara noastră, aşa cum îi vom spune întotdeauna, însufleţiţi de un adânc sentiment de dragoste. Focurile aprinse în peşterile vecine aruncau în întuneric dâre de lumină. De-a lungul povârnișurilor, la care ne uitam de sus, auzeam cum râdeau şi cântau indienii. Mai încolo se întindeau pădurile, iar la mijloc abia puteam desluşi strălucirea lacului cel mare, izvorul de viaţă al monştrilor. Chiar în clipa când ne uitam la el, s-a auzit în noapte un strigăt ascuţit — fără îndoială al vreunei vietăţi fantastice: era însuşi glasul ţării lui Maple White, care îşi lua rămas bun de la noi. Am intrat în peşteră şi am pornit-o pe drumul care trebuia să ne ducă spre casă.

Două ore mai târziu eram, împreună cu bagajele, la piciorul stâncii. Coletul lui Challenger a fost singurul care ne-a pricinuit dificultăţi. Lăsând toate bagajele acolo, am plecat să-l căutăm pe Zambo. Spre revărsatul zorilor am ajuns în apropierea taberei, dar, spre mirarea noastră, am găsit nu unul, ci douăsprezece focuri aprinse în câmpie. Acestea ne vesteau că ne sosiseră ajutoarele. Dinspre fluviu veniseră douăzeci de indieni cu ţăruşi, cu frânghii şi cu tot ce ne-ar fi trebuit ca să putem trece pe deasupra prăpastiei. Am fost încântați, deoarece acum avea cine să ne care bagajele a doua zi, când trebuia să plecăm spre Amazon.

Şi aşa, mulţumit şi liniştit, închei aceste rânduri. Ochii noştri au văzut minuni, şi sufletele noastre s-au călit în suferinţă. Fiecare din noi, e în felul lui, mai bun şi mai bogat în experienţă. S-ar putea întâmpla să ne oprim la Para, ca să ne refacem. În cazul acesta, scrisoarea de faţă o să ajungă înaintea noastră. Dacă nu, o să ajungă la Londra o dată cu mine. În amândouă

cazurile, iubite domnule McArdle, sper că în curând o să-ţi pot strânge mâna.

Capitolul XVI

O manifestaţie

Aş vrea să aduc şi aici mulţumirile noastre tuturor prietenilor de pe Amazon, pentru bunăvoinţa şi grija ospitalieră cu care ne-au înconjurat în timpul călătoriei la întoarcere. În special, aş vrea să-i mulţumesc domnului Penalosa şi celorlalţi funcţionari ai guvernului brazilian pentru o întreagă serie de măsuri care ne-au uşurat drumul, precum şi domnului Pereitra de Para, căruia îi datorăm, prin prevederea sa, reapariţia noastră printre oameni, sub o înfăţişare civilizată. S-ar părea că suntem cu totul lipsiţi de recunoştinţă faţă de buna primire ce ni s-a făcut, dar, cum nu putem face altfel, am prevenit gazdele şi binefăcătorii noştri că şi-ar fi pierdut atât timpul, cât şi banii, încercând să ia de la capăt expediţia întreprinsă de noi. În relatările mele am schimbat până şi numele locurilor, şi sunt sigur că, pentru oricine ar încerca să se apropie de ţara noastră necunoscută, ea ar rămâne la o depărtare de mii de mile.

Interesul pe care îl trezea trecerea noastră prin America de Sud îl socoteam ca pe o manifestaţie cu totul locală şi pot să-i asigur pe prietenii noştri din Anglia că nu aveam nici cea mai mică idee despre vâlva stârnită în Europa de zvonurile acelea mărunte care se răspândiseră cu privire la aventurile noastre. A fost nevoie de nenumăratele mesaje telegrafice, care ne-au sosit unele după altele chiar din momentul când „Ivernia” a ajuns la 500 de mile de Southampton, în care ni se ofereau sume enorme de către agenţiile de publicitate şi de către gazete, în schimbul doar a câtorva cuvinte despre rezultatul călătoriei noastre, pentru ca, în sfârşit, să înţelegem gradul de intensitate la care ajunsese nu numai curiozitatea oamenilor de ştiinţă, ci chiar şi interesul opiniei publice mondiale. Am hotărât de comun acord să nu facem nici o comunicare presei până nu vom stabili o întrevedere cu membrii Institutului de Zoologie; era de datoria

noastră, ca unii ce fusesem delegaţi de către acest for, să-i prezentăm primul raport informativ asupra cercetărilor noastre. La Southampton, înconjuraţi de gazetari, am refuzat net să dăm vreun amănunt, ceea ce a avut ca efect să atragă atenţia publicului asupra şedinţei anunţate pentru seara de 7 noiembrie. Sala Institutului de Zoologie, unde se înjghebase misiunea noastră, era neîndestulătoare pentru acest scop, şi numai Queen's Hall din Regent Street, a fost socotit ca destul de încăpător. Se ştie astăzi că organizatorii şedinţei se gândiseră la început la Albert Hall, dar şi acesta li s-a părut prea mic.

Şedinţa trebuia să se ţină a doua seară după întoarcerea noastră. Bineînţeles că până atunci aveam fiecare destule afaceri personale de care să ne ocupăm. În ce priveşte pe ale mele, prefer pentru moment să le trec sub tăcere. Poate că, atunci când lucrurile se vor mai învechi, o să-mi fie mai uşor să mă gândesc la ele sau poate chiar să le scriu. La începutul acestor relatări am povestit motivele hotărârii mele. Aş fi obligat, fără îndoială, ca la sfârşitul lor să expun rezultatele. Cine ştie dacă nu va veni o zi când o să regret tot ce s-a întâmplat? Dar pentru moment, abia scăpat dintr-o aventură neverosimilă, nu pot avea decât recunoştinţă pentru forţa care m-a împins spre ea.

Şi acum, am ajuns aproape de punctul culminant al aventurii noastre. În timp ce mă întrebam ce mijloace să folosesc ca să-l descriu mai bine, ochii mi-au căzut asupra unei note informative din propria mea gazetă semnată la 8 noiembrie, de colegul şi prietenul meu Macdona. Ce aş putea face mai bun decât s-o reproduc? Mărturisesc că gazeta noastră, dat fiind că participase şi ea la aventură prin trimiterea unui corespondent, manifesta un entuziasm nemaipomenit. Dar nici celelalte mari cotidiene nu erau mai reţinute în relatările lor. Iată ce scria Macdona:

O LUME NOUĂ
MARE MITING LA QUEEN'S HALL
SCENE FURTUNOASE

UN INCIDENT EXTRAORDINAR
CE ANUME?...
MANIFESTAŢIE NOCTURNĂ ÎN REGENT STREET

„Şedinţa Institutului de Zoologie, comentată anticipat cu atâta vigoare, ţinută în scopul de a asculta raportul Comisiunii de anchetă trimisă anul trecut în America de Sud spre a verifica afirmaţiile profesorului Challenger cu privire la o presupusă continuitate a vieţii preistorice pe acel continent, a avut loc aseară, în sala mare de la *Queen's Hall*[1], şi suntem în măsură să afirmăm că, după toate probabilităţile, istoria ştiinţei a marcat un punct capital. Incidentele senzaţionale petrecute ieri seara au dat acestei şedinţe un caracter de neuitat pentru toţi participanţii. (Uf! confrate Macdona, ce preambul înfiorător!) în principiu, nu erau admişi în sală decât membrii Institutului şi prietenii lor, dar termenul acesta de „prieten” e atât de elastic, încât cu mult înainte de deschiderea şedinţei, care fusese anunţată pentru ora 8 fără un sfert, marele public, care se vedea înlăturat pe nedrept, a forţat intrările. S-a produs o învălmăşeală de nedescris, cu prilejul căreia mai multe persoane au fost rănite, ca, de pildă, inspectorul Scoble de la Secţia H, care, din nefericire, s-a ales cu piciorul rupt. Calculând după această invazie cu nimic justificată, care nu numai că umplea coridoarele, dar nu respecta nici măcar locurile presei, am putea să evaluăm la aproape 5000 numărul persoanelor care aşteptau sosirea exploratorilor. Când, în sfârşit, au apărut, cei aşteptaţi s-au urcat pe o estradă, unde mai erau şi alţi oameni de ştiinţă marcanţi, şi nu numai din ţara noastră, dar şi din Franţa şi Germania. Suedia era de asemenea reprezentată prin profesorul Sergius, ilustrul zoolog de la Universitatea din Upsala. Cei patru eroi ai serii au fost de la început ţinta unei călduroase manifestaţii: întreaga asistenţă, în picioare, i-a ovaţionat timp de câteva minute în şir.

[1] *Queen’s Hall* – Sala reginei, în limba engleză, celebră sală londoneză unde se ţin conferinţe ştiinţifice (n.t.).

Totuşi, un observator experimentat ar fi putut remarca, în mijlocul aclamaţiilor, unele semne de protest şi ar fi dedus că seara vrea să fie mai mult animată decât unanimă. Dar nimeni în sală n-ar fi putut măcar să bănuiască întorsătura pe care aveau s-o ia lucrurile.

Nu mai este nevoie să descriu înfăţişarea celor patru călători: toate gazetele le-au publicat în ultimul timp fotografiile. Oboseala pe care au îndurat-o n-a lăsat asupra lor urme prea adânci. Poate că barba profesorului Challenger e ceva mai zbârlită, poate că figura profesorului Summerlee e mai ascetică, poate că aceea a lordului John e mai osoasă şi poate că toţi trei sunt mai arşi de soare ca în momentul când au părăsit ţara, dar toţi au acelaşi aer de perfectă sănătate. Cât despre reprezentantul nostru, E.D.Malone, binecunoscut atlet şi jucător de rugby internaţional, pare mai în formă ca oricând. Şi, în timp ce-şi rotea privirea prin sală, un zâmbet de mulţumire îi lumina faţa simplă şi cinstită. (Ehei, Mac, dacă pun mâna pe tine vreodată...).

Când s-a mai restabilit liniştea şi asistenţa şi-a reluat locurile, după ce s-au terminat ovaţiile la adresa exploratorilor, preşedintele, în persoana ducelui de Durham, a spus şi el câteva cuvinte. Nu voia, a zis, să oblige asistenţa să aştepte nici o clipă mai mult plăcerea pe care avea să i-o facă această şedinţă. Şi nu se cădea să anticipeze cu nimic asupra celor ce le va releva profesorul Summerlee, raportorul comisiei. Dar era sigur că rumoarea stârnită era o încoronare a succesului expediţiei. (Aplauze.) Pe cât se pare, romantismul n-a dispărut cu totul, deoarece a rămas cel puţin încă un teren pe care imaginaţia romancierului se putea întâlni cu cercetările ştiinţifice actuale. Vorbitorul nu mai adaugă, înainte de a lua loc, decât că se bucură, împreună cu întreaga asistenţă, văzându-i pe îndrăzneţii exploratori întorşi teferi din misiunea lor grea şi primejdioasă, pentru că nu se poate tăgădui că orice nenorocire i s-ar fi întâmplat expediţiei, ar fi prilejuit o pierdere ireparabilă în

domeniul ştiinţei zoologiei. (Aplauze prelungite, la care s-a asociat şi profesorul Challenger.)

Profesorul Summerlee s-a ridicat, şi aceasta a constituit semnalul unei noi explozii de entuziasm, care s-a reînnoit de câteva ori în timpul expunerii sale. Nu vom da aici *in extenso*[1] această expunere, pentru bunul motiv ca vom publica separat o dare de seamă semnată de corespondentul nostru special, ca supliment al gazetei noastre. Vom da numai câteva indicaţii generale. După ce a descris împrejurările în care a luat naştere această călătorie şi după ce a adus elogii prietenului său, profesorul Challenger, elogii însoţite de scuze pentru neîncrederea cu care privise la început afirmaţiile sale, pe deplin verificate acum, oratorul a descris călătoria însăşi, ferindu-se cu grijă de orice amănunt sau indicaţie care ar îngădui cuiva să dea de urma podişului. El a trasat în linii generale itinerarul urmat de la fluviu până la poalele stâncilor, captivând auditoriul cu relatarea dificultăţilor pe care le-a întâmpinat expediţia ca să le escaladeze, şi, în sfârşit, a descris cum au reuşit s-o facă, datorită unor eforturi uriaşe care au costat viaţa a doi servitori devotaţi. (Prin uimitoarea relatare a morţii celor doi metişi, Summerlee căuta să evite tot ceea ce ar fi putut stârni vreo discuţie în legătură cu această împrejurare.)

Purtându-și ascultătorii până pe podiş şi ținându-i prizonieri acolo datorită prăbuşirii accidentale a podului peste prăpastie, profesorul a descris ororile şi în acelaşi timp atracţiile acestei lumi excepţionale. N-a vorbit nimic despre întâmplările personale ca să poată pune accentul pe bogatele cuceriri ştiinţifice, reprezentate prin observaţiile făcute asupra animalelor, păsărilor, insectelor şi plantelor de pe podiş. În ce priveşte *coleopterele* şi *lepidopterele*, a adunat în câteva săptămâni 46 de specii noi din primele şi 94 din cele din urmă. Dar bineînţeles că interesul publicului era concentrat mai cu seamă asupra animalelor mari, despre care se presupunea că ar fi dispărut de

[1] *in extenso* — pe larg (în limba latină) (n.r.).

mult. Cu privire la ele, era cu putinţă să se întocmească chiar de pe acum o listă lungă, care urma să fie completată după cercetări mai ample. Tovarăşii săi şi el însuşi văzuseră cel puţin 12 specii de animale, care nu aveau nici cea mai mică legătură cu cele cunoscute până astăzi de ştiinţă. Urma ca ele să fie examinate cu grijă şi clasificate. Oratorul a citat printre altele un şarpe de culoare purpurie, a cărui piele avea o lungime de 51 picioare, şi a mai menţionat o lighioană albicioasă, asupra căreia avea bănuieli că ar fi mamiferă care răspândea pe întuneric o lumină fosforescentă, ca şi o molie neagră, uriaşă, a cărei muşcătură era considerată de indieni ca fiind una dintre cele mai veninoase, în afară de aceste fenomene de viaţă cu totul noi, pe podiş trăia un foarte mare număr de fiinţe preistorice cunoscute, dintre care unele puteau veni din perioada jurasică. Printre acestea a menţionat şi grotescul *stegozaur*, pe care Malone îl văzuse într-una din zile adăpându-se la lac şi care se află desenat în albumul de schiţe al aventurierului american Maple White, primul descoperitor al acestei lumi necunoscute. A descris apoi *iguanodonul* şi *pterodactilul*, care le-au produs exploratorilor cele dintâi două mari surprize. A speriat pe ascultători vorbindu-le despre acei groaznici dinozauri carnivori, care i-au urmărit de mai multe ori pe oamenii expediţiei şi care erau mult mai înspăimântători decât toate vietăţile pe care le întâlniseră. A trecut apoi la pasărea aceea fioroasă, cu picioarele lungi, numită *phororacus*, şi la cerbul uriaş, care mai trăieşte încă în ţinutul acela. Dar când a început să descrie misterele Lacului Central, curiozitatea şi entuziasmul publicului au atins paroxismul. Oamenii se pişcau unii pe alţii, ca să se convingă că erau treji şi că ascultau explicaţiile unui profesor sănătos şi cu mintea limpede, care, în vorbe măsurate, descria pești-șopârle cu trei ochi şi şerpi uriaşi care umpleau întinderea de apă. Mai departe a dat câteva lămuriri asupra indienilor şi asupra extraordinarului trib de maimuţe antropoide, care puteau fi considerate ca venind imediat după *pithecantropul* din Java şi care se apropiau mai

mult ca orice altă specie cunoscută de acea formă ipotetică numită „*veriga de legătură*”. În sfârşit a descris, încântând auditoriul, ingenioasa, dar foarte primejdioasa invenţie aeronautică a profesorului Challenger şi şi-a încheiat remarcabila dare de seamă cu o descriere a felului în care Comisia îşi găsise drum spre lumea civilizată.

După votarea unei adrese de felicitări, iniţiată de profesorul Sergius de la Universitatea din Upsala, s-ar fi putut crede că şedinţa se sfârşise. Dar curând s-a dovedit că evenimentele aveau să ia o întorsătură mai agitată. Din când în când se arătaseră unele semne de ostilitate, şi iată că în mijlocul sălii s-a ridicat Dr. James Illingworth din Edinburgh, întrebând dacă nu era obiceiul a se discuta pe marginea raportului, înainte de a se vota moţiunea.

Preşedintele: „Da, domnule, dacă este cineva care are ceva de obiectat”.

Dr. Illingworth: „Eu cred că este, domnule preşedinte”.

Preşedintele: „Expuneţi atunci punctul dumneavoastră de vedere”.

Profesorul Summerlee (ridicându-se brusc): „Aş vrea să vă pun în vedere, domnule preşedinte, că acest om este duşmanul meu personal din ziua controversei pe care am avut-o în coloanele «Revistei Trimestriale de Ştiinţă» asupra naturii veritabile a *bathybius*-ului”.

Preşedintele: „Nu putem face aici discriminări de persoane. Aveţi cuvântul”.

Dar declaraţiile doctorului Illingworth s-au pierdut în protestele pe care le-au ridicat prietenii exploratorilor. S-au făcut chiar câteva încercări de a-l pune la loc cu forţa. Dar fiind înalt de statură şi având un glas tunător, dr. Illingworth a dominat furtuna şi a reuşit să-şi termine cuvântarea. Chiar din momentul când s-a ridicat de pe scaun, era vădit că avea în sală un număr de prieteni şi de simpatizanţi, deşi aceştia alcătuiau o minoritate

faţă de restul sălii, iar majoritatea publicului păstra o neutralitate plină de interes.

Dr. Illingworth a început prin a spune în ce măsură aprecia opera ştiinţifică realizată de colaborarea profesorului Challenger cu profesorul Summerlee. Regreta mult că intervenţia sa a fost interpretată ca fiind un atac personal, dar el nu era călăuzit decât de adevărul științific şi nu avea în această şedinţă altă poziţie decât acea pe care o avusese profesorul Summerlee în şedinţa de anul trecut. După cât îşi amintea, atunci când profesorul Challenger făcuse anumite afirmaţii, profesorul Summerlee le pusese la îndoială. Astăzi, când Summerlee afirmă la rândul lui că cele susţinute atunci de Challenger erau adevărate, nu-i e îngăduit oare nimănui să le conteste? E oare drept acest lucru? („Da”, nu”, apoi întrerupere lungă, în timpul căreia profesorul Challenger a fost auzit, de la masa presei, cum intervenea pe lângă preşedinte cerând ca Dr. Illingworth să părăsească sala.) Anul trecut o persoană afirmase anumite lucruri. Acum, patru persoane afirmă alte lucruri, şi mai uimitoare. Dar poate aceasta să constituie o dovadă irecuzabilă, când faptele se prezintă sub un aspect atât de neverosimil şi de inovator? Mai sunt şi alte exemple recente de călători, care au venit de pe meleaguri necunoscute şi au spus fel de fel de poveşti, primite cu prea multă uşurinţă. Voia oare Institutul de Zoologie din Londra să se pună într-o poziţie asemănătoare? Oratorul recunoştea că membrii expediţiei treceau drept oameni de caracter. Dar natura omenească e atât de complexă! Chiar şi profesorii se pot rătăci, atunci când îi mână dorinţa de celebritate. Tuturor ne place să zburăm în jurul lămpii, ca fluturii de noapte. Atât vânătorii de fiare, cărora le place să dezmintă poveştile rivalilor lor, cât şi gazetarii nu se dau îndărăt de la relatări senzaţionale, chiar dacă imaginaţia suplineşte, în aceste cazuri, anumite lipsuri... Fiecare membru din comisie ar putea să aibă motivele lui de a exagera succesul expediţiei. (Strigăte: „Ruşine! Ruşine!”. „El nu dorea să jignească pe nimeni”. „Dar nu

faci decât asta!” întreruperi repetate.) Pe ce se întemeiau toate aceste poveşti minunate? Pe foarte puţine lucruri: pe câteva fotografii. Erau oare concludente acestea, în secolul în care fotografiile pot fi atât de uşor trucate? Pe deasupra, ni se mai spune şi o poveste de evadare cu frânghii, care exclude de la sine putinţa de a ni se prezenta unele specii de animale mai mari. Fără îndoială că era ingenios, dar nu convingător. Am înţeles că lord John Roxton pretinde că are un cap de *phororacus*. Aş dori să văd acest cap de *phororacus*...

Lord John Roxton: „Individul acesta îndrăzneşte, oare, să mă facă mincinos?” (Rumoare.)

Preşedintele: „Linişte! Linişte! Domnule doctor Illingworth, vă rog să încheiaţi şi să vă definiţi obiecţiunea.”

Dr. Illingworth: „Domnule preşedinte, aş mai avea încă multe de spus, dar mă înclin în faţa dispoziţiunilor dumneavoastră. Propun deci să fie adresate mulţumiri profesorului Summerlee pentru interesanta sa comunicare, dar întregul material să fie considerat ca „nedovedit” şi supus examenului unei comisii de anchetă mai largi şi, dacă se poate, mai demnă de încredere.”

Acest amendament a produs în sală o confuzie de nedescris. Majoritatea ascultătorilor îşi exprimau indignarea faţă de această jignire adusă exploratorilor prin strigăte stăruitoare: ”Nu acceptăm!” „Afară!” „Daţi-l afară!” Pe de altă parte, nemulţumiţii — şi nu se poate spune că nu erau destul de mulţi — manifestau pentru amendament, strigând: „La ordine!” „Are dreptate!” Un incident s-a iscat pe băncile din fund printre studenţii în medicină, între care s-au schimbat câteva lovituri, şi numai prezenţa liniştitoare a unui număr de doamne a împiedicat o încăierare generală. Deodată spiritele s-au potolit şi s-a făcut linişte deplină. Profesorul Challenger se ridicase. Atitudinea lui, ca şi expresia feţei lui, a impus ordine întregii asistenţe, care s-a aşezat să-l asculte „Mulţi dintre dumneavoastră îşi mai amintesc, a început profesorul

Challenger, că o scenă asemănătoare, tot atât de necuviincioasă şi de nelalocul ei, s-a produs şi la ultima şedinţă la care am luat cuvântul. În împrejurarea de atunci profesorul Summerlee ducea lupta, şi toate regretele pe care le exprimă astăzi nu pot să şteargă cu totul impresia pe care a lăsat-o atunci. În seara asta mi-a fost dat să aud exprimându-se sentimente similare, ba, aş putea spune, mai jignitoare încă, din partea persoanei care a vorbit adineauri. Şi cu toate că trebuie să fac un efort ca să mă pot coborî la nivelul acelei persoane, sunt dator s-o fac, ca să înlătur toate îndoielile care ar putea să mai dăinuiască în mintea cuiva. (Râsete şi întreruperi.) Nu mai e nevoie să amintesc, că deşi profesorul Summerlee a luat cuvântul în calitate de conducător al Comisiei de anchetă, eu sunt acela care am declanşat întreaga expediţie şi eu port răspunderea rezultatelor ei. Eu am fost acela care i-am condus pe cei trei tovarăşi ai mei la locul cu pricina şi tot eu acela care le-am demonstrat adevărul afirmaţiilor mele. Speram să nu găsim la întoarcere oameni atât de mărginiţi, încât să mai discute concluziile colaborării noastre. Totuşi, prevenit de precedenta mea experienţă, am avut grijă să aduc dovezi de natură a convinge pe orice om cu mintea întreagă. Aşa cum v-a explicat profesorul Summerlee aparatele noastre fotografice au fost deteriorate şi majoritatea clişeelor distruse de oamenii-maimuţă, care ne-au nimicit tabăra. (Din fund, exclamaţii ironice, râsete şi strigăte: „Asta să le-o spui altora!”) Când vorbesc despre oamenii-maimuţă, nu mă pot împiedica să constat ca unele zgomote pe care le aud în momentul de faţă îmi trezesc amintirea întâlnirilor mele cu aceste fiinţe interesante. (Râsete.) Cu toate că atâtea clişee nepreţuite ne-au fost distruse, mai avem încă în colecţia noastră un număr de fotografii care arată viaţa, aşa cum se desfăşura pe podiş. Oare ne acuză cineva că am trucat aceste fotografii”? (O voce: „Da”. Rumoare prelungită, care se sfârșește cu expulzarea din sală a mai multor persoane.) Clişeele au fost supuse unei expertize. Dar mai avem şi alte dovezi. Dacă în condiţiile în care

am părăsit podişul era cu neputinţă să transportăm un bagaj voluminos, totuşi am salvat colecţiile de fluturi şi cărăbuşi ale profesorului Summerlee, care conţin nenumărate specii noi. Erau sau nu acestea o dovadă? (Mai multe voci: „Nu”.) Cine a spus nu?

Dr. Illingworth (ridicându-se): „Punctul nostru de vedere e că o asemenea colecţie a putut fi alcătuită şi în alte locuri decât pe un podiş preistoric.” (Aplauze.)

Profesorul Challenger: „Desigur că suntem siliţi, cu toate că numele dumneavoastră nu ne este cunoscut, să ne înclinăm în faţa înaltei dumneavoastră competenţe. Trecând deci şi peste fotografii, şi peste colecţiile entomologice, mă voi opri la câteva explicaţii mai variate şi mai precise pe care sunt în măsură să le aduc asupra unor puncte care nu au fost încă lămurite. De exemplu, în ceea ce priveşte obiceiurile *pterodactililor*... (O voce: „Prostii”. Tumult în sală)... spuneam că, în ce priveşte obiceiurile *pterodactililor*, putem face lumină completă. Vă pot arăta o fotografie pe care o am în geantă, luată pe viu şi în stare să vă convingă...”

Dr. Illingworth: „Nici o fotografie nu ne va putea convinge de ceva.”

Profesorul Challenger: „Poate aţi vrea să vedeţi chiar animalul?”

Dr. Illingworth: „Fără îndoială!”

Profesorul Challenger: „Şi asta v-ar convinge?”

Dr. Illingworth (râzând): „Cred şi eu!”

În clipa aceea s-a întâmplat evenimentul cel mai senzaţional al serii, o lovitură de teatru atât de dramatică, încât nu-şi are pereche în istoria şedinţelor ştiinţifice. Profesorul Challenger a făcut un semn cu mâna, şi atunci l-am observat pe confratele nostru E. D. Malone cum s-a ridicat şi a dispărut în spatele estradei. Peste puţin a reapărut însoţit de un negru uriaş, purtând amândoi o cuşcă mare, de formă paralelipipedică. Se vedea bine că era foarte grea. A fost adusă cu grijă şi aşezată în

faţa profesorului. În sală se făcuse linişte, deoarece toată lumea era atentă la ce se petrecea. Profesorul Challenger a împins capacul cuştii, care a alunecat lateral. Aplecându-se să se uite înăuntru, a plesnit din degete de câteva ori şi, cele dintâi rânduri de spectatori alcătuite în majoritate din reprezentanţi ai presei l-au auzit spunând cu voce blândă: „Hai, pui, pui!” Imediat, cu râcâit de gheare care se agaţă şi de bătăi din aripi, s-a ivit din cuşcă o făptură scârboasă, cățărându-se pe o latură a cuştii. Nici chiar accidentul neaşteptat al căderii ducelui de Durham în spaţiul destinat orchestrei n-a putut să distragă atenţia încremenită a publicului. Semăna la chip cu un dragon înfricoşător, închipuit de imaginaţia bolnăvicioasă a vreunui artist din evul mediu. Avea o expresie crudă şi hidoasă şi doi ochi mici şi roşii, care sclipeau ca jeratecul. Îşi ţinea pe jumătate deschis pliscul lung şi fioros, lăsând să se vadă un dublu şir de dinţi ascuţiţi. Avea spinarea cocoşată şi peste umeri părea că poartă, drapat, un fel de văl cenuşiu. Semăna leit cu diavolul copilăriei noastre. În sală s-a produs tumult. Cineva a gemut şi două doamne din primele rânduri au leşinat şi au căzut în nesimţire, de pe scaune. Cei de pe estradă s-au mişcat, ca şi cum ar fi vrut să-l urmeze pe preşedinte în spaţiul orchestrei. A fost un moment de panică generală.

Profesorul Challenger şi-a ridicat braţele ca să liniştească spiritele, dar mişcarea aceasta a speriat lighioana de lângă el: şi-a desfăşurat membrana de pe spinare, prefăcând-o într-o pereche de aripi de piele care au început să fâlfăie. Profesorul a încercat s-o prindă de picioare, dar era prea târziu. A sărit pe marginea cuştii unde se cocoţase şi a început să zboare în cercuri largi în jurul sălii de la Queen's Hall, bătând aerul cu aripile ei de zece picioare lungime, în timp ce în sală s-a răspândit un miros pătrunzător de hoit. Urletele publicului de la galerie, înspăimântat de apropierea ochilor strălucitori şi a pliscului ucigaş, o iritau până la furie. Zbura din ce în ce mai repede, izbindu-se de pereţi şi de candelabre, cuprinsă de o

spaimă oarbă. „Fereastra! Pentru Dumnezeu, închideţi fereastra!” răcnea de pe estradă profesorul, sărind şi frângându-și mâinile de desperare. Dar, vai, avertismentul venea prea târziu. Într-o clipă, lovindu-se de pereţi ca un fluture monstruos de un glob de lampă, lighioana a dat de fereastră, şi-a strecurat corpul uriaş prin deschizătură şi a dispărut. Profesorul Challenger s-a prăbuşit pe scaun şi şi-a îngropat obrazul în mâini, în timp ce publicul scotea un lung suspin de uşurare, dându-și seama că incidentul era închis.

Şi atunci — cine ar putea descrie cum s-au petrecut lucrurile? Majoritatea exuberantă s-a contopit cu minoritatea adusă la acelaşi nivel, alcătuind un singur val de entuziasm care s-a rostogolit din fundul sălii, câștigând din ce în ce mai mulţi adepţi, a trecut peste orchestră, a năpădit estrada şi a ridicat pe braţe pe cei patru eroi. (Bravo, Mac!) Dacă auditoriul nu le făcuse dreptate de la început, acum cel puţin îşi cerea iertare. Toată lumea era în picioare, toată lumea se agita, striga, gesticula. O mulţime compactă de oameni în delir îi înconjura pe cei patru exploratori. „Vivat! Vivat!”, strigau sute de glasuri. Şi, într-o clipă, cei patru eroi au fost ridicaţi în triumf. Zadarnic s-au împotrivit, zadarnic au încercat să rupă rândurile. Erau ţintuiţi la locul de onoare. Chiar dacă ar fi dorit să li se dea drumul, n-ar fi fost cu putinţă, atât de compactă era mulţimea în jurul lor. „La Regent Street! La Regent Street!” striga glasul mulţimii. S-a produs o mişcare generală, apoi, încetul cu încetul, un curent, în fruntea căruia cele patru celebrităţi erau purtate pe umeri, s-a îndreptat spre uşă. În stradă, priveliştea era extraordinară: aşteptau cel puţin 100 000 de oameni. Această manifestaţie se întindea de la Langham Hotel până la Oxford Circus. O furtună de aclamaţii i-a întâmpinat pe eroii noştri, care dominau manifestaţia, luminaţi puternic de becurile electrice din stradă. „Vivat, vivat!” se auzea din toate părţile. O coloană în mişcare a umplut strada de la un capăt la celălalt şi s-a îndreptat prin Regent Street, Pall Mall şi St. James's Street, spre Picadilly. Toată

circulaţia din centrul Londrei era întreruptă şi s-au petrecut chiar câteva ciocniri între manifestanţi, pe de o parte, şi poliţie sau conducătorii de trăsuri, pe de alta. Se făcuse miezul nopţii când cei patru călători şi-au recăpătat libertatea la Albany, în faţa locuinţei lordului John Roxton. Mulţimea entuziasmată, după ce a cântat în cor „Se întorc vitejii” şi-a încheiat programul cu „*God save the King*.”[1] Şi aşa s-a terminat una din serile neuitate, seară pe care Londra a comentat-o încă mult timp după aceea.”

Prea bine, prietene Macdona! Iată un comentariu fidel, deşi cam înflorit. În ce priveşte incidentul principal, el a fost, fără îndoială, o surpriză pentru toată lumea, dar nu şi pentru noi. Poate că cititorul îşi aminteşte momentul când l-am întâlnit pe lord Roxton în colivia lui de protecţie ca o crinolină, ducându-se să prindă un „*pui de diavol*”, cum zicea, pentru profesorul Challenger.

Am mai dat a înţelege ceva şi când am vorbit de dificultăţile pe care le-am întâmpinat cu bagajele profesorului, atunci când am părăsit podişul. Şi dacă aş fi povestit în toate detaliile întoarcerea noastră, ar fi fost multe de spus despre grija pe care am avut-o ca să hrănim, cu peşte intrat în putrefacţie, pe scârbosul nostru tovarăş de drum, care, pe deasupra mai avea şi o poftă de mâncare cu totul neobişnuită. N-am vorbit mai curând despre aceste lucruri deoarece dorinţa cea mai arzătoare a profesorului era să nu transpire nici cel mai mic lucru cu privire la argumentul fără replică pe care-l aduceam cu noi, până în clipa când toţi adversarii noştri vor fi fost reduşi la tăcere.

Nu se poate spune aproape nimic despre soarta pe care a avut-o *pterodactilul* în libertate, deasupra Londrei. Avem doar mărturiile a două femei speriate, care l-au văzut lăsându-se pe acoperişul de la Queen's Hall şi stând acolo, ca o statuie diabolică, timp de câteva ore. A doua zi, ziarele de seară au anunţat că soldatul Miles, din Coldstream Guards, de serviciu la Marlborough House, a dezertat din post aruncându-și puşca şi,

[1] Imnul regal englez

luându-și picioarele la spinare, a fugit mâncând pământul deoarece, uitându-se fără veste în sus, a văzut, între el şi lună, pe însuşi diavolul. Acest mod de a se apăra nu a fost admis de Curtea Marţială, dar poate că faptul să aibă vreo legătură cu cel care ne interesează. Altă mărturie care se poate aduce e că jurnalul de bord al vasului „Friesland”, un pachebot de cursă americano-olandez, menţionează că a doua zi de dimineaţă, la ora 9, la o depărtare de 10 mile la tribord de Start Point, s-a văzut pe sus ceva care putea fi comparat cu o capră zburătoare, ba cu un liliac monstruos şi care se îndrepta spre sud-est cu o viteză prodigioasă. Dacă instinctul de orientare îl călăuzea pe drumul către casă, nu rămâne nici o îndoială că ultimul pterodactil european şi-a aflat sfârşitul pe undeva, pe întinsul Atlanticului.

Dar Gladys, Gladys a mea, Gladys care a dat numele ei lacului mistic, căruia de aici înainte va trebui să-i spunem iarăşi „Lacul Central”, deoarece Gladys n-o să mai fie niciodată imortalizată de mine, ce s-a întâmplat cu această Gladys? Oare nu simţeam eu oarecare asprime în ascunzişurile sufletului ei? Chiar în clipa când îi ascultam cu mândrie poruncile, nu simţeam eu, oare, că fata care îşi trimitea iubitul la moarte sau îl expunea unor primejdii de moarte nu-l iubea prea mult? Nu descoperisem eu de asemenea, cu toate că mă sileam să n-o fac, că în spatele frumuseţii ei atrăgătoare era un suflet în care desluşeam, ca două umbre gemene, egoismul şi nestatornicia? Iubea ea oare gloria şi eroismul pentru nobilul lor aspect? Nu cumva entuziasmul ei pentru eroism era provocat mai mult de celebritatea care ar fi urmat să se răsfrângă, fără nici un efort sau sacrificiu din parte-i, asupra propriei ei persoane? Sau poate că aceste gânduri nu sunt decât efectul acelei înţelepciuni pe care ţi-o dă experienţa? Am primit cea mai grea lovitură din viaţa mea. Pentru moment, am crezut chiar că eram pe punctul de a deveni cinic. De atunci a trecut o săptămână. După aceea am

avut o întrevedere cu lord Roxton şi... în definitiv, lucrurile ar fi putut să iasă mai prost!

Dar să vă povestesc pe scurt ce mi s-a întâmplat. La Southampton nu mă aştepta nici o scrisoare, nici telegramă, iar când am ajuns în aceeaşi seară pe la ora 10 în faţa vilei din Streatham, îngrijorarea mă făcea să am febră. Oare mai trăia Gladys? Unde erau toate visurile mele în care ea, cu braţele deschise şi cu surâsul pe buze, ştia să spună vorbele cele mai potrivite omului care îşi riscase viaţa pentru un capriciu de-al ei? Dar coborâsem de pe aceste culmi şi mergeam cu picioarele pe pământ. Şi totuşi, cât de uşor mi-ar fi fost să mă urc iarăşi în al nouălea cer de unde coborâsem! M-am repezit pe aleea grădinii, am bătut la uşă, am auzit înăuntru glasul lui Gladys şi, trecând prin faţa jupânesei încremenite, am năvălit în salon. Gladys stătea pe un divan scund, lângă pian, luminată de lampa pianului. Vin străbătând într-un suflet distanţa care mă despărţea de ea şi i-am luat mâinile într-ale mele.

— Gladys! am strigat, Gladys!

Ea m-a privit cu nedumerire. Se petrecuse o schimbare aproape nesimţită. Expresia ochilor, dură şi rece, mişcarea buzelor, toate acestea eu nu le cunoşteam. Şi-a tras mâinile dintr-ale mele.

— Ce înseamnă asta? a întrebat.

— Gladys! am strigat iarăşi, ce s-a întâmplat? Nu eşti tu oare Gladys a mea, mica mea Gladys Hungerton?

— Nu, mi-a răspuns. Eu sunt Gladys Potts. Dă-mi voie să te prezint soţului meu.

Cât de stupidă e viaţa! M-am pomenit dând din cap maşinal şi strângând mâna unui omuleţ roşcovan, cufundat între pernele unui fotoliu — acelaşi fotoliu care mi se oferea mie altădată. Ne înclinam, rânjind unul la altul.

— Tata ne-a permis să locuim aici până ne-o fi gata casa, mi-a explicat Gladys.

— Da, aşa...

— N-ai primit scrisoarea mea la Para?

— N-am primit nici o scrisoare.

— Păcat! Asta ar fi lămurit lucrurile.

— Dar sunt lămurite şi aşa! i-am răspuns.

— I-am povestit totul lui Wiliam, a urmat ea. Nu ne ascundem nimic unul altuia. Îmi pare aşa de rău! Dar nu cred că aveai cine ştie ce sentimente pentru mine, de vreme ce m-ai părăsit şi te-ai dus la celălalt capăt al pământului! Nu mai eşti supărat, nu-i aşa?

— Nu, nu, de loc. Acum, vă las.

— Mai întâi să luăm o băutură răcoritoare, a zis omuleţul, apoi a adăugat confidenţial: totdeauna se întâmplă aşa, n-ai observat? Şi aşa trebuie să fie, atâta timp cât nu intră în vigoare poligamia, dar invers... înţelegi? Şi a izbucnit într-un râs prostesc, în timp ce eu mă îndreptam spre uşă.

Eram de cealaltă parte a uşii, când m-a cuprins deodată un avânt ciudat. M-am întors spre fericitul meu rival care se uita nervos la soneria electrică.

— Mă rog, pot să te întreb ceva?

— Da, dacă întrebarea e rezonabilă, mi-a răspuns.

— Care-i secretul succesului dumitale? Ai căutat vreo comoară? Ai descoperit vreun pol? Ai condus o corabie de piraţi? Ai zburat peste Canalul Mânecii? Ce ţi-a conferit romantica dumitale strălucire? Cum ai izbutit?

Omul s-a uitat la mine cu o expresie de desperare pe figura lui goală, blândă şi pirpirie.

— Nu crezi că-mi pui o întrebare prea intimă? m-a întrebat la rândul lui.

— Atunci, am strigat, să te întreb altceva. Ce faci în viaţă? Ce meserie ai?

— Sunt ajutor de notar, mi-a răspuns. Ajutor de gradul II la Jonson şi Merivale, Chancery Lane, 41.

— Noapte bună! i-am spus şi am dispărut în întuneric, ca orice erou nemângâiat şi cu inima frântă, într-un amestec de

mânie, de hilaritate, de scârbă şi revoltă care clocoteau în sufletul meu.

Încă un episod şi am încheiat. Seara trecută am luat masa cu toţii la lord John Roxton, şi după asta, stând împreună, fumam şi comentam aventurile prin care trecusem. Mi se părea ciudat că văd, în cadrul acesta nou, figurile cunoscute. Challenger, cu un zâmbet condescendent în colţul gurii, cu pleoapele căzute, cu ochii necruţători, cu barba agresivă şi cu pieptul larg, discuta peremptoriu cu Summerlee, umflându-și obrajii şi slobozind fum pe nări. La rândul lui, cu pipa scurtă între mustaţa subţire şi barba ascuţită şi căruntă, cu faţa obosită, Summerlee discuta cu aprindere şi protesta cu îndârjire la tot ce afirma Challenger. Cât despre amfitrionul nostru, cu înfăţişarea lui de vultur, păstra în adâncul ochilor albaştri şi reci ca gheaţa o sclipire de viclenie şi de umor. Aceasta e cea din urmă imagine pe care am păstrat-o despre el.

Lord John Roxton ne-a explicat evenimentul pentru care ne convocase îndată după cină, chiar în sanctuarul lui: odaia cu lumini roşiatice şi cu nenumărate trofee. A scos dintr-un sertar o cutie veche de ţigări şi a pus-o pe masă.

— E vorba despre un lucru pe care ar fi trebuit să vi-l dezvălui mai curând, a început el, dar am preferat să fiu mai bine informat înainte de a vorbi. Nu are nici un rost să-ţi faci iluzii, pe care pe urmă să nu le poţi îndeplini. Vă mai aduceţi aminte de ziua când am descoperit mlaştina pterodactililor? Ei bine, ceva în configuraţia terenului mi-a atras atunci atenţia. Poate că lucrul acesta v-a scăpat, de aceea o să vi-l spun eu: mlaştina era un vechi crater vulcanic plin cu argilă albastră.

Profesorii au încuviinţat din cap.

— Nu cunoaştem în toată lumea decât un singur loc unde se mai găseşte un crater vulcanic cu argilă albastră: mina de diamante de la De Beers-Kimberley. Aşa că vă daţi seama că nu mai visam decât diamante! Mi-am confecţionat o îmbrăcăminte de protecţie împotriva acelor dobitoace urât mirositoare şi mi-am

petrecut o zi întreagă, scobind pământul cu cuţitul. Şi iată ce am recoltat.

A deschis cutia cu ţigări şi a răsturnat pe masă douăzeci sau treizeci de pietricele colţuroase, variind ca mărime între o fasole şi o alună.

— Desigur, poate că ar fi trebuit să vă spun toate astea mai de mult. Dar ştiu ce riscuri se pot isca atunci când vorbeşti cu uşurinţă. Aceste pietre, cu toată mărimea lor, nu puteau fi evaluate decât după culoarea şi puritatea lor, care nu pot fi descoperite decât după şlefuire. Le-am adus la Londra şi, chiar în ziua sosirii, i-am dus una lui Spink şi l-am rugat s-o șlefuiască rudimentar şi s-o evalueze.

Şi lord John a scos din buzunar o cutioară şi din cutioară un diamant care arunca mii de flăcări — una din cele mai frumoase pietre pe care le-am văzut vreodată.

— Iată rezultatul! a zis el. Spink evaluează pietrele la cel puţin 200. 000 de mii de lire. Fără îndoială că vom împărţi banii între noi. Nici nu mă gândesc că s-ar putea altfel. Şi acum Challenger, spune-mi ce ai de gând să faci cu cele 50. 000 de mii de lire, partea dumitale?

— Dacă într-adevăr îţi menţii această generoasă ofertă, a răspuns profesorul, mi-aş face un muzeu particular. Acesta e de mult unul din visurile mele.

— Şi dumneata, Summerlee?

— Eu m-aş retrage din învățământ, ca să mă pot ocupa cu clasificarea fosilelor calcaroase.

— Iar eu, a declarat lord John Roxton, vreau să organizez o expediţie care să arunce o privire specială asupra iubitului nostru podiş... Cât despre dumneata, tinere, fără îndoială că suma îţi pică tocmai bine pentru căsătorie.

— Nu, nu încă, am răspuns eu cu un zâmbet jalnic. Cred că, dacă ai binevoi să mă iei, mai curând aş merge cu dumneata...

Lord Roxton n-a răspuns nimic. Dar o mână arsă de soare s-a întins peste masă şi mi-a strâns-o cu putere pe a mea.

Centura toxică

În româneşte de
AL. ŞTEFĂNESCU – MEDELENI

1. Estomparea liniilor

Este neapărat necesar ca acum, când aceste întâmplări uluitoare sunt încă limpezi în mintea mea, să le aştern pe hârtie cu acea precizie a amănuntelor pe care timpul ar putea-o estompa. Dar chiar dacă am s-o fac, mă copleşeşte de mirare faptul că i-a fost dat micului nostru grup al „Lumii dispărute" — profesorul Challenger, profesorul Summerlee, lordul John Roxton şi mie însumi să trăiască asemenea peripeţii uimitoare.

Când, acum câţiva ani, am scris în *Daily Gazette* reportajul extraordinarei noastre expediţii în America de Sud, nu-mi închipuiam că-mi va fi dat vreodată să relatez o experienţă personală încă şi mai stranie, unică în analele omenirii, căreia îi va fi sortit să rămână în paginile istoriei ca un pisc printre umilele coline înconjurătoare. Întâmplarea aceea va fi întotdeauna uimitoare, dar împrejurarea că noi, cei patru, am trăit împreună, atunci, acel episod extraordinar, îi imprimă un caracter fatal într-adevăr de neînlăturat. Voi relata evenimentele care au precedat-o pe cât posibil mai concis şi mai limpede, deşi îmi dau prea bine seama că expunerea unui asemenea subiect, cu cât va fi mai bogată în amănunte, cu atât mai binevoitor va fi întâmpinată de cititori, căci curiozitatea publicului a fost şi este fără margini.

Era într-o vineri, în douăzeci şi şapte august, o dată memorabilă în istoria omenirii — când m-am dus la redacţia ziarului meu şi am cerut o învoire de trei zile domnului McArdle, pe atunci şeful secţiei noastre de ştiri. Bunul şi bătrânul scoţian a dat din cap, şi-a răsfirat moţul de păr asprit de pe frunte, exprimându-și refuzul în următoarele cuvinte:

— Speram, domnule Malone, să te putem întrebuinţa mai cu folos zilele acestea. Mă gândeam la o problemă pe

care numai dumneata ai putea s-o tratezi aşa cum se cuvine.

— Îmi pare rău, am răspuns eu, încercând să-mi ascund dezamăgirea. Fireşte, dacă e nevoie de mine nu mai am nimic de zis. Dar întâlnirea pe care o plănuiam era importantă în ceea ce mă priveşte personal. Dacă aş putea fi scutit...

— Ei, nu văd cum ai putea...

Era supărător — totuşi trebuia să fac cea mai bună mină posibilă. La urma urmei, era vina mea — ar fi trebuit să ştiu de pe atunci că un gazetar nu are dreptul să-şi facă proiecte personale.

— Atunci nici nu mă mai gândesc la planurile mele, am conchis eu, pe atât de vesel pe cât puteam să par la auzul unui refuz atât de răspicat. Ce trebuie să fac?

— Ei, pur şi simplu să iei un interviu acelui diavol de la Rotherfield.

— Vorbiţi cumva despre profesorul Challenger? am exclamat eu.

— Da, chiar despre el. Săptămâna trecută l-a târât pe tânărul Alec Simpson de la „Cornier" o milă pe drumul mare, ținându-l de gulerul hainei şi de turul pantalonilor. Probabil că ai citit despre isprava asta în relatarea poliţiei. Băieţii ar vrea să ia cât mai curând un interviu acestui aligator scăpat din grădina zoologică. Dar mult mai bine ai putea s-o faci dumneata, cred eu... doar sunteţi vechi prieteni.

— Ei, am răspuns eu, răsuflând nespus de uşurat, asta rezolvă totul. Din întâmplare cerusem permisiunea de a lipsi din redacţie tocmai pentru a-l vizita pe profesorul Challenger. Adevărul este că se apropia aniversarea marii aventuri pe care o trăisem împreună cu trei ani înainte şi profesorul invitase toată echipa la el acasă, ca să stăm de vorbă şi să sărbătorim evenimentul.

— Perfect, exclamă McArdle, frecându-și mâinile şi aruncându-mi priviri radioase prin ochelari. Deci vei fi în măsură să scoţi ceva de la el. La oricare altul aş putea spune că totul e *pospai*,[1] dar amicul nostru a făcut odată o ispravă şi cine ştie ce mai poate face din nou!

— Ce să scot de la el? am întrebat. Ce a făcut?

— N-ai citit în „*Times*", azi, scrisoarea lui despre „Ipoteze științifice."?

— Nu.

McArdle se aplecă şi luă o gazetă de pe duşumea.

— Citeşte tare, spuse el, arătând cu degetul o coloană. Voi asculta bucuros din nou, fiindcă deocamdată nu sunt sigur că am o idee clară despre cele ce vrea să spună.

Iată scrisoarea pe care am citit-o redactorului secţiei de ştiri al *Gazette*-ei.

IPOTEZE ŞTIINŢIFICE

*„Stimate domn... Am citit amuzat şi cu oarecare emoţie nu tocmai curtenitoare infatuata scrisoare a lui James Wilson MacPhail care a apărut de curând în coloanele dumneavoastră, cu subiectul „*Estomparea liniilor Frauenhofer în spectrul planetelor şi al stelelor fixe*". El tratează această problema ca şi când ea n-ar avea nici o importanţă. Pentru o inteligenţă mai cuprinzătoare însă ea ar putea să pară de o foarte mare importanţă — atât de mare încât să înrâurească în ultimă instanţă bunăstarea fiecărui bărbat, femeie sau copil de pe această planetă. Nu prea îmi vine să cred că prin folosirea limbajului ştiinţific să pot comunica vreun înţeles al vederilor mele acelor oameni pasivi care-şi adună ideile din coloanele ziarelor. Voi*

[1] *POSPÁI* - Pulbere fină de făină care se formează în timpul măcinatului și care se depune pe pereți și pe toate obiectele din moară; pulbere albă, strat subțire (mai ales de zăpadă) care acoperă un obiect. (fig.) Superficialitate, spoială (dovedite în efectuarea unei munci).(dex).

încerca totuşi să cobor până la orizontul lor şi să explic cele ce se întâmplă, folosind o analogie banală, care va fi în limitele posibilităţilor de înţelegere ale cititorilor dumneavoastră.”

— Dragul meu, omul acesta este o minune... o minune în carne şi oase! spuse McArdle dând din cap gânditor. E în stare să-şi pună pene de porumbel paşnic şi să stârnească zarvă la o întrunire de quakeri. Nu-i de mirare că la Londra a început să-i fugă pământul de sub picioare. Păcat, domnule Malone, fiindcă e o minte mare. Ei bine, hai să vedem ce e cu analogia.

„*Să presupunem, am citit, eu, că mai multe plute împreunate au fost lansate într-un curent lent, cu intenţia de a traversa Atlanticul. Plutele sunt purtate de curent, încet, zi de zi, având aceleaşi condiţii jur împrejurul lor. Dacă plutele ar avea simţuri, ne putem imagina că ele ar socoti aceste condiţii ca fiind permanente şi asigurate, dar noi, cu ştiinţa noastră superioară, ne dăm seama că multe lucruri se pot întâmplă, spre surpriza plutelor. Ele ar putea să întâlnească un vas sau o balenă adormită sau să se încurce în alge marine. În orice caz, voiajul ar sfârşi probabil prin aruncarea lor pe coasta stâncoasă a Labradorului. Cum ar putea însă plutele să ştie toate acestea, de vreme, ce lunecă atât de uşor zi de zi pe ceea ce cred ele că este un ocean nemărginit şi inform?*

Cititorii dumneavoastră vor înţelege poate că în această parabolă Atlanticul reprezintă uriaşul ocean de eter prin care plutim şi că grupul de plute reprezintă micul şi obscurul sistem planetar căruia îi aparţinem. Un soare de mâna a treia, cu trena şi secreţiile lui de neînsemnaţi sateliţi — sistemul nostru pluteşte în aceleaşi condiţii zilnice spre cine ştie ce sfârşit necunoscut, spre cine ştie ce catastrofă care ne va copleşi la extremitatea spaţiului, unde suntem împinşi spre o Niagară eterică sau zvârliți asupra

unui nebulos Labrador. Nu văd aici loc pentru superficialul şi ignorantul optimism al corespondentului dumneavoastră, dl. James Wilson McPhail, ci multe argumente pentru care ar trebui să supraveghem cu atenţie foarte riguroasă, plină de interes, orice semn al vreunei modificări în aceste vecinătăţi cosmice, de care poate depinde în ultimă analiză propria noastră soartă."

— Omul acesta, dragul meu, ar fi trebuit uns mare preot, exclama McArdle. Tună întocmai ca o orgă. Ia să vedem ce îl nelinişteşte?

„*Estomparea şi deplasarea generală a liniilor* Frauenhofer *din spectru, prevesteşte, după părerea mea, o largă transformare cosmică, cu un subtil şi neobişnuit caracter. Strălucirea unei planete este lumina reflectată a soarelui. Lumina unei stele izvorăşte din ea însăşi. Dar de astă dată spectrul, atât al planetelor, cât şi al stelelor, suferă pretutindeni aceeaşi schimbare: S-a petrecut oare ceva în aceste planete şi stele? Pentru mine o asemenea presupunere este de neconceput. Ce schimbare ar putea să se petreacă în toate, în acelaşi timp? Se petrece oare o schimbare în propria noastră atmosferă? E posibil, dar mai mult decât improbabil, întrucât nu vedem nici un semn al ei în jurul nostru, iar analiza chimică n-a izbutit s-o confirme. Care este atunci a treia ipoteză? Că s-a petrecut o schimbare în mediul conducător, în acel eter nespus de fin care se întinde de la o stea la alta, pătrunzând întreg universul. În acest univers noi plutim pe un curent lent. Nu e posibil oare ca acest eter să ne fi împins în zone necunoscute şi cu proprietăţi pe care noi nu ni le-am închipuit niciodată?.... S-a petrecut o schimbare undeva. Dovada e această perturbaţie cosmică a spectrului. Poate fi o schimbare în bine. Poate fi una în rău. Poate fi una neutră. Nu ştim. Observatorii superficiali pot socoti o asemenea problemă neglijabilă, dar cineva care, ca şi mine,*

este stăpânit de inteligenţa mai profundă a adevăratului filozof, îşi va da seama că posibilităţile universului sunt incalculabile şi că cel mai înţelept om este acela care se poate aştepta la orice surpriză. Ca să luăm un exemplu concret — cine s-ar încumeta să afirme că acea epidemie misterioasă despre care se relatează în coloanele dumneavoastră chiar azi dimineaţă, epidemie care ar fi izbucnit printre rasele indigene din Sumatra nu are nici o legătură cu vreun fenomen cosmic, fenomen la care s-ar putea ca acestea să reacţioneze mai repede decât popoarele mai complexe ale Europei? Exprim această ipoteză pentru ceea ce este valoros în ea. A o afirma este, în stadiul în care se află lucrurile tot atât de superfluu ca şi a o nega. Totuşi e un mărginit, un om lipsit de imaginaţie, cel care e prea greu de cap pentru a-şi da scama că o asemenea ipoteză poate figura foarte bine în cadrul posibilităţilor ştiinţifice.

Al Domniei-Voastre, cu stimă,
GEORGE EDWARD CHALLENGER
The Briars, Rotherfield"

— Este o scrisoare frumoasă, încurajatoare, spuse McArdle gânditor, potrivind o ţigară la capătul unui lung tub de sticlă pe care-l folosea drept ţigaret. Ce părere ai despre asta, domnule Malone?

N-aveam decât să-mi mărturisesc totala şi umilitoarea mea ignoranţă asupra subiectului în discuţie. De pildă: ce erau *liniile Frauenhofer*? McArdle tocmai studiase problema cu ajutorul specialistului de la rubrica noastră ştiinţifică. El luă de pe birou două din acele benzi spectrale care au o oarecare asemănare cu panglicile de pălărie ale unui nou, tânăr şi ambiţios club de crichet. El îmi arată liniile negre care alcătuiau nişte bare transversale pe seriile de culori strălucitoare ce mergeau de la roşu, la un capăt, prin

gradări de portocaliu, galben, verde, albastru, indigo şi violet la celălalt capăt.

— Aceste bare negre sunt *liniile Frauenhofer*, spuse el. Culorile acestea alcătuiesc însăşi lumina. Dacă vei descompune cu o prismă orice rază de lumină, va da aceleaşi culori. Ele nu ne spun nimic. Liniile contează, întrucât ele variază în funcţie de sursa de lumină. Săptămâna trecută, aceste linii, în loc să fie limpezi, au apărut estompate şi toţi astronomii discută cauzele. Iată o fotografie a liniilor estompate, pentru ediţia noastră de mâine. Publicul nu s-a sesizat deocamdată de această problemă, dar când va apare scrisoarea lui Challenger în „The Times" cred că îl va trezi.

— Dar veştile care vin din Sumatra?

— E departe de la liniile estompate ale spectrului până la un negru bolnav din Sumatra. Totuşi omul nostru ne-a mai dovedit o dată că ştie ce spune. Acolo a izbucnit o epidemie ciudată, asta-i neîndoielnic, — şi astăzi a sosit o depeşă din Singapore cum că farurile nu s-au mai aprins în strâmtorile Sundei şi ca urmare două vase au eşuat pe coastă. În orice caz nu strică să stai de vorbă şi despre aceasta cu Challenger. Dacă obţii ceva limpede scrie-ne o coloană pentru luni.

Am ieşit din biroul redactorului de ştiri, reflectând asupra misiunii mele, când deodată mi-am auzit numele strigat din camera de aşteptare de la etajul de dedesubt. Era un băiat de la telegraf cu o depeşă care îmi fusese trimisă la redacţie de la locuinţa mea din Streatham. Misiva era chiar de la omul despre care discutasem cu câteva clipe mai înainte şi conţinea următoarele:

„*Malone, 17, Hill Street, Streatham. Adu oxigen. Challenger*."

„Adu oxigen!" Profesorul, pe cât mi-l aminteam, avea un simţ elefantin al umorului, în stare de cele mai stângace,

de cele mai greoaie giumbuşlucuri. Era oare aceasta una din glumele lui care de obicei îl făceau să izbucnească în hohote asurzitoare de râs, de nu i se mai vedeau ochii, rămânând numai gura căscată şi barba care i se clătina, nepăsător la culme faţă de gravitatea tuturor celor din jurul lui? Am întors cuvintele acelea şi pe o parte şi pe alta, dar n-am putut să adulmec în ele nici cea mai vagă glumă. Atunci cu siguranţă ca era o dispoziţie scurtă şi cuprinzătoare, deşi nespus de ciudată. Profesorul era ultimul om din lume a cărui dispoziţie deliberată m-aş fi gândit să n-o ascult. Pesemne că pusese la cale cine ştie ce experienţă chimică; poate că... Ei, nu era treaba mea să fac speculaţii asupra dorinţelor sale. Trebuia să fac rost de oxigen. Mai aveam aproape o oră pentru a putea prinde trenul la gara Victoria. Am luat un taxi şi după indicaţiile din cartea de telefon, m-am îndreptat spre Oxford Street, la Compania care furniza tuburi de oxigen.

În clipa când am coborât pe trotuar, doi tineri au ieşit pe poarta fabricii cu un tub de oxigen, urcându-l, cu oarecare greutate, într-un automobil. Un bărbat în vârstă îi supraveghea, mustrându-i şi îndrumându-i cu o voce scârțiitoare, sardonică. Acesta se întoarse spre mine. Acele trăsături austere şi barba de ţap nu mă înşelau. Era vechiul meu tovarăş de aventuri, profesorul Summerlee.

— Ia te uită! strigă el. Nu-mi spune că ai primit şi dumneata una din telegramele acelea absurde pentru oxigen!

I-am arătat misiva.

— Bine, bine! Şi eu am primit o depeşă asemănătoare şi, precum vezi, deşi cu totul în silă, m-am conformat. Bunul nostru prieten este la fel de imposibil ca totdeauna. Nu cred că nevoia lui de oxigen să fi fost atât de urgentă încât să fie obligat să abandoneze mijloacele obişnuite de procurare,

abuzând de timpul acelora care într-adevăr sunt mai ocupaţi decât el. De ce n-ar fi putut da comanda direct?

Nu-mi rămânea decât să-mi exprim părerea că probabil avea nevoie de oxigen numaidecât.

— Sau a crezut că are nevoie — ceea ce e cu totul altceva. Dar acum e de prisos să mai cumperi un tub şi dumneata de vreme ce am luat eu.

— Totuşi, pentru un motiv sau altul, pare a dori ca şi eu să-i aduc oxigen. Va fi mult mai înţelept să procedez întocmai cum mi-a comunicat.

În consecinţă, în ciuda bombănelilor şi protestelor lui Summerlee, am comandat şi eu un tub care a fost urcat alături de celălalt în automobilul lui, dat fiind că se oferise să mă ducă la gara Victoria.

M-am întors ca să-mi plătesc taxiul, al cărui şofer s-a dovedit foarte cârcotaș şi abuziv în ceea ce privea costul cursei. Când am revenit la profesorul Summerlee, l-am găsit certându-se aprins cu oamenii care căraseră tubul de oxigen. Bărbuţa lui albă de ţap zvâcnea de mânie. Unul dintre flăcăii aceia i-au strigat — îmi amintesc — că e un papagal bătrân, spelb şi prostuţ, ceea ce l-a mâniat într-atât pe şoferul lui, încât acesta a sărit din maşină ca să ia apărarea stăpânului său insultat. Am avut mult de furca până am izbutit să evităm o încăierare în plină stradă.

Poate părea banal că evoc aceste mici întâmplări în care atunci am văzut doar nişte incidente fără însemnătate. Abia acum, când privesc înapoi, îmi dau seama de legătura lor strânsă cu evenimentele pe care le voi relata mai departe.

Şoferul, pe cât se părea, pesemne că era începător sau că-şi ieşise din sărite cu prilejul acelui conflict, fiindcă a condus îngrozitor pe drumul spre gară. Era cât pe ce să ne ciocnim de două ori cu alte vehicule care mergeau şi ele anapoda. Îmi amintesc că am remarcat faţă de Summerlee

că nivelul circulaţiei la Londra era în declin vădit. La un moment dat, pur şi simplu era să dăm peste un pâlc de oameni care priveau o bătaie la un colţ, în Park Mall. Oamenii, aprinşi de tot, au izbucnit în strigăte de mânie văzând cât de stângaci conducea şoferul şi un vlăjgan a sărit pe scara maşinii, învârtind un baston pe deasupra capetelor noastre. I-am făcut vânt de pe scară şi ne-am bucurat când am scăpat de ei şi am ieşit teferi din parc. Aceste mici incidente care se precipitaseră unul după altul mi-au pus nervii la încercare şi după mişcările iritate ale tovarăşului meu de drum mi-am dat seama că şi răbdarea lui se afla la limită.

Ne-am redobândit buna dispoziţie dând cu ochii, pe peronul gării, de silueta înaltă, într-un costum galben de vânătoare, din tweed, a lordului John Roxton. Faţa lui delicată, cu ochii aceia de neuitat, atât de aprigi şi totuşi atât de veseli, s-a îmbujorat de bucurie la vederea noastră. Părul său aspru era înspicat de fire cărunte şi cutele de pe frunte fuseseră uşor adâncite de dalta timpului, dar în pofida acestora el era în totul lordul John, bunul nostru tovarăş de odinioară.

— Hello, *Herr Professor!* Hello, tinere felah! strigă el, întâmpinându-ne.

Şi izbucni în râs, amuzat, văzând în spatele nostru tuburile de oxigen de pe căruciorul hamalului.

— Aşadar şi dumneavoastră aţi adus oxigen! strigă el. Tubul meu este la vagonul de bagaje. La urma urmei ce l-o fi apucat pe dragul nostru bătrân?

— Aţi citit scrisoarea lui în *The Times*? am întrebat eu.

— Ce să însemne asta?

— Fleacuri, prostii! exclamă Summerlee cu asprime.

— Ei bine, scrisoarea e la baza chestiei cu oxigenul sau nu mai înţeleg nimic, am stăruit eu.

— Fleacuri, prostii, exclamă din nou Summerlee cu o violenţă câtuși de puţin necesară.

Am intrat cu toţii într-un compartiment de clasa întâia pentru fumători şi Summerlee şi-a aprins vechea, scurta lui pipă, lucrată de mână, care părea că-i arde vârful lungului, agresivului său nas.

— Prietenul nostru Challenger este o minte ageră, spuse el cu o mare aprindere. Nimeni nu poate nega acest lucru. Acela care-ar face-o ar fi un imbecil. Priviţi-i pălăria.

Înlăuntrul ei se află şaizeci de uncii[1] de creier — ditamai maşina care funcţionează în linişte şi produce lucru de calitate. Arată-mi uzina şi am să-ţi spun cât de mari sunt maşinile. Totuşi este un şarlatan înnăscut — m-ați auzit spunându-i-o în faţă — un şarlatan înnăscut, uzând de tot felul de trucuri teatrale pentru a ieşi în prim plan. Vremurile sunt liniştite, aşa încât prietenul Challenger caută un prilej pentru a face publicul să vorbească despre el. Nu cumva vă închipuiţi ca el crede serios toată absurditatea aceea despre o perturbare cosmică, despre o primejdie care ar ameninţa specia umană! S-a mai auzit vreodată asemenea năstruşnicie?

Summerlee şedea ca un bătrân corb negru care croncăneşte, legănându-se, scuturat de un râs sardonic.

Un val de mânie mă străbătea în timp ce-l ascultam. Era respingător să vorbească astfel despre conducătorul nostru, care ne adusese celebritatea, prilejuindu-ne o asemenea experienţă pe care n-o trăise nimeni nicicând. Tocmai deschisesem gura să-i dau replica, când lord John mi-a luat-o înainte.

— L-ai mai înfruntat odată pe bătrânul Challenger, spuse el sever, şi te-a dat gata, te-a făcut knock-out în zece secunde. Pare-mi-se, profesore Summerlee, că el este mai

[1] *O uncie* – unitate de măsură engleză, echivalând 28,35 gr.(n.r.).

presus de categoria dumitale şi cel mai bun lucru pe care îl ai de făcut este să-ţi vezi de treabă, să-l laşi în pace.

— Şi în afară de asta, am adăugat eu, el s-a purtat prieteneşte cu noi toţi! Orice greşeli ar avea, el este drept ca o riglă şi nu cred că i-ar vorbi vreodată de rău, în spate, pe tovarăşii lui.

— Bine zis, tinere felah, băiatule, exclamă lord John Roxton. Apoi, zâmbind amabil, îl bătu pe umăr pe profesor: Ei, *Herr Professor*, n-o să ne certăm tocmai acum. Am văzut prea multe lucruri împreună. Când ajungem însă la Challenger, abţine-te — ştii doar că acest tânăr felah şi eu avem o mică slăbiciune pentru dragul nostru bătrân.

Summerlee nu părea însă câtuși de puţin dispus la un compromis. Faţa lui se crispase într-o dezaprobare rigidă şi din pipa lui ieşeau rotocoale groase de fum, pline de mânie.

— Cât despre dumneata, lord Roxton, hârâi el, opinia dumitale într-o problemă ştiinţifică are tot atâta valoare în ochii mei ca şi aceea pe care ar avea-o în ochii dumitale părerea mea despre un nou tip de puşcă de vânătoare. Am şi eu o judecată, stimate domn, şi o folosesc în felul meu. Întrucât m-a indus în eroare cândva, este oare acesta un motiv pentru care ar trebui să accept fără spirit critic toate teoriile extravagante pe care omul acesta ar putea să le etaleze? Suntem pe cale să proclamăm un papă al ştiinţei, care să emită edicte infailibile *ex cathedra*, acceptate fără murmur de sărmana gloată. Repet, domnul meu: am şi eu o judecată a mea şi m-aş socoti un snob sau un sclav dacă n-aş folosi-o. Dacă îţi place să crezi în flecăreala asta despre eter şi despre *liniile Frauenhofer*, despre umbrele din spectru, fă-o cât pofteşti, dar nu cere cuiva mai bătrân şi mai înţelept decât dumneata să-i împărtăşească nerozia asta. Nu este oare evident că dacă eterul ar fi viciat în măsura în care susţine el şi dacă ar fi vătămător pentru sănătatea oamenilor, rezultatul acestui fenomen ar fi de pe

acum vădit în ceea ce ne priveşte? Şi izbucni în râs, cu un triumf zgomotos, iscat de propriul său argument. Da, domnul meu, noi ar trebui să fim de pe acum foarte, foarte departe de eul nostru firesc şi în loc să discutăm liniştiţi într-un tren probleme ştiinţifice, ar trebui să acuzăm simptomele palpabile ale toxicului care acţionează înlăuntrul nostru. Unde vedem noi vreun semn al acestei perturbaţii cosmice? Răspunde, domnul meu! Răspunde! Hai! hai! Fără ocol. Te somez să-mi răspunzi!

Simţeam că mă aprind tot mai mult. În atitudinea lui Summerlee era ceva nespus de agresiv, de arogant.

— Cred că dacă aţi şti mai multe lucruri asupra acestui fenomen, aţi fi mai puţin sentenţios în opiniile dumneavoastră, am explicat eu.

Summerlee şi-a luat pipa din gură şi m-a fixat cu o privire de gheaţă.

— Rogu-te, ce vrei să spui, domnul meu, cu această observaţie, ca să zic aşa, impertinentă?

— Vreau să spun că, atunci când am plecat de la redacţie, redactorul de ştiri mi-a spus că sosise o depeşă care confirma epidemia din Sumatra şi că farurile din strâmtoarea Sundei nu se aprinseseră.

— Într-adevăr nebunia omenească n-are limite, strigă Summerlee mânios. E cu putinţă oare să nu-ţi dai seama că eterul, dacă e să acceptăm pentru o clipă absurda ipoteză a lui Challenger, este o substanţă universală, aceeaşi şi aici ca şi la celălalt capăt al lumii? Poţi presupune fie şi numai o clipă că există un eter al Angliei şi unul al Sumatrei? Crezi poate că eterul din Kent este în vreun fel superior aceluia din Surrey, prin care trece acum trenul nostru? Într-adevăr credulitatea şi ignoranţa mediei profanilor nu are margini. E oare de conceput ca eterul din Sumatra să fie atât de răufăcător încât să producă o totală insensibilitate, chiar în timp ce eterul de aici nu are nici un efect cât de cât

apreciabil asupra noastră? Personal pot spune foarte sincer că niciodată nu m-am simţit mai voinic din punct de vedere fizic şi mai echilibrat mintal ca acum.

— Aşa o fi. Nu afirm că sunt un om de ştiinţă, am replicat eu, deşi am auzit undeva că ştiinţa unei generaţii este de obicei socotită eronată de generaţia următoare. Dar nu trebuie să fii savant ca să-ţi dai seama că întrucât, avem, pare-se, puţine cunoştinţe despre eter, acesta poate fi afectat într-o parte sau alta a lumii de cine ştie ce condiţiuni locale, putând avea acolo anumite manifestări care s-ar simţi mult mai târziu la noi.

— Cu „s-ar putea" şi „poate că" argumentezi orice năzdrăvănie, strigă Summerlee aprins. Porcii ar putea să zboare, da, domnul meu, porcii ar putea să zboare... dar n-o fac. N-are nici un sens să discutăm atât. Challenger v-a împuiat capul cu absurdităţile lui şi nici unul, nici altul nu mai sunteţi în stare să raţionaţi. E ca şi când aş prezenta argumente acestor perne de pe banchetele vagonului.

— Trebuie să spun, profesore Summerlee, că manierele domniei-tale nu au făcut progrese, de când am avut plăcerea să te întâlnesc ultima oară, spuse lord John cu severitate.

— Înălţimile voastre nu sunteţi obişnuiţi să auziţi adevărul, ripostă Summerlee cu un zâmbet plin de amărăciune. Eşti oarecum şocat, nu-i aşa, când cineva te face să-ţi dai seama că în ciuda titlului dumitale, nu eşti nici mai mult, nici mai puţin decât un om cu totul ignorant.

— Pe cuvântul meu, domnule, replică lord John, nespus de dur şi rigid, dacă ai fi fost mai tânăr n-ai fi îndrăznit să-mi vorbeşti într-un mod atât de provocator.

Summerlee îşi scoase în afară bărbia, cu bărbuţa lui agitată, ca de ţap.

— Află de la mine, domnul meu, că, tânăr sau bătrân, în viaţa mea nu am avut de ce mă teme să spun ceea ce

cred de cuviinţă unui fanfaron ignorant... da, domnul meu, unui fanfaron ignorant — să fi avut domnia-ta oricâte titluri ar fi putut născoci sclavii şi adopta proştii.

O clipă, ochii lordului John scânteiară, dar îndată, cu o sforţare supraomenească, îşi înfrână mânia şi se lăsă pe spate pe banchetă, cu braţele încrucişate şi cu un zâmbet plin de amărăciune pe buze. Pentru mine toate acestea erau îngrozitoare, deplorabile. Ca un val, amintirea trecutului se revărsă peste mine: strânsa camaraderie, fericitele, primejdioasele zile când am suferit atât împreună, am trudit şi am dobândit izbânzi. Şi când te gândeşti unde ajunsesem: la insulte, la înjurături. Pe neaşteptate am izbucnit în suspine zgomotoase, neînfrânate, pe care nu le puteam ascunde... Tovarăşii mei m-au privit surprinşi. Mi-am acoperit faţa cu mâinile.

— Nu-i nimic, am spus eu. Doar... doar că-i tare păcat.

— Eşti bolnav, tinere felah, asta-i cu dumneata, spuse lord John. De la început mi se părea mie ceva ciudat la dumneata.

— Manierele, domnul meu, nu s-au schimbat în bine, în aceşti trei ani, spuse Summerlee, clătinând din cap. Şi eu mi-am dat seama de ciudatul fel de a fi al dumitale din clipa în care ne-am întâlnit. Nu e nevoie să-ţi iroseşti compasiunea, lord John. Lacrimile acestea sunt pur şi simplu alcoolice. Omul a băut. În treacăt fie zis, lord John, adineauri te-am făcut fanfaron, ceea ce a fost poate cam nedrept. Cuvântul îmi aminteşte însă de o mică înclinaţie vulgară dar amuzantă pe care o aveam cândva. Mă ştii ca un auster om de ştiinţă. Ei bine, poţi crede că aveam cândva o reputaţie binemeritată în mai multe cercuri de imitator de orătănii? Poate am să te ajut să-ţi petreci vremea mai plăcut. Te-ar amuza să mă auzi cântând ca un cocoş?

— Nu, domnule, răspunse lord John, încă adânc jignit, nu m-ar amuza.

— Talentul cu care imitam cloncănitul găinii care tocmai a ouat era de asemenea considerat deasupra mediei, îmi pot permite oare să încerc?

— Nu, domnule, desigur că nu!

Totuşi, în ciuda acestei interdicţii sobre, profesorul Summerlee şi-a lăsat jos pipa şi tot restul călătoriei ne-a întreţinut sau mai curând ne-a plictisit cu o succesiune de sunete scoase de păsări şi de patrupede atât de absurde, încât lacrimile mele se preschimbară curând în hohote de râs care trebuie să fi devenit aproape isterice, stând în faţa austerului profesor şi privindu-l sau mai curând ascultându-l cum imită zgomotos un cocoş sau un căţeluş călcat pe codiţă. La un moment dat lord John mi-a întins un ziar pe marginea căruia scrisese cu creionul: „Sărmanul om! E nebun de legat!” Fără îndoială că purtarea lui era destul de ciudată, totuşi mi-a făcut impresia unei performanţe nespus de inteligente, de amuzante.

În timp ce se petreceau toate acestea, lord John s-a aplecat înainte şi a început să-mi povestească despre un bivol şi un rajah indian, istorie care mi se părea că nu are nici început, nici sfârşit. Profesorul Summerlee tocmai începuse să ciripească, zicea el, ca un canar şi lord John să tindă spre punctul culminant al povestirii sale, când trenul s-a apropiat de gara Jarvis Brook, unde mi se spusese că trebuie să coborâm pentru Rotherfield.

Challenger ne aştepta pe peron. Înfăţişarea lui era radioasă. Toţi curcanii din lume n-ar fi putut rivaliza cu pasul domol, plin de demnitate, cu care defila pe peronul gării sale, cu zâmbetul binevoitor, de încurajare condescendentă, cu care îi privea pe cei din jurul lui. Dacă se schimbase ceva la el din zilele de odinioară erau trăsăturile sale caracteristice, care se accentuaseră. Capul

uriaş şi larga boltire a frunţii cu şuviţele marmoreene de păr negru păreau şi mai pronunţate ca odinioară. Barba neagră i se revărsa pe piept într-o cascadă şi mai impresionantă, iar ochii cenuşii, limpezi, cu pleoapele lor insolente sardonice erau şi mai autoritari ca altădată. Mi-a acordat strângerea de mână amuzată şi zâmbetul încurajator cu care directorul îl răsplăteşte pe micuţul elev şi, după ce i-a salutat pe ceilalţi şi i-a ajutat să-şi adune sacoşele de călătorie şi tuburile de oxigen, ne-a rânduit pe toţi într-un mare automobil condus de acelaşi netulburat Austin, taciturnul pe care-l văzusem în chip de majordom cu prilejul celei dintâi vizite a mea, plină de peripeţii, la profesor. Drumul ne-a dus pe serpentinele unei coline, de-a lungul unor privelişti încântătoare. Şedeam în faţă cu şoferul, iar în spate, cei trei tovarăşi ai mei păreau că vorbesc cu toţii în acelaşi timp. Lord John se lupta încă, atât cât puteam auzi, cu povestea lui despre bivol, în timp ce răsunau din nou, ca odinioară, murmurul adânc al lui Challenger şi stăruitoarele accente ale lui Summerlee, pe măsură ce minţile lor se ciocneau în înalte dispute şi aprige dezbateri ştiinţifice. Deodată, fără a-şi lua ochii de la volan, Austin îşi aplecă faţa lui de mahon spre mine:

— M-a concediat, îmi comunică el. Mi-a dat preaviz.

— Ce spui?

Totul părea ciudat în ziua aceea. Toţi spuneau lucruri stranii, neaşteptate. Era ca un vis.

— E a patruzeci şi şaptea oară, urmă Austin gânditor.

— Când pleci? l-am întrebat în lipsă de ceva mai bun.

— Nu plec, răspunse Austin.

Conversaţia păru că se poticneşte, dar el continuă numaidecât:

— Dacă aş pleca cine ar mai vedea de dumnealui? Şi Austin dădu din cap spre stăpânul lui. Pe cine ar mai găsi să-l slujească?

— Ei, s-ar găsi careva, am spus eu întretăiat.

— Nimeni. Nimeni n-ar sta aici nici o săptămână. Dacă aş pleca eu, casa s-ar duce de râpă, ca un ceas cu măruntaiele risipite. V-o spun fiindcă sunteţi prietenul dumnealui şi trebuie să ştiţi. Dacă m-aş lua după dumnealui... dar uite că nu mă lasă inima. Dumnealui şi doamna ar rămâne ca doi prunci părăsiţi într-o legăturică. Eu sunt totul pentru dumnealor. Şi uite că acum vrea să mă dea afară.

— De ce n-ar sta nimeni? am întrebat eu.

— Hm, n-ar răbda, cum fac eu. Dumnealui e un om foarte deştept... atât de deştept încât uneori o ia razna de-a binelea. Ei bine, să vedeţi ce-a făcut azi-dimineaţă.

— Ce-a făcut?

Austin se apleacă spre mine.

— A muşcat-o pe menajeră, şopti el.

— A muşcat-o?

— Da, domnule. A muşcat-o de picior. Am văzut-o cu ochii mei ieşind în goană pe uşa salonului.

— Doamne sfinte!

— Asta-i, domnule. Aşa o să şi ziceţi, domnule, dacă o să vedeţi ce isprăvi face. Dumnealui n-are prieteni printre vecini. Unii dintre aceştia gândesc că atunci când se afla printre dihăniile acelea despre care aţi scris dumneavoastră, se simţea ca la dumnealui acasă şi că n-a fost niciodată într-o tovărăşie mai potrivită. Aşa spun ei. Dar eu l-am slujit zece ani şi mi-e drag, şi apoi e un om mare şi e o cinste să-l serveşti. Credeţi-mă. Dar uneori vrea sa facă pe răul. Ia priviţi, domnule. Aşa-i că numai ospitalitate nu-i? Citiţi ca să vă faceţi o idee.

Maşina urca încet de tot panta râpoasă, şerpuitoare. La o cotitură se ivi o placardă deasupra unui gard viu, bine tuns. Precum spusese Austin nu părea greu de citit, pentru că erau puţine cuvinte şi atrăgeau privirile:

ÎNŞTIINŢARE
Vizitatorii, ziariştii şi
cerşetorii sunt nepoftiţi
G. E. CHALLENGER

— Nu, asta n-o poţi numi omenie, spuse Austin, clătinând din cap, cu ochii la deplorabila placardă. Nu ar arăta prea bine pe o felicitare de Crăciun. Vă rog să mă iertaţi, domnule, n-am vorbit atât de mult de mai bine de un an, dar astăzi a răbufnit tot ceea ce simt. Dumnealui poate să mă concedieze, până n-o mai putea, dar eu n-am să plec şi cu asta basta. Eu sunt sluga lui, el stăpânul meu şi aşa va fi, se pare, până la sfârşitul sfârşitului.

Am trecut printre stâlpii albi ai porţii pe aleea şerpuitoare, mărginită cu tufe de rododendron. Dincolo de ele se înălţa o casă de cărămidă, cu lemnărie aparentă, albă, frumos lucrată, drăguţă, confortabilă. Doamna Challenger, o făptură mignonă, gingaşă, zâmbitoare, ieşise în prag pentru a ne ura bun venit.

— Ei, draga mea, strigă Challenger, sărind din maşină, iată-i pe musafirii noştri. E o noutate pentru noi să primim musafiri, nu-i aşa? Noi nu ne dăm în vânt după vecini, nu-i aşa? Dacă aceştia ar putea să pună şoricioaică în căruţa brutarului nostru, cred că ar face-o.

— E îngrozitor... îngrozitor! strigă soţia lui, printre hohote de râs şi lacrimi. George se ceartă mereu cu toată lumea. Nu avem nici un prieten în împrejurimi.

— Aceasta îmi dă posibilitatea să-mi concentrez atenţia asupra incomparabilei mele soţii, spuse Challenger, petrecându-și pe după mijlocul ei braţul lui scurt şi gros — închipuiţi-vă o gorilă şi o gazelă şi veţi avea imaginea

acestei perechi. Hai, hai aceşti domni sunt obosiţi după călătorie. Masa trebuie să fie gata. S-a întors Sarah?

Doamna Challenger dădu din cap cu tristeţe, dar profesorul izbucni în hohote de râs şi-şi netezi barba în felul lui autoritar.

— Austin, strigă el, după ce termini cu maşina fii bun şi ajută pe doamna să pună masa. Şi acum, domnilor, poftiţi în biroul meu, căci am de discutat cu dumneavoastră câteva probleme foarte urgente, pe care ard de nerăbdare să vi le spun.

2. Fluxul morţii

În timp ce străbăteam holul, a sunat telefonul şi am fost auditorii involuntari ai sfârşitului unui dialog al profesorului Challenger. Zic „noi", dar pe o rază de o sută de iarzi oricine putea să audă a auzit tunetul acelei voci monstruoase, care vuia prin toată casa. Răspunsurile lui mi-au rămas întipărite în minte.

— Da, da, desigur, fireşte. Eu sunt... Da, desigur, profesorul Challenger, vestitul profesor, cine altul... Desigur, fiece cuvânt, altminteri nu l-aş fi scris... N-ar fi de mirare. Acolo sunt toate indicaţiile... Într-o zi sau două cel mult... Nu, nu pot să fac nimic... ce pot face?... Foarte neplăcut, fără îndoială, dar îmi închipui mai degrabă că va afecta oameni mai importanţi decât dumneata. N-are nici un rost să ne tânguim... Nu, nu cred că e posibil. Trebuie să fii tare. Şi acum destul, domnul meu. Prostii! Am ceva mai bun de făcut decât să ascult asemenea pălăvrăgeli.

El trânti violent receptorul şi ne conduse în susul scărilor, într-o încăpere spaţioasă, elegantă — biroul lui de studii. Pe marea masă de mahon se aflau şapte sau opt telegrame nedesfăcute.

— Într-adevăr, spuse el, în timp ce le aduna, încep să mă gândesc că aş cruţa banii corespondenţilor mei, dacă aş adopta o adresă telegrafică. Poate că „*Noe Rotherfield*" ar fi cea mai potrivită.

Ca de obicei, când făcea o glumă în doi peri, el se aplecă deasupra mesei şi izbucni în hohote tunătoare de râs, în timp ce mâinile îi tremurau într-atât încât abia putea desface telegramele.

— Noe! Noe! gâfâia el stacojiu la faţă, în timp ce lord John şi eu zâmbeam cu simpatie, iar Summerlee, cu o repulsie sardonică, clătina din cap ca o capră dispeptică. În cele din urmă Challenger, încă tunând, desfăcu

telegramele. Noi şedeam tustrei în arcada ferestrei, admirând măreaţa privelişte.

Aveai într-adevăr ce admira. Drumul, în serpentine dulci, ne adusese la o altitudine destul de însemnată — şapte sute de picioare, precum am constatat după aceea. Casa lui Challenger era chiar pe marginea colinei şi dinspre faţada ei de la miazăzi, unde se afla fereastra biroului, privirile străbăteau vasta întindere căreia liniile uşoare de la South Down îi alcătuiau un orizont unduios. Într-o vâlcea, care despărţea două coline, o trâmbă de fum marca poziţia târgușorului Lewes. La picioarele noastre se întindea o câmpie vălurată de buruieni şi întinderile prelungi, de un verde viu, ale terenului de golf de la Crowborough, punctat de jucători. Ceva mai spre sud, printr-o rarişte,între două păduri, se vedea o porţiune a liniei ferate principale Londra-Brighton. În prim plan, chiar sub noi, era o curticică unde se afla automobilul care ne adusese de la gară.

O exclamație a lui Challenger ne-a făcut să ne întoarcem. El îşi citise depeşele şi le aşezase într-un mic teanc ordonat pe birou. Faţa lui mare, zbârcită, aprigă, sau atât din ea cât putea să se vadă deasupra bărbii zbârlite, era tot stacojie şi el părea să se afle sub influenţa unei tulburări adânci.

— Ei bine, domnilor, începu el stentoric[1], ca şi când s-ar fi adresat unei adunări publice, aceasta este într-adevăr o interesantă reuniune şi ea are loc în împrejurări neobişnuite, aş putea spune, fără precedent. V-aş întreba dacă aţi observat ceva în timpul călătoriei domniilor-voastre de la oraş încoace.

— Singurul lucru pe care l-am observat, răspunse Summerlee cu un zâmbet acru, e că tânărul nostru prieten, aici de faţă, n-a făcut în ultima vreme progrese în ceea ce

[1] **STÉNTOR,** *stentori,* s. m. (în sintagma) *Voce* (sau *glas) de stentor* = (cu aluzie la un personaj din Iliada) voce bărbătească puternică. – Din fr. **stentor.**

priveşte manierele. Îmi pare rău, dar trebuie să declar că purtarea lui în tren a lăsat mult de dorit şi aş fi lipsit de sinceritate dacă n-aş spune că el mi-a făcut cea mai neplăcută impresie.

— Bine, bine, toţi suntem uneori cam prozaici, spuse lord John. Tânărul felah n-a fost într-adevăr rău intenţionat. La urma urmelor el este un internaţional, aşa încât, dacă îi trebuie o jumătate de oră ca să descrie un meci de fotbal, el are mai mult drept decât mulţi alţii să facă aşa ceva.

— O jumătate de oră ca să descrii un meci! am exclamat eu indignat, dar dumneata ai îndrugat o poveste nesfârşită despre un bivol. Profesorul Summerlee este martor.

— Greu pot să-mi dau seama care dintre domniile-voastre a fost cu adevărat cel mai plictisitor, spuse Summerlee. Îţi declar, Challenger, că nu mai vreau să aud cât voi trăi despre fotbal sau despre bivoli.

— Astăzi n-am scos o vorbă despre fotbal, am protestat eu.

Lord John a fluierat ascuţit, şi Summerlee a dat din cap încruntat.

— Atât de dimineaţă, spuse el. E într-adevăr trist... în timp ce eu eram cufundat într-o tăcere melancolică, dar reflexivă...

— În tăcere! exclamă lord John. Ehe, ai făcut tot drumul un tur de forţă, ca imitator de music-hall sau mai curând ca un fonograf stricat.

Summerlee s-a crispat, cu un aer de protest plin de amărăciune.

— Îţi place să faci glume, lord John, spuse al oţetit.

— Ei, la naiba, asta-i nebunie curată, strigă lord John. Fiecare dintre noi pare să ştie ce-au făcut ceilalţi, dar nici unul nu-şi dă seama ce a făcut el însuşi. Hai să reconstituim totul, de la început. Ne-am urcat într-un compartiment de

clasa întâi pentru fumători, e clar, nu? Apoi am început să ne ciorovăim în legătură cu scrisoarea publicată de prietenul Challenger în *The Times*.

— Ah, v-aţi ciorovăit, v-aţi ciorovăit, tună amfitrionul nostru, în timp ce pleoapele începuseră să i se lase în jos.

— Dumneata, Summerlee, ai susţinut că afirmaţia dumisale nu putea avea nici o bază reală posibilă.

— Vai de mine! exclamă Challenger, boltindu-şi pieptul şi netezindu-şi barba. Nici o bază reală posibilă! Pare-mi-se că am mai auzit asemenea vorbe cândva. Aş putea să întreb cu ce argumente a purces marele, ilustrul profesor Summerlee să dărâme pe umilul ins care s-a aventurat să exprime o opinie asupra unei probleme în materie de probabilităţi ştiinţifice. Poate că înainte de a extermina această nefericită nulitate, el va binevoi să ne prezinte niscaiva argumentaţii asupra opiniilor contrare pe care şi le-a format.

Challenger se înclinase, ridicase din umeri şi, dând mâinile în lături, vorbise cu sarcasmul său deliberat, greoi.

— Argumentele sunt destul de simple, răspunse îndărătnicul Summerlee. Am afirmat următoarele: dacă eterul care învăluie pământul ar fi undeva atât de toxic încât să provoace simptome primejdioase, era greu de presupus că noi, cei trei din vagon, să nu fim afectaţi câtuși de puţin.

Raţionamentul acesta îl făcu pe Challenger să izbucnească pur şi simplu în hohote de râs. El râse până ce toate lucrurile din încăpere păreau să vibreze, să zumzăie.

— Onorabilul nostru Summerlee nu este pentru întâia oară oarecum străin de realitate, spuse el, în cele din urmă, ştergându-şi fruntea înfierbântată. Deocamdată, domnii mei, nu pot să-mi expun punctul de vedere mai bine decât relatându-vă în amănunt ce mi s-a întâmplat mie însumi azi dimineaţă. Domniile-voastre veţi trece cu vederea mult mai

uşor orice deviere posibilă în ceea ce vă priveşte când vă veţi da seama că eu însumi am avut momente când echilibrul meu a fost tulburat. Am avut de câţiva ani în casă o menajeră, o oarecare Sarah, cu al cărei al doilea nume n-am încercat niciodată să-mi împovărez memoria. E o femeie cu un fizic aspru, respingător, cu o comportare gravă, afectată, mai mult decât imposibilă ca fire şi, după câte ştiu, fără a fi dat niciodată semne ale vreunei emoţii oarecare. În timp ce-mi luam singur micul dejun — doamna Challenger obişnuieşte să rămână toată dimineaţa în camera sa — deodată mi-a trecut prin cap că ar fi distractiv şi totodată instructiv să văd dacă aş putea determina limita imperturbabilităţii acestei femei. M-am gândit la o experienţă simplă, concludentă. Am răsturnat o mică vază de flori care se afla în mijlocul mesei, am sunat şi m-am strecurat sub masă. Ea a intrat şi, văzând că nu e nimeni în cameră, şi-a închipuit că mă retrăsesem în birou. Aşa cum mă aşteptam s-a apropiat şi s-a aplecat peste masă, ca să pună vaza la locul ei. Înaintea ochilor mi-a apărut un ciorap de bumbac şi o botină cu elastic într-o parte. Scoțând capul de sub masă mi-am înfipt dinţii în pulpa piciorului ei. Experienţa a reuşit mai presus de aşteptări. Ea a rămas încremenită câteva clipe holbându-se la capul meu. Apoi, scoțând un ţipăt, a sărit înapoi, şi a ieşit în goană din încăpere. Am alergat după ea cu gândul să-i dau o explicaţie, dar ea fugea de-a lungul aleii şi câteva clipe după aceea am putut s-o zăresc prin binoclu îndepărtându-se foarte repede spre sud-vest. Vă relatez această întâmplare pentru ceea ce e important în ea. O picur în minţile domniilor-voastre şi aştept să germineze. E limpede. Sugerează ceva minţilor domniilor-voastre? Ce zici despre asta, lord John?

Acesta dădu din cap cu gravitate.

— O să ai curând neplăceri serioase, dacă nu te iei zdravăn în mână, spuse el.

— Poate că ai vreo observaţie de făcut, Summerlee?

— Trebuie să încetezi orice muncă deîndată, Challenger, şi să pleci pentru trei luni într-o staţiune climaterică germană, spuse el.

— Profund, profund, exclamă Challenger. Ei, acum, tânărul meu prieten, e oare posibil ca înţelepciunea dumitale să exceleze acolo unde cei mai vârstnici au eşuat cu atâta brio?

Şi aşa s-a întâmplat. O spun cu toată modestia, dar aşa s-a întâmplat. Fireşte, totul pare mai mult decât evident pentru dumneavoastră, care ştiţi ce s-a petrecut, dar atunci când totul era nou, proaspăt, nu părea atât de limpede. Totuşi am avut o inspiraţie subită, cu toată forţa unei convingeri categorice.

— Toxic! am strigat.

Chiar în clipa când am rostit acest cuvânt mintea mea a fulgerat înapoi spre toate cele trăite în dimineaţa aceea perindându-mi-se prin faţa ochilor, de la lord John cu bivolul său, la propriile mele lacrimi isterice, de la comportarea ofensatoare a profesorului Summerlee la ciudatele întâmplări din Londra, la incidentul din parc, la felul în care conducea şoferul, la cearta de la depozitul de mărfuri. Totul se potrivise pe neaşteptate.

— Desigur, am strigat din nou, e vorba de un toxic. Toţi suntem intoxicaţi.

— Exact, confirmă Challenger, frecându-și mâinile, toţi suntem intoxicaţi. Planeta noastră a intrat într-o centură de eter toxic şi acum pătrunde în ea cu o viteză de câteva milioane de mile pe minut. Tânărul nostru prieten a exprimat cauza tuturor tulburărilor şi încurcăturilor noastre printr-un singur cuvânt: „*toxic*".

Ne-am privit unul pe altul în tăcere, uimiţi. Orice comentariu părea de prisos faţă de acea situaţie.

— Există o cenzură mintală care controlează, înfrânează asemenea simptome, spuse Challenger. Nu mă aştept să o găsesc dezvoltată în fiecare dintre domniile-voastre până la acelaşi punct pe care l-a atins în mine, întrucât presupun că forţa proceselor noastre mintale, ale fiecăruia, e oarecum deosebit proporţionată de la unul la altul. Dar fără îndoială, ea este apreciabilă chiar şi la tânărul nostru prieten aci de faţă. După mica explozie de exuberanţă care a înspăimântat-o atât pe menajera mea, m-am aşezat reflectând asupra celor întâmplate. Am notat pentru mine însumi că până atunci nu mă simţisem niciodată îndemnat să muşc pe careva dintre ai casei. Pornirea aceea fusese deci anormală. Mi-am dat seama într-o clipă de ceea ce se întâmplă. Mi-am luat pulsul — aveam zece bătăi mai mult ca de obicei... Reflexele erau mai vii. Am făcut apel la eul meu suprem, cel mai sănătos, adevăratul G.E.C, senin si de nepătruns înapoia oricărei simple perturbaţii moleculare. L-am chemat, zic, ca să vegheze asupra prostiilor şi renghiurilor psihice pe care mi le-ar putea juca toxicul. Am constatat că într-adevăr eram stăpân pe mine. Puteam să-mi scrutez şi să-mi controlez psihicul tulburat. Era o remarcabilă dovadă a victoriei spiritului asupra materiei, căci era o victorie asupra acelei forme particulare a materiei, cea mai strâns legată de spirit. Aş putea aproape să spun că psihicul meu era în suferinţă şi că îl controla personalitatea. Astfel, când soţia mea cobora scările, simţeam o pornire să mă ascund după uşă şi să o sperii printr-un strigăt sălbatic. Atunci însă când a intrat am fost în stare să-mi stăpânesc pornirea şi s-o întâmpin demn, echilibrat. O pornire irezistibilă de a măcăi ca o raţă a fost înfrânată şi dominată în acelaşi fel. Mai târziu, când am coborât ca să chem maşina şi l-am găsit pe

Austin aplecat asupra ei, absorbit de o reparaţie, mi-am stăpânit palma după ce o ridicasem şi n-am îngăduit să-l fac să simtă ceea ce l-ar fi îndemnat poate s-o ia pe urmele menajerei. Dimpotrivă, l-am atins pe umăr, poruncindu-i să tragă maşina la scară din timp pentru a întâmpina trenul cu care aţi sosit. În clipa aceasta sunt nespus de tentat să-l iau pe profesorul Summerlee de bătrâna lui barbă neroadă şi să-i scutur zdravăn capul înainte şi înapoi. Totuşi, precum vedeţi, mă stăpânesc perfect. Permiteţi-mi să vă recomand acest exemplu şi domniilor-voastre.

— Voi fi atent în ceea ce priveşte bivolul acela, spuse lord John.

— Şi eu în ceea ce priveşte meciul de fotbal.

— S-ar putea să ai dreptate, Challenger, spuse Summerlee cu o voce cumpănită. Sunt gata să admit că înclinaţiile mele spirituale sunt mai curând critice decât constructive şi că nu sunt un adept, imediat al oricărei noi teorii, îndeosebi când se întâmplă să fie atât de neobişnuită, de fantastică precum e aceasta. Totuşi, când îmi amintesc de cele petrecute azi-dimineaţă şi reflectez asupra purtării absurde a tovarăşilor mei, găsesc verosimilă ipoteza că ne-a tulburat un toxic oarecare, dat fiind cauza simptomelor manifestate de ei.

Challenger îşi bătu colegul pe umăr, amuzat.

— Progresăm, constată el. Hotărât că progresăm!

— Şi rogu-te, domnul meu, întrebă Summerlee cu modestie, care este opinia dumitale asupra situaţiei de faţă?

— Cu permisiunea domniei-tale, voi spune câteva cuvinte asupra acestui subiect. Challenger se aşeză pe masă şi începu să-şi legene picioarele scurte. Asistăm la un fenomen înfiorător. Acesta este, după părerea mea, sfârşitul lumii.

Sfârşitul lumii! Ochii noştri se îndreptară, prin marea fereastră arcuită, spre frumuseţea însorită, în plină vară, a împrejurimilor, spre tăpşanele prelungi, casele de ţară arătoase, fermele încântătoare, jucătorii de pe terenurile de golf. Sfârşitul lumii! Aceste cuvinte se auzeau adesea, dar gândul că ele ar putea să aibă o semnificaţie concretă, că aceasta nu se va întâmpla cine ştie când, într-un viitor îndepărtat, ci azi, acum, acest gând era groaznic, cutremurător. Toţi stăteam solemni, așteptându-l în tăcere pe Challenger să continue. Copleşitoarea lui prezenţă, înfăţişarea sa imprima atâta forţă solemnităţii cuvintelor sale, încât pentru o clipă toate asperităţile, toate absurdităţile omului se estompau şi el se înălţa înaintea noastră ca o imagine maiestuoasă, mai presus decât obişnuita umanitate. Mă gândeam la hohotele lui de râs, reconfortante care izbucniseră de două ori de când se afla acolo. Fără îndoială, îmi ziceam, există o limită în alienarea mintală. La urma urmei, crizele nu pot fi prea îndelungate, prea copleşitoare.

Gândiți-vă la un ciorchine de struguri, urmă Challenger, acoperiţi de bacili nespus de mici dar pătrunzători. Grădinarul îi trece printr-un mediu dezinfectant. Poate el vrea ca strugurii lui să fie mai curaţi. Poate că are nevoie de spaţiu ca să cultive alţi bacili proaspeţi, mai puţin vătămători decât ceilalţi. El îi cufundă în toxic, şi s-a isprăvit cu ei. Grădinarul nostru este, după părerea mea, pe punctul de a cufunda la fel sistemul solar şi atunci bacilul uman, micul vibrion care se zvârcolește şi colcăie pe scoarţa Pământului va fi într-o clipă sterilizat, exterminat.

Din nou se aşternu tăcerea. Ea fu însă întreruptă de țârâitul subţirel al telefonului.

— E unul dintre bacilii noştri care strigă după ajutor, spuse gazda, cu un rânjet necruţător. Încep să-şi dea seama că prelungirea existenţei lor nu este necesară universului.

Challenger ieşi din încăpere pentru câteva clipe. Îmi amintesc că nici unul dintre noi n-am scos o vorbă în lipsa lui. Orice cuvinte sau comentarii păreau de prisos.

— Agentul sanitar pentru Brighton, spuse Challenger, intrând pe uşă. Dintr-o cauză sau alta simptomele evoluează mai rapid la nivelul mării. Cele şapte sute de picioare ale altitudinii noastre ne oferă un avantaj. Se pare că acum sunt recunoscut drept autoritate supremă în această materie. Totul provine, fără îndoială, de la scrisoarea mea din *The Times*. Când am sosit de la gară, am vorbit cu primarul unui oraş de provincie. Ar fi trebuit să mă auziţi la telefon. Părea să pună un mare preţ pe viaţa lui. L-am ajutat să-şi reajusteze opiniile.

Summerlee se ridicase şi acum stătea lângă fereastră. Mâinile lui subţiri, osoase, tremurau de emoţie.

— Challenger, spuse el grav, lucrul acesta e prea serios pentru a mai discuta zadarnic. Să nu-ţi închipui că vreau să te sâcâi prin vreo întrebare sau alta. Te întreb numai dacă nu este vreo eroare în datele sau în modul dumitale de a raţiona. Soarele e tot atât de strălucitor pe cerul albastru. Iată pajiştile, florile şi păsările. Iată oamenii aceia care se distrează pe terenurile de golf şi dincolo ţăranii care seceră grâul. Dumneata ne spui că e posibil ca şi ei şi noi să fim chiar în clipa aceasta în preajma nimicirii... că această zi însorită poate fi ziua aceea fatală de care rasa umană se teme de atâta vreme... Pe cât ştiu, dumneata îţi fundamentezi acest raţionament îngrozitor pe ce? Pe nişte dungi anormale, într-un spectru.... pe nişte veşti sosite din Sumatra... pe nişte ciudate porniri personale pe care le-am descoperit unul la altul. Acest ultim simptom nu este atât de accentuat, încât dumneata şi noi,

printr-un efort deliberat, să nu-l putem controla. Nu-i nevoie să umbli cu menajamente în ceea ce ne priveşte, Challenger. Noi toţi am înfruntat moartea împreună odinioară. Vorbeşte deschis, spune-ne exact care e situaţia şi ce ne aşteaptă după părerea dumitale.

Frumoase, bărbăteşti cuvinte, izvorâte din spiritul acela dârz, puternic, care se ascundea înapoia tuturor pornirilor acidulate, înapoia asperităţilor bătrânului zoologist. Lord John se ridică şi-i strânse mâna.

— Mă raliez întru totul la cele spuse, declară el. Acum, Challenger, e rândul dumitale să ne arăţi care e situaţia. Nu suntem nişte oameni slabi de înger — o ştii prea bine — dar când e vorba să faci o vizită de week-end şi descoperi că alergi val-vârtej spre ziua Judecăţii de Apoi, asta necesită parcă o explicaţie. Ce primejdii ne ameninţă, în ce măsură şi ce ar trebui să facem ca să le înfruntăm?

Stătea înalt şi voinic în lumina soarelui, la fereastră, cu mâna arsă de soare pe umărul lui Summerlee. Eu mă lăsasem pe spate într-un fotoliu cu ţigareta stinsă între buze, în acea stare de semi perplexitate în care impresiile devin deosebit de limpezi. Poate să fi fost o nouă fază a intoxicaţiei, dar toate pornirile delirante trecuseră, fiind înlocuite de o stare de lâncezeală şi în acelaşi timp de luciditate. Eram un spectator. Mi se părea că n-aveam nimic de-a face cu cele ce se întâmplau. De faţă se aflau trei oameni puternici într-o criză gravă şi era fascinant să-i observi, înainte de a răspunde, Challenger îşi coborî sprâncenele stufoase. Era vădit că îşi cântărea vorbele cu multă grijă.

— Care erau ultimele ştiri când aţi plecat din Londra? întrebă el.

— În jurul orei zece mă aflam la redacţie, am răspuns eu. Tocmai sosise o telegramă Reuter de la Singapore,

vestind că răul pare să fie general în Sumatra şi că farurile nu s-au aprins.

— De atunci evenimentele s-au precipitat oarecum, spuse Challenger, luând teancul de telegrame de pe masă. Sunt în strânsă legătură atât cu autorităţile, cât şi cu presa, aşa încât ştirile converg la mine din toate părţile. Adevărul e că toţi, toată lumea, cere foarte stăruitor să vin la Londra, dar nu văd în ce scop. Din datele obţinute până în prezent, efectul toxic începe cu o excitație psihică. Se zice că azi-dimineaţă au fost la Paris tulburări foarte grave şi că minerii din Welsh se agită. În măsura în care putem lua de bune mărturiile pe care le avem la îndemână, această excitaţie, foarte variabilă după rase şi indivizi, e urmată de o oarecare exaltare şi luciditate cerebrală — mi se pare că desluşesc unele semne ale ei şi la tânărul nostru prieten, aici de faţă — care după un interval apreciabil evoluează spre comă, ducând rapid la moarte. Cred, atât, cât mă ajută cunoştinţele mele în materie de toxicologie, că există anumite toxice cu efect asupra nervilor...

— Datura, sugeră Summerlee.

— Excelent! strigă Challenger. Pentru precizia ştiinţifică, e util să identificăm agentul toxic. Hai să-i zicem *daturon*. Dumitale, scumpul meu Summerlee, îţi aparţine onoarea — postumă, vai! dar nu mai puţin unica — de a fi dat un nume agentului distrugător al lumii, dezinfectantului marelui Grădinar. Aşadar simptomele *daturonului* pot fi identificate astfel cum le-am indicat. Că el va învălui tot Pământul şi că nici o viaţă nu e cu putință să scape mi se pare o certitudine, de vreme ce eterul este un mediu universal. Până în prezent a fost capricios în punctele pe care le-a atacat, dar deosebirea este doar o problemă de câteva ore, el fiind ca un flux care înaintează, acoperind o limbă de nisip, după alta, scurgându-se încoace şi încolo în şuvoaie neregulate până ce în sfârşit îneacă totul. În

legătură cu acţiunea şi distribuirea daturonului sunt legi active şi ar fi fost de un mare, de un profund interes să fie studiate, dacă timpul aflat la dispoziţia noastră ne-ar fi îngăduit acest lucru. În măsura în care le pot urmări — şi el privi spre telegrame — rasele cele mai puţin dezvoltate au reacţionat cele dintâi la influenţa lor. Au sosit ştiri tragice din Africa, iar indigenii din Australia par să fi fost de pe acum exterminaţi. Rasele nordice au şi dovedit o putere de rezistenţă mai mare decât cele sudice. Telegrama aceasta, precum vedeţi, e expediată din Marsilia azi-dimineaţă la orele nouă patruzeci şi cinci. V-o redau textual:

„*Toată noaptea tulburări în Provence stop răzmeriţă a podgorenilor la Nimes stop boală subită urmată de comă a lovit populaţia în dimineaţa aceasta stop ciumă virulentă stop numeroşi morţi în stradă stop activitatea paralizată stop haos general*."

O oră mai târziu, a sosit altă telegramă tot de acolo:

„*Ne ameninţă exterminarea totală stop catedralele şi bisericile arhipline stop morţii depăşesc numărul celor încă în viaţă este îngrozitor de neînchipuit stop moartea pare să fie fără chinuri dar rapidă inevitabilă stop*".

A sosit o telegramă asemănătoare şi de la Paris, unde evoluţia nu este încă atât de gravă. India şi Persia par să fie nimicite. Populaţia slavă din Austria e la pământ, pe când cea teutonă nu prea a fost afectată. În general, locuitorii de la şes şi de pe litoral par, în măsura informaţiilor mele limitate, să fi simţit efectele mai repede decât aceia din interiorul ţărilor sau de pe înălţimi. Chiar şi o altitudine redusă determină o varietate considerabilă şi poate, în caz că va rămâne un supravieţuitor al rasei umane, acesta va fi găsit pe creştetul vreunui Ararat. Chiar şi mica noastră colină se poate dovedi deocamdată o insulă vremelnică în mijlocul unei mări de dezastre. Totuşi, în ritmul cu care înaintează flagelul, în câteva ore ne va copleşi pe toţi.

Lord John Roxton îşi şterse fruntea.

— Ce mă frapează, spuse el, este că dumneata stai aici, râzând, cu vraful acela de telegrame în mână. Am văzut moartea adesea, ca mulţi alţii — dar moartea universală — asta-i îngrozitor!

— Cât priveşte râsul, răspunse Challenger, trebuie să-ţi dai seama că, întocmai ca şi domniile-voastre, nici eu n-am fost scutit de efectele excitante ale toxicului eteric. Iar cât priveşte groaza pe care moartea universală pare să ţi-o insufle domniei-tale, trebuie să-ţi spun că aceasta e oarecum exagerată. Dacă ai fi trimis pe mare, singur, într-o barcă deschisă, spre cine ştie ce ţel necunoscut, inima dumitale ar putea foarte bine să ţi se oprească în piept. Te-ar speria singurătatea, nesiguranţa. Dar dacă voiajul ar fi făcut, cu o corabie măricică, pe care s-ar afla toate rudele şi prietenii dumitale, ai simţi că, oricât de nesigură ar fi totuşi călătoria dumitale, ai avea cel puţin sprijinul experienţei tuturor celorlalţi, care te-ar ţine până la sfârşit într-o strânsă comuniune cu ei. Moartea în singurătate poate fi înspăimântătoare, dar moartea generală, fără chinuri, aşa cum ar părea aceasta, nu este după părerea mea de temut. Într-adevăr, aş putea simpatiza cu acela care ar fi de părere că e îngrozitor să supravieţuieşti, când a pierit tot ceea ce e cultivat, ilustru, eminent.

— Atunci ce propui să facem? întrebă Summerlee, care se raliase şi el o dată argumentaţiei confratelui său întru ştiinţă.

— Să prânzim, răspunse Challenger, în timp ce zumzetul gongului răsună în toată casa. Avem o bucătăreasă ale cărei omlete sunt întrecute numai de cotletele ei. Putem fi încredinţaţi că nici o perturbaţie cosmică nu i-a anihilat neasemuitele talente culinare. Buteliile mele pline cu Schartzberger '96 trebuie şi ele, atât cât o pot face sârguincioasele noastre eforturi comune,

salvate de o jalnică perspectivă a pieirii unui vin de preţ. Şi el îşi ridică voluminoasa făptură de pe masa pe care şezuse vestind pieirea planetei. Poftiţi, îi îndemnă el. Dacă ne-a mai rămas puţin timp, cu atât mai mult trebuie să ni-l petrecem într-o voioşie sobră, înţeleaptă, cumpătată.

Şi într-adevăr, prânzul se dovedi foarte vesel. E drept, nu puteam uita situaţia îngrozitoare în care ne aflam. Deplina solemnitate a evenimentelor se profila ameninţătoare în străfundul conştiinţelor noastre, temperându-ne gândurile. Dar, fără îndoială, numai sufletul omenesc care nu a înfruntat niciodată moartea se teme de ea cumplit, când se apropie sfârşitul. Pentru noi bărbaţii ea fusese, timp de o lungă perioadă a vieţilor noastre, o prezenţă familiară... Cât despre doamna Challenger, ea se sprijinea de braţul tare al puternicului ei soţ şi nu-şi dorea decât să-l însoţească pe drumul lui. Viitorul era pieirea. Prezentul era al nostru. Îl petreceam într-o frumoasă tovărăşie, într-o plăcută voioşie. Spiritele noastre erau, precum am spus, ciudat de lucide. Chiar şi eu scăpăram scântei când şi când, cât despre Challenger, el era admirabil. Niciodată n-am văzut atât de limpede măreţia elementară a omului, întinderea şi profunzimea înţelegerii sale; Summerlee îl învăluia cu refrenele spiritului său critic, temperat, în timp ce lord John şi eu râdeam, ascultându-le controversele. Iar doamna Challenger, cu mâna pe mâneca soţului ei, strunea mugetul filozofului. Viaţa, moartea, destinul omului — acestea erau copleşitoarele subiecte ale acelui ceas memorabil, fatidic, prin faptul că, pe măsură ce prânzul se desfăşura, stranii, subite exaltări în psihicul meu şi furnicături în mădulare vesteau că nevăzutul flux al Morţii se ridica încet în jurul nostru. La un moment dat, lord John şi-a dus brusc mâna la ochi, altă data Summerlee s-a lăsat o clipă pe spate în scaunul lui. Fiecare răsuflare a noastră era încărcată de forţe stranii. Totuşi spiritele noastre se

simţeau în largul lor. Austin a intrat, a pus pe masă o casetă cu ţigarete şi a dat să se retragă.

— Austin, l-a chemat stăpânul său.

— Poftiţi, domnule.

— Îţi mulţumesc pentru devotamentul cu care m-ai servit.

Un zâmbet flutură pe fata noduroasă a şoferului.

— Mi-am făcut datoria, domnule.

— Astăzi e sfârşitul lumii, Austin.

— Da, domnule. La ce oră, domnule?

— Nu pot spune, Austin. Înainte de a se însera.

— Foarte bine, domnule.

Taciturnul Austin s-a înclinat şi s-a retras. Challenger şi-a aprins o ţigaretă şi, trăgându-şi scaunul aproape, de acela al soţiei sale, i-a luat mâna într-ale lui.

— Tu ştii care e situaţia, draga mea, i-a spus el. Am explicat totul şi prietenilor noştri aici de faţă. Nu te temi, nu-i aşa?

— Nu va fi chinuitor, George?

— Nu mai mult decât momentul când dentistul îţi pompează aer într-un dinte bolnav. De fiecare dată când ai avut de-a face cu el, aproape că ai murit.

— Totuşi e o senzaţie plăcută.

— Aşa poate fi şi moartea. Maşina omenească, uzată, nu poate înregistra impresiile, dar cunoaştem plăcerea psihică pricinuită de un vis sau de o transă. Natura poate făuri o intrare atrăgătoare, împodobită cu o draperie străvezie, feerică, prin care sufletele noastre păşesc în noua viaţă. În toate cercetările mele asupra realităţii, în miezul lucrurilor am dat totdeauna de înţelepciune şi afecţiune. Şi clipa în care muritorul înspăimântat are cea mai mare nevoie de afecţiune, este, fără îndoială, cea în care trece dintr-o lume în cealaltă. Nu, Summerlee, nu voi accepta o iotă din materialismul domniei-tale, pentru că, eu

cel puţin, sunt prea mare ca să sfârșesc pur şi simplu în elementele fizice constitutive: un pachet de săruri şi trei găleţi pline cu apă. Aici... şi aici... şi el îşi lovi capul mare cu pumnul uriaş, păros... aici e ceva care foloseşte materia, dar nu e alcătuit din ea... ceva care poate nimici Moartea, dar pe care Moartea nu-l va putea nimici niciodată.

— Fiindcă a venit vorba despre moarte, interveni lord John. Eu sunt creştin prin structura mea, dar mi se pare ceva măreţ, ceva foarte firesc, obiceiul acelor străbuni ai noştri care erau îngropaţi cu securile, arcurile, săgeţile şi celelalte ale lor, ca şi când ar fi trebuit să trăiască mai departe întocmai după obiceiurile lor. Nu ştiu, adăugă el, privind în jurul mesei cu un aer ruşinat, oare nu m-aş simţi ca la mine acasă dacă aş fi îngropat cu vechiul meu „Expres 45", scurta mea puşcă de vânătoare cu patul cauciucat şi o cartuşieră sau două pline cu cartuşe! O prostie, desigur, dar asta e! Cum îţi sună aşa ceva *Herr Professor*?

— Ei bine, răspunse Summerlee, de vreme ce-mi ceri părerea, îmi sună ca o întoarcere înapoi în epoca de piatră sau chiar înaintea ei. Eu aparţin secolului al douăzecilea şi aş vrea să mor ca un om civilizat. Nu cred că mă tem de moarte mai mult decât ceilalţi, pentru că sunt cam bătrâior şi orice s-ar întâmpla nu mai am mult de trăit. Totuşi e împotriva firii mele să stau cu braţele încrucişate, să aştept ca oaia pe măcelar, fără să lupt. Este absolut cert, Challenger, că nu mai e nimic de făcut?

— Ca să ne salvăm — nimic, spuse Challenger. Ca să ne prelungim existenţa câteva ore şi astfel să fim martori la evoluţia acestei tragedii extraordinare înainte de a fi atraşi noi înşine în ea — asta se poate dovedi că e în puterile mele. Am luat câteva măsuri...

— Oxigenul?

— Exact. Oxigenul.

— Dar ce efect poate avea oxigenul faţă de toxicitatea eterului? Calitativ, nu există o mai mare deosebire între o cărămidă şi un gaz decât aceea dintre oxigen şi eter. Ele sunt înfăţişări deosebite ale materiei. Nu se pot neutraliza una pe alta. Hai, Challenger, nu poţi susţine o asemenea teorie!

— Bunul meu Summerlee, acest toxic eteric e mai mult ca sigur influenţat de agenţii materiali. Vedem acest fenomen în modul în care se petrec lucrurile şi repartizarea crizei. N-am fi putut crede *a priori* un lucru ca acesta, dar fără îndoială că e o realitate. În consecinţă, sunt categoric de părere că un gaz ca oxigenul, care sporeşte vitalitatea şi puterea de rezistenţă a organismului, ar putea mai mult decât probabil să întârzie acţiunea a ceea ce dumneata ai numit în chip atât de fericit *daturonul*. S-ar putea să mă înşel, dar am toată încrederea în corectitudinea raţionamentului meu...

— Ei bine, interveni lord John, cum o să stăm şi să sugem din tuburile acestea ca nişte copii cu biberoane? Nici nu mă gândesc.

— Nu va fi nevoie de aceasta, răspunse Challenger. Am aranjat — soţiei mele îi datoraţi în primul rând acest lucru — ca budoarul ei să fie închis cât mai ermetic posibil, cu rogojini şi cu hârtie lăcuită.

— Bunule Dumnezeu, Challenger, nu-ţi închipui cumva că poţi ţine eterul afară cu hârtia lăcuită?!

— Într-adevăr prietene, dumneata ţii morţiş să nu sesizezi problema. Nu pentru a ţine afară eterul m-am zbuciumat atât, ci pentru a ţine înăuntru oxigenul. Cred că dacă vom putea asigura până la un punct oarecare o atmosferă hiperoxigenată, vom fi în măsură să ne păstrăm luciditatea. Am avut două tuburi de oxigen şi domniile voastre, aţi adus încă trei. Nu e mult, totuşi înseamnă ceva.

— Cât vor ţine?

— Nu-mi pot da seama. Nu le vom deschide până ce simptomele nu vor deveni de nesuportat. Atunci vom da drumul la oxigen cu economie, în măsura în care va fi nevoie urgentă de el. Aceasta ne va oferi câteva ceasuri, poate chiar câteva zile, în care timp vom putea privi o lume nimicită. Soarta noastră va fi amânată până atunci şi noi cei cinci în viaţă vom trăi cea mai neobişnuită experienţă, rămânând, după toate probabilităţile, unica ariergardă a rasei umane în marşul ei spre necunoscut. Cred că veţi fi atât de amabili să mă ajutaţi să aduc tuburile. Mi se pare că atmosfera a şi devenit oarecum mai apăsătoare.

3. Scufundaţi

Încăperea destinată să fie scena neuitatei noastre experienţe era un fermecător salonaş feminin, mare de vreo paisprezece sau şaisprezece picioare. La capătul lui, despărţită printr-o draperie de catifea roşie, era o încăpere care servea drept budoar soţiei profesorului. Aceasta, la rândul ei, dădea într-un dormitor spaţios. Draperia era încă la locul ei, dar pentru scopurile experienţei noastre salonaşul şi budoarul puteau fi privite drept o singură încăpere. Uşa şi cercevelele ferestrei fuseseră astupate cu hârtie ceruită, astfel ca încăperea să fie, practic, izolată ermetic. Deasupra celeilalte uşi, care dădea spre palierul scării, se afla un ventilator, care putea fi deschis printr-un şnur când s-ar fi simţit nevoie de aer... În fiecare colţ al salonaşului se afla câte un hârdău mare cu un arbust.

— Cum eliminăm bioxidul de carbon de prisos fără a risipi prea mult oxigenul, aceasta e o problemă delicată şi vitală, spuse Challenger, dând roată cu privirile spre cele cinci tuburi de fier care fuseseră aşezate unul lângă altul, aproape de perete. Dacă aş fi avut mai mult timp de pregătire, mi-aş fi pus la contribuţie întreaga putere de concentrare a intelectului meu pentru a rezolva cât mai complet problema, dar, aceasta fiind situaţia, trebuie să facem ceea ce putem. Arbuştii ne vor fi şi ei de un mic ajutor. Două dintre tuburile de oxigen pot fi deschise la un semn, aşa încât nu vom fi luaţi prin surprindere. În acelaşi timp, n-ar trebui să mai ieşim de aici, întrucât criza poate fi subită, bruscă.

Fereastra lată, scundă, dădea spre balcon. Priveliştea de dincolo de ea era aceeaşi pe care o admirasem mai înainte, din birou. Am privit afară; nicăieri nu se vedea nici un semn de perturbare. Chiar la picioarele mele se zărea, la poalele colinei, o şerpuitură a drumului. De la gară venea o

birjă — unul din acele vehicule supravieţuitoare, preistorice, care se mai văd doar prin satele noastre — şi urca anevoie la deal. Mai jos se zărea o bonă care împingea un cărucior, ducând de mână un al doilea copil. Rotocoalele albastre de fum, ce se ridicau deasupra caselor, dădeau întregii întinderi, până departe, un aer de ordine statornică, de tihnă obişnuită. Nicăieri, pe cerul albastru sau pe pământul însorit, nu era vreun semn de prevestire a catastrofei. Secerătorii lucrau încă pe câmpii, iar jucătorii de golf, perechi sau câte patru, încă forfoteau pe terenuri. În capul meu era un vârtej atât de straniu şi nervii mei supraîncordaţi vibrau atât de strident, încât nepăsarea acelor oameni mi se părea uluitoare.

— Oamenii aceia nu par să simtă nici un fel de efecte răufăcătoare, am spus eu, arătând în jos spre terenurile de golf.

— Ai jucat golf vreodată? m-a întrebat lord John.

— Nu, niciodată.

— Ei, tinere felah, când o vei face, vei vedea că o dată angajat într-o partidă, jucătorul adevărat nu se mai opreşte nici dacă s-ar dărâma pământul. Hei! Iar sună telefonul.

Când şi când, în timpul mesei şi după aceea, zbârnâitul strident, stăruitor, îl chema pe profesor. Acesta ne comunica noutăţile, aşa cum ajungeau la el, în câteva fraze scurte. Asemenea amănunte îngrozitoare nu mai fuseseră înregistrate până atunci în istoria omenirii... Marea umbră se târa de la sud ca un flux al morţii, tot mai înalt. Egiptul trecuse prin delirul său şi acum se afla în comă. Spania şi Portugalia, după o frenezie sălbatică, în care clericalii şi anarhiştii se luptaseră pe viaţă şi pe moarte, acum amuţiseră. Din America de Sud nu mai sosea nici o telegramă. În America de Nord, statele sudice, după unele grave ciocniri rasiale, sucombaseră toxicului. În nordul statului Maryland efectul nu devenise încă vizibil, iar în

Canada era aproape imperceptibil. Belgia, Olanda şi Danemarca, la rândul lor, fuseseră atinse una după alta. Mesaje deznădăjduite săgetau, din toate colţurile Pământului, spre marile centre de studii, spre chimişti şi spre doctorii de reputaţie mondială, implorându-le sfatul. Astronomii, de asemenea, erau copleşiţi de întrebări. Nu se putea face nimic. Fenomenul era universal şi în afara ştiinţei s-au controlului oamenilor. Era moartea — fără chinuri, dar de neînlăturat — moartea pentru tineri şi bătrâni, pentru slabi şi puternici, pentru bogaţi şi săraci, fără speranţă şi posibilitate de scăpare. Acestea erau veştile pe care ni le aducea telefonul în mesaje incoerente. Marile oraşe îşi ştiau de pe acum soarta, şi, atât cât ne puteam da seama, se pregăteau s-o întâmpine cu demnitate şi resemnare. Totuşi, iată jucătorii de golf şi ţăranii care, ca nişte miei, zburdau în umbra cuţitului. Părea uluitor. Dar cum ar fi putut ei şti ce se petrece? Totul se prăvălea asupra noastră cu paşi uriaşi. Ce scria în ziarele de dimineaţă care să-i fi alarmat? Şi acum era abia ora 3 după-amiază. În timp ce priveam, un zvon oarecare păru să se răspândească pe câmp, întrucât am văzut deodată secerătorii luând-o la goană care încotro.

Unii dintre jucătorii de golf se întorceau la club. Alergau ca şi când ar fi căutat să fugă de o ploaie repede. Băieţaşii care îi ajutau la joc se ţineau încet după ei. Alţii îşi continuau jocul. Bona se întorsese şi acum împingea căruciorul repede, din nou la deal. Am observat că ţinea mâna la frunte. Birja se oprise şi calul, obosit, cu capul lăsat între genunchi, se odihnea. Deasupra era un cer de vară minunat — o boltă uriaşă de un albastru nedestrămat, cu excepţia câtorva nori albi scămoşi, deasupra văilor îndepărtate. Dacă rasa umană trebuia să moară în ziua aceea, cel puţin murea pe un strălucit pat de moarte. Şi totuşi acea frumuseţe blândă a naturii săvârșea o nimicire

îngrozitoare, uriaşă, cu atât mai jalnică, mai înfiorătoare. De bună seamă că era mult prea plăcută această lume din care urma să fim goniţi atât de repede şi atât de neîndurător. Am spus că telefonul sunase din nou. Deodată, am auzit în hol vocea teribilă a lui Challenger.

— Malone! strigă el, eşti chemat dumneata.

Am alergat la aparat.

Vorbea McArdle, din Londra.

— Dumneata eşti, domnule Malone? a strigat vocea lui familiară. Domnule Malone, la Londra se petrec lucruri îngrozitoare. Pentru numele lui Dumnezeu, vezi dacă profesorul Challenger poate sugera ce se poate face.

— Nu poate sugera nimic, domnule, am răspuns eu. El priveşte criza ca universală şi fatală! Noi avem ceva oxigen aici, dar acesta poate doar să ne amâne sfârşitul cu câteva ore.

— Oxigen! strigă vocea agonizantă. Nu mai este timp să facem rost de aşa ceva. Redacţia a devenit pur şi simplu un *pandemonium*[1] chiar din clipa în care ai plecat azi-dimineaţă. În prezent, jumătate din personal e în nesimţire. Eu însumi cad din picioare, parcă mă trage în jos o greutate de plumb. De la fereastra mea pot să văd oamenii zăcând grămadă în Fleet Street. Toată circulaţia s-a oprit. Judecând după ultimele telegrame, întreaga lume...

Vocea lui s-a stins şi deodată a amuţit. O clipă după aceea am auzit prin telefon o bufnitură înfundată, ca şi când capul îi căzuse pe masă.

— Domnule McArdle! am strigat eu. Domnule McArdle!

Nici un răspuns. În timp ce puneam la loc receptorul, mi-am dat seama că niciodată nu-i voi mai auzi glasul, în clipa aceea, chiar atunci când m-am îndepărtat cu un pas de telefon, fenomenul s-a abătut şi asupra noastră. Parcă

---

[1] *Pandemonium* – capitală a infernului, loc unde domneşte dezordinea şi corupţia(n.r.).

am fi fost nişte înotători cu apa până la umeri, peste care se rostogoleşte deodată un val. O mână invizibilă părea că mă strânge încet de gât, că-mi smulge treptat viaţa din mine. Simţeam o uriaşă apăsare pe piept, o mare încordare în cap, un vuit puternic în urechi, vedeam săgeţi sclipitoare în faţa ochilor. M-am îndreptat clătinându-mă spre balustrada scării. În acelaşi moment, alergând şi pufnind ca un bivol, Challenger a ţâşnit pe lângă mine — o vedenie îngrozitoare, cu faţa congestionată, cu ochii scoşi din orbite, cu părul vâlvoi. Mica sa soţie atârna pe umărul lui, după toate aparenţele leşinată, iar el se poticnea pe scară, târându-se, împleticindu-se, dar străduindu-se din răsputeri să reziste, să alerge cu ea prin aerul acela îmbâcsit de toxine spre limanul unei siguranţe vremelnice. La vederea sforţărilor sale, am luat-o şi eu la goană în sus pe scări, cățărându-mă, căzând, agățându-mă de balustradă, până ce m-am prăbuşit pe jumătate leşinat, cu faţa în jos, în capul scării. Degetele de oţel ale lordului John s-au înfipt în gulerul hainei mele şi, o clipă după aceea, zăceam pe spate pe covorul din budoar, nefiind în stare să vorbesc sau să mă mişc. Doamna Challenger zăcea alături de mine, iar Summerlee şedea ghemuit într-un scaun, lângă fereastră, cu capul aproape atingându-i genunchii. Ca într-un vis, l-am văzut pe Challenger ca un gândac monstruos, târându-se încet de-a curmezişul duşumelei şi, o clipă după aceea, am auzit şuierul uşor al oxigenului care ieşea din tuburi. Challenger trase aer în piept de trei ori cu înghiţituri enorme, plămânii săi hârâind în timp ce el absorbea gazul vital.

— Acţionează, a strigat el deodată nespus de bucuros. Raţionamentele mele au fost întemeiate. Sărind în picioare din nou, vioi, puternic, cu un tub în mâini, a alergat la soţia lui şi i l-a ţinut în faţă. Câteva clipe după aceea, ea a gemut, s-a mişcat şi s-a ridicat în picioare. Challenger s-a

întors spre mine, şi curând am simţit fluxul vieţii strecurându-mi-se prin artere, încălzindu-mă. Raţiunea îmi spunea că acesta era doar un mic răgaz. Deşi vorbisem uşuratic despre valoarea lui, acum fiecare oră de viaţă ni se părea un lucru de nepreţuit. Niciodată n-am simţit un astfel de freamăt al bucuriei ameţitoare ca în clipele acelei revărsări de viaţă. Greutatea dispăruse din mădularele mele, încleştarea de sub frunte slăbise, asupra mea se revărsa un simțământ dulce de pace şi tihnă, de confort, de linişte. Zăceam, privindu-l pe Summerlee cum învia sub acelaşi remediu şi, în sfârşit, a venit rândul lui lord John. Acesta a sărit în picioare şi mi-a întins mâna ca să mă ridic, în timp ce Challenger a luat-o în braţe pe soţia lui şi a aşezat-o pe canapea.

— Oh! George, îmi pare atât de rău că m-ai trezit, i-a spus ea, ținându-l de mână. Intrarea pe drumul morţii este într-adevăr, precum ai spus, împodobită cu draperii feerice.

Odată senzaţia de sufocare trecută, totul părea nespus de plăcut, de frumos.

— De ce m-ai adus înapoi?

— Fiindcă vreau să plecăm împreună. Am fost împreună atâția ani. Ar fi trist să ne despărţim în clipa supremă. Pe neaşteptate în glasul lui tandru am surprins o licărire a unui nou Challenger, foarte îndepărtat de omul arţăgos, gălăgios, arogant, care când îşi uluia, când îşi ofensa contemporanii. Acolo, în umbra morţii, era cel mai intim Challenger, omul care cucerise şi păstrase dragostea unei femei. Deodată dispoziţia lui s-a schimbat pe neaşteptate, devenind din nou puternicul nostru căpitan.

— Eu singur, din toată lumea, mi-am dat seama şi am prevestit catastrofa aceasta, a spus el, cu o notă de satisfacţie şi de triumf ştiinţific în glas, cât despre dumneata, bunul meu Summerlee, cred că au fost rezolvate ultimele dumitale îndoieli în ceea ce priveşte estomparea

liniilor din spectru şi acum nu vei mai afirma că scrisoarea mea din *The Times* n-avea nici o bază reală. De astă dată bătăiosul nostru coleg a rămas surd la provocare. El nu făcea altceva decât să stea şi să gâfâie, întinzându-și mădularele lungi şi subţiri, ca pentru a se asigura pe el însuşi că într-adevăr se afla încă pe această planetă.

Challenger a păşit spre tubul de oxigen şi şuierul zgomotos a descrescut, până ce a devenit un susur uşor.

— Trebuie să economisim provizia noastră de gaz, a spus el. Aerul din cameră e hiperoxigenat şi constat că nici unul dintre noi nu simte vreun simptom dureros. Numai concret, prin experienţă, putem determina ce cantitate de oxigen va fi necesară pentru a neutraliza toxicul. Hai să vedem cum se va petrece acest lucru.

Am stat tăcuţi, într-o tensiune nervoasă, cinci minute şi mai bine, observându-ne senzaţiile. Tocmai începuse să mi se pară că simt din nou acea încleştare în jurul tâmplelor, când doamna Challenger a strigat de pe sofa că leşină. Soţul ei a dat drumul la mai mult oxigen.

— În perioada preştiinţifică, a spus el, se obişnuia să se ţină câte un şoarece alb în fiecare submarin, întrucât organismul lui mai delicat semnala o atmosferă viciată, înainte ca ea să fie simţită de marinari. Tu, draga mea, vei fi şoarecele nostru alb. Acum am sporit oxigenul şi se pare că te simţi mai bine.

— Într-adevăr, mă simt mai bine.

— Posibil să fi nimerit amestecul cel mai potrivit. Când vom stabili exact cantitatea minimă necesară, vom fi în stare să calculăm cât timp vom mai putea să trăim. Din nefericire, pentru a ne reveni am şi consumat o proporţie considerabilă din acest prim tub.

— Ce importanţă are? întrebă lord John, care stătea lipit de fereastră, cu mâinile în buzunare. Dacă tot o să

pierim, ce rost mai au toate astea. Crezi că mai există vreo posibilitate de salvare?

Challenger zâmbi şi dădu din cap.

— Ei bine, atunci nu crezi că e mai demn să facem noi saltul, să nu mai aşteptăm să fim aruncaţi într-acolo? Dacă sunteţi de acord, hai să ne spunem rugăciunea, să închidem oxigenul şi să deschidem fereastra.

— De ce nu? exclamă doamna Challenger, cutezătoare. Sigur, George, lord John are dreptate, mai bine aşa.

— Sunt cu totul împotrivă, strigă Summerlee bătăios. Devreme ce trebuie să murim, putem muri oricum, dar să anticipez deliberat moartea mi se pare o acţiune prostească şi nejustificată.

— Ce spune tânărul nostru prieten despre toate acestea? întrebă Challenger.

— Eu cred că ar trebui să vedem totul până la sfârşit.

— Şi eu sunt, categoric, de aceeaşi părere, spuse Challenger.

— Atunci, George, dacă tu spui aşa, sunt şi eu de aceeaşi părere, strigă soţia lui.

— Bine, bine, n-am făcut decât să pun problema în discuţie, ca un argument, spuse lord John. Dacă vreţi să vedeţi totul, până la sfârşit, sunt alături de dumneavoastră. Este interesant, fără îndoială, să vezi totul. Am avut partea mea de aventuri în viaţă, am trăit destule emoţii, ca mulţi alţii, dar asta le întrece pe toate.

— Să admitem că viaţa va continua, spuse Challenger.

— Asta-i o presupunere foarte îndrăzneaţă, exclamă Summerlee.

Challenger îl săgetă cu o privire dojenitoare, tăcută.

— Să admitem că viaţa va continua, repetă el cu tonul cel mai didactic. Nici unul dintre noi nu poate prevedea ce prilejuri de observaţie se pot ivi atunci când priveşti planul material de pe cel spiritual. Desigur, trebuie să fie evident

şi pentru cea mai obtuză minte — aici el îl privi fix pe Summerlee — că întrucât noi înşine reprezentăm materia, suntem cei mai apţi să observăm şi să ne formăm o părere asupra fenomenelor materiale. De aceea, numai rămânând în viaţă aceste câteva ore extraordinare, putem spera să ducem cu noi, spre o existenţă viitoare, o idee clară a celui mai îngrozitor, mai formidabil eveniment pe care, în măsura în care o ştim noi, l-a înfruntat vreodată lumea sau universul. Mie mi s-ar părea deplorabil dacă am scurta în orice fel, chiar şi cu un minut, o experienţă atât de uimitoare.

— Sunt categoric de aceeaşi părere, exclamă Summerlee.

— Să discutăm totul, fără controverse, spuse lord John. Dar, George, acest sărman şofer al dumitale şi-a străbătut ultimul drum acolo, jos, în curte. Ar mai avea vreun rost să ieşim şi să-l aducem încoace?

— Ar fi o nebunie curată, strigă Summerlee.

— Da, cred că aşa e, încuviinţă lord John. Asta nu l-ar ajuta cu nimic. Pe deasupra, oxigenul s-ar răspândi în toată casa, chiar dacă am mai putea să ne întoarcem vii. Pe legea mea, priviţi păsărelele sub copaci!

Am tras patru scaune spre fereastra lată, scundă, în timp ce doamna Challenger încă se odihnea, cu ochii închişi, pe canapea. Îmi amintesc că o monstruoasă, o grotescă imagine mi-a străbătut mintea — provocată pesemne de densitatea grea a aerului pe care-l respiram; aveam impresia că ne aflăm în patru fotolii, în faţă, într-un stal, asistând la ultimul act al dramei omenirii.

În prim plan, chiar la picioarele noastre, se vedea curticica unde se afla maşina pe jumătate spălată.

Austin, şoferul, îşi primise ultima notă de concediere — zăcea lângă roată cu o mare vânătaie pe frunte ; pesemne că în cădere se lovise de scară sau de aripă. Încă ţinea în

mână furtunul cu care îşi spălase maşina. Într-un colt al curţii, sub doi copăcei, zăceau mai multe păsărele pufoase, cu picioruşele subţiri ridicate în sus. Coasa morţii secerase cu tăişul ei orice vietate mare sau mică. Am privit pe deasupra zidului curţii spre vale, de-a lungul drumului şerpuit care ducea la gară. O mulţime de secerători pe care îi văzusem alergând pe câmp zăceau într-un loc, claie peste grămadă. Mai încolo, zăcea bona, cu capul şi umerii sprijiniţi de povârnișul terasamentului năpădit de iarbă. Luase copilul din cărucior şi acesta părea acum o nemişcată legăturică de scutece în braţele ei. Chiar în spatele ei, pe o potecuţă subţirică la marginea drumului, zăcea al doilea copil. Şi mai aproape de noi se zărea calul birjei, care murise îngenuncheat între hulube. Bătrânul vizitiu căzuse peste aripa birjei ca o sperietoare grotescă, cu braţele atârnând absurd înaintea lui. Prin fereastră desluşeam încețoşat un tânăr aşezat în birjă. Uşa se clătina deschisă, şi mâna lui era încleştată pe clanţa acesteia, ca şi când el ar fi încercat să sară jos în ultimul moment. Nu prea departe se vedeau terenurile de golf, punctate, cum fuseseră şi dimineaţa, cu siluetele negre ale jucătorilor care acum zăceau nemişcaţi pe iarbă sau printre buruienile ce mărgineau terenul. Într-un loc de un verde viu se vedeau opt trupuri întinse — echipa de băieţi ajutători, care rezistaseră până la sfârşit. Nici o pasăre nu zbura pe bolta albastră a cerului, nici un om, nici un animal nu mişcau pe întinderile nemărginite dinaintea ochilor noştri. Soarele în asfinţit îşi trimitea razele paşnice deasupra acestei privelişti, dar pretutindeni mocnea tăcerea, liniştea morţii universale — o moarte pe care trebuia s-o înfruntăm şi noi cât de curând. Deocamdată, geamul subţire ținând înăuntru aerul hiperoxigenat care neutraliza eterul toxic ne ferea de soarta tuturor semenilor noştri. Pentru câteva scurte ceasuri cunoştinţele şi prevederea unui om puteau să

păstreze mica noastră oază a vieţii în vastul deşert al morţii şi să ne cruţe de a participa la catastrofa obştească. Curând însă oxigenul se va răspândi tot mai încet, vom zăcea şi noi, gâfâind, pe covorul viu colorat din budoar, şi soarta rasei umane şi a oricărei vieţi pământeşti va fi pecetluită. Dispoziţia noastră sufletească fiind prea gravă ca să mai scoatem o vorbă, am privit un timp spre tragica panoramă a lumii.

— Iată acolo o casă în flăcări, spuse Challenger într-un târziu, arătând o coloană de fum care se ridica printre copaci. Cred că au izbucnit multe asemenea incendii — poate chiar oraşe întregi sunt în flăcări — dacă ne gândim câţi oameni trebuie să fi căzut cu lămpile în mână. Faptul evident al combustiei este prin el însuşi suficient pentru a dovedi că proporţia de oxigen din atmosferă pare normală şi că eterul este cel deficient. Iată alt foc pe creasta colinei Crowborough. Acolo este, dacă nu mă înşel, clubul jucătorilor de golf. Se aude orologiul bisericii bătând ceasurile.

Ar interesa pe filozofii noştri să afle că mecanismele făcute de mâna omului au supravieţuit speţei care le-a făurit.

— Pe legea mea! strigă lord John, sărind aprins de pe pervazul ferestrei. Ce-i vălătucul acela de fum? E un tren!

I-am auzit vuietul şi îndată s-a ivit zburând în văzul nostru, gonind cu ceea ce mi se părea mie că era o viteză uimitoare. De unde venea, din ce depărtări, nu aveam cum să ştim. Numai printr-o minune putuse să străbată acea distanţă. Acum însă ne era dat să vedem sfârşitul îngrozitor al goanei sale. Un marfar cu vagoane deschise, încărcate cu cărbuni, stătea nemişcat pe linie.

Ne-am ţinut răsuflarea, în timp ce expresul vuia de-a lungul aceleiaşi linii. Ciocnirea a fost înspăimântătoare. Locomotiva şi vagoanele s-au grămădit unele peste altele

formând un morman de lemn despicat şi de fier contorsionat! Văpăi roşii au ţâşnit din sfărâmături, până ce totul s-a preschimbat într-o vâlvătaie. O jumătate de oră am stat nemişcaţi, abia îngăimând câte o vorbă, împietriţi de înfiorătoarea privelişte.

— Sărmanii oameni, s-a tânguit doamna Challenger într-un târziu, agățându-se cu un geamăt de soţul ei.

— Scumpa mea, pasagerii trenului nu erau mai vii decât cărbunii cu care s-au ciocnit, decât carbonul în care s-au prefăcut, i-a spus Challenger, mângâind-o pe mână consolator. Când a părăsit gara Victoria, era un tren cu oameni vii, dar cu mult înainte de a i se împlini soarta era condus de morţi şi plin de pasageri morţi.

— Pretutindeni în lume pesemne că se petrec aceleaşi lucruri, am remarcat eu, în timp ce înaintea ochilor mei juca viziunea unor întâmplări stranii. Gândiți-vă la vapoarele care plutesc pe mare încolo şi încoace, până ce cuptoarele se sting sau până ce se năpustesc în plină viteză asupra cine ştie cărei coaste. Corăbiile, de asemenea, plutesc pline de marinari morţi, în timp ce arborele putrezeşte şi încheieturile lor ciuruite iau apă, până ce se vor scufunda una după alta. Poate că un veac de acum înainte mările vor fi pline de vechile epave purtate de curenţi.

— Dar oamenii din minele de cărbuni... spuse Summerlee, cu un zâmbet deprimat. Dacă vreodată prin cine ştie ce întâmplare vor fiinţa din nou geologi pe pământ, ei vor elabora nişte teorii ciudate despre existenţa omului în straturile carbonifere.

— Nu mă laud că aş cunoaşte asemenea lucruri, remarcă lord John, dar mi se pare că după acest cataclism pământul va rămâne „de închiriat". De vreme ce acum mulţimea noastră de oameni este măturată de pe faţa lui, cum îl va popula din nou?

— Lumea era pustie şi înainte de noi, răspunse Challenger grav. Pământul a fost populat conform unor legi care la începuturile lor sunt dincolo de noi şi deasupra noastră De ce nu s-ar petrece din nou acelaşi proces?

— Dragul meu Challenger, poţi dumneata gândi un asemenea lucru?

— Nu este în obiceiul meu, profesore Summerlee, să spun lucruri la care nu mă gândesc. Observaţia este deplasată. Challenger îşi proţăpi barba în afară şi-şi coborî pleoapele.

— Ei, dumneata ai trăit ca un dogmatic încăpățânat şi vrei să mori la fel, spuse Summerlee acru.

— Şi dumneata, domnul meu, ai trăit ca un obstrucţionist lipsit de imaginaţie şi acum nu mai poţi spera să te ridici nicicând deasupra acestei condiţii.

— Cei mai aprigi critici ai dumitale nu te vor scuza niciodată de lipsă de imaginaţie, i-o întoarse Summerlee.

— Pe legea mea, interveni lord John, n-aţi mai fi cine sunteţi, dacă n-aţi întrebuinţa ultima noastră înghiţitură de oxigen ca să vă jigniţi unul pe altul. Ce importanţă mai are dacă oamenii vor apare din nou pe pământ sau nu. Lucrul acesta, fără îndoială, nu se va mai petrece în vremurile noastre.

— În remarca aceasta, domnule, domnia-ta îţi dai în vileag propriile mărginiri, destul de accentuate, rosti Challenger sever. Adevărata minte de om de ştiinţă nu trebuie încătuşată de propriile sale condiţii în timp şi spaţiu. Îşi clădeşte ea însăşi un observator înalt pe linia de hotar a prezentului care desparte trecutul infinit de viitorul infinit. Din poziţia aceasta sigură ea face incursiuni până la începutul şi până la sfârșitul tuturor lucrurilor. Cât despre moarte, mintea omului de ştiinţă moare la postul său, acționând normal şi metodic până la sfârşit. Ea dispreţuieşte lucruri atât de neînsemnate, precum e propria

sa disoluţie fizică tot atât de deplin ca şi toate celelalte limitări pe planul materiei. Am dreptate, profesore Summerlee?

— Cu anumite rezerve sunt de acord, mormăi acesta o încuviinţare morocănoasă.

— Spiritul ştiinţific ideal, continuă Challenger — vorbesc la persoana a treia pentru a nu părea prea complezent cu mine însumi — spiritul ştiinţific ideal trebuie să fie în stare să ajungă la o concluzie generală, în intervalul dintre clipa când posesorul ei cade dintr-un balon şi aceea când atinge pământul. Asemenea oameni cu fibre tari sunt necesari pentru a deveni cuceritorii Naturii, pentru a alcătui corpul de gardă al adevărului.

— De data aceasta Natura mă pocneşte în creştetul capului, spuse lord John, privind afară pe fereastră. Am citit şi eu articole de principiu care afirmă că domniile-voastre, domnilor, o controlaţi, dar, precum se vede, ea dă niţeluş riposta.

— E numai o retragere temporară, rosti Challenger cu convingere. Ce importanţă au în marile cicluri ale timpului câteva milioane de ani? Lumea vegetală, precum puteţi vedea, a supravieţuit. Priviţi frunzele acestui copac. Păsărelele au murit, dar plantele înfloresc. Din viaţa aceasta vegetală, din apă, din mlaştină vor răsări la timp microscopici melci fără cochilie, târâtori, pionierii acelei mari armate a vieţii în care deocamdată noi, cei cinci avem extraordinara datorie de a servi drept ariergardă. Odată statornicită cea mai rudimentară formă de viaţă, apariţia în cele din urmă a Omului este tot atât de sigură ca şi creşterea stejarului din ghindă. Vechiul ciclu se va repeta.

— Dar toxicul? am întrebat cu... Nu va ucide el viaţa în germene?

— Toxicul poate fi doar un strat sau un şuvoi în eter, un înăbuşitor curent Golfstream, străbătând uriaşul ocean

în care plutim. Se pot statornici împrejurări prielnice şi viaţa să se adapteze ea însăşi la noile condiţii. Simplul fapt că putem să ţinem piept toxicului cu o relativ redusă hiperoxigenare a sângelui este desigur o dovadă în sine că nu va fi necesară o schimbare prea mare, pentru ca viaţa animală să-l suporte.

Casa care fumega dincolo de copaci izbucnise în flăcări. Limbile înalte de foc țâşneau în văzduh.

— E de-a dreptul îngrozitor, murmură lord John, mai impresionat ca oricând.

— Ei, la urma urmei ce importanţă mai are? am observat eu. Lumea a murit. Cremaţiunea este desigur cea mai bună înmormântare.

— Dacă această casă va fi cuprinsă de flăcări, şansele noastre vor scădea.

— Am prevăzut pericolul acesta, spuse Challenger, şi i-am cerut soţiei mele să ia măsurile necesare.

— Totul este în ordine, dragul meu. Dar capul începe să-mi vuiască din nou. Ce aer îngrozitor!

— Trebuie să-l împrospătăm, spuse Challenger. El se aplecă spre tubul de oxigen. Este aproape gol, constată el. A ţinut vreo trei ore. Acum este aproape opt. Vom trece noaptea în linişte. Sfârşitul e de aşteptat mâine dimineaţă, în jurul orei nouă. Vom vedea încă un răsărit al soarelui, care de astă dată va fi numai al nostru. El dădu drumul la al doilea tub şi deschise pentru câteva clipe ventilatorul de deasupra uşii. Când aerul deveni simţitor mai respirabil, dar simptomele noastre mai acute, îl închise. În treacăt fie zis, omul nu poate trăi doar cu oxigen, spuse Challenger. E vremea cinei, ba chiar a trecut. Vă asigur, domnilor, că atunci când v-am invitat la mine, la ceea ce speram că va fi o reuniune interesantă intenţionasem ca bucătăria mea să se întreacă pe sine însăşi. Totuşi trebuie să facem ceea ce se poate. Desigur veţi fi de acord cu mine că ar fi o prostie

să consumăm oxigenul prea repede, aprinzând maşina de gătit cu gaz. Am o mică provizie de carne rece, pâine şi murături în oţet, care, împreună cu două sticle de vin roşu, vor fi foarte utile. Îţi mulţumesc, draga mea, i se adresă soţiei sale — acum ca întotdeauna eşti regina gospodinelor.

A fost într-adevăr o cină admirabilă; cu respectul de sine şi cu simţul de rânduială al gospodinelor britanice, doamna casei a împodobit în cinci minute masa din mijloc cu o faţă de masă albă ca zăpada, a pus şerveţele pe ea şi a aşezat gustările simple cu toată eleganţa civilizaţiei, inclusiv o lanternă electrică în centru. Uimitor, de asemenea, era faptul că aveam o poftă de mâncare grozavă.

— E pe măsura emoţiei noastre, spuse Challenger, cu acel aer condescendent cu care îşi călăuzea mintea lui de om de ştiinţă spre explicarea faptelor celor mai simple. Am trecut printr-o criză gravă — o perturbare moleculară, ceea ce determină nevoia de refacere. O mare durere sau o mare bucurie stârnesc o foame intensă — nu abstinenţa gastronomică, aşa cum pretind romancierii noştri.

— De aceea ţăranii fac mari praznice după înmormântări, m-am aventurat eu să fac o constatare.

— Exact. Tânărul nostru prieten a găsit o excelentă ilustrare. Permiteţi-mi să vă servesc încă o felie de limbă.

— Şi sălbaticii fac la fel, spuse lord John, tăind friptura. I-am văzut îngropându-și o căpetenie în susul râului Arumirni, cu care prilej au mâncat un hipopotam greu, pesemne, cât un trib întreg. Pe drumul spre Noua Guinee sunt unii care îl mănâncă chiar pe răposatul plâns, ca o ultimă rânduială. Ei bine, din toate praznicele de înmormântare de pe acest pământ, cred că cel la care luăm parte acum este cel mai ciudat.

— Straniu este faptul, spuse doamna Challenger, că-mi dau scama că nu pot să simt nici o durere pentru cei care

au pierit. Tatăl şi mama mea locuiau la Bedford. Ştiu că au murit, totuşi în acesta îngrozitoare tragedie universală nu pot simţi nici o durere profundă pentru cineva, nici chiar pentru ei.

— Şi bătrâna mea mamă, am spus eu, parcă o văd în vila din Irlanda, cu şalul şi boneta ei de dantelă, zăcând pe spate, cu ochii închişi, în jilţul cu spătar înalt de lângă fereastră şi cu cartea lângă ea. De ce aş plânge-o? Ea s-a dus, mă duc şi eu, şi în altă viaţă voi putea să fiu mai aproape de ea decât este Anglia de Irlanda. Totuşi mă doare când mă gândesc că făptura aceasta dragă nu mai există.

— Cât despre făptura fizică, remarcă Challenger, doar noi nu jelim unghiile tăiate şi nici şuviţele retezate din părul nostru, deşi ele făceau parte cândva din noi înşine. Tot astfel cel cu un picior nu trebuie să plângă după piciorul care-i lipseşte. Făptura fizică a fost mai curând pentru noi o sursă de suferinţe şi de oboseală. Ea este semnul statornic al limitelor noastre. Atunci de ce să ne pară rău la detaşarea ei de eul nostru psihic?

— Dacă pot fi într-adevăr detaşate, mormăi Summerlee. Totuşi, orice s-ar zice, moartea universală este îngrozitoare.

— Aşa cum am mai spus, stărui Challenger, moartea universală trebuie să fie în felul ei mult mai puţin îngrozitoare decât o moarte izolată.

— Acelaşi lucru ca într-o bătăile, remarcă lord John. Dacă ai vedea un singur om zăcând aici pe duşumea cu pieptul zdrobit şi cu o gaură în faţă, ţi s-ar face rău. Dar eu am văzut zece mii de morţi zăcând pe spate în Sudan şi aceasta nu mi-a stârnit asemenea simţăminte, pentru că atunci când faci istoria viaţa unui om este prea puţin importantă spre a suferi pentru ea. Când o mie de milioane de oameni pier laolaltă, aşa cum s-a întâmplat astăzi, nu

poţi să separi din mulţime fiinţa care te interesează numai pe tine.

— Aş vrea să se sfârșească odată şi cu noi, spuse doamna Challenger, melancolică. Oh! George, mi-e atât de frică.

— Atunci când va suna ceasul, tu vei fi cea mai vitează dintre noi toţi, micuţă doamnă. Eu am fost pentru tine, scumpa mea, un soţ bătrân şi gălăgios, dar tu vei gândi în sinea ta negreşit că G.E.C. e aşa cum a fost făcut şi nu poate fi altfel. La urma urmelor n-ai fi dorit pe altul, nu?

— Pe nici unul, cât e lumea de largă, dragul meu, spuse ea şi-şi petrecu braţele în jurul gâtului său de taur.

Noi, cei trei, ne-am apropiat de fereastră şi am rămas uimiţi de priveliştea care s-a înfăţişat înaintea ochilor noştri. Se întunecase. Lumea moartă era învăluită în beznă. Dar în zare, spre miazăzi, se zărea o fulgerare roşu-aprinsă, mărindu-se şi stingându-se în pâlpâirile vii ale vieţii, ţâşnind brusc spre zenitul purpuriu şi apoi coborând, preschimbându-se într-o linie de foc incandescentă.

— Lewes arde! am strigat eu.

— Nu, Brighton arde, spuse Challenger, păşind spre noi. Se pot vedea spinările încovoiate ale dealurilor profilate în vâlvătăi. Focul acesta se zăreşte spre cea mai îndepărtată parte a lui... Întregul oraş trebuie să fie în flăcări.

Se zăreau mai multe vâlvătăi roşii în felurite puncte. Şi mormanul de sfărâmături de pe linia ferată încă ardea mocnit, întunecat, dar toate acestea păreau nişte puncte de lumină, nişte ace în comparaţie cu acel monstruos incendiu care fâlfâia dincolo de coline. Ce reportaj ar fi fost acesta pentru *Gazette*! A mai avut oare cândva un gazetar un asemenea subiect şi o atât de mică şansă ca să-l utilizeze — senzaţia senzaţiilor şi nimeni ca s-o preţuiască? Si atunci, deodată, în mine se trezi vechiul instinct al amintirii. Dacă

aceşti oameni de ştiinţă pot fi atât de credincioşi menirii lor până la sfârşitul sfârşitului, de ce n-aş fi şi eu, pe umilul meu drum, tot atât de statornic? Nici un ochi omenesc nu se va opri vreodată asupra celor ce voi scrie. Dar, oricum, lunga noapte trebuie să treacă şi, pentru mine cel puţin, somnul părea exclus. Însemnările mele mă vor ajuta să străbat aceste ceasuri apăsătoare şi-mi vor ocupa gândurile.

Aşa se face că aveam dinaintea ochilor blocnotesul cu filele lui mâzgălite confuz, pe genunchi, în lumina firavă, care pălea tot mai mult, a singurei noastre lanterne electrice. Dacă aş fi avut talent literar, ele ar fi putut fi demne de clipele acelea. Aşa cum sunt însă, ele totuşi pot servi pentru a comunica altor minţi emoţiile prelungi, nedesluşite şi fiorii acelei nopţi îngrozitoare.

4. Jurnalul unui muribund

Ce straniu arată cuvintele mâzgălite în capul paginilor goale ale cărţii mele! Mai straniu e faptul că eu sunt cel care le-am scris, eu, Edward Malone — eu, care am plecat abia acum vreo douăsprezece ceasuri din apartamentul meu din Streatham, fără a-mi închipui câtuşi de puţin evenimentele uimitoare pe care avea să le aducă această zi. Privesc înapoi înlănţuirea celor petrecute, întrevederea mea cu McArdle, cel dintâi semnal de alarmă al lui Challenger în *The Times*, absurda călătorie cu trenul, plăcutul prânz, catastrofa, şi iată-ne acum ajunşi aici — lâncezim singuri pe o planetă pustie şi soarta noastră este atât de neîndoielnică, încât privesc rândurile acestea, scrise dintr-o obişnuinţă mecanică, profesională, rânduri care nu vor fi văzute niciodată de vreun ochi omenesc, ca pe vorbele unui mort, de pe acum atât de aproape se afla autorul de hotarul umbrelor peste care, cu excepţia acestui mic cerc de prieteni, a şi trecut totul. Îmi dau seama cât de înţelepte, cât de adevărate erau cuvintele lui Challenger, care spunea că adevărata tragedie ar fi dacă am supravieţui, când tot ceea ce este nobil, bun şi frumos a pierit. Dar în privinţa aceasta fără îndoială că nu e nici o primejdie. Al doilea tub de oxigen al nostru începe să se golească de pe acum. Putem număra aproape clipă cu clipă sărmanele rămăşiţe ale vieţii noastre.

Tocmai am fost trataţi cu o lecţie, un bun sfert al unei lungi ore, de către Challenger, care era atât de aprins încât tuna şi fulgera, ca şi când s-ar fi adresat vechilor sale şiruri de sceptici ştiinţifici din Queen's Hall. Discursul lui vehement se adresa desigur unor auditori stranii: soţia lui, receptivă a priori, dar ignorând complet unde voia să ajungă, Summerlee, stând în umbră certăreţ, critic, dar interesat, lord John, lâncezind într-un colţ, oarecum obosit

de toate întâmplările acestea, şi eu însumi lângă fereastră, privind scena cu atenţie detaşată, ca şi când ar fi fost un vis sau ceva la care nu participam câtuși de puţin. Challenger şedea la mijlocul mesei, luminând cu lanterna electrică lamela de sub microscopul pe care-l adusese din alcov. Micul cerc viu de lumină albă, răsfrânt de oglindă, lăsa jumătate din faţa lui zbârcită, bărboasă, în razele sclipitoare, şi jumătate în cea mai adâncă umbră. El lucrase, pare-se, în ultima vreme, asupra celor mai primare forme de viaţă şi ceea ce îl preocupa nespus în momentul acela era că pe lamele microscopului, pregătite în ajun, găsise o *amoebă* încă în viaţă.

Puteţi s-o vedeţi cu ochii dumneavoastră, tot repeta el cu nespusă însufleţire. Summerlee, vrei să vii şi să te convingi personal? Malone, eşti atât de amabil să verifici ceea ce spun? Micile liniuţe, ca nişte fuse, din mijloc sunt diatomi şi pot fi neglijaţi întrucât sunt, pare-se, mai curând organisme vegetale decât animale. Dar în dreapta veţi vedea categoric o amoebă care se târăște în câmpul vederii noastre. Şurubul de sus este pentru reglare. Priviţi cu ochii domniilor-voastre.

Summerlee se uită şi confirmă. Am făcut şi eu la fel — şi am zărit o mică fiinţă care părea făcută din sticlă, lunecând pe un făgaş lipicios de-a curmezişul cercului luminat. Lord John era gata să-l creadă pe cuvânt.

— Nu-mi bat capul să văd dacă este vie sau moartă, spuse el. Nu ne cunoaştem unul pe altul nici măcar din vedere, aşa încât ce s-o mai pun la inimă? Nu cred că ea îşi face griji în ceea ce priveşte starea sănătăţii noastre.

Eu am izbucnit în râs, dar Challenger mi-a aruncat o privire nespus de rece şi dispreţuitoare, făcându-mă să încremenesc.

— Uşurinţa semidocţilor este o piedică mult mai mare pentru ştiinţă decât mărginirea ignoranţilor. Dacă lord John Roxton ar binevoi...

— Dragul meu George, nu mai fi atât de caustic, spuse soţia lui, cu mâna pe coama neagră a microscopului. Ce importanţă mai are dacă o amoebă este vie sau nu?

— Are o foarte mare importanţă, răspunse Challenger morocănos.

— Ei, să auzim despre ce e vorba, propuse lord John, zâmbind bine dispus. Putem discuta tot atât de bine despre acest subiect ca despre oricare altul. Dacă socoteşti că mi-am permis prea mult cu această făptură, sau dacă i-am jignit simţămintele în orice fel, îmi cer iertare.

— În ceea ce mă priveşte, remarcă Summerlee, cu vocea lui răguşită pusă pe dispute, nu văd de ce dumneata dai atâta importanţă faptului că această fiinţă este vie. Se află în aceeaşi atmosferă ca şi noi, aşa încât este firesc ca toxicul să nu acţioneze asupra ei. Dacă s-ar fi aflat în afara acestei încăperi, ar fi fost moartă ca toată cealaltă viaţă animală.

— Remarcile domniei-tale, bunul meu Summerlee, preciză Challenger, neasemuit de condescendent — oh, dacă aş putea zugrăvi acea faţă nespus de arogantă, de dispreţuitoare, în cercul de lumină vie reflectat de oglinda microscopului! — remarcile dumitale dovedesc că domnia-ta apreciezi simplist situaţia. Specimenul acesta l-am montat ieri, închizându-l ermetic. Nici un pic din oxigenul nostru nu poate ajunge la el. Eterul însă desigur că a pătruns şi până la el, ca în orice alt punct al universului. Aşadar *amoeba* a supravieţuit toxicului. În consecinţă, putem deduce că orice *amoebă* dinafara acestei încăperi, în loc să fie moartă aşa cum ai afirmat domnia-ta în mod eronat, în realitate a supravieţuit catastrofei.

— Ei, chiar şi în această situaţie nu mă simt înclinat să-i strig hip, hip, ura, exclamă lord John. Ce importanţă are?

— Are importanţa de a demonstra că lumea este vie şi nu moartă. Dacă ai avea imaginaţie ştiinţifică, ţi-ai arunca privirile minţii înainte, pornind numai de la acest mic fapt, ai vedea peste câteva milioane de ani de acum înainte — o simplă clipă trecătoare în uriaşul flux al erelor — întregul pământ mişunând încă o dată de viaţa animală şi umană, care va ţâşni din această rădăcină minusculă. Ai văzut focul în prerie pârjolind orice fir de iarbă, de plantă pe suprafaţa pământului, lăsând în urmă numai un pustiu negru. Ai putea crede că el va rămâne pustiu pentru totdeauna. Totuşi, rădăcinile vieţii au rămas în urmă şi când ai să treci pe acolo câţiva ani mai târziu n-ai să poţi spune unde fuseseră cicatricile negre. Aici, în făptura aceasta minusculă, sunt rădăcinile vieţii, ale lumii animale — prin dezvoltarea, prin evoluţia ei inerentă, *amoeba* va şterge neîndoielnic în timp orice urmă a acestui cataclism neasemuit în care suntem implicaţi acum.

— Nespus de interesant! spuse lord John, întinzându-se alene şi privind la microscop. O mică făptură caraghioasă pe care trebuie s-o atârni ca numărul unu printre portretele de familie.

— Punctul negru este nucleul ei, preciza Challenger, cu aerul unei guvernante care învaţă pe un copil alfabetul.

— Ei bine, nu mai avem de ce să ne simţim singuri, observă lord John râzând. Mai trăieşte cineva împreună cu noi pe pământ.

— S-ar părea că dumneata socoţi acest lucru ca neîndoielnic, Challenger, interveni Summerlee. Că scopul pentru care această lume a fost creată e ca ea să germineze şi să susţină viaţa omenească.

— Dar domnia-ta, domnul meu, ce alt scop sugerezi? întrebă Challenger, zbârlindu-se la cel mai mic semn de contrazicere.

— Uneori mă gândesc că numai monstruoasa înfumurare a omenirii este cea care o face să creadă că toată această evoluţie a fost închipuită pentru ca ea să păşească trufaş pe pământ.

— În privinţa aceasta nu putem fi dogmatici, dar, excluzând ceea ce domnia-ta te-ai aventurat să numeşti monstruoasă înfumurare, putem spune cu siguranţă că suntem cea mai înaltă creaţie a Naturii.

— Cea mai înaltă despre care avem cunoştinţă.

— Acest lucru, domnul meu, se înţelege de la sine.

— Gândiți-vă la toate milioanele şi poate bilioanele de ani în care pământul s-a legănat gol prin spaţiu sau dacă nu gol, cel puţin fără un semn sau o imagine a speţei umane. Gândește-te cum se rotea, spălat de ploi, pârjolit de soare, bântuit de vânturi, de-a lungul atâtor ere. Omul a intrat în viaţă abia ieri, în înţelesul geologic al timpului. De ce atunci ar putea fi socotit neîndoielnic că toată această pregătire uimitoare era în folosul său?

— Pentru cine atunci — sau pentru ce?

Summerlee ridică din umeri:

— De unde să ştiu? Pentru cine ştie ce raţiune în totul dincolo de înţelegerea noastră. Omul poate c-a fost un simplu accident, un produs secundar dezvoltat în acest proces. E ca şi cum spuma de pe suprafaţa oceanului presupune că oceanul a fost creat pentru a produce şi a o susţine pe ea, sau că un şoarece dintr-o catedrală ar crede că acea clădire i-a fost hărăzită lui ca reşedinţă.

Am aşternut pe hârtie fiecare cuvânt al argumentaţiei lor — dar aceasta degenera pur şi simplu într-o dispută gălăgioasă, cu mult jargon polisilabic ştiinţific de fiecare parte. Este fără îndoială un privilegiu să asculţi două

asemenea minţi discutând cele mai înalte probleme, dar întrucât ele sunt în permanent dezacord, oamenii simpli, ca lord John şi ca mine, extrag în mică măsură ceea ce e pozitiv într-o asemenea expunere. Ele se neutralizează una pe alta şi noi rămânem acolo de unde am plecat. În sfârşit, controversa a încetat şi Summerlee s-a ghemuit într-un colţ pe scaunul lui, în timp ce Challenger, încă mânuind şuruburile microscopului său continua să mormăie adânc, surd, nearticulat, ca murmurul mării după o furtună. Lord John se apropie de mine şi amândoi privirăm afară, în noapte.

Pe cer pluteşte luna nouă, palidă — ultima lună pe care ochii omeneşti se vor mai opri vreodată — iar stelele sunt nespus de strălucitoare; chiar în aerul limpede al podişurilor sud-americane nu le-am văzut niciodată mai sclipitoare. Poate că această perturbaţie a eterului să fi avut vreun efect asupra luminii. Rugul funerar al oraşului Brighton arde încă şi se zăreşte o foarte îndepărtată dâră purpurie pe cer, spre apus, indicând poate tulburările de la Amindel sau de la Chicester sau chiar de la Portsmouth. Eu stau, meditez şi aştern pe hârtie, când şi când, câte o însemnare, în aer pluteşte o dulce melancolie. Tinereţe, frumuseţe, cavalerism, dragoste — a fost oare sortit să se sfârșească cu toate acestea? Pământul, luminat de stele, pare un tărâm al visurilor, cufundat într-o pace adâncă. Cine şi-ar putea închipui că el este o înfiorătoare Golgotă, presărată cu leşurile speţei umane?

Deodată mă trezesc râzând.

— Hello, tinere felah ! exclamă lord John, privindu-mă mirat. Chiar că am putea face haz de necaz. Ei, ia, spune-mi, ce s-a întâmplat?

— Mă gândeam la toate marile probleme nerezolvate, răspund eu. Problemele pentru care ne-am frământat şi am cugetat atât. Gândiți-vă bunăoară la rivalitatea anglo-

germană — sau la Golful Persic, pentru care fostul meu şef se agita grozav. Cine ar fi putut bănui, în timp ce noi ne aprindeam şi ne zbuciumam atât, cum vor fi ele rezolvate într-o zi?

Se aşternu din nou tăcerea. Îmi închipuiam că toţi se gândeau la prietenii care pieriseră. Doamna Challenger suspina încetişor, şi soţul ei îi şoptea ceva. Gândurile mele zburau la toţi oamenii care zăceau palizi şi rigizi, aşa cum zace sărmanul Austin în curte. Iată-l pe McArdle bunăoară; ştiu exact unde se află, cu faţa pe masa de scris şi cu mâna pe telefon, întocmai aşa cum l-am auzit căzând. Beaumont, directorul, presupun că zace pe covorul turcesc albastru cu roşu, care-i împodobeşte biroul. Şi colegii din biroul reporterilor — Macdona, Murray, Bond — şi ei au murit neîndoielnic, trudind din greu, ținând în mâini blocnotesurile pline de impresii vii şi întâmplări stranii, îmi închipui perfect cum unul sau altul au fost trimişi repede la doctori, un altul la Westminster şi un al treilea la St. Paul. Ce titluri extraordinare trebuie să-şi fi închipuit ei, ca o ultimă şi frumoasă viziune, niciodată sortite să vadă lumina tiparului. Îl vedeam pe Macdona printre medici — „*Speranţă în Harley Street*", „*Interviu cu domnul Soley Wilson*", „*Celebrul specialist declară: niciodată să nu disperăm!*" „*Corespondentul nostru special l-a găsit pe eminentul om de ştiinţă pe acoperiş, unde se refugiase pentru a scăpa de mulţimea pacienţilor înspăimântați care-i asaltau locuinţa. Cu un fel de a fi care dovedeşte limpede aprecierea sa asupra imensei gravităţi a momentului, ilustrul medic refuză să admită că e închisă orice cale de salvare*."

În felul acesta ar începe Mac. Apoi iată-l pe Bond. El s-ar duce probabil la St. Paul. Se mândrea cu tuşa lui literară. Pe legea mea, ce temă pentru el! „*Stând în mica galerie de sub dom şi privind masa compactă de oameni disperaţi care se târa în acea ultimă clipă înaintea unei Puteri pe care o*

ignoraseră atât de stăruitor, dinspre mulţimea aceea tălăzuită se înălţa până la urechile mele un asemenea muget înfundat de rugă şi de spaimă, un asemenea strigăt cutremurător de ajutor către Necunoscut încât...” şi aşa mai departe.

Da, ar fi fost un material grandios pentru un reporter, deşi, ca şi mine, el ar fi murit cu comorile nevalorificate. Ce n-ar fi dat Bond, sărmanul băiat, ca să-şi vadă iniţialele „J.H.B." sub un reportaj ca acesta. Dar ce trăncăneală scriu eu! E numai o încercare de a-mi trece aceste ceasuri apăsătoare. Doamna Challenger a intrat în budoar şi profesorul spune că a adormit. El îşi face note şi consultă cărţi la masa din mijlocul camerei, cu tot atât calm, ca şi când înaintea lui s-ar aşterne ani îndelungaţi de muncă tihnită. Scrie cu o peniţă foarte zgomotoasă, ca un ghimpe, care pare că scrâșnește dispreţuitoare împotriva tuturor celor care nu sunt de acord cu el.

Summerlee s-a prăbuşit în colţul lui şi, din când în când, sforăie nespus de exasperant. Lord John s-a lăsat pe spate cu mâinile în buzunare şi cu ochii închişi. Cum pot oamenii aceştia să doarmă în asemenea împrejurări, e mai mult decât îmi pot închipui.

Orele 3.30 antemeridian. Tocmai m-am trezit, tresărind. Când am notat ultimele însemnări era ora 11 şi 5 minute. Mi-amintesc că am întors ceasul şi m-am uitat ce oră e. Astfel am irosit vreo cinci ore din acest scurt răgaz care ne-a mai rămas. Cine ar fi crezut aşa ceva cu putinţă? Cu toate acestea, mă simt mult mai înviorat, mai pregătit să înfrunt moartea — sau să încerc să mă conving eu însumi de aceasta. Totuşi, cu cât este omul mai demn, cu cât este mai înalt fluxul vieţii sale, cu atât tremură mai mult înaintea morţii. Ce înţeleaptă şi ce milostivă este această grijă cu care Natura îşi desprinde de obicei ancora sa pământească din mulţimea legăturilor mici, imperceptibile,

până ce conştiinţa e dusă de vânt din vremelnicul port pământesc, dincolo în largul mării, în care poate să rămână veşnic!

Doamna Challenger este încă în budoar. Challenger a adormit pe scaun. Ce privelişte! Mătăhăloasa lui făptură s-a lăsat pe spate, mâinile sale uriaşe, păroase, sunt împreunate deasupra vestei, şi capul lui este atât de mult lăsat pe piept încât nu-i pot vedea deasupra gulerului decât încâlceala bărbii stufoase. Se cutremură din pricina vibraţiei propriului său sforăit. Summerlee îşi adaugă când şi când tenorul înalt basului sonor al lui Challenger. Lord John doarme de asemenea cu lungul său trup într-o parte în fotoliul de răchită. Cele dintâi luciri reci ale zorilor se strecoară în odaie şi toate lucrurile sunt cenuşii, mohorâte.

Privesc afară soarele care răsare — un fatal răsărit deasupra pământului pustiu. Speţa umană a pierit, s-a stins într-o zi, dar planetele se rotesc şi mareele se ridică sau scad, vântul susură şi toată Natura merge pe făgaşul ei, înapoi, precum s-ar părea, chiar până la amoebă, fără nici un semn că acela care s-a numit pe el însuşi culmea creaţiei a fericit sau a nefericit vreodată Universul cu prezenţa sa. Jos, în curte, Austin zace cu picioarele răşchirate, cu faţa lucind slab, albă, în lumina zorilor, cu furtunul întins în mâna moartă. Întreaga speţă umană este reprezentată de această imagine pe jumătate grotescă, pe jumătate zguduitoare, a omului care zace atât de neajutorat lângă maşina pe care obişnuia s-o stăpânească.

Aici sfârșesc însemnările pe care le-am aşternut pe hârtie în ceasurile acelea. Curând însă evenimentele s-au precipitat prea mult, au fost prea acute ca să-mi mai îngăduie să scriu, dar ele mi s-au întipărit prea limpede în minte ca să-mi poată scăpa vreun amănunt.

O senzaţie de sufocare m-a făcut să privesc tuburile cu oxigen şi am tresărit speriat de ceea ce am văzut. Nisipul

din clepsidra vieţii noastre era pe sfârşite. La un moment, dat, în noaptea aceea, Challenger schimbase furtunul de la tubul al treilea la al patrulea. Acum era limpede — aproape că se terminase şi acesta. Senzaţia aceea groaznică de contractare din gât mă stăpânea tot mai mult. M-am repezit, am deşurubat furtunul şi l-am pus la ultima noastră provizie. În clipa când făceam acest lucru m-a mustrat conştiinţa, dându-mi seama că dacă mi-aş fi oprit mâna la timp, toţi ar fi trecut dincolo în somn. Gândul acesta mi-a fost alungat totuşi de vocea doamnei Challenger, care a strigat din budoar:

— George, George, mă sufoc.

— Totul e în ordine, doamnă Challenger, i-am răspuns eu, în timp ce ceilalţi au sărit în picioare. Chiar acum am pus furtunul la alt tub.

Chiar într-o asemenea clipă nu m-am putut stăpâni să nu zâmbesc la vederea lui Challenger care, cu pumnii lui uriaşi, păroşi, duşi la ochi, părea un copil mare bărbos, abia trezit din somn. Summerlee tremura înfrigurat, speriat ca orice om dându-și seama de primejdia în care se afla, uitând pentru o clipă stoicismul omului de ştiinţă. Lord John însă era tot atât de calm şi de vioi ca şi când tocmai ar fi fost trezit într-o dimineaţă oarecare, când trebuia să plece la vânătoare.

— Al cincilea şi ultimul, spuse el, privind spre tub. Hei, tinere felah, nu-mi spune că ţi-ai scris impresiile în carnetul acela de pe genunchii dumitale.

— Numai câteva însemnări, ca să mai treacă timpul.

— Ei, numai un irlandez cred că poate face un asemenea lucru. Dar pentru a-ţi găsi un cititor, vei aştepta până ce surioara Amoeba va creşte mare. Deocamdată ea nu pare să-şi facă prea multe provizii de noţiuni. Ei *Herr Professor*, ce perspective sunt?

Challenger privea şuviţele de ceaţă ale zorilor care învăluiau peisajul dinaintea ochilor noştri. Ici-colo, colinele împădurite se înălţau ca nişte insule conice dintr-o mare de lână.

— Parcă-i un giulgiu, spuse doamna Challenger, care intrase în salonaş. Cântecul tău, George: „*Răsună vechiul, răsună noul*". A fost profetic. Dar dumneavoastră tremuraţi, dragii, sărmanii mei prieteni. Eu m-am încălzit sub pled toată noaptea, iar dumneavoastră v-a fost frig pe scaune. Ei, vă pun eu la punct numaidecât.

Brava şi mica făptură s-a îndepărtat repede şi îndată am auzit zăngănitul unui ibric. S-a întors curând cu cinci ceşti de cacao, care abureau deasupra unei tăvi.

— Beţi, spuse ea. O să vă simţiţi mai bine.

Am băut. Summerlee întrebă dacă poate să-şi aprindă pipa. Toţi ne-am aprins ţigarete. Asta ne-a întărit nervii. Da. Dar a fost o greşeală, căci aerul din încăperea închisă a devenit îngrozitor. Challenger trebui să deschidă ventilatorul.

— Cât timp mai avem, Challenger? întrebă lord John.

— Vreo trei ore, răspunse profesorul, ridicând din umeri.

— Până acum mi-a fost frică, spuse soţia lui. Dar cu cât se apropie momentul, cu atât mi se pare mai uşor. Nu crezi c-ar trebui să ne rugăm, George?

— Roagă-te, draga mea, dacă doreşti, răspunse uriaşul cu multă blândețe. Fiecare dintre noi avem propriul nostru fel de a ne ruga. Al meu este o deplină împăcare cu orice mi-ar trimite soarta — o împăcare senină. Aici par să se unească cea mai înaltă religie şi cea mai înaltă ştiinţă.

— Eu nu pot să-mi descriu adevărata mea atitudine spirituală ca o împăcare şi cu atât mai puţin ca o împăcare senină, bombăni Summerlee pe deasupra pipei. Mă supun fiindcă n-am încotro. Mărturisesc că aş fi dorit să mai

trăiesc un an, ca să-mi sfârșesc clasificarea fosilelor calcaroase.

— Lucrarea neterminată a domniei-tale nu înseamnă mare lucru, spuse Challenger, plin de emfază, în comparaţie cu faptul că propria mea *magnum opus*[1], „Scara vieţii" este încă în embrion. Intelectul meu, lecturile mele, experienţa mea — de fapt toată zestrea mea spirituală — urmau să fie condensate în această operă epocală. Totuşi, precum am spus, îmi accept soarta.

— Cred că cu toţii am lăsat în urmă unele lucruri nepuse la punct, spuse lord John. Care sunt ale dumitale, tinere felah?

— Lucram la o carte de versuri, am răspuns eu.

— Ei bine, în orice caz lumea a fost scutită de ea, spuse lord John. Totdeauna există o compensaţie undeva, dacă o cauţi.

— Dar dumneavoastră cum staţi? I-am întrebat eu.

— Ca un făcut, tocmai rânduisem totul şi eram gata de plecare. Îi făgăduisem lui Merivale să mergem în Tibet în primăvară pentru o vânătoare de leoparzi albi. Greu e însă pentru dumneavoastră, doamnă Challenger, acum când v-aţi făcut căminul acesta atât de drăguţ.

— Unde-i George, acolo e şi căminul meu. Dar, vai, ce n-aş da pentru o ultimă plimbare împreună în aerul proaspăt al dimineţii pe colinele acestea frumoase!

Cuvintele ei au stârnit ecou. Inimile noastre străpunseră ceţurile străvezii care îl ascundeau şi întregul Weald fu scăldat într-o lumină aurie. Din atmosfera noastră întunecată, toxică, acel limpede, strălucitor colţ de ţară, dezmierdat de vânt, ni se părea un adevărat tărâm al frumuseţii. Doamna Challenger rămăsese cu mâna întinsă, visătoare. Am tras scaunele si ne-am aşezat în semicerc lângă fereastră. Atmosfera se şi închisese. Mi se părea că

[1] *Magnum opus* – operă capitală, în limba latină (n.r.).

umbrele morţii se întinseseră deasupra noastră, cei din urmă din specia umană. O perdea nevăzută se întindea, se lăsa din toate părţile.

— Tubul acesta nu va ţine prea mult, spuse lord John, răsuflând adânc.

— Nivelul conţinutului în oxigen este variabil, spuse Challenger, depinzând de presiunea şi de grija cu care a fost umplut. Înclin să fiu de acord cu dumneata, Roxton, că tubul acesta e defectuos.

— Deci ne este dat să fim frustrați în ultimul ceas al existenţei noastre, remarcă Summerlee cu amărăciune. O excelentă ilustrare finală a sordidului veac în care am trăit. Ei bine, Challenger, a venit clipa potrivită pentru dumneata, dacă doreşti să studiezi fenomenele subiective ale descompunerii fizice.

— Şezi pe taburet lângă genunchii mei şi dă-mi mâna, îi spuse Challenger soţiei sale. Cred, prieteni, că o amânare a deznodământului în această atmosferă insuportabilă nu prea ar fi recomandabilă. N-ai dori acest lucru, draga mea, nu-i aşa?

Soţia sa suspină uşor şi-şi lăsă faţa pe genunchiul lui.

— Am văzut oameni înotând, făcând baie în Serpentine, iarna, spuse lord John. După ce toţi ceilalţi au sărit în apă, îi vezi pe unul sau pe doi tremurând pe mal, pizmuindu-i pe cei care s-au afundat. Cel din urmă are parte de ce-i mai rău. Eu sunt cu totul pentru acţiune — hai s-o sfârşim!

— Ai vrea să deschizi fereastra şi să înfrunţi eterul?

— Mai bine să te otrăveşti decât să te sufoci. Summerlee dădu din cap, arătându-și încuviinţarea cu inima îndoită şi întinzând mâna subţire lui Challenger.

— Cândva, am avut disputele noastre, dar acum totul s-a sfârşit, spuse el. În fond, am fost buni prieteni şi ne-am respectat unul pe altul. Adio!

— Adio, tinere felah! rosti lord John. Fereastra este astupată. Nu poţi s-o deschizi.

Challenger o ridică pe soţia lui, strângând-o la piept, în timp ce ea îşi aruncă braţele în jurul gâtului său.

— Dă-mi binoclul, Malone, mă rugă el grav.

I l-am întins.

— Ne încredinţăm din nou puterii care ne-a creat, strigă el tunător şi la aceste cuvinte zvârli binoclul prin fereastră. Mai înainte ca ultimul zuruit al cioburilor să fi amuţit, feţele noastre îmbujorate fură izbite în plin de suflul sănătos al vântului care bătea cu putere, plăcut.

Nu ştiu cât am stat tăcuţi, uimiţi. Deodată, ca într-un vis, am auzit din nou glasul lui Challenger.

— Sunt din nou condiţii normale, strigă el. Universul a primenit centura toxică, dar din toată omenirea numai noi am fost salvaţi.

5. Lumea moartă

Mi-amintesc că stăteam cu toţii pe scaune, trăgând în piept briza dulce, umedă, care sufla proaspătă de la sud-vest dinspre mare, fluturând perdelele de muselin şi răcorindu-ne feţele îmbujorate.

Mă întreb cât timp am stat astfel! După aceea nu ne-am putut pune de acord în privinţa acestui lucru. Eram buimăciţi, ameţiţi, numai pe jumătate lucizi. Toţi ne oţelisem curajul pentru a înfrunta moartea, dar acea înfiorătoare, acea subită, acea nouă realitate: că trebuie să trăim mai departe, supravieţuind speţei căreia îi aparţinem — ne lovea ca un şoc fizic şi ne uluia. Apoi, încet, încet, mecanismul oprit a început să se mişte din nou. Dispozitivele memoriei lucrau ca suveicile. Gândurile se ţeseau în minţile noastre. Vedeam cu o limpezime vie, necruţătoare, legăturile dintre trecut, prezent şi viitor, viaţa pe care o trăisem şi aceea care o aveam de trăit de acum înainte. Ochii noştri se îndreptau cu o groază tăcută spre aceia ai tovarăşilor noştri, găsind în ei aceeaşi privire, acelaşi răspuns. În locul bucuriei care ar fi putut fi simţită de nişte oameni care scăpaseră ca prin urechile acului de o moarte iminentă, ne copleşea valul înfiorător al unei deprimări nespus de întunecate. Tot ceea ce iubisem pe pământ fusese zvârlit în marele, neţărmuritul, necunoscutul ocean şi noi pribegeam acum pe această insulă pustie a Cosmosului, fără tovarăşi, fără nădejdi sau năzuinţe. Mai aveam un număr de ani în care ne vom piti ca nişte şacali printre mormintele speţei umane, după care va veni singuraticul nostru sfârşit amânat.

— E îngrozitor, George, îngrozitor, se tângui doamna Challenger covârșită de suspine. Cel puţin dacă am fi pierit o dată cu ceilalţi! Oh, de ce ne-ai salvat? Mă simt aşa fel de parcă noi am fi morţi şi toţi ceilalţi vii. Sprâncenele

stufoase ale lui Challenger se lăsaseră în jos din pricina concentrării cu care gândea, în timp ce laba lui uriaşă, păroasă strânse în ea mâna întinsă a soţiei sale. Observasem că aceasta întindea întotdeauna mâinile spre el, tulburată, ca un copil spre mama lui.

— Fără să fiu un fatalist până la punctul nonrezistenţei, spuse el, am constatat întotdeauna că cea mai înaltă înţelepciune constă în acceptarea realităţii. Challenger vorbea domol şi în vocea lui sonoră se simţea vibrarea unor simţăminte.

— Eu nu accept, se împotrivi Summerlee cu tărie.

— Nu văd ce importanţă are dacă dumneata accepţi sau nu, remarcă lord John. Trebuie s-o iei ca atare, fie că accepţi realitatea, luptând sau rămânând pasiv. Așa încât nu-i nimic extraordinar dacă accepţi sau nu. Nu-mi amintesc să ne fi cerut cineva permisiunea înainte de a începe toată tevatura aceasta şi se pare că nici acum nu ne-o cere nimerii. Aşadar, care-i deosebirea între a accepta sau nu?

— Este exact deosebirea dintre fericire şi nefericire, spuse Challenger, cu o expresie abstractă, încă bătând uşor mâna soţiei sale. Poţi înota în sensul curentului, cu sufletul şi mintea împăcate sau poţi înota împotriva lui si să fii strivit, vlăguit. Problema aceasta ne depăşeşte, aşa încât accept-o ca atare şi nu mai spune nimic.

— Dar pentru Dumnezeu, cum vom trăi de acum înainte? am întrebat eu, apelând deznădăjduit la cerul albastru, pustiu. Ce am de făcut eu, bunăoară? Ziare nu mai sunt, aşa încât acesta este sfârşitul vocaţiei mele.

— Nu mai e nimic de vânat şi nici nu te mai poţi război, aşa încât s-a sfârşit şi cu mine, spuse lord John.

— Studenţi nu mai sunt, aşa că s-a sfârşit şi cu mine, se plânse Summerlee.

— Da, eu am soţul şi căminul meu, deci pot mulţumi cerului că nu s-a sfârşit cu mine, spuse doamna Challenger.

— Nici cu mine nu s-a sfârşit, remarcă Challenger, pentru că ştiinţa n-a murit şi această catastrofă în sine ne va pune dinainte numeroase probleme interesante spre a fi cercetate.

Dăduse de perete ferestrele şi priveam cu toţii peisajul tăcut, liniştit.

— Permiteţi-mi să rememorez, continuă el. Era în jurul orei trei ieri după amiază, când pământul a pătruns în sfârşit în centura toxică, până la urmă cufundându-se cu totul în ea. Acum e ora nouă. Întrebarea este: la ce oră am ieşit din toxic?

— Aerul era irespirabil în zori, am spus eu.

— Şi mai târziu la fel, a confirmat doamna Challenger. Chiar la ora opt am simţit distinct aceeaşi contracţie în gât pe care o simţisem la apusul soarelui.

— Atunci să presupunem că toxicul a dispărut îndată după orele opt. Deci pământul s-a scufundat în eterul toxic şaptesprezece ore. În timpul acesta Marele Grădinar a sterilizat mucegaiul uman care crescuse pe suprafaţa fructului său. E posibil oare ca această acţiune să nu fi fost desăvârșită? Că în afară de noi să mai supravieţuiască şi alţi oameni?

— Asta mă întreb şi eu, întări lord John. De ce am fi numai noi singurele pietricele de pe plajă?

— E absurd să presupui că în afară de noi ar mai fi putut supravieţui şi alţii, afirmă Summerlee cu convingere. Gândește-te că toxicul a fost atât de violent, încât chiar şi un om voinic ca un taur şi fără pic de nerv ca acest Malone, aici de faţă, abia a putut să urce scările şi apoi a căzut în nesimţire. Este oare cu putinţă ca cineva să fi putut sta şaptesprezece minute într-o asemenea atmosferă sau ore de-a rândul?

— În afară de cazul când acel cineva şi-a dat seama de ceea ce vine şi s-a pregătit din vreme, aşa cum a făcut bătrânul nostru prieten Challenger.

— Ceea ce, cred eu, este foarte puţin probabil, spuse Challenger, întinzându-și barba înainte şi coborându-și pleoapele. Îmbinarea observaţiei, a deducţiei, a clarviziunii. Însuşiri care mi-au dat putinţa să prevăd pericolul, pot exista anevoie la doi oameni ai aceleiași generaţii.

— Atunci concluzia dumitale este că au pierit toţi oamenii, cu certitudine?

— Nu încape îndoială. Trebuie să ne amintim totuşi că toxicul a acţionat de jos în sus şi că a fost — se pare mai puţin intens în straturile înalte ale atmosferei. Acest lucru este ciudat într-adevăr — dar el prezintă una din acele trăsături care ne vor oferi în viitor un interesant tărâm de studiu. Aşadar, dacă ne-am apuca să căutăm supravieţuitori, ar trebui să ne îndreptam privirile cu cele mai mari speranţe de succes spre vreun sat din Tibet sau spre vreo fermă din Alpi, la câteva mii de picioare deasupra nivelului mării.

— Ei, având în vedere că nu mai sunt trenuri şi nici vapoare, poţi vorbi tot atât de bine despre supravieţuitori în lună, interveni lord John. Dar ceea ce vă întreb este dacă totul s-a terminat într-adevăr sau suntem abia la jumătatea drumului?

Summerlee îşi întinse gâtul, dând roată cu privirile în jurul orizontului.

— Pare limpede şi frumos, spuse el şovăielnic. Dar aşa a fost şi ieri. Nu sunt câtuși de puţin convins că totul s-a sfârşit.

Challenger ridică din umeri.

— Trebuie să ne întoarcem încă o dată la fatalismul nostru. Dacă lumea a mai trecut printr-o asemenea încercare cândva, ceea ce nu-i exclus, aceasta s-a petrecut

demult de tot. De aceea putem spera cu mult temei că va mai trece multă vreme până se va întâmpla din nou.

— Toate bune, spuse lord John, dar dacă eşti zgâlțâit o dată de un cutremur, te aştepţi cu multă probabilitate să vină şi al doilea. Cred că ar fi înţelept să ne mai dezmorţim picioarele, să mai respirăm aer curat atâta vreme cât mai avem posibilitatea. De vreme ce oxigenul nostru s-a terminat, nu mai are importanţă dacă suntem surprinşi afară sau în casă.

Era ciudată toropeala aceea adâncă care ne copleşise ca o reacţie după îngrozitoarele noastre emoţii din ultimele 24 de ore. Ne stăpânea un simțământ adânc, psihic şi fizic deopotrivă, că nimic nu mai avea însemnătate şi că totul era o străduinţă istovitoare, zadarnică. Chiar şi Challenger căzuse pradă acestui simțământ — şedea pe scaun cu capul lui mare sprijinit în mâini, cu gândurile aiurea. Într-un târziu lord John şi cu mine, apucându-l fiecare de câte un braţ, am izbutit să-l ridicăm în picioare, primind drept răspuns al efortului nostru o privire fixă şi un mârâit ca al unui buldog. Totuşi, o dată ieşiţi din strâmtul nostru port de refugiu în atmosfera largă a vieţii de fiecare zi, energia noastră firească s-a întors încet, încet în noi. Dar cu ce aveam noi să ne începem activitatea în acel cimitir al lumii?

Au fost oare vreodată oamenii confruntaţi cu o asemenea întrebare, de la începutul începutului? Este adevărat că nevoile noastre fizice şi chiar plăcerile ne erau asigurate pentru viitor. Toate depozitele cu alimente, toate cramele cu vin, toate comorile artei erau ale noastre — numai să întindem mâna spre ele. Dar ce aveam de făcut? Câteva sarcini ne chemau de îndată, dat fiind că ele se aflau la îndemâna noastră. Am coborât în bucătărie şi le-am ridicat pe cele două servitoare în paturile lor. Păreau că muriseră fără să sufere, una pe scaun lângă foc, cealaltă pe duşumeaua spălătoriei de vase. După aceea l-am adus pe

sărmanul Austin din curte. Muşchii lui se contractaseră părând tari ca lemnul, în cea mai excesivă *rigor mortis*[1], în timp ce contractarea fibrelor îi crispase gura într-un rânjet sardonic. Aceste simptome erau precumpănitoare la toţi cei care muriseră intoxicaţi.

Oriunde ne duceam, întâlneam asemenea feţe rânjite, care păreau să-şi bata joc de situaţia noastră îngrozitoare, zâmbind tăcute, înfiorătoare, nenorocoşilor supravieţuitori ai speţei lor.

— Ascultaţi, spuse lord John, care păşea fără odihnă de colo, colo în sufragerie, în timp ce luam cu toţii o gustare — nu ştiu cum vă simţiţi dumneavoastră, prieteni, dar în ceea ce mă priveşte, pur şi simplu nu pot să stau locului şi să nu fac nimic.

— Poate, răspunse Challenger, ai avea amabilitatea să sugerezi ce socoteşti c-ar trebui să facem.

— Să dăm o raită să vedem tot ce s-a întâmplat.

— La propunerea aceasta m-aş ralia şi eu.

— Dar nu în sătucul acesta. Aici putem vedea de la fereastră tot ce-i de văzut.

— Atunci unde ar trebui să mergem?

— La Londra!

— Toate bune, mormăi Summerlee. Dumneata poţi fi în stare să faci un drum de patruzeci de mile, dar nu sunt sigur de Challenger, cu picioarele lui scurte; în ceea ce mă priveşte, sunt absolut sigur.

Challenger se plictisea de moarte.

— Dacă domnia-ta, domnul meu, ţi-ai limita remarcile la propriile particularităţi fizice, ai constata că ai un amplu câmp de discuţie, îi obiectă el.

— N-am avut intenţia să te ofensez, dragul meu Challenger, protestă prietenul nostru, lipsit de tact. Nu poţi fi ţinut responsabil pentru fizicul dumitale. Dacă natura ţi-a

[1] *Rigor mortis* – rigoarea morţii, asprime a morţii – termen medical (n.t.).

dăruit o făptură scurtă, greoaie, nu-ţi stă în puteri să faci ceva ca să n-ai şi picioare scurte.

Challenger era prea furios pentru a-i răspunde. Nu putea decât să bombăne, să clipească şi să se zbârlească. Lord John se grăbi să intervină înainte ca disputa să ia proporţii.

— Spuneaţi să mergem. De ce am merge pe jos? întrebă el.

— Sunteţi de părere să luăm un tren? întrebă Challenger, încă clocotind.

— Ce-i cu automobilul? De ce n-am merge cu el?

— Nu prea mă pricep să-l conduc, spuse Challenger, trăgându-se de firele bărbii, gânditor. Totuşi aveţi dreptate să presupuneţi că intelectul uman, în cele mai înalte manifestări ale sale, ar fi suficient de flexibil pentru a-şi îndrepta atenţia în orice direcţie. Ideea dumitale este excelentă, lord John. Eu însumi am să vă duc pe toţi la Londra.

— N-ai să faci una ca asta, se împotrivi Summerlee cu hotărâre.

— Nu, într-adevăr, George! strigă soţia lui. Doar ai încercat o dată şi-ţi aminteşti cum ai sfărâmat poarta garajului.

— A fost o lipsă de atenţie momentană, protestă Challenger vanitos. Poţi să consideri totul în ordine. Fără îndoială că am să vă duc pe toţi la Londra.

Încurcătura fu dezlegată de lord John.

— Ce maşină e? întrebă el.

— Un Humbert de douăzeci de cai.

— Ei, am condus o asemenea maşină ani întregi, spuse el. Pe legea mea, n-am crezut vreodată că voi transporta cândva întreaga speţă umană. Pe cât îmi amintesc e loc exact pentru cinci persoane. Faceţi-vă bagajele. Voi trage la scară la ora zece.

Exact la ora indicată, maşina ieşi pârâind şi duduind din curte, cu lord John la volan. Eu şedeam lângă el, în timp ce doamna Challenger, la loc de onoare, se făcuse mică în spate, între cei doi arţăgoşi oameni de ştiinţă ca un tampon folositor. Lord John slăbi frânele şi mânui maneta, trecând repede de la viteza I-a la a III-a, şi am luat-o la goană, în cea mai stranie călătorie pe care au făcut-o vreodată nişte fiinţe umane, de când s-a ivit omul pe pământ.

Vă puteţi imagina frumuseţea naturii în acea zi de august, prospeţimea aerului de dimineaţă, strălucirea de aur a razelor soarelui de vară, cerul senin, verdele luxuriant al pădurilor din Sussex şi purpuriul adânc al povârnișurilor năpădite de buruieni. În timp ce priveam frumuseţea multicoloră a peisajului, orice gând al unei vaste catastrofe mi-ar fi pierit din minte dacă n-ar fi fost semnul acela sinistru — solemna, atotcuprinzătoarea tăcere. Există un dulce zumzet al vieţii care te pătrunde atât de adânc şi de statornic într-un colţ de ţară izolat, încât nu-l mai observi, aşa cum localnicii de pe litoral nici nu-şi mai dau seama de permanentul murmur al valurilor. Ciripitul păsărilor, zumzetul gâzelor, ecoul glasurilor, mugetul vitelor, hămăitul îndepărtat al câinilor, vuietul trenurilor, huruitul căruţelor — toate acestea formează o notă profundă, continuă, izbind auzul pe neobservate. Acum nu auzeam nimic. Tăcerea aceea de moarte, înspăimântătoare, era atât de solemnă, atât de impresionantă, încât fâșâitul şi duduitul automobilului nostru părea o imixtiune neîndreptată, o desconsiderare indecentă a acelei linişti respectuoase care zăcea ca un giulgiu deasupra şi în jurul ruinelor umanităţii. Era îngrozitoare această linişte. Nori înalţi de fum se ridicau ici-colo deasupra peisajului, din clădirile care ardeau mocnit, înghețându-ne inimile, în timp ce priveam de jur împrejur strălucita panoramă a ţinutului Weald.

Şi apoi, morţii! La început, acele pâlcuri de feţe contractate, schimonosite ne umpleau de o groază cutremurătoare. Impresia aceea era atât de vie şi de arzătoare, încât retrăiesc clipele când coboram încet pe serpentină spre gară: bona cu cei doi copii, bătrânul cal căzut în genunchi între hulube, birjarul ghemuit pe capra lui, tânărul din birjă cu o mână pe clanţa uşii deschisă, surprins de moarte chiar în clipa când voia să sară afară. Ceva mai la vale, şase secerători zăceau pe un strat de paie, cu mădularele încrucişate, cu ochii lor morţi, încremeniţi, holbaţi spre strălucirea cerului. Toate acestea le văd ca într-o fotografie. Curând însă, prin grija îndurătoare a naturii, nervul supraexcitat n-a mai reacţionat. Toată grozăvia aceasta şi-a pierdut din puterea ei obsesivă. Indivizii s-au contopit în grupuri, grupurile în mulţimi, mulţimile într-un fenomen universal, curând acceptat ca un detaliu inevitabil al tuturor priveliştilor. Numai ici-colo, unde vreo imagine deosebit de brutală sau de grotescă atrăgea atenţia, mintea se întorcea cutremurată la tâlcul personal sau general-uman al tuturor celor văzute.

Mai presus de toate era zguduitoare soarta copiilor. Aceasta, mi-amintesc, ne-a umplut de simțământul cel mai pătrunzător al intolerabilei nedreptăţi. Ne venea să plângem — şi doamna Challenger a plâns — când am trecut pe lângă o mare şcoală a Consiliului municipal şi am zărit lungul şir al micilor făpturi răspândite pe tot drumul până pe treptele şcolii. Copiii fuseseră trimişi acasă de învăţătorii lor, înspăimântați şi se grăbeau să ajungă la ai lor, când toxicul i-a surprins în plin. O mulţime de oameni se zărea la ferestrele deschise ale caselor. În Tunbridge Wells, abia de mai era o casă care să nu aibă în fereastră un chip care rânjea, cu ochii holbaţi. În ultima clipă nevoia de aer, acea dorinţă arzătoare de oxigen, pe care numai noi fusesem în

stare să ne-o satisfacem, îi trimisese în zbor la ferestre. Străzile laterale erau de asemenea presărate cu bărbaţi şi femei fără pălării şi fără bonete, care se repeziseră afară din case. Mulţi dintre ei căzuseră în stradă. Noroc că lord John conducea perfect, căci nu era uşor să-ţi croieşti drum. Prin sate şi oraşe puteam să mergem numai la pas şi la un moment dat, îmi amintesc, în faţa şcolii de la Tunbridge a trebuit să ne oprim un timp, spre a da la o parte cadavrele care împiedecau trecerea. Câteva imagini precise se trezesc în memoria mea din mijlocul acelei nesfârşite privelişti a morţii de pe drumurile din Sussex şi Kent. Una era imaginea unei maşini mari, strălucitoare, în faţa hanului din satul Southborough. Ea aducea, pe cât bănuiesc, o societate de petrecăreţi, care se întorceau dintr-o excursie la Brighton sau la Eastbourne. În maşină erau trei femei îmbrăcate elegant, toate tinere şi frumoase, una dintre ele cu un prepelicar pechinez în poală. Împreună cu ele era un domn bătrân, cu înfăţişare degajată şi un tânăr aristocrat cu monoclul încă la ochi, cu ţigareta arsă până la capăt, între degetele mâinii înmănuşate. Moartea pesemne că-i surprinsese instantaneu, pironindu-i pe loc. Cu excepţia bătrânului care în ultima clipă trăsese de guler în efortul său de a respira, toţi păreau adormiţi. De o parte a maşinii, un chelner cu câteva pahare sparte lângă o tavă era ghemuit aproape de scară. De cealaltă parte doi vagabonzi lăţoşi, un bărbat şi o femeie, zăceau acolo unde căzuseră, bărbatul cu mâna lungă şi subţire încă întinsă, ca şi cum cerea de pomană, aşa cum făcuse când trăia. O clipă a timpului îi pusese pe aristocrat, pe chelner, pe vagabond şi pe câine pe poziţia comună a protoplasmei inerte care se descompune.

Mi-amintesc de o altă imagine ciudată, la câteva mile de Londra, spre Sevenoaks. Acolo, pe stânga, se află o mare mănăstire, cu un prelung povârniș verde în faţa ei. Pe

povârnișul acela erau adunaţi o mulţime de şcolari toţi îngenunchiaţi pentru rugăciune. În faţa lor se afla un şir de călugăriţe, şi mai sus, cu faţa spre ele, o singură siluetă care trebuia să fi fost maica stareţă. Spre deosebire de petrecăreţii din automobil, fiinţele acestea păreau să-şi fi dat seama de primejdie şi muriseră frumos împreună, învăţători şi elevi, adunaţi pentru ultima lor lecţie comună. Mintea mea este încă uluită de acea încercare îngrozitoare prin care am trecut şi caut în zadar mijloacele de expresie cu ajutorul cărora să pot reda emoţiile simţite. Poate că este mai bine şi mai înţelept să nu încerc a comenta, ci pur şi simplu să indic faptele. Chiar Summerlee şi Challenger erau copleşiţi, căci nu auzeam nici un zgomot de la tovarăşii noştri din spate, în afară, când şi când, de un scâncet al soţiei profesorului. Cât despre lord John, el era prea atent la volanul lui şi la sarcina dificilă de a străbate asemenea drumuri, spre a avea timp sau dispoziţie pentru conversaţie. Repeta mereu o frază atât de plictisitoare, încât mi-a rămas întipărită în minte şi în cele din urmă aproape că m-a făcut să râd, părând un comentariu al lui despre acea zi a morţii.

— Hm! Grozav!

Aşa exclama la fiecare nouă împletire îngrozitoare a morţii şi dezastrului care se desfăşura înaintea ochilor noştri.

— Hm! Grozav! Exclama el, în timp ce coboram Station Hill spre Rotherfield şi tot aşa: hm! grozav!, în timp ce ne croiam drum prin pustietatea morţii pe High Street, la Lewisham şi pe Old Kent Road.

Acolo am avut o surpriză uluitoare. În afara ferestrei unei case modeste, situată într-un colţ, flutura o batistă legată de o mână lungă, subţire. Vederea morţii neaşteptate nu ne făcuse nici un moment inimile să se oprească în loc şi apoi să zvâcnească atât de năvalnic, cum

a făcut-o acea uimitoare prezenţă a vieţii. Lord John urcă cu maşina în viteză pe trotuar şi, într-o clipă, ne-am repezit prin uşa deschisă a casei şi pe scară, la al doilea etaj, dând buzna în odaia din faţă, de unde se ivea acel semnal.

O doamnă bătrână şedea într-un scaun, la fereastra deschisă şi aproape de ea, sprijinit de alt scaun, se afla un tub de oxigen mai mic, dar având aceeaşi formă ca şi acelea care ne salvaseră viaţa. Ea şi-a întors faţa îngustă, crispată, cu ochelari, spre noi, în timp ce ne îmbulzeam în prag.

— Mă temeam că am rămas singură aici pentru totdeauna, spuse ea. Sunt invalidă şi nu mă pot mişca.

— Ei bine, doamnă, răspunse Challenger, aţi avut noroc că s-a întâmplat să trecem pe aici.

— Am să vă pun o întrebare extrem de importantă, spuse ea. Domnilor, vă implor să fiţi sinceri cu mine. Ce efect vor avea aceste întâmplări asupra acţiunilor companiei „Londra North-Western Railway"?

Am fi izbucnit în râs, dacă n-am fi văzut îngrijorarea tragică cu care ea ne aştepta răspunsul. Doamna Buston, căci aşa se numea, era o văduvă înaintată în vârstă, al cărei întreg venit depindea de un mic stoc de acţiuni. Viaţa ei fusese înrâurită de ridicarea sau scăderea cursului acţiunilor. Ea nu putuse concepe existenţa decât în funcţie de cota acţiunilor ei. În zadar îi demonstram că toţi banii din lume erau la dispoziţia ei şi că n-ar fi avut ce face cu ei, dacă i-ar fi luat. Mintea ei bătrână nu se putea adapta la noile împrejurări. Izbucni în hohote de plâns pentru acţiunile pierdute.

— Era tot ce am, se tângui. Dacă au pierit, pot să pier şi eu.

Printre văicărelile ei am aflat cum supravieţuise o asemenea bătrână plantă firavă, în timp ce întreaga şi marea pădure se prăbuşise. Bătrâna era astmatică şi

infirmă incurabilă. Pentru boala ei îi fusese prescris oxigen şi în momentul cataclismului, avea în odaie un tub... Ea inhalase oxigen în cantitatea cu care se obişnuise atunci când respira anevoie. Aceasta o uşurase şi economisindu-şi raţia reuşise să supravieţuiască acelei nopţi. În sfârşit, adormise şi fusese trezită de huruitul automobilului nostru.

Întrucât era cu neputinţă s-o luăm cu noi şi văzusem că avea tot ceea ce îi trebuie ca să trăiască, i-am făgăduit că ne întoarcem pe la ea după câteva zile, cel mai târziu. Astfel am lăsat-o, încă plângând amar asupra acţiunilor sale pierdute.

În timp ce ne apropiam de Tamisa, străzile erau tot mai blocate şi obstacolele tot mai derutante. Ne-am făcut loc anevoie pe London bridge. Intrarea lui dinspre Middlesex era blocată dintr-o parte şi alta de vehiculele înţelenite, făcând imposibilă orice înaintare în acea direcţie. Un vas ardea cu vâlvătăi în apropierea podului, de-a lungul unuia dintre cheiuri şi aerul era plin de vălătuci de fum, dus de vânt şi de un miros înecăcios de ars. Se zărea un nor de fum des undeva aproape de Camera Comunelor, dar de unde ne aflam noi era cu neputinţă să vedem ce ardea.

— Nu ştiu ce impresie vă face, remarcă lord John, în timp ce oprea maşina, dar mie mi se pare că la ţară e totuşi mai vesel decât la oraş. Londra moartă mă calcă pe nervi. Eu zic să dăm roată cu privirea şi apoi să ne întoarcem la Rotherfield.

— Mărturisesc că nu văd ce-am mai aştepta aici, spuse profesorul Summerlee.

— Totuşi, spuse Challenger, vocea lui puternică tunând straniu în liniştea aceea, e greu să ne închipuim că din şapte milioane de oameni a supravieţuit cataclismului numai acea bătrână doamnă, datorită unei particularităţi a constituţiei sale sau unei preocupări accidentale.

— Dacă ar fi şi alţii, cum am putea să-i găsim, George? Întrebă doamna Challenger. Totuşi sunt de acord cu tine că nu putem să ne întoarcem până n-am încercat să vedem care-i situaţia.

Am coborât din automobil şi, lăsându-l la rigolă, am păşit cu oarecare dificultate de-a lungul trotuarului înţesat de cadavre de pe King William Street şi am intrat pe uşa deschisă a unei mari societăţi de asigurări. Clădirea era în colţ şi am ales-o întrucât avea câmp de vedere în toate părţile. Urcând scările, am trecut prin ceea ce se presupunea că fusese sala consiliului de administraţie, întrucât opt bărbaţi înaintaţi în vârstă erau aşezaţi în jurul unei mese prelungi din mijlocul acesteia. Înalta fereastră era deschisă şi am ieşit cu toţii în balcon. De acolo puteam vedea străzile din City, ticsite de vehicule, radiind în toate părţile, în timp ce la picioarele noastre strada era neagră, de la un capăt la altul, de acoperişurile taxiurilor nemişcate. Toate sau aproape toate erau îndreptate cu botul spre marginea oraşului, ceea ce dovedea că oamenii din City, îngroziţi, încercaseră zadarnic în ultimul moment să ajungă la familiile lor, în suburbii sau la ţară.

Ici-colo, printre birjele sărăcăcioase se înălţa câte un automobil ornat cu alămuri al vreunui magnat bogătaş, încremenit fără speranţă în mijlocul şuvoiului zăgăzuit al circulaţiei. Şi sub noi era un asemenea automobil mare şi luxos cu stăpânul lui, un bătrân domn gras, pe jumătate aplecat în afară pe fereastră. Mâna lui, ca o gogoaşă de mătase, sclipind de diamante, era întinsă, grăbindu-l pe şofer să facă un ultim efort pentru a răzbate prin înghesuială.

Un număr oarecare de omnibuze se ridicau în şuvoiul acela ca nişte insule şi pasagerii lor ticseau imperialele, zăcând claie peste grămadă unii în poalele altora, ca jucăriile în camera copiilor. Pe soclul unei lămpi mari, în

mijlocul străzii, un poliţist vânjos stătea cu spatele rezemat de un stâlp, într-o atitudine atât de firească, încât era greu să crezi că nu mai trăia. La picioarele lui zăcea un vânzător de ziare zdrenţăros, cu teancul de gazete pus jos, lângă el. Un camion tapetat cu afişe fusese blocat de mulţime şi se puteau citi literele mari, negre, pe fond galben: „*Meciul comitetului, întrerupt*". Trebuie să fi fost ediţia cea mai timpurie, căci erau şi alte afişe pe care scria: „*Acesta e sfârșitul? Avertismentul marelui om de ştiinţă*". Şi altul: „*Are dreptate Challenger? Zvonuri rău prevestitoare.*" Challenger arătă soţiei sale ultimul afiş care se ridica ca o flamură deasupra mulţimii. Privind-o, profesorul îşi bolti pieptul şi-şi netezi barba. Acea minte complexă era încântată, măgulită la gândul că Londra murise cu numele şi cuvintele lui, încă prezente în gândurile oamenilor. Simţămintele lui erau atât de vădite, încât ele stârniră comentariile sardonice ale colegului său.

— În primul plan până la sfârşit „Challenger", remarcă el.

— Aşa se pare, răspunse el vanitos. Şi, cu ochii la întinsa privelişte a străzilor lovite de moarte, care se ramificau în toate părţile, adăugă: într-adevăr, nu văd c-ar avea vreun rost să mai rămânem la Londra. Sunt de părere să ne întoarcem deîndată la Rotherfield şi acolo să ne sfătuim cum să întrebuinţăm cu cel mai mare folos anii pe care-i avem înaintea noastră.

Numai o imagine am să mai zugrăvesc dintre scenele care ni s-au întipărit în minte acolo, în acel City mort, imaginea fugitivă pe care am văzut-o în interiorul vechii biserici St. Mary, în dreptul căreia ne aştepta automobilul. Croindu-ne drum printre trupurile trântite pe scări, am dat de perete uşa oscilantă şi am intrat. Înăuntru ni se înfăţişă o privelişte uluitoare. Biserica era ticsită de la un capăt la altul de făpturi îngenuncheate în toate poziţiile rugăciunii şi

smereniei. În ultimul şi îngrozitorul moment, puşi deodată faţă-n faţă cu realitatea vieţii, acea realitate cruntă care planează deasupra noastră chiar atunci când noi umblăm după himere, oamenii îngroziţi au năvălit în vechile biserici din City, în care de generaţii abia dacă se făcuse când şi când o slujbă. Acolo se înghesuiseră cum putuseră în genunchi, mulţi dintre ei, în agitaţia lor, cu pălăriile încă pe cap, în timp ce deasupra lor, în amvon, un tânăr în îmbrăcămintea laică părea că le vorbea, în clipa când toţii fuseseră loviţi de aceeaşi soartă. El zăcea acum ca *Punch*[1] în chioşcul lui, cu capul şi cu mâinile atârnând moi pe marginea amvonului. Păşeam de colo-colo, în vârful degetelor, vorbind în şoaptă în acel coşmar cenuşiu, în biserica prăfuită, printre şirurile de chipuri crispate de agonie, prin acea întunecime şi tăcere. Deodată, mi-a venit o idee. Într-un colţ al bisericii, aproape de uşă, se afla vechea cristelniţă şi înapoia ei o firidă adâncă în care atârnau funiile clopotelor. De ce să nu trimitem un mesaj, afară, deasupra Londrei, care ar atrage spre noi pe oricine ar putea fi încă în viaţă? Am păşit repede într-acolo şi am tras de funie, dar am constatat cu mirare că era foarte greu să mişc clopotul. Lord John venise după mine.

— Pe legea mea, tinere felah! exclamă el, scoțându-și haina, te-ai gândit bine. Hai să pun şi eu mâna, o să-l punem în mişcare numaidecât.

Dar chiar şi aşa clopotul, atât de greu, nu se urnea, astfel că numai după ce Challenger şi Summerlee îşi adăugară greutatea, i-am auzit în sfârşit dangătul şi vuietul deasupra capelelor, vestindu-ne că marele clopot îşi cântă muzica. Mesajul nostru de tovărăşie şi nădejde răsuna departe deasupra Londrei moarte, pentru orice semen

[1] *Punch* – personaj comic al tradiţiei populare engleze, celebru pentru umorul şi verva-i satirică. Figura întotdeauna pe coperta renumitei reviste satirice engleze din sec. XIX, care-i purta numele (n.r.).

supravieţuitor. Chemarea lui metalică, însufleţită, ne înviora inimile, ceea ce ne făcea să stăruim cu şi mai mare dârzenie în strădania noastră, ridicându-ne două picioare deasupra pământului, cu fiece mişcare a funiei, încordându-ne şi lăsându-ne împreună în jos. Sub noi, Challenger îşi concentra toate forţele, legănându-se în sus şi în jos ca un monstruos broscoi, icnind la fiecare smucitură. Imaginea noastră ar fi putut inspira unui pictor tabloul a patru aventurieri, buni camarazi, care trecuseră cândva împreună prin atâtea stranii pericole şi pe care soarta îi alesese acum pentru acea încercare supremă. O jumătate de oră ne-am zbătut, sudoarea curgând şiroaie pe feţele noastre, braţele şi spinările durându-ne de atâta trudă. În sfârşit, am ieşit sub porticul bisericii şi ne-am uitat nerăbdători în sus şi în jos, de-a lungul străzilor mute, blocate. Nici un sunet, nici o mişcare, nici un răspuns la chemarea noastră.

— Zadarnic. N-a rămas nimeni în viaţă, am strigat eu.

— Nu putem să facem nimic mai mult, spuse doamna Challenger. Pentru numele lui Dumnezeu, George, hai să ne întoarcem la Rotherfield. Încă un ceas în acest City îngrozitor, mut, şi mi-aş pierde minţile.

Ne-am urcat în automobil fără a mai rosti o vorbă. Lord John l-a dat îndărăt şi l-a întors spre miazăzi. Pentru noi capitolul părea încheiat. Prea puţin bănuisem straniul, noul capitol care urma.

6. Marea deşteptare

Şi acum am ajuns aproape de sfârşitul acestei întâmplări extraordinare, atât de copleşitoare prin importanţa sa nu numai în vieţile noastre mărunte, individuale, dar şi în istoria generală a speţei umane. Precum am spus când mi-am început povestirea, atunci când ajunsese în stadiul de a putea fi scrisă, această împrejurare va ieşi neîndoielnic în relief printre celelalte întâmplări, ca un munte care se ridică printre colinele de la poalele lui. Generaţiei noastre i-a fost rezervată o soartă cu totul deosebită, devreme ce a fost aleasă să treacă printr-o încercare atât de zguduitoare. Câtă vreme va dăinui urmarea ei, câtă vreme omenirea nu va uita smerenia şi evlavia pe care le-a învăţat dintr-o asemenea grea lovitură — în această privinţă doar viitorul îşi va spune cuvântul. Este înţelept — cred — să amintesc că lucrurile nu se repetă aidoma niciodată. Niciodată nu-ţi dai seama ce neputincios, neştiutor eşti, cum te ţine drept o mână nevăzută până ce, deodată, această mână pare să se închidă, să te zdrobească. Moartea a plutit deasupra capetelor noastre. Ne dăm seama că poate reveni în orice moment. Această primejdie întunecată ne umbreşte vieţile, dar cine poate nega că în umbra aceasta simţul datoriei, al cumpătării şi al răspunderii, conştiinţa gravităţii şi a ţelurilor vieţii, dorinţa arzătoare de progres şi perfecţionare au crescut şi au devenit mult mai reale pentru noi, într-o asemenea măsură încât au pătruns întreaga noastră societate de la un capăt la altul. Aceasta e ceva în afara sectelor şi în afara dogmelor. Este mai curând o modificare a perspectivei, o schimbare a opticii noastre, o dovadă vie că suntem nişte făpturi neînsemnate şi efemere, supuse durerii şi în bătaia primului vânt rece venit din necunoscut. Dar dacă omenirea a devenit mai gravă datorită acestei

conştiinţe, globul pământesc nu a devenit, cred, drept urmare un loc mai trist. Desigur, suntem de acord că plăcerile mai cumpătate şi mai rezervate ale prezentului sunt mai adânci şi totodată mai înţelepte decât, zgomotoasa mascaradă care trecea adesea drept distracţie odinioară, în vremuri atât de apropiate şi totuşi atât de greu de înţeles. Vieţile acelea sterpe, irosite în vizite şi primiri de oaspeţi fără nici un fel de ţel, inutile, în forfota „caselor mari”, în agitaţia pregătirii ospeţelor şi a îmbuibării cu bucate elaborate minuţios şi obositor, şi-au găsit odihna şi sănătatea în lecturi, în muzică, în dulcea comuniune familială, realizată printr-o mai simplă şi mai înţeleaptă împărţire a timpului. Mai plină de sănătate şi de bucurii, viaţa oamenilor e mai bogată azi decât odinioară, chiar dacă aceştia plătesc contribuţii sporite la fondul comun care a ridicat atât de mult standardul de viaţă pe insulele acestea.

S-au iscat anumite controverse în ceea ce priveşte clipa exactă a marii deşteptări. Este în general admis că, în afară de deosebirea de altitudine, trebuie să fi fost cauze locale care au influenţat acţiunea toxicului. Desigur, în fiecare district, învierea a fost practic simultană. Sunt numeroase mărturii că Big Ben a arătat în clipa aceea 6 şi 10 minute. Astronomer Royal fixase ora Greenwich: 6 şi 12. Pe de altă parte Laird Johnsonn, un foarte bun observator din estul Angliei, înregistrase 6 şi 20. În Hebride era 7. În ceea ce ne priveşte, nu poate fi nici o îndoială, căci în clipa aceea eu mă aflam în biroul lui Challenger, cu mult-încercatul cronometru dinaintea mea. Era 6 şi 15 minute. Mi-era inima grea. Amintirea tuturor imaginilor îngrozitoare pe care le văzusem în drumul nostru îmi împovăra sufletul. Sănătatea mea trupească, năvalnică, şi nesecata energie fizică, făceau ca orice depresiune psihică să fie un accident rar. Aveam acea facultate irlandeză de a vedea o scânteie

de umor chiar şi în beznă. Acum însă bezna era îngrozitoare, de neînlăturat. Jos, tovarăşii mei făceau planuri de viitor. Eu stăteam la fereastra deschisă, cu barba sprijinită pe mână şi cu mintea absorbită de tragedia pe care o trăiam. Cum va fi viaţa noastră mai departe? Aceasta era întrebarea pe care începusem să mi-o pun mie însumi. Va fi oare posibil să trăim pe un pământ mort? Aşa cum în fizică corpurile mai mari le atrag pe cele mai uşoare, nu vom simţi oare atracţia copleşitoare a celui vast trup al umanităţii care a pierit în necunoscut? Cum va fi sfârşitul nostru? Va fi el pricinuit oare de o reapariţie a toxicului? Sau nu se va mai putea trăi pe pământ din pricina emanaţiunilor toxice ale putrefacţiei universale? Sau, în cele din urmă, situaţia îngrozitoare în care ne aflăm va mâna şi va dezechilibra psihicul nostru? Câțiva oameni cu mințile rătăcite într-o lume moartă! Mintea mea rumega acest ultim gând înfiorător, când un zgomot m-a făcut să mă uit de-a lungul drumului de la picioarele mele. Bătrânul cal trăgea birja, urcând povârnișul colinei.

Mi-am dat seama în aceeaşi clipă că răsună ciripitul păsărilor, că cineva tuşea în curte, la picioarele mele, şi mi s-a părut că zăresc o oarecare mişcare în panorama dinaintea ochilor. Totuşi mi-amintesc că acel biet cal vlăguit şi istovit al birjei mi-a reţinut atenţia. Urca panta încet şi gâfâind. Atunci privirile mele s-au îndreptat spre birjarul gheboşat pe capră şi, în sfârşit, spre tânărul care se aplecase afară pe fereastră, oarecum cu aprindere, arătând ceva. Erau fără îndoială provocator de vii.

Întreaga fire înviase din nou! Să fi fost oare totul o iluzie? Oare întâmplarea cu centura toxică fusese doar un vis bine plăsmuit? O clipă mintea mea, stârnită, a fost într-adevăr gata să creadă acest lucru. Atunci mi-am coborât privirile şi am dat eu ochii de băşicuţele din palmele mele, acolo unde acestea fuseseră roase de funia clopotului din

City. Deci totul fusese aievea. Şi iată acum lumea înviată — iată viaţa întoarsă brusc pe planetă într-o clipă, în plin flux. Ochii mei rătăceau de colo, colo peste întinsa privelişte, văzând-o pretutindeni mișcându-se, spre uimirea mea, pe acelaşi făgaş pe care se oprise, Iată jucătorii de golf. Este oare posibil ca ei să-şi continue jocul ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic? Da! Iată un tânăr care trage de lângă un pom, iată alt grup pe iarba verde — desigur joacă la groapă. Secerătorii se îndreaptă încet spre munca lor. Bona dă o palmă unuia dintre copii, apoi începe să împingă căruciorul în sus la deal. Toţi îşi iau firul, fără grijă, de acolo de unde l-au lăsat. Am alergat. În jos pe scări. Uşa de la hol era deschisă. În curte se auzeau glasurile tovarăşilor mei, la un diapazon înalt, plin de uimire şi de recunoştinţă. Cum ne-am mai strâns cu toţii mâinile râzând, adunându-ne din toate părţile, cum ne-a sărutat doamna Challenger pe toţi, plină de emoţie, înainte de a se arunca în braţele, ca de urs, ale soţului ei!

— Doar nu erau toţi adormiţi, cu ochii holbaţi, cu mădularele înţepenite şi cu acel rânjet al morţii pe chipuri.

— Posibil să fi fost numai aşa-numita stare cataleptică, spuse Challenger. Acesta, un fenomen rar în trecut, totdeauna a fost luat drept moarte. Când se petrece acest fenomen, temperatura scade, respiraţia încetează, bătăile inimii sunt imperceptibile — în fapt este o moarte temporară. Chiar şi mintea cea mai cuprinzătoare — şi el închise ochii şi zâmbi cu emfază — ar putea cu greu să-şi închipuie o manifestare universală a ei, aşa cum s-a întâmplat.

— Ai afirmat că a fost un fenomen cataleptic, remarcă Summerlee, la urma urmei este doar o afirmaţie — căci ştim tot atât de puţin despre efect ca şi despre toxicul care l-a provocat. Cel mult putem spune că eterul viciat a provocat o moarte temporară.

Austin şedea ghemuit pe scara automobilului. Tusea lui o auzisem de sus. Ţinea capul în jos, tăcut şi deodată îşi întoarse privirile spre automobil.

— Ce cap de bou ! mormăi el. Te ţii numai de boroboaţe.

— Ce s-a întâmplat, Austin?

— Pompa de ulei a fost lăsată deschisă, domnule. Careva a umblat prosteşte la automobil. Cred că grădinarul, domnule.

Lord John îl privea stânjenit.

— Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat cu mine, continuă Austin, clătinându-se pe picioare. Nu ştiu ce m-a apucat, când spălam automobilul cu furtunul. A, mi se pare că mă împleticeam pe picioare. Dar aş jura că n-am umblat o clipă la pompă.

Pe scurt i se povesti lui Austin, care asculta uluit, ce i se întâmplase lui şi întregii omeniri. Misterul pompei de ulei care picura îi fu de asemenea explicat. El ne privea cu un aer de adâncă îndoială, când i se spuse că maşina lui fusese condusă de un amator, dar ascultă cu un profund interes cele câteva fraze în care erau amintite întâmplările prin care trecusem în oraşul adormit. Îmi amintesc comentariul lui când povestea se sfârşi.

— Aţi fost în faţa Băncii Angliei, domnule?

— Da, Austin.

— Cu toate milioanele ei înăuntru şi cu toată lumea adormită.

— Chiar aşa.

— Şi eu n-am fost acolo, mormăi el, şi se întoarse necăjit încă o dată spre pompa de ulei a automobilului său.

Deodată se auzi huruitul unor roţi pe pietriş. Vechea birjă se apropia de uşa lui Challenger. Tânărul din birjă sări jos. O clipă după aceea, fata în casă, care părea tot atât de buimacă şi de răvăşită ca şi când s-ar fi trezit cu o clipă mai

înainte din cel mai adânc somn, se ivi cu o carte de vizită pe o tavă. Challenger pufni aprig în timp ce o privea şi părul lui negru păru că se zbârlește de mânie.

— Un gazetar! bombăni el, şi continuă cu un zâmbet dezaprobator: la urma urmei e firesc ca întreaga lume să se grăbească sa afle ce gândesc eu despre asemenea întâmplare.

— Nu prea îmi vine să cred că asta e misiunea lui, se îndoi Summerlee, pentru că se afla pe drum cu birja înaintea dezlănţuirii cataclismului. Am privit cartea de vizită: James Baxter, corespondentul din Londra al gazetei *New York Monitor*.

— Staţi de vorbă cu el? am întrebat.

— Eu nu.

— Oh, George ! Ar trebui să fii mai sociabil şi mai atent cu oamenii. Desigur ai învăţat ceva din încercarea prin care am trecut!

Challenger tăcu şi-şi clătină capul lui mare, îndărătnic.

— O specie veninoasă! Ce spui, Malone? Cel mai rău produs al civilizaţiei moderne, instrumentul prompt al vaccinului imposturii — beţele în roatele omului cu respect de sine! Au spus ei vreodată o vorbă bună despre mine?

— Dar dumneavoastră când le-aţi adresat vreo vorbă bună? am răspuns eu. Haideţi, domnule, e un străin care a făcut un drum lung ca să vă vadă. Sunt sigur că nu veţi fi aspru cu el.

— Bine, bine, mormăi el, pofteşte cu mine şi întreţine conversaţia. Protestez dinainte împotriva unei asemenea imixtiuni ofensatoare, în viaţa mea particulară. Bombănind şi pufnind el veni după mine, legănându-se ca un dog mânios, gata să te ia în colţi.

Tânărul şi fercheşul american îşi scoase blocnotesul şi abordă pe loc subiectul.

— Am venit, domnule, spuse el, pentru că publicul nostru din America ar dori nespus să audă câteva lucruri despre pericolul care, după părerea dumneavoastră, planează asupra lumii.

— Nu cunosc nici un pericol care ar plana acum asupra lumii, răspunse Challenger morocănos.

Ziaristul îl privi cu o mirare uşoară.

— Vorbesc, domnule, despre perspectiva pătrunderii pământului într-o centură de eter toxic.

— Acum nu mai văd nici un pericol, spuse Challenger.

Ziaristul îl privi şi mai mirat.

— Sunteţi profesorul Challenger? întrebă el.

— Da, domnule, acesta este numele meu.

— Atunci nu înţeleg cum puteţi spune că nu există un asemenea pericol! Vorbesc despre propria dumneavoastră scrisoare, publicată sub semnătura dumneavoastră în ziarul *London Times*, de azi-dimineaţă.

Challenger, la rândul lui, îl privi surprins.

— De azi-dimineaţă? întrebă el. Azi-dimineaţă n-a apărut London Times.

— Cum nu, domnule, protestă americanul. Trebuie să admiteţi că *London Times* este o gazetă zilnică. El scoase un exemplar din buzunarul dinăuntru al hainei. Iată scrisoarea la care mă refer.

Challenger râse înfundat şi-şi frecă mâinile.

— Aha, încep să înţeleg, spuse el. Deci ai citit această scrisoare azi-dimineaţă.

— Da, domnule.

— Şi ai venit deîndată să-mi iei un interviu!

— Da, domnule.

— N-ai observat nimic neobişnuit în drum?

— Da, la drept vorbind, oamenii dumneavoastră păreau mai vioi şi în general mai umani decât i-am văzut vreodată.

Hamalul s-a apucat să-mi povestească o istorie năstruşnică, ceea ce e o nouă experienţă pentru mine în ţara aceasta.

— Nimic altceva?

— O nu, domnule, nu-mi amintesc altceva.

— Ei bine, ia spune la ce oră ai plecat din gara Victoria? Americanul zâmbi.

— Am venit aici ca să vă iau un interviu, profesore dar se pare că lucrurile se petrec ca în povestea aceea: „Negrul pescuieşte sau peştele se înnegreşte?"

— Întâmplător discuţia e interesantă. Îţi aminteşti ora?

— Desigur. Era douăsprezece şi jumătate.

— Şi ai sosit?

— La două şi un sfert.

— Şi ai luat o birjă.

— Întocmai.

— Ce distanţă presupui că este până la gară?

— Cred că vreo două mile.

— Şi cât timp socoteşti că ai făcut pe drum?

— Hei, să zicem vreo jumătate de oră cu calul acela astmatic.

— Deci ar trebui să fie ora trei!

— Da, sau ceva mai mult.

— Uită-te la ceasul domniei-tale. Americanul făcu ceea ce i se spusese, apoi se uită la noi mirat.

— Ia te uită! exclamă el. A luat-o înainte? Calul acela a doborât toate recordurile, fără îndoială. Soarele e destul de jos dacă te uiţi. Hm. Aici e ceva ce nu înţeleg.

— Nu-ţi aminteşti nimic vrednic de atenţie din momentul când ai început să urci la deal?

— Ba da, parcă la un moment dat m-a cuprins o somnolenţă extraordinară. Aceasta s-a înteţit când am vrut să spun ceva birjarului. Nu-i puteam atrage de loc atenţia. Cred că de vină era căldura. O clipă am simţit că mi se învârtea capul. Parcă pluteam. Asta e tot.

— Aşa s-a întâmplat cu toată omenirea, spuse Challenger, întorcându-se spre mine. Toţi oamenii au simţit o clipă că plutesc. Nici unul nu înţelege încă ce s-a întâmplat. Toţi îşi vor continua lucrul întrerupt, aşa cum Austin a pus mâna din nou pe pompa de ulei, aşa cum jucătorii de golf îşi joacă mai departe jocul. Editorul domniei-tale, Malone, va continua să-şi scoată ziarele şi va fi nespus de mirat constatând că n-a apărut un număr. Da, tinere prieten, adăugă el, întorcându-se spre reporterul american cu o subită dispoziţie de genialitate amuzată, poate ai dori să afli că pământul a plutit prin şuvoiul toxic ca Golfstreamul prin oceanul de eter. Vei fi de asemenea amabil să notezi, spre folosul domniei-tale, că astăzi nu este vineri douăzeci şi şapte august, ci sâmbătă douăzeci şi opt august, şi că domnia-ta ai zăcut fără simţire, în birja domniei-tale, timp de douăzeci şi opt de ore, pe colina Rotherfield.

Ei, în punctul acesta, cum ar spune colegul meu american, trebuie să-mi sfârșesc povestea. După cum probabil bănuiţi, ea nu este decât o versiune mai completă şi mai detailată a reportajului care a apărut în ediţia de luni a ziarului *Daily Gazette* — un reportaj care a fost recunoscut unanim drept cel mai grozav subiect de senzaţie gazetărească al tuturor timpurilor, ducând la vânzarea a nu mai puţin de trei milioane şi jumătate de exemplare ale ziarului. Redau grandioasele titluri încadrate pe peretele biroului meu:

DOUĂ ZECI ŞI OPT DE ORE DE AGONIE UNIVERSALĂ.
UN FENOMEN FĂRĂ PRECEDENT.
CHALLENGER A AVUT DREPTATE
CORESPONDENTUL NOSTRU A SCĂPAT CU VIAŢĂ.
O POVESTIRE CAPTIVANTĂ.
CAMERA CU OXIGEN

STRANIA CĂLĂTORIE CU AUTOMOBILUL.
LONDRA MOARTĂ.
TRECÂND PESTE NUMĂRUL CARE LIPSEŞTE.
MARILE INCENDII ŞI PIERDERI DE VIEŢI.
SE VA ÎNTÂMPLA DIN NOU?

Sub această listă magnifică se înşiruiau nouă coloane şi jumătate de reportaj în care apăreau primul, ultimul şi singurul comentariu gazetăresc al istoriei planetei, atât, cât poate să extragă un observator în timpul unei lungi zile a existenţei sale. Challenger şi Summerlee au tratat problema într-o publicaţie ştiinţifică anexă, dar numai mie mi-a rămas sarcina reportajului popular. Neîndoielnic, pot cânta „*Nunc dimittis*" Ceea ce, la urma urmei, e un punct culminant în viaţa unui gazetar.

Dar îngăduiţi-mi să sfârșesc cu aceste titluri senzaţionale şi cu triumful meu personal. Drept încheiere să citez răsunătoarele pasaje cu care cele mai mari dintre ziare şi-au sfârşit admirabilul editorial asupra acestui subiect — un editorial care poate foarte bine să fie dat ca exemplu de către orice om care gândeşte.

„*E un truism destul de uzual, spune* „Times," *că speţa umană e neputincioasă în faţa infinitelor forţe latente care ne înconjoară. Acelaşi mesaj, acelaşi avertisment a ajuns până la noi atât de la profeţii din vechime, cât şi de la filozofii timpului nostru. Dar, ca toate adevărurile prea des repetate, el şi-a pierdut în timp din actualitate şi din puterea de convingere. Ca să le reînvie, era necesară o lecţie, o experienţă concretă. Aceasta am primit-o pe calea salutarei, dar înfiorătoarei încercări din care tocmai am ieşit cu minţile încă năucite de asemenea lovitură neaşteptată şi cu spiritele ameţite de conştiinţa limitării şi neputinţei noastre. Lumea a plătit un preţ îngrozitor pentru această lecţie. Şi încă nu am aflat toate amănuntele dezastrului,*

doar nimicirea prin foc a oraşelor New York, Orleans şi Brighton, care constituie prin ea însăşi una dintre cele mai mari catastrofe din istoria omenirii. Când ştirile asupra accidentelor de cale ferată şi ale naufragiilor vor fi complete, acestea vor furniza o lectură înspăimântătoare, deşi este necesar să se arate că, în cea mai mare parte a acestor cazuri, mecanicii trenurilor şi ai vapoarelor au reuşit, să oprească forţa lor motrice înainte de a sucomba sub puterea toxicului. Dar pagubele materiale, uriaşe atât în ceea ce priveşte vieţile, cât şi bunurile nu sunt un criteriu precumpănitor în reflecţiile noastre de astăzi.

Cu timpul totul se va uita. Dar ceea ce nu va putea fi uitat, ceea ce va continua şi va trebui să continue a ne preocupa spiritele este această revelaţie a posibilităţilor universului, această nimicire a înfumurării noastre ignorante, această dovadă a îngustimii căilor existenţei noastre materiale şi a prăpăstiilor care o pot înconjura. Gravitatea şi umilinţa stau la baza emoţiilor noastre de astăzi. Fie ca ele să constituie temeliile pe care o speţă umană mai serioasă şi mai decentă să poată înălţă un templu mai venerabil.”

Maşina de dezintegrare

În româneşte de
AL. ŞTEFĂNESCU - MEDELENI

Profesorul Challenger era în cea mai proastă dispoziţie. În timp ce stăteam la uşa biroului său, cu mâna pe clanţă şi cu piciorul pe ştergător, l-am auzit monologând cam în felul următor, cuvintele sale tunând şi răsfrângându-se prin toată casa:

„Da, zic că este al doilea apel greşit. Al doilea într-o singură dimineaţă. E posibil ca un om de ştiinţă să fie deranjat de la o muncă de mare importanţă prin ingerinţa constantă a cine ştie cărui idiot la capătul firului? N-am să îngădui aşa ceva. Trimite îndată după intendent. Oh! dumneata eşti intendentul? Ei, atunci de ce nu iei măsuri? Da, dumneata iei măsuri, fără îndoială, ca să mă distragi pe mine de la o muncă a cărei importanţă nu poate fi înţeleasă de mintea domniei-tale. Să vină directorul. Lipseşte? Ei, ar fi trebuit să-mi închipui. Dacă se mai întâmplă încă o dată, te dau în judecată. Au fost condamnaţi până şi nişte cocoşi gălăgioşi — eu însumi am obţinut o sentinţă împotriva lor. Dacă au fost judecaţi nişte cocoşi gălăgioşi, de ce n-ar fi şi un clopoţel strident? Cazul este limpede. Scuze în scris. Foarte bine. Am să mă gândesc la aceasta. Să auzim de bine!"

Abia în clipa aceea am îndrăznit să intru. Era fără îndoială un moment nefavorabil. M-am uitat la el în timp ce se întorcea de la telefon — un leu mânios! Barba neagră, uriaşă, i se zbârlise, pieptul lui mare răsufla greu de indignare, ochii trufaşi, cenuşii, mă măsurau din cap până-n picioare, în timp ce ecoul mâniei sale cădea asupra mea.

— Diavoli, trântori, derbedei supraplătiţi! tuna el. I-am auzit râzând în timp ce mă plângeam pe bună dreptate. Au urzit un complot, ca să mă scoată din sărite. Şi acum, tinere Malone, domnia-ta vii ca să închei o dimineaţă dezastruoasă. Ai venit, dacă pot să te întreb, din proprie iniţiativă sau te-au trimis plevuştile acelea să-mi iei un interviu? Ca prieten eşti binevenit — ca gazetar eşti un musafir nepoftit.

Eu căutam în buzunar nota lui McArdle, când deodată el îşi aminti un nou motiv de nemulţumire. Mâinile lui mari, păroase, căutau printre hârtiile de pe masă şi în sfârşit ridicară prespapierul.

— Ai fost destul de amabil să faci o aluzie la mine într-una din recentele scrieri ale domniei-tale, spuse el vânturând hârtia prin faţa mea, cu prilejul observaţiilor, oarecum naive, ale domniei-tale, cu privire la recentele descoperiri ale unor vestigii sauriene în plăcile Solenhofen. Domnia-ta ai început un paragraf cu cuvintele: „Profesorul G.E. Challenger, unul dintre cei mai mari oameni de ştiinţă în viaţă"....

— Şi, domnule? am întrebat eu.

— De ce aceste calificări şi limitări absurde? Eventual, ai putea menţiona care ar fi celelalte personalităţi ştiinţifice proeminente cărora domnia-ta le conferi egalitatea sau, posibil, chiar superioritatea fată de mine?

— M-am exprimat greşit. Ar fi trebuit desigur să spun: ,,Cel mai mare om de ştiinţă al nostru în viaţă" am admis eu.

La urma urmei aceasta era propria mea convingere cinstită. Cuvintele mele au făcut din iarnă, vară.

— Tânărul şi scumpul meu prieten, să nu-ţi închipui că eu sunt pretenţios, dar fiind înconjurat de colegi cârcotași şi iraţionali, te vezi silit să te aperi. Prezumţia este străină firii mele, dar trebuie să-mi apăr poziţia împotriva adversarilor. Hai, pofteşte! Ia loc. Ce vânt te aduce?

Trebuia să fiu precaut, fiindcă ştiam ce uşor putea fi făcut leul să ragă din nou. Am scos nota lui McArdle.

— Pot să v-o citesc, domnule? Este de la McArdle, şeful redacţiei mele.

— Mi-amintesc de omul acesta, nu este un specimen neplăcut al tagmei sale.

— El are cel puţin o foarte înaltă admiraţie pentru dumneavoastră. Se gândea la dumneavoastră din nou şi din nou

oricând avea nevoie de cele mai înalte însuşiri în vreo investigaţie. Acesta este cazul acum.

— Ce doreşte?

Challenger se umflă în pene ca un curcan. Măgulit de laude, el se aşeză cu coatele pe masă, cu mâinile lui de gorilă împreunate, cu barba zbârlită înainte, cu ochii mari, cenuşii, pe jumătate acoperiţi de pleoapele lăsate, fixaţi binevoitori asupra mea. Era uriaş în tot ceea ce făcea şi bunăvoinţa lui părea încă şi mai copleşitoare decât agresivitatea.

— Am să vă citesc nota pe care mi-a trimis-o. Scrie:

„Te rog, fă o vizită stimatului nostru prieten, profesorul Challenger şi solicită-i colaborarea în următoarele împrejurări. Un domn lituanian cu numele de Theodore Nemor, care locuieşte la White Friars Mansions Hampstead, pretinde că a inventat o maşină de o însemnătate extraordinară, care este în stare să dezintegreze orice obiect plasat în sfera sa de influentă. Materia se descompune şi se întoarce la condiţia moleculară sau atomică. Inversând procesul, poate fi reintegrată. Pretenţia pare să fie fantasmagorică şi totuşi este absolut evident că există un fundament într-o asemenea direcţie şi că omul acesta a făcut o descoperire remarcabilă.

Nu e necesar să insist asupra caracterului revoluţionar al unei asemenea invenţii, nici asupra extremei sale importanţe ca armă potenţială într-un război.

O forţă care ar putea să dezintegreze o navă de luptă sau să descompună un batalion chiar şi numai pentru un timp, într-o colecţie de atomi, ar domina lumea. Din motive sociale şi politice nu trebuie pierdută o clipă pentru a se merge până la capăt în această problemă. Omul, nerăbdător să-şi vândă invenţia, jinduieşte publicitate, aşa încât nu e greu să te apropii de el. Alăturata carte de vizită vă va deschide uşile sale. Ceea ce aş dori este ca dumneata şi profesorul Challenger să-i faceţi o vizită, să-i examinaţi invenţia şi să scrieţi pentru Gazette un

reportaj bine gândit asupra importanţei acestei descoperiri. Sper să am veşti de la dumneata astă seară.

R. McArdle."

— Acestea sunt instrucţiunile mele, profesore, am adăugat, în timp ce împătuream nota. Aş dori sincer să mergeţi cu mine, căci altminteri cum aş putea, cu limitatele mele capacităţi, să mă descurc într-o asemenea problemă.

— Adevărat, Malone! Adevărat! mormăi marele om. Deşi nu eşti câtuși de puţin lipsit de o inteligenţă firească, sunt de acord cu dumneata că eşti oarecum depăşit de problema pe care mi-ai expus-o.

Oamenii aceia de la telefon, pe care n-am cuvinte să-i numesc, mi-au năruit munca acestei dimineţi, aşa încât încă o picătură nu prea mai are nici o importanţă. Mă apucasem să-i scriu farsorului aceluia italian, acelui Mezotti ale cărui opinii asupra evoluţiei larvare a termitelor tropicale au stârnit râsul şi dispreţul meu, dar pot să las completarea demascării acestui impostor până pe seară, între timp, sunt la dispoziţia dumitale.

Şi astfel s-a făcut că în dimineaţa aceea de octombrie mă aflam în metrou cu profesorul, gonind spre nordul Londrei, spre ceea ce s-a dovedit a fi una din cele mai neobişnuite experienţe ale remarcabilei mele vieţi. Înainte de a pleca de la Enmore Gardens, mă asigurasem prin mult ocărâtul telefon că omul nostru era acasă şi l-am anunţat că vom veni. Locuia într-un apartament confortabil în Hampstead şi ne-a făcut să aşteptăm aproape o jumătate de oră în vestibul, în timp ce întreţinea o conversaţie însufleţită cu un grup de vizitatori. Uşa holului s-a închis după ei şi, o clipa după aceea, Theodore Nemor a intrat în încăperea în care ne aflam. Îl văd şi acum, luminat din plin de razele soarelui, frecându-și mâinile prelungi, slabe, măsurându-ne cu ochii lui galbeni, ageri, şireţi.

Era un bărbat scund, grăsuliu, lăsând oarecum impresia unei diformităţi fizice, deşi era greu de spus în ce consta acea

diformitate. S-ar putea spune că era un ghebos fără cocoaşă. Faţa lui mare, blajină, era ca o găluşcă nefiartă bine, având peste tot aceeaşi culoare şi consistenţă umedă, în timp ce coşurile şi pletele care o împodobeau ieşeau în evidenţă cu atât mai viu pe tenul palid. Ochii lui erau ca ai unei pisici şi tot astfel era mustaţa subţire, lungă, zbârlită deasupra buzelor destinse, umede, pline de bale. Era în totul scund şi vulgar, până ajungeai la sprâncenele, gălbui ca nisipul. De la ele în sus, craniul i se boltea splendid, cum rareori am văzut. Chiar şi pălăria lui Challenger ar fi fost la locul ei pe capul acela magnific. De la frunte în jos ai fi putut vedea în Theodore Nemor un conspirator de rând, dar de la frunte în sus putea sta alături de cei mai mari gânditori şi filozofi ai lumii.

— Ei, domnilor, spuse el cu glas catifelat, cu urma foarte uşoară a unui accent străin, aţi venit, după cum am înţeles din scurta noastră conversaţie pe fir, să aflaţi ceva despre dezintegratorul Nemor. Aşa-i?

— Exact.

— Vă pot întreba dacă reprezentaţi cumva guvernul britanic?

— Câtuși de puţin. Eu sunt corespondent la *Gazette* şi dânsul este profesorul Challenger.

— Un nume onorat — un nume european. Dinţii lui galbeni sclipiră cu o amabilitate linguşitoare, slugarnică. Tocmai voiam să vă spun că guvernul britanic a pierdut ocazia. Ceea ce a mai pierdut încă va afla mai târziu. Posibil, chiar şi imperiul său. Era gata să-mi vând invenţia celui dintâi guvern care mi-ar fi oferit preţul cerut şi dacă acum că a căzut în mâinile cuiva cu care nu sunteţi de acord, nu aveţi să vă condamnaţi decât pe dumneavoastră înşivă.

— Deci v-aţi vândut secretul?

— La preţul cerut de mine.

— Şi socotiţi că cumpărătorul va avea un monopol.

— Fără îndoială că-l va avea.

— Dar şi alţii cunosc acest secret tot atât de bine ca şi dumneavoastră.

— Nu, domnule. El îşi ciocăni fruntea mare. Acesta este seiful în care secretul este încuiat cu nădejde — un seif mai bun decât unul de oţel, şi încuiat cu ceva mai bun decât o cheie Yale. Unii poate cunosc o latură a problemei; alţii poate cunosc altă latură. Nimeni pe lumea asta nu cunoaşte întreaga problemă în afară de mine.

— Şi domnii aceia cărora le-aţi vândut invenţia?

— Nu, domnule, nu sunt de acord să dau în vileag ceea ce ştiu, până n-a fost plătit preţul. La urma urmelor, pe mine mă cumpără, acest seif îl vor duce — şi din nou îşi ciocăni fruntea — cu tot ceea ce conţine, unde doresc. Atunci îmi voi îndeplini obligaţia cinstit, fără şovăială. După aceea, se va scrie istoria, îşi frecă mâinile şi zâmbetul imobil de pe faţa lui deveni oarecum un rânjet.

— Să am iertare, domnul meu, tună Challenger, care tăcuse până atunci, deşi pe faţa lui expresivă se oglindea cea mai deplină dezaprobare a lui Theodore Nemor. Înainte de a discuta problema am dori să ne încredinţăm dacă e ceva de discutat. N-am uitat un caz recent când un italian care a oferit nişte mine cu explozie la distanţă, la verificare s-a dovedit un adevărat impostor. Povestea poate să se repete. Vei înţelege, domnul meu, că eu trebuie să-mi susţin reputaţia ca om de ştiinţă — reputaţie pe care domnia-ta ai fost destul de amabil s-o defineşti ca europeană, deşi am toate motivele să cred că nu este de loc mai puţin remarcabilă în America. Precauţia este un atribut al ştiinţei şi domnia-ta trebuie să ne arăţi probele necesare, mai înainte de a lua în considerare cu toată seriozitatea pretenţiile domniei-tale.

Nemor aruncă o privire deosebit de veninoasă, cu ochii lui galbeni spre tovarăşul meu, dar zâmbetul de jovialitate afectată se lărgi pe faţa lui.

— Dumneavoastră vă susţineţi reputaţia, profesore. Am auzit întotdeauna că dumneavoastră sunteţi ultimul om din lume care ar putea fi amăgit. Sunt gata să vă fac pe loc o demonstraţie întru totul convingătoare, dar înainte de a începe trebuie să vă spun câteva cuvinte despre principiul general al invenţiei. Vă veţi da seama că mecanismul experimental pe care l-am construit aici, în laboratorul meu, e numai un model, deşi în limitele sale el acţionează mai mult decât admirabil. N-ar exista nici o dificultate, bunăoară, de a vă dezintegra pe dumneavoastră şi apoi de a vă reconstitui, dar nu pentru un asemenea scop e gata guvernul unei mari puteri să plătească un preţ care se poate ridica la milioane. Aparatul meu este numai o machetă ştiinţifică. Atunci când aceeaşi forţă este însă provocată pe scară mare, pot fi realizate efecte practice uriaşe.

— Putem vedea acest aparat?

— Nu numai că-l veţi vedea, profesore Challenger, dar veţi asista la cea mai concludentă demonstraţie posibilă asupra propriei dumneavoastră persoane, dacă aveţi curajul să vă supuneţi la aceasta.

— Dacă, începu să ragă leul. Acest „dacă", domnul meu, este jignitor în cel mai înalt grad.

— Bine, bine. N-am avut intenţia să contest curajul dumneavoastră. Spuneam doar că vă vom oferi un prilej pentru a-l demonstra. Dar înainte de a începe aş vrea să spun câteva cuvinte despre legile care stau la bază şi guvernează această materie. Când anumite cristale, sare bunăoară, sau zahăr, sunt puse în apă, ele se dizolvă şi dispar. Nici nu ţi-ai dat seama că au fost vreodată acolo. Apoi, prin evaporare pe altă cale, scazi cantitatea de apă şi, hopa! iată cristalele dumitale din nou, vizibile încă o dată. Puteţi oare concepe un proces prin care dumneavoastră, o fiinţă organică, să fiţi dizolvat în acelaşi fel în Cosmos şi, printr-o subtilă acţiune inversă a condiţiunilor, să fiţi reconstituit?

— Analogia este falsă, exclamă Challenger. Chiar dacă aş admite o asemenea enormitate — că moleculele noastre pot fi dispersate printr-o forţă dezintegrantă, cum ar putea să se reintegreze exact în aceeaşi ordine ca mai înainte?

— Obiecţia este evidentă, dar nu pot decât să răspund că moleculele se reintegrează până la ultimul atom al structurii. Există o formă prestabilită a fiecărui obiect — fiecare cărămidă zboară în locul ei adevărat. Puteţi zâmbi, profesore, dar neîncrederea şi zâmbetul dumneavoastră pot fi curând înlocuite printr-o cu totul altă emoţie.

Challenger ridică din umeri.

— Sunt întru totul gata să mă supun la experienţă.

— Este un alt caz asupra căruia aş vrea să vă atrag atenţia, domnilor, şi care v-ar putea ajuta să sesizaţi principiul. Aţi auzit, desigur, atât în magia orientală, cât şi în ocultismul occidental, de fenomenul numit *apport*, când un obiect oarecare este adus brusc de la distanţă şi apare într-un loc nou. Cum poate fi făcut un asemenea lucru decât prin dezintegrarea moleculelor, transportarea lor pe un val de eter şi reintegrarea lor, fiecare exact la locul ei, reconstituite de o lege irezistibilă? Aceasta pare o analogie satisfăcătoare cu ceea ce efectuează maşina mea.

— Nu puteţi explica un fenomen neverosimil prin altul tot atât de neverosimil, spuse Challenger. Eu nu cred în acel *apport* al domniei-voastre, domnule Nemor. Şi nu cred în maşina domniei-voastre. Timpul meu este limitat, şi dacă e vorba de o demonstraţie, v-aş ruga să începeţi fără multe ceremonii.

— Atunci veţi fi atât de amabil să mă urmaţi, spuse inventatorul. El ne conduse în jos, pe scara apartamentului, apoi străbăturăm o mică grădină din spatele casei. Acolo se afla o *atenansă*[1] a cărei uşă o descuie şi intrarăm.

O încăpere mare, spoită în alb, cu nenumărate fire de aramă, atârnând în ghirlande din tavan şi un magnet uriaş, care se balansa pe un pivot. În faţa lui era o prismă de sticlă, înaltă de

[1] *atenansă* - s. f. anexă a unei case, clădiri etc.; dependință. (dex)

trei picioare şi cu diametrul de aproximativ un picior. În dreapta ei, pe o platformă de zinc, se afla un cristal, deasupra căruia era suspendată o calotă de cupru, lucioasă. Atât calota, cât şi cristalul erau conectate cu nişte fire groase şi într-o parte se afla o roată cu numeroşi indici şi o manetă în manşon de cauciuc, care în clipa aceea se afla în dreptul indicelui marcat cu zero.

— Dezintegratorul Nemor, spuse ciudatul inventator, arătând aparatul. Acesta este modelul aparatului destinat să ajungă faimos, întrucât va schimba echilibrul de forţă între naţiuni. Cine îl va deţine va domina lumea. Acum, profesore Challenger, dumneavoastră, ca să zic aşa, m-aţi tratat în această privinţă cu o oarecare lipsă de curtoazie şi consideraţie. Ei bine, vă veţi încumeta să staţi pe scaunul acesta şi să-mi permiteţi să demonstrez asupra propriei dumneavoastră persoane posibilităţile noii forţe.

Challenger avea curajul unui leu şi orice era de natură să însemne o sfidare îl stârnea într-o clipă până la frenezie. El alergă la aparat, dar eu îl apucai de braţ şi-l oprii în loc.

— Nu vă duceţi, i-am spus. Viaţa dumneavoastră este prea preţioasă. Ce garanţie aveţi asupra siguranţei dumneavoastră? Cea mai apropiată analogie cu acest aparat, pe care am văzut-o vreodată, era scaunul electric de la Sing-Sing.

— Garanţia asupra siguranţei mele, exclamă Challenger, e prezenţa domniei-tale ca martor şi faptul că domnul acesta ar fi neîndoielnic acuzat de omucidere, dacă mi s-ar întâmpla ceva.

— Ar fi o slabă consolare pentru lumea ştiinţei dacă dumneavoastră aţi lăsa neterminată o operă pe care nimeni altcineva n-ar putea-o duce la bun sfârşit. Daţi-mi voie cel puţin să încerc eu mai întâi şi apoi, dacă experienţa se dovedeşte nevătămătoare, puteţi să mă urmaţi.

Pericolul personal nu l-ar fi impresionat niciodată pe Challenger, dar gândul că opera lui ştiinţifică ar fi putut rămâne neterminată, atârna greu în cumpănă. Şovăia. Până se hotărî, am păşit înainte şi m-am aşezat repede pe scaun. Inventatorul a pus

mâna pe manetă. Am auzit un ţăcănit. O clipă am avut înaintea ochilor o senzaţie de zăpăceală şi de ceaţă. Când mi s-au limpezit privirile, inventatorul stătea înaintea mea cu zâmbetul lui respingător, iar Challenger, ai cărui obraji roşii ca mărul erau acum uscaţi de sânge, palizi, privea peste umărul lui.

— Ei, dă-i drumul mai departe, am spus eu.

— Totul s-a sfârşit, aţi reacţionat admirabil, răspunse Nemor. Puteţi ieşi. Acum profesorul Challenger, fără îndoială că va fi gata să încerce la rândul său.

Niciodată nu l-am văzut pe bătrânul meu prieten atât de tulburat. Nervii lui de oţel îl părăsiseră cu totul pentru o clipă. El mă apucă de braţ cu mâna tremurătoare.

— Sfinte Doamne, Malone, e adevărat, spuse el. Ai dispărut. Nu e nici o îndoială în privinţa aceasta. O clipă s-a văzut o ceaţă şi apoi nimic.

— Cât timp am dispărut?

— Două sau trei minute. Am fost, mărturisesc, înspăimântat. Nu-mi venea să cred că te voi mai revedea. Apoi dumnealui a ţăcănit maneta aceea, dacă e o manetă, punând-o la un nou indice şi dumneata ai apărut din nou pe scaun privind puţin zăpăcit, dar altminteri acelaşi dintotdeauna. Când te-am văzut i-am mulţumit lui Dumnezeu. Şi el îşi şterse fruntea asudată cu o batistă roşie, mare.

— Acum poftiţi, domnule, îl îmbie inventatorul. Sau poate că v-au lăsat nervii?

Challenger, vădit, îşi făcea curaj. Apoi, dându-mi la o parte mâna care voia să-l oprească, se aşeză pe scaun, maneta ţăcăni, se opri la numărul 3 şi el dispăru.

Aş fi fost înspăimântat dacă n-aş fi văzut totala degajare cu care acţiona inventatorul.

— Este un fenomen interesant, nu? Când cunoşti personalitatea excepţională a profesorului, e ciudat sa te gândeşti că el este acum un nor molecular, suspendat undeva sub acoperişul acesta. Acum se află cu totul la discreţia mea.

Dacă hotărăsc să-l las în starea în care se află, nimic de pe lume nu mă poate împiedica s-o fac.

— Aş găsi eu foarte curând mijloace să vă împiedic.

Zâmbetul lui se preschimbă din nou într-un rânjet.

— Doar nu vă închipuiţi că un asemenea gând ar putea să-mi treacă vreodată prin cap. Bunule Dumnezeu! Gândiți-vă: marele profesor Challenger dezintegrat pentru totdeauna, a dispărut, în spaţiul cosmic, fără urmă! Îngrozitor! Îngrozitor! Totuşi, ținând seama că nu a fost cu mine atât de curtenitor pe cât se cuvenea... Nu credeţi că o mică lecţie...?

— Nu cred.

— Ei bine, vom numi aceasta o demonstraţie fantastică, ceva care vă va servi pentru a scrie un reportaj interesant în ziarul dumneavoastră. De pilda, am descoperit că părul omului, având o vibraţie cu totul deosebită de aceea a ţesuturilor organice vii, poate fi făcut să apară şi să dispară la discreţie. Aş fi curios să văd ursul fără blană. Priviţi-l!

Răsună ţăcănitul manetei. O clipă după aceea Challenger şedea din nou pe scaun. Dar ce fel de Challenger! Un leu pleşuv. Deşi furios de festa care i se jucase, abia mă stăpâneam să nu izbucnesc în hohote de râs.

Capul lui uriaş era tot atât de chel ca acela al unui prunc, iar bărbia lui tot atât de netedă ca a unei fete. Lipsită de coama falnică, partea de jos a feţei era puhavă ca un jambon, în timp ce întreaga lui înfăţişare aducea cu aceea a unui bătrân gladiator, umflat, buhăit, ca fălcile unui buldog deasupra unei bărbii masive.

Pesemne că feţele noastre oglindeau o expresie ciudată — n-aveam nici o îndoială că rânjetul veninos al gazdei se lăţise la priveliştea aceea — pentru că mâna lui Challenger lunecă peste ţeastă şi el îşi dădu scama de starea în care se afla. O clipă după aceea sări de pe scaun, îl înşfăcă pe inventator de gât şi dădu cu el de pământ. Cunoscând uriaşa putere a lui Challenger eram convins că omul va fi ucis.

— Pentru numele lui Dumnezeu, băgaţi de seamă, dacă-l omorâți nu mai putem face nimic, am strigat eu.

Argumentul acesta fu hotărâtor. Chiar în clipele de mânie turbată raţiunea avea totdeauna ecou asupra lui Challenger. Sări în picioare de pe duşumea, trăgându-l după el şi pe inventator, care tremura ca varga.

— Îţi dau cinci minute, gâfâi el furios. Dacă după cinci minute nu sunt la fel cum am fost, am să-ţi smulg viaţa din trupul ăsta pipernicit, de stârpitură.

La furie nu se putea sta de vorbă în siguranţă cu Challenger. Cel mai îndrăzneţ om dădea înapoi din faţa lui. Şi nu părea de loc că domnul Nemor era un bărbat deosebit de curajos. Dimpotrivă, pistruii şi negii de pe faţa lui ieşeau în relief, pe măsură ce faţa lui trecea de la culoarea chitului, normală, la aceea a pântecului unui peşte. Mădularele îi tremurau şi el de-abia putea să articuleze o vorbă.

— Adevărul e, profesore, îngăimă el, că această violenţă nu pare câtuși de puţin necesară. Desigur, o glumă nevătămătoare e admisibilă între prieteni. Doream să demonstrez posibilităţile maşinii. Am crezut că doreaţi o demonstraţie completă. Nu m-am gândit să vă jignesc, vă asigur, profesore, pentru nimic în lume.

Drept răspuns, Challenger se urcă din nou pe scaun.

— Fii cu ochii pe el, Malone. Nu-i îngădui s-o ia razna.

— Voi avea grijă, domnule.

— Şi acum fă ce trebuie, altminteri vei suporta consecinţele.

Speriat, inventatorul se apropie de aparat. Puterea lui de reintegrare fu pusă în plin şi într-o clipă se ivi din nou bătrânul leu cu coama zbârlită. El îşi netezi barba cu afecţiune, îşi trecu palmele peste păr ca să se asigure că restaurarea era deplină. Apoi coborî grav de pe scaun.

— Ţi-ai asumat o libertate, domnul meu, care ar fi putut să aibă consecinţe nespus de serioase pentru domnia-ta. Totuşi sunt de acord să accept explicaţiile domniei-tale că ai făcut acest lucru numai în scopuri experimentale. Şi acum, îţi pot pune

câteva întrebări făţişe asupra acestei remarcabile forţe pe care pretinzi c-ai descoperit-o?

— Sunt gata să răspund la orice întrebare, cu o singură excepţie: care este sursa forţei. Acesta e secretul meu.

— Spui serios că nimeni în lume nu-l cunoaşte în afară de domnia-ta?

— Nimeni nu are nici cea mai mică idee.

— Nici asistenţii?

— Nu, domnule. Lucrez singur.

— Ce spui! Asta e foarte interesant. M-ai satisfăcut în ceea ce priveşte realitatea forţei descoperite, dar nu pot încă să sesizez relaţiile funcţionale.

— Am explicat, domnule, că aceasta este o machetă. Ar fi însă foarte uşor să construieşti o uzină pe scară mare. Înţelegeţi că forţa aceasta acţionează vertical. Anumiţi curenţi fluizi deasupra dumneavoastră şi alţii dedesubt provoacă vibraţii care fie că dezintegrează, fie că reconstituie. Dar procesul poate fi şi lateral. Dacă ar fi dirijat astfel, ar avea acelaşi efect, acoperind un spaţiu în proporţie cu intensitatea curentului.

— De exemplu?

Să presupunem că un pol este într-o ambarcaţie mică şi al doilea în alta: o navă de luptă aflată între ele pur şi simplu s-ar dezagrega în molecule. Acelaşi lucru s-ar întâmpla cu o coloană de trupe.

— Şi ai vândut secretul acesta unei singure puteri europene, ca pe un monopol?

— Da, domnule. L-am vândut. După ce îmi vor da banii, vor deţine o putere pe care n-a mai avut-o niciodată vreo naţiune. Dacă va fi plasată în mâini capabile, în mâini care nu se vor teme să mânuie arma pe care o deţin, perspectivele sunt încă imprevizibile. Ele par fără limită.

Un zâmbet de satisfacţie feroce flutură pe faţa veninoasă a inventatorului.

— Presupuneţi că asemenea aparate au fost instalate într-un cartier din Londra. Închipuiţi-vă efectul unui asemenea curent la o scară care ar putea fi cu uşurinţă realizată. Ehei! izbucni el în râs, ar fi măturată întreaga vale a Tamisei. N-ar supravieţui nici un bărbat, nici o femeie, nici un copil din milioanele acestea care forfotesc de colo-colo.

Cuvintele acestea mă umplură de groază, şi cu atât mai mult aerul exaltat cu care fuseseră rostite. Ele păreau să producă însă un efect cu totul deosebit asupra profesorului Challenger. Spre mirarea mea, el izbucni într-un râs jovial, cordial, vesel şi întinse mâna inventatorului.

— Ei bine, domnule Nemor, nu avem decât să vă felicităm. Fără îndoială că aţi descoperit o remarcabilă însuşire a naturii, pe care aţi izbutit s-o puneţi în slujba omului, spre folosul lui. Faptul că ea se poate utiliza şi în scopuri destructive, este fără îndoială mai mult decât deplorabil, dar ştiinţa nu cunoaşte distincţii de asemenea natură, ci-şi urmăreşte ţelurile ei, oriunde ar putea conduce acestea, în afară de principiul pe care l-aţi menţionat, presupun că nu aveţi nici o obiecţie ca să examinez constructiv maşinii, nu?

— Câtuși de puţin. Maşina este numai trupul; sufletul ei, principiul animator, pe acela nu veţi putea spera niciodată să-l descoperiţi.

— Exact. Dar mecanismul pare să fie pur şi simplu un model de ingeniozitate.

Câtva timp el îi dădu roată şi-l pipăi ici şi colo. Apoi îşi ridică trupul mătăhălos în scaunul izolat.

— Aţi dori încă o excursie în Cosmos? întrebă inventatorul.

— Mai târziu, poate mai târziu! între timp, fără îndoială că domnia-ta ştii acest lucru, se pare că există o oarecare scurgere de electricitate. Simt limpede că mă străbate un curent slab.

— Imposibil. Scaunul este perfect izolat.

— Te asigur că îl simt. Şi Challenger coborî de pe scaunul înalt.

Inventatorul se grăbi să-i ia locul.

— Nu simt nimic.

— Nu simţi o furnicătură prin şira spinării?

— Nu, domnule. Nu observ aşa ceva.

Răsună un ţăcănit răspicat şi omul dispăru.

L-am privit mirat pe Challenger.

— Bunule Dumnezeu! Aţi atins maneta, profesore.

El îmi zâmbi blajin, cu un aer de mirare, de uşoară surpriză.

— Vai de mine! Pesemne că am atins-o fără să-mi dau seama. Eşti foarte expus la incidente neplăcute cu un model rudimentar ca acesta. Maneta aceasta trebuie fără îndoială ferită.

— Se află la numărul trei. Acesta e indicele care provoacă dezintegrarea.

— Aşa am observat şi eu când a acţionat asupra dumitale.

— Când v-a reintegrat, am fost atât de emoţionat încât n-am văzut care e indicele potrivit în acest scop. Dumneavoastră n-aţi observat?

— Aş fi putut să observ, tinere Malone, dar eu nu-mi împovărez mintea cu detalii neînsemnate. Sunt multe indice, dar noi nu ştim la ce folosesc. Dacă experimentăm în necunoscut am putea să agravăm situaţia. Se pare că e mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum sunt.

— Şi aţi...

— Exact. E mai bine aşa. Interesanta personalitate a domnului Theodore Nemor s-a dezintegrat în Cosmos, astfel că maşina lui e lipsită de valoare. Un oarecare guvern străin a fost de asemenea lipsit de nişte cunoştinţe cu care s-ar fi putut face mult rău. În concluzie, dimineaţa aceasta n-a fost infructuoasă, tinere Malone.

Gazeta dumitale va insera fără îndoială un reportaj interesant despre inexplicabila dispariţie a unui inventator lituanian, curând după vizita corespondentului special. M-a satisfăcut experienţa. Acestea sunt clipe mai plăcute, care vin să

învioreze rutina mohorâtă a studiului. Dar viaţa îşi are în aceeaşi măsură datoriile ca şi plăcerile ei — acum mă întorc la italianul Mezotti şi la opiniile lui eronate asupra dezvoltării larvare a termitelor tropicale.

Privind înapoi, mi se păru că în jurul scaunului încă plutea o ceaţă uşoară, uleioasă.

— Dar fără îndoială... am insistat eu.

— Prima datorie a cetăţeanului fidel legii este să prevină crima, spuse profesorul Challenger. Asta am şi făcut. Destul, Malone, destul! Subiectul acesta nu mai merită discuţie. El mi-a şi sustras de pe acum prea mult gândurile de la lucruri mult mai importante.

Când a răcnit pământul

În româneşte de
AL. ŞTEFĂNESCU — MEDELENI

Îmi amintesc vag că l-am auzit pe prietenul meu Edward Malone de la *Gazette* vorbind despre profesorul Challenger, cu care a participat la câteva remarcabile aventuri, sunt însă atât de ocupat cu propria-mi profesie, iar firma mea a fost copleşită într-atât cu comenzi, încât ştiu prea puţin despre ceea ce se întâmplă în lume, cu excepţia treburilor mele personale. În general îmi amintesc că Challenger era zugrăvit ca un geniu sălbatic, cu o fire violentă şi intolerantă. Am fost nespus de mirat când am primit de la el o scrisoare de afaceri, redactată în termenii următori:

14 (bis) Enmore
Gardens
Kensington

Domnule,

Aş dori să angajez serviciile unui specialist în fântâni arteziene. Nu voi ascunde domniei-voastre că opinia mea despre specialişti nu este prea strălucită şi că de obicei am socotit că un om care, ca mine însumi, posedă o minte bine înzestrată, poate avea o perspectivă mai profundă şi vederi mai largi decât acela specializat într-o anumită ştiinţă care — care, vai, este atât de adesea o simplă profesie — având ca atare un orizont limitat. Totuşi, sunt gata să vă ofer o şansă. Privind lista specialiştilor în fântâni arteziene, o ciudăţenie oarecare — aproape că scrisesem absurditate — a numelui domniei-voastre mi-a atras atenţia, şi am descoperit, după investigaţii, că de fapt tânărul meu prieten, domul Edward Malone, vă cunoaşte. De aceea vă scriu spre a vă informa că aş fi bucuros să am o întrevedere cu dumneavoastră, şi în caz că-mi veţi satisface exigenţele care ating un înalt nivel, s-ar putea sa fiu dispus să vă încredinţez o afacere foarte importantă. Nu pot spune mai mult deocamdată, întrucât afacerea aceasta are un caracter

strict secret, putând vorbi despre ea numai prin viu grai. În consecinţă vă rog să contramandaţi deîndată orice angajament aţi avea eventual şi să-mi faceţi o vizita la adresa de mai sus, la orele 10.30 dimineaţa, vinerea viitoare. Afară se află un răzuitor ca şi un ștergător, doamna Challenger fiind nespus de pretenţioasă.

Rămân, domnul meu, precum am început,
George Edward Challenger.

Am înmânat această scrisoare primului meu secretar, spre a răspunde şi el l-a informat pe profesor că domnul Peerless Jones va fi bucuros să considere întrevederea ca aranjată. Era o notă de afaceri întru totul politicoasă, dar ea începea cu fraza:

„Scrisoarea dumneavoastră (nedatată) a fost primită...” Aceasta provocă o a doua epistolă a profesorului:

„*Domnule*”, spunea el — şi rândurile lui păreau un gard de sârmă ghimpată.

„...Observ ca îmi reproşaţi faptul lipsit de însemnătate că scrisoarea mea a fost nedatată. Aş putea să vă atrag atenţia asupra împrejurării că, drept contra prestaţie pentru o taxare monstruoasă, guvernul nostru are obiceiul de a aplica pe plic una ştampilă mică, circulară, sau una marcă, care notifică data expedierii. Dacă ştampila aceasta lipseşte sau este neciteaţă, n-aveţi decât să vă răfuiţi direct cu autorităţile poştale. Între timp, aş solicita să vă mărginiţi observaţiile la probleme, care privesc afacerea în privinţa căreia vă consult şi să încetaţi de a comenta forma în care se prezintă scrisorile mele.”

Era limpede pentru mine că aveam de-a face cu un nebun, aşa încât m-am gândit că e mai bine ca, înainte de a face un pas mai departe, să stau de vorbă cu prietenul meu Malone, pe care-l cunoşteam de multă vreme, de pe când jucam amândoi pentru

Richmond. L-am găsit acelaşi vesel irlandez de totdeauna şi s-a amuzat nespus de cea dintâi ciocnire a mea cu Challenger.

— Nu-i nimic, băiete, spuse el, după ce ai să stai de vorbă cu el cinci minute, o să te simţi ca şi când ai fi fost jupuit de viu. Nu-i altul pe lume mai bătăios ca el.

— Dar de ce-l suportă lumea?

— Nu-l suportă. Dacă ai colecţiona toate acţiunile pentru injurii, toate plângerile pentru acte de violenţă la instanţele poliţieneşti...

— Acte de violenţă?

— Dumnezeu să te aibă în pază — dacă o să ai neplăceri cu el n-o să pregete să te arunce pe scări. E un troglodit primitiv în haine civilizate. Îl văd cu o măciucă într-o mână şi cu o cremene ascuţită în cealaltă. Unii oameni sunt născuţi în afara secolului lor, dar el este născut în afara mileniului său. Aparţine neoliticului timpuriu sau cam aşa ceva.

— Şi e profesor!

— Acesta-i paradoxul! E cea mai mare minte din Europa, posedând o forţă motrice care poate transforma toate visele în realitate. Colegii nu pot să-l sufere şi fac tot ce pot ca să-l ţină în loc, dar tot atât de bine ar putea o sută de vase pescăreşti să încerce să ţină în loc un transatlantic... Pur şi simplu el îi ignoră şi-şi vede de drum.

— Ei, am spus eu, un lucru e limpede: nu doresc să am nimic de-a face cu el. Am să revoc această întâlnire.

— Câtuși de puţin! Ai să te duci punctual până la secundă, fii atent, la secundă, dacă nu vrei s-o păţeşti.

— De ce aş face-o?

— Ei bine, ascultă. În primul rând nu lua prea în serios ceea ce ţi-am spus despre bătrânul Challenger. Oricine se apropie de el începe să-l iubească. Nu e nimic dăunător în bătrânul urs. Ehei, mi-amintesc cum a dus în spate un copil indian bolnav de variolă, o sută de mile din interiorul ţării până la râul Madeira. E

un om mare în toate privinţele. N-o să te bruscheze dacă te înţelegi cu el.

— N-am să-i dau prilejul.

— Ai fi un prost dacă n-ai face aşa. Ai auzit vreodată despre misterul din Hengist Down, o localitate de pe coasta de sud?

— Vreo explorare secretă minieră?

Malone îmi făcu cu ochiul.

— Ei bine, poţi să-i spui astfel dacă vrei. Vezi bine, eu sunt unul dintre confidenţii bătrânului, dar nu pot spune nimic până nu-mi dă dezlegare. Totuşi aş putea să-ţi povestesc ceva din ceea ce a apărut în presă. Un oarecare Betterton, care a făcut bani cu cauciucul, şi-a lăsat acum câţiva ani întreaga avere lui Challenger, cu condiţia ca aceasta să fie întrebuinţată în interesul ştiinţei. S-a dovedit o sumă uriaşă — câteva milioane. Challenger a cumpărat o proprietate la Hengist Down în Sussex. Era un pământ sterp, la marginea de nord a ţinutului calcaros. A luat o suprafaţă mare, pe care a împrejmuit-o cu sârmă. În mijlocul ei era o râpă adâncă. Acolo au început săpăturile. A anunţat — Malone îmi făcu din nou cu ochiul — că există petrol în Anglia şi că va dovedi acest lucru. A înfiinţat un sat model, cu o colonie de muncitori bine plătiţi, care au jurat cu toţii să-şi ţină gurile. Râpa e împrejmuită cu sârmă, ca şi întreaga proprietate şi împrejurimile, iar locul e păzit de copoi. Din pricina acestor animale, câţiva ziarişti aproape că şi-au pierdut viaţa, ca să nu mai vorbim despre fundul pantalonilor. Acolo e o exploatare intensă, executată de firma Thomas Morden, ai cărei oameni au jurat de asemenea să păstreze secretul. Şi, în sfârşit, e limpede, a venit vremea specialiştilor în puţuri arteziene. Acum, n-o să fii aşa de naiv să refuzi o asemenea lucrare plină de interes pentru dumneata, care ai experienţă şi te preocupă asemenea probleme, nemaivorbind de faptul că până la urmă îţi va aduce şi un cec gras şi pe deasupra te va pune în contact cu cel mai minunat om pe care l-ai întâlnit sau probabil îl vei întâlni vreodată.

Argumentele lui Malone au fost hotărâtoare şi dimineaţa de vineri m-a găsit în drum spre Enmore Gardens. Am avut grijă să ajung la timp, încât am ajuns la uşa profesorului cu douăzeci de minute mai devreme. Aşteptam în stradă, când, deodată, am dat cu ochii de un automobil cunoscut, un Rolls-Royce cu mascotă — o săgeată de argint — pe uşă. Era, neîndoielnic, maşina lui Jack Devonshire, asociatul junior al marii firme „Morden”. Mi s-a părut întotdeauna cel mai urban dintre oameni, aşa încât am fost de-a dreptul uluit când l-am văzut apărând deodată din casă, oprindu-se în afara uşii, ridicând mâinile spre cer şi rostind cu mare aprindere: „Blestemat să fie! Oh, blestemat să fie!”

— Ce s-a întâmplat, Jack? Pari necăjit astăzi de dimineaţă?

— Hello, Peerless! Şi tu eşti amestecat în treaba aceasta?

— Se pare că mi se oferă o ocazie.

— Ei bine, ai să-ţi dai seama că asta-i o pedeapsă.

— Mai mult decât poate suporta omul, pe cât se vede.

— Hm, aşa s-ar părea. Intendentul mi-a comunicat un mesaj: „Profesorul doreşte să vă spun, domnule, că în prezent e ocupat, mănâncă un ou, dar dacă veţi binevoi să veniţi la o oră ceva mai potrivită, mai mult ca probabil v-ar primi”. Asemenea mesaj mi l-a trimis printr-un servitor! Pot să adaug că am fost chemat să primesc suma de douăzeci şi două de mii de pfunzi pe care ni-i datorează.

Am fluierat.

— Şi n-ai primit banii?

— O, ba da — e foarte corect cu banii. Trebuie să fiu drept, bătrâna gorilă e largă cu banii. Dar plăteşte când are chef şi cum are chef, fără să-i pese de nimeni. Totuşi du-te şi-ţi încearcă norocul. O să vezi dacă are să-ţi placă. Spunând aceste cuvinte, el se repezi glonţ în automobil şi se făcu nevăzut.

Am rămas pe loc, aruncându-mi când şi când privirile la ceas, așteptând ora fixată. Sunt, aş putea să spun, destul de bine clădit — concurez la finalele pentru clubul de box Belsize, categoria mijlocie — dar niciodată n-am aşteptat o întrevedere

cu atâta emoţie. Nu era o teamă fizică, fiindcă sigur că m-aş fi putut apăra daca nebunul acela m-ar fi atacat, dar era un amestec de simţăminte din care nu lipsea teama de vreun scandal, public, cât şi aceea de a pierde un contract rentabil. Totuşi lucrurile se vădesc întotdeauna mai uşoare când încetează imaginaţia şi începe acţiunea. Am închis zgomotos capacul ceasului şi m-am îndreptat spre uşă.

Aceasta mi-a fost deschisă de un bătrân intendent cu faţa imobilă, un om care avea o expresie sau o lipsă de expresie care spunea că e atât de obişnuit cu surprizele, încât nu-l mai miră nimic pe lumea asta.

— Sunteţi convocat, domnule? m-a întrebat el.

— Desigur.

El aruncă privirea pe o listă pe care o avea în mână.

— Numele dumneavoastră, domnule?... aşa, domnul Peerless Jones... o mie treizeci. Totul e în ordine. Trebuie să fiţi foarte atent, domnule Jones, pentru că suntem tare sâcâiți de gazetari. Profesorul, după cum poate sunteţi informat, nu prea agreează presa. Poftiţi, domnule. Profesorul Challenger vă primeşte îndată.

În clipa următoare eram faţă în faţă cu el. Cred că prietenul meu Ted Malone l-a descris pe acest om în povestirea lui „Lumea pierdută” mult mai bine decât aş putea s-o fac cu, aşa încât las acest lucru în seama lui. Tot ceea ce vedeam era făptura uriaşă a unui bărbat înapoia mesei de mahon, cu o mare barbă neagră, în forma unei cazmale, şi doi ochi mari, cenuşii, pe jumătate acoperiţi de pleoapele care se lăsau în jos. Arogant, capul lui mare era dat pe spate, iar barba zbârlită întinsă înainte. Toată înfăţişarea lui întrunea o singură impresie, de intoleranţă trufaşă.

„*Ei bine, ce naiba vrei dumneata?*” Aşa scria pe toată fiinţa lui. Mi-am pus cartea de vizită pe masă.

— A da, spuse el, luând-o şi ținând-o în mâna întinsă departe, ca şi când i-ar fi displăcut mirosul ei. Desigur, dumneata

eşti aşa-numitul specialist... domnul Jones... domnul Peerless[1] Jones, îi poţi mulţumi naşului dumitale, domnule Jones, pentru că acest prenume năstruşnic mi-a atras în primul rând atenţia asupra dumitale.

— Sunt aici, profesore Challenger pentru o întrevedere de afaceri şi nu ca să vorbesc despre numele meu, am protestat eu cu toată demnitatea de care eram în stare.

— Dragă Doamne, pari să fii o persoană foarte susceptibilă, domnule Jones. Nervii dumitale sunt într-o stare nespus de iritabilă, deci trebuie să fim cu precauţie în tratativele cu domnia-ta, domnule Jones. Rogu-te, şezi şi linişteşte-te. Am citit broşurica dumitale despre corectarea peninsulei Sinai. Ai scris-o chiar dumneata?

— Fireşte, domnule. Numele meu figurează pe ea.

— Întocmai! Întocmai! Dar una nu presupune întotdeauna pe cealaltă, nu? Totuşi sunt gata să accept afirmaţia dumitale. Cartea nu e lipsită de un oarecare merit: sub lipsa de culoare a limbajului, sclipeşte ici, colo câte o idee, câte un germen al gândirii. Eşti căsătorit?

— Nu, domnule. Nu sunt.

— Atunci există o oarecare şansă că vei păstra un secret.

— Dacă voi făgădui să-l ţin, desigur că îmi voi ţine făgăduiala.

— Ei, tânărul meu prieten Malone — vorbea despre Ted ca şi când acesta ar fi fost un copil de zece ani — are o bună părere despre domnia-ta. Zice că pot să am încredere în domnia-ta. Această încredere este de mare importanţă, pentru că în prezent sunt angajat într-una din cele mai mari experienţe — aş putea chiar spune cea mai mare experienţă din istoria lumii. Îţi solicit participarea.

— Voi fi onorat.

— Este într-adevăr o onoare. Recunosc că nu mi-aş fi împărţit lucrările cu nimeni, dacă uriaşul caracter al întreprinderii

---

[1] *Peerless* – fără asemănare, în limba engleză (n.r.).

nu ar necesita cea mai înaltă iscusinţă tehnică. Şi acum, domnule Jones, obținând promisiunea dumitale asupra secretului inviolabil, ajung la punctul esenţial. Problema e aceasta — pământul pe care trăim este el însuşi un organism viu, înzestrat, precum cred, cu o circulaţie, o respiraţie şi un sistem nervos al lui, propriu.

Clar, omul era un nebun.

— Creierul dumitale, observ, continuă el, nu izbuteşte să înregistreze. Încet, încet însă, el va absorbi ideea. Aminteşte-ţi cum seamănă o câmpie înţelenită sau un câmp de buruieni cu suprafaţa păroasă a unui animal gigantic. O oarecare analogie se găseşte în toată natura. Vei considera atunci ridicarea şi lăsarea uscatului, în decursul erelor, ca respiraţia domoală a unei fiinţe. În sfârşit, îi vei nota agitaţia înregistrată de percepţiile noastre liliputane — cutremurele, seismele.

— Dar despre vulcani ce spuneţi? am întrebat eu.

— Hm! Vulcanii şi lava lor corespund erupţiilor pricinuite de căldură pe propriile noastre trupuri.

Mintea mea se învârtea, în timp ce încercam să găsesc vreun răspuns la aceste afirmaţii.

— Temperatura! am strigat eu. Nu este un fapt cert că ea se ridică vertiginos pe măsură ce el coboară în adâncime şi că centrul pământului este alcătuit din magmă — un lichid cald?

El respinse afirmaţia mea.

— Domnia-ta probabil ştii, domnul meu, acum când şcolile municipale sunt obligatorii, că pământul este turtit la poli. Aceasta înseamnă că polul este mai aproape de centru decât orice alt punct şi ca atare ar putea fi mai mult afectat de această căldură despre care vorbeşti domnia-ta. Atunci ar trebui ca în mod firesc condiţiile de la pol să fie tropicale, nu?

— Această idee este cu totul nouă pentru mine.

— Desigur. Este privilegiul gânditorului original să expună idei noi, care de obicei nu sunt bine primite de plebe. Şi acum, domnule, ce-i aceasta? El ridică de pe masă un obiect mic.

— S-ar putea spune că este un arici de mare.

— Exact! strigă el cu un aer de exagerată surpriză, ca şi când un copilaş ar fi rostit cine ştie ce mare deşteptăciune. E un arici de mare — un *echinus* comun. Natura se repetă ea însăşi în multe forme, indiferent de proporţii. Acest *echinus* este un model, un prototip al lumii. Observă că este inegal, circular, că e turtit la poli. Hai să privim atunci pământul ca un *echinus* uriaş. Ce ai de obiectat?

Obiecţia mea de căpetenie era că un asemenea lucru părea prea absurd pentru a fi discutat, dar n-am îndrăznit s-o spun. Am ocolit obiecţia, căutând o afirmaţie mai puţin tranşantă.

— O fiinţă vie are nevoie de hrană, am spus eu. Cum ar putea pământul să-şi susţină volumul său masiv?

— Excelent, excelent! exclamă profesorul cu un covârșitor aer de superioritate. Domnia-ta ai un ochi ager pentru ceea ce este evident, deşi judeci încet în ceea ce priveşte sesizarea implicaţiunilor mai subtile. Cum se hrăneşte pământul? Ne-am întors din nou la *echinus*, micul nostru prieten. Apa care îl înconjoară curge printre arterele acestei mici făpturi şi se îngrijeşte de nutriţia sa.

— Atunci socotiţi că apa...

— Nu, domnule. Eterul. Pământul paşte pe o cărare circulară, pe câmpiile spaţiului, şi, pe măsură ce se mişcă eterul, îl străbate necontenit, are grijă de vitalitatea lui. O adevărată turmă de alţi mici echini fac acelaşi lucru — Venus, Marte şi celelalte, fiecare cu păşunile sale.

Omul era evident un nebun, dar nu se putea discuta cu el, aşa că îmi lua tăcerea drept încuviinţare şi-mi zâmbea nespus de mărinimos.

— Ei, pare-mi-se ca ajungem unde trebuie, spuse el. Începe să se facă lumină, îţi cam ia ochii la început fără îndoială, dar ne vom obişnui curând cu ea. Rogu-te, acordă-mi atenţia dumitale, în timp ce eu am să mai fac câteva observaţii acestei mici făpturi din mâna mea.

Vom presupune că pe această scoarţă exterioară mişună o infinitate de mici insecte. Îşi poate oare da seama vreodată un *echinus* de existenţa lor?

— Aş spune că nu.

— Atunci îţi poţi imagina foarte bine că pământul nu-şi dă seama câtuși de puţin cum mişună pe suprafaţa lui speţa umană. El nu-şi dă seama câtuși de puţin de această exuberanţă de ciupercă a vegetaţiei şi de evoluţia vieţuitoarelor microscopice care s-au adunat pe el în timpul călătoriilor sale în jurul Soarelui, aşa cum se adună *iabaşele* pe un vas vechi. Aceasta este starea de lucruri actuală şi aceasta este ceea ce îmi propun să schimb.

L-am privit uimit.

— Vă propuneţi s-o schimbaţi?

— Îmi propun să înştiinţez pământul că cel puţin o persoană, George Edward Challenger, insistă într-adevăr să i se acorde atenţie. Este, fără îndoială, cea dintâi înştiinţare, unică în felul ei, pe care a primit-o.

— Şi cum veţi face acest lucru, domnule?

— Ei, am ajuns unde trebuie. Ai pus punctul pe *i*. Îţi voi solicita din nou atenţia asupra acestei interesante vieţuitoare mici pe care o ţin în mână. Sub acest înveliş protector sunt numai nervi şi sensibilitate. Nu este evident că, atunci când un parazit ar vrea să-i solicite atenţia, i-ar găuri carapacea şi astfel i-ar excita aparatul senzorial?

— Desigur.

— Hai să ne gândim acum la un purice domestic sau un țânțar care explorează suprafaţa trupului omenesc. S-ar putea să nu ne dăm seama de prezenţa lor. Deodată însă, când ne înfig trompa în piele, care e carapacea noastră, ne amintesc neplăcut că nu suntem cu totul singuri. Ideile mele vor începe fără îndoială să se limpezească în mintea domniei-tale. Lumina licăreşte în întuneric.

— Bunule Dumnezeu! Vă propuneţi evident să foraţi un puţ prin scoarţa pământului.

Challenger închise ochii cu o vanitate nespusă.

— Înaintea domniei tale vezi pe cel dintâi om care va sfredeli vreodată pielea bătătorită a acestui animal. Aş putea chiar să vorbesc la prezent: care o sfredeleşte.

— Aţi făcut acest, lucru? !

— Cu prea preţiosul ajutor al lui Morden. Cred c-aş putea spune chiar: am sfredelit-o! Ani de-a rândul de muncă stăruitoare, neîntreruptă zi şi noapte, efectuată cu tot felul de sfredele, maşini de găurit, de perforat, de tasat, de explozive ne-au dus până la urmă la ţinta dorită.

— Nu cumva vreţi să spuneţi c-aţi străpuns scoarţa terestră?

— Dacă felul în care te-ai exprimat denotă uimire, e acceptabil. Dacă denotă îndoială...

— Nu, domnule, nici pomeneală de aşa ceva.

— Vei accepta declaraţia mea fără întrebări. Am străpuns scoarţa. Am forat patrusprezece mii patru sute patruzeci şi doi de yarzi, sau, aproximativ, opt mile. În cursul forării noastre, e interesant să ştii, că am scos la lumină o comoară în materie de zăcăminte carbonifere, care cu timpul vor compensa costul întreprinderii noastre. Dificultatea noastră cea mai mare au fost jeturile de apă în straturile adânci de calcar şi în nisipurile Hastings, dar le-am venit de hac. Ultimul stadiu a şi fost atins — şi ultimul stadiu nu este altul decât domnul Peerless Jones. Domnia ta, domnule, reprezinţi țânțarul. Maşina de forat arteziana a domniei tale ia locul acelei *proboscis* înţepătoare. Mintea şi-a îndeplinit opera. Gânditorul *exit*. Intră mecanicul, un *peerless* oarecare cu bagheta magică de metal. E limpede?

— Vorbiţi de opt mile! am exclamat eu. Vă daţi seama, domnule, că cinci mii de picioare sunt considerate aproape o limită pentru maşini de forat arteziene. Am aflat că există o asemenea maşină în Silezia de Sus, care a ajuns la şase mii două sute de picioare, ceea ce a fost privit ca un miracol.

— Nu m-ai înţeles, domnule Peerless. Fie explicaţia mea, fie mintea domniei-tale este deficitară — n-am să cercetez care din două. Îmi dau seama foarte bine de limitele perforatoarelor arteziene; nu, nu este probabil că aş fi cheltuit milioane de pfunzi pentru tunelul meu colosal, dacă un perforator de şase inci s-ar fi dovedit corespunzător. Tot ceea ce îţi cer este să-mi pui la dispoziţie un sfredel cât mai ascuţit cu putinţă, nu mai lung decât de-o sută de picioare şi acţionat de un motor electric. Un perforator obişnuit, adus înapoi de o cumpănă, va fi întrutotul satisfăcător.

— De ce acţionat de un motor electric?

— Sunt aici, domnule Jones, ca să dau dispoziţii, nu explicaţii. Înainte de a sfârşi se poate întâmpla, se poate, zic, întâmpla ca însăşi viaţa domniei tale să depindă de faptul că acest sfredel e acţionat de la distanţă de electricitate. Se poate, presupun, realiza aşa ceva, nu?

— Desigur că se poate.

— Atunci pregăteşte-te s-o faci. Lucrarea nu este încă în stadiul în care ar trebui să intervii domnia-ta, dar deocamdată poţi să te pregăteşti. Nu mai am nimic de adăugat.

— Dar este esenţial, am obiectat eu dojenitor, ca să mă informaţi asupra materiei pe care trebuie s-o străpungă sfredelul. Nisip, lut sau humă, fiecare necesită un tratament deosebit.

— Hai să-i zicem gelatină, spuse Challenger, Da, deocamdată vom presupune ca va trebui să forezi în gelatină. Şi acum, domnule Jones, am anumite treburi relativ importante, care mă preocupă, aşa că îţi voi spune bună ziua. Poţi redacta un contract în toată regula, în care să fie menţionate obligaţiile domniei tale, contract, pe care să-l înaintezi şefului meu de lucrări.

M-am înclinat şi m-am întors, dar înainte de a ajunge la uşă, curiozitatea a fost mai puternică decât mine. Profesorul şi începuse să scrie aprig cu o pană de pasăre scârțiind pe hârtie. Se uită mânios în sus, când văzu că-l întrerup.

— Ei, domnul meu, ce mai e? Speram c-ai plecat.

— Doream numai să vă întreb, domnule, care poate fi scopul unei experienţe atât de neobişnuite.

— Pleacă, pleacă, domnul meu! strigă el mânios. Ridică-ţi spiritul deasupra bazei mercantile şi a necesităţilor utilitariste ale comerţului. Scutură-ţi mentalitatea vrednică de dispreţ. Ştiinţa are nevoie de cunoştinţe.

Chiar dacă cunoştinţele ne-ar călăuzi de la sine, noi tot ar trebui să le căutăm activ. A şti o dată pentru totdeauna, ce suntem, de ce suntem, unde suntem, nu este aceasta în sine cea mai înaltă dintre toate aspiraţiile umane? Pleacă, domnul meu, pleacă. Marele lui cap negru se înclină din nou deasupra hârtiilor şi se făcu totuna cu barba. Pana scârțâia mai ascuţit ca întotdeauna. Aşa l-am părăsit pe acest om extraordinar, cu capul învârtindu-mi-se la gândul ciudatelor lucrări în care mă aflam acum ca asociat al lui. Când m-am întors la biroul meu, l-am găsit pe Ted Malone așteptându-mă cu un zâmbet larg pe toată faţa, curios să afle rezultatul întrevederii mele.

— Ei bine! exclamă el. Nu s-a întâmplat nimic? Nici un asalt, nici o baterie în poziţie? Ehei, pesemne că ai tratat cu mult tact. Ce impresie ţi-a făcut bătrânul?

— Cel mai exagerat, cel mai insolent, cel mai intolerant şi mai încrezut om pe care l-am întâlnit vreodată... dar...

— Întocmai! exclamă Malone. Toţi ajungem la acest, „dar”. Desigur el este tot ceea ce zici, şi chiar mai mult, dar simţi că un om atât de mare nu trebuie măsurat cu măsura noastră şi că noi putem suporta din partea lui ceea ce n-am putea răbda din partea oricărui alt muritor în viaţă. Nu-i aşa?

— Ei, încă nu-l cunosc prea bine ca să confirm, dar presupunând că nu este un megaloman arţăgos, că spune adevărul, atunci, hotărât, este un om unic în felul lui. Dar este adevărat ceea ce spune?

— Desigur că este adevărat. Challenger întotdeauna emite numai adevăruri. Ei, unde anume aţi ajuns? Ţi-a vorbit despre Hengist Down?

— Da, destul de sumar.

— Atunci, află de la mine că întreaga afacere este colosală în concepţie şi colosală în execuţie. Challenger nu poate să-i sufere pe gazetari, dar eu mă bucur de încrederea lui. Ştie că nu voi relata mai mult decât mă autorizează. De aceea îi cunosc planurile sau unele dintre planuri. E o vulpe bătrână - niciodată nu eşti sigur că l-ai dibuit. Oricum, ştiu destul pentru a te asigura că Hengist Down reprezintă o ofertă concretă, o tranzacţie aproape perfectată. Părerea mea este, pur şi simplu, să aştepţi evenimentele şi, între timp, să-ţi pregăteşti tot utilajul. Vei auzi curând multe lucruri, fie de la el, fie de la mine.

Întâmplător am auzit ceea ce trebuia chiar de la Malone. După câteva săptămâni a venit personal la biroul meu, relativ devreme, ca purtător al unui mesaj.

— Vin de la Challenger, mi-a comunicat el.

— Tu eşti ca peştele-pilot pentru rechin.

— Sunt mândru că pot fi ceva pentru el. Omul acesta este într-adevăr un miracol. El a perfectat totul. E rândul tău acum. După aceea va fi gata să ridice cortina.

— Eu nu cred până nu văd. Tot utilajul e însă gata încărcat pe un camion. Pot să pornesc în orice clipă.

— Atunci fă-o de îndată. Ţi-am dat o recomandare formidabilă în ce priveşte energia şi punctualitatea, aşa că vezi să nu mă faci de râs. Între timp, hai să mergem amândoi cu trenul. Am să-ţi dau o idee de ceea ce trebuie făcut.

Era o dimineaţă de primăvară plăcută — ca să fiu exact, în ziua de 22 mai — când am făcut acea călătorie predestinată, care m-a adus pe o scenă sortită să rămână istorică. Pe drum, Malone mi-a înmânat o notă de la Challenger, pe care trebuia s-o consider drept instrucţiunile mele.

„Domnule,

După ce vei sosi la Hengist Down, te vei prezenta la dispoziţia domnului Barforth, inginerul-şef, care se află în posesia proiectelor mele. Tânărul meu prieten Malone, purtătorul prezentei, este de asemenea în legătură cu mine şi mă poate scuti de orice contact personal. Am constatat până în prezent anumite fenomene în puţ, chiar sub nivelul celor 14 000 de picioare, care confirmă pe deplin vederile mele asupra naturii organismului planetar, dar este necesară o dovadă şi mai concretă înainte de a putea spera să fac o impresie asupra inteligenţei amorţite a lumii ştiinţifice contemporane. Această dovadă domnia-ta eşti indicat s-o furnizezi, iar oamenii de ştiinţă să fie martori. În timp ce vei coborî cu lifturile, vei observa — presupunând că ai rara însuşire a observaţiei — că treci succesiv prin straturi secundare de calcar, prin zăcăminte de cărbune, prin anumite indicaţii ale devonianului şi ale cambrianului şi, în sfârşit, prin zone de granit, străbătute de cea mai mare parte a tunelului nostru.

Fundul este acum acoperit cu pânză gudronată de care dispun să nu te atingi, dat fiind că o manevră stângace a învelişului interior sensibil al pământului ar putea să provoace oarecum rezultate premature. După instrucţiunile mele, două traverse rezistente au fost aşezate de-a curmezişul puţului, la 20 de picioare de fund, cu un spaţiu între ele. Spaţiul acesta va acţiona ca o menghină, pentru a susţine tubul dumitale artezian. Pentru acţionarea sfredelului vor fi de ajuns cincizeci de picioare, dintre care douăzeci sunt proiectate a rămâne sub traverse, aşa încât vârful sfredelului să ajungă aproape de pânza gudronată. Dacă îţi preţuieşti viaţa, nu lăsa să se meargă mai departe. Deasupra sfredelului va exista un spaţiu de treizeci de picioare şi, când vei face conectarea, trebuie să putem

presupune că nu mai puţin de patruzeci de picioare de sfredel vor fi de ajuns în inima pământului. Întrucât magma este foarte moale, consider că probabil nu vei mai avea nevoie de forţă motrice şi că pur şi simplu o slăbire a tubului va fi suficientă ca greutatea lui însăşi să-l introducă în stratul pe care l-am scos la iveală. Aceste instrucţiuni vor părea satisfăcătoare pentru, orice inteligenţă normală şi nu mă îndoiesc că domnia-ta vei avea nevoie de mai mult, ceea ce îmi poate fi comunicat prin prietenul nostru Malone.

GEORGE EDWARD CHALLENGER.

E lesne de închipuit că atunci când am ajuns la gara Storrington, aproape de pintenul nordic de la South Downs, eram într-o stare de extraordinară tensiune nervoasă. Ne aştepta o landoletă 30 Vauxhall, ponosită de intemperii, care ne-a dus hurducăind şase sau şapte mile în sus, pe cărări şi drumeaguri, unde, în ciuda izolării naturale, erau săpate făgaşe adânci, arătând toate semnele unei circulaţii intense. Un camion avariat zăcea pe iarbă undeva într-un punct, arătând că alţii avuseseră de furcă cu terenul accidentat. La un moment dat, o uriaşă piesă mecanică, părând să fie valvele şi pistonul unei pompe hidraulice, ieşea ruginită de tot dintr-un hăţiş de răchită.

— Asta-i opera lui Challenger, spuse Malone zâmbind.

— Spunea că depăşea cu o zecime de inci calculul iniţial, aşa încât pur şi simplu a aruncat-o la marginea drumului.

— Implicând drept consecinţă un proces, fără îndoială.

— Un proces, dragă băiete! Ehei, noi ar trebui să avem un tribunal al nostru propriu. Am avea de lucru un an întreg pentru un judecător, ba chiar şi pentru guvern. Bătrânului diavol nu-i pasă de nimeni. „Rex N... George Challenger N. Rex !” Şi unul şi altul ar dănţui drăceşte de la un tribunal la altul. Ei, am ajuns. E în ordine, Jenkins, poţi să ne laşi aici!

Un vlăjgan cu o ureche ca o conopidă, care sărea în ochi, se uită pătrunzător în maşină, încruntându-se bănuitor. El se destinse însă şi salută, recunoscându-mi tovarăşul.

— E în regulă, domnule Malone. Credeam că sunt americanii de la *Associated Press*.

— Ce spui, adulmecă pe aici?

— Astăzi ei, ieri aia de la *Times*. Ehei, bâzâie de mama focului. Ia priviţi! El arătă un punct îndepărtat pe linia cerului. Vedeţi licărirea aceea? Acolo este telescopul celor de la *Daily News* din Chicago. Da, se ţin scai de noi. Se înşiruie ca ciorile acolo, de-a lungul râului Beacon.

— Sărmană gaşcă a vechii prese! spuse Malone, în timp ce intram pe poarta unui gard formidabil de sârmă ghimpată. Hm, eu
fac parte dintre ei şi ştiu ce înseamnă asta.

În clipa aceea am auzit înapoia noastră un behăit jalnic:

— Malone! Ted Malone!

Behăitul venea de la un omuleţ rotofei care tocmai sosise pe o bicicletă cu motor şi se zvârcolea în înşfăcarea herculeană a portarului.

— Lasă-mă să trec, bâiguia el. Ia mâna de pe mine. Malone, cheamă-ţi gorila.

— Lasă-l, Jenkins! E un prieten al meu! strigă Malone. Ei, păstaie bătrână, ce s-a întâmplat? Ce vânt te aduce? Fieful tău e Fleet Street, nu pustietăţile din Sussex.

— Ştii prea bine ce nevoie mă aduce, spuse necunoscutul. Am primit misiunea de a scrie un reportaj despre Hengist Down şi nu pot să mă întorc cu mâna goală.

— Regret, Roy, dar aici n-ai să obţii nimic. Va trebui să rămâi de partea cealaltă a gardului. Dacă doreşti ceva mai mult trebuie să vorbeşti cu profesorul Challenger şi să-i ceri autorizaţia.

— Am fost la el, se tângui gazetarul. Am fost azi dimineaţă.

— Ei, şi ce a zis?

— A zis c-o să mă arunce pe fereastră.

Malone râse.

— Şi tu ce-ai spus?

— I-am spus: dar uşa ce cusur are? Şi am zbughit-o prin ea, tocmai ca să arăt că n-are nici un cusur. Nu aveam timp să mai stau la taifas. Mi-am văzut de drum. Ted Malone, tu păreai la Londra să fii prieten la cataramă cu taurul ăsta, asirianul ăsta bărbos care mi-a distrus clişeele.

— Nu te pot ajuta, Roy. Aş face-o, dacă aş putea. În Fleet Street se zice că tu te descurci totdeauna, dar de data asta nu-ţi merge. Întoarce-te la birou şi aşteaptă câteva zile — îţi dau de veste îndată ce bătrânul se înmoaie.

— Nici o şansă să intru?

— Pentru nimic în lume.

— Banii n-au nici un cuvânt de spus?

— Ar trebui să ştii prea bine, ce să mai vorbim?

— Am auzit că mai e puţin până în Noua Zeelandă.

— Va fi şi mai puţin până la spital, dacă mai dai mult târcoale pe aici, Roy. Şi acum la revedere. Avem şi noi treburile noastre. Acesta-i Roy Perkins, corespondent de război, îmi spuse Malone, în timp ce străbăteam complexul. I-am doborât recordul — până acum era socotit invincibil. Mutriţa lui grăsulie şi nevinovată îl face să pătrundă peste tot. Cândva am lucrat în aceeaşi redacţie. Ei iată — el arătă spre un pâlc de vilişoare frumuşele cu acoperişuri roşii — aici sunt cantonamentele oamenilor. La foraje lucrează un colectiv splendid de muncitori plătiţi cu mult peste salariile obişnuite. Trebuie să fie burlaci, membri ai ligii antialcoolice şi să depună jurământ că vor păstra secretul. Nu cred să fi fost până acum vreo defecţiune. Câmpia aceasta este terenul lor de fotbal şi în casa aceea izolată au biblioteca şi camera de recreere. Bătrânul este un bun organizator, poţi fi sigur. Dumnealui este domnul Barforth, inginerul-şef.

Înaintea noastră se ivi un bărbat înalt, slab, melancolic, cu liniile adânci ale neliniştii săpate pe faţă.

— Sper că sunteţi inginerul de puţuri arteziene, ne întâmpină el mohorât. Am fost informat că veţi veni. Îmi pare bine că vă văd. Nu trebuie să vă mai spun că răspunderea acestor lucrări mă calcă pe nervi. Forăm mereu şi niciodată nu ştim dacă nu ne trezim cu un jet de apă calcaroasă, un strat de cărbuni, o vână de petrol sau, poate, în sfârşit, cu focul iadului. Până în prezent, am fost cruţaţi de această surpriză, dar acum vei intra în acţiune dumneata, după câte ştiu.

— Este atât de cald acolo jos?

— Da, e cald, nu se poate spune că nu. Totuşi poate nu e mai cald decât o indică presiunea barometrică şi spaţiul limitat. Din păcate, ventilarea e cu totul nesatisfăcătoare. Pompăm aer în jos, dar oamenii de schimb şi chiar flăcăii voluntari pot sta cel mult două ore. Profesorul a coborât ieri şi a fost încântat de tot ce a văzut. Cel mai bun lucru este ca, după ce luaţi o gustare, să vezi
totul cu ochii dumitale.

După ce am luat la repezeală o gustare frugală, am fost introduşi cu o grabă amabilă de director în tainele uzinei electrice. Peste tot se vedeau mormane de utilaj învechit, presărat pretutindeni în iarbă. Într-o parte era o lopată hidraulică Arrol, uriaşă, demontată, cu care se făcuseră repede primele excavaţii. Lângă ea se afla un scripete mare, care acţiona un odgon de oţel, scoțând rapid din fundul puţului, una după alta, cupele pline cu excavaţii. În uzina electrică se aflau mai multe turbine Escher Wyss de mare putere, cu o sută patruzeci de turaţii pe minut, comandând acumulatorii hidraulici care dezvoltau o presiune de 1400 pfunzi pe inciul pătrat, transmisă prin conducte de 3 inci în fundul puţului, unde acţionau patru sfredele de stânci cu cuţite de foraj de tip Brandt. Alături de sala maşinilor era uzina electrică care furniza energie pentru o amplă instalaţie de lumină şi lângă ea se afla altă extraturbină de 200

cai putere, care acţiona un ventilator de 10 picioare cu aer comprimat, transmis printr-o conductă de 12 inci până în fundul lucrărilor. Directorul îmi arăta aceste minunăţii, însoţindu-le de numeroase explicaţii tehnice care mă plictiseau de moarte, aşa cum am făcut la rândul meu eu cititorul. Interveni o întrerupere binevenită. Când auzii huruitul unor roţi, m-am bucurat văzându-mi Leyland-ul de 3 tone rulând şi hurducând pe iarbă, încărcat până sus cu utilaj şi conducte şi aducându-l pe Peters, contramaistrul meu şi pe un alt lucrător nespus de mânjit pe faţă. Amândoi au început de îndată să descarce materialele şi să le care unde erau necesare. Lăsându-i să-şi vadă de treabă, directorul, Malone şi eu însumi ne am apropiat de puţ. Era o lucrare uimitoare, la o scară mult mai mare decât mi-o închipuisem. Miile de tone de excavaţii formau o haldă înaltă, în formă de potcoavă, în jurul puţului. În concavitatea acestei halde, alcătuită din calcar, lut, cărbuni şi granit, se zbârleau în sus stâlpi de fier şi roţi care acţionau pompele şi lifturile conectate cu uzina electrică, adăpostită într-o clădire de cărămidă care se ridica lângă gura puţului; aceasta se căsca ca un hău uriaş cu un diametru de vreo 30 — 40 picioare, consolidat eu cărămidă şi ciment. În timp ce întindeam gâtul pe marginea lui şi priveam în jos abisul înfiorător despre care fusesem informat că era adânc de 8 mile, mi se învârtea capul la gândul acelei adâncimi ameţitoare. Lumina soarelui cădea pieziş pe gura puţului şi nu puteam să văd decât vreo câteva sute de iarzi de calcar alb, murdar de noroi, zidit ici şi colo, unde peretele păruse instabil. Deodată am zărit departe, în întunericul din adânc, o licărire slabă, un mic punct de lumină limpede şi stăruitor pe fundul negru ca smoala.

— Ce-i lumina aceea? am întrebat eu.

Malone s-a aplecat lângă mine peste parapet.

— Urcă un lift, spuse el. Impresionant, nu? Licărirea aceea slabă este a unei lămpi puternice cu arc, aflată la o milă şi mai bine de aici. Urcă repede. O să fie aici în câteva minute.

Stăruitor, punctul de lumină crescu tot mai mult, până ce razele sale argintii umplură puţul, trebuind să-mi feresc ochii de lumina lor orbitoare. O clipă după aceea cuşca de fier zăngăni pe platforma de oprire şi din ea ieşiră patru oameni.

— Nu-i glumă să faci un schimb la o asemenea adâncime, spuse Malone. Pe cât se vede, echipa dumitale e gata să pună mâna la treabă. Cred că cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut este să coborâm. Atunci vei putea să vezi totul cu ochii dumitale.

M-a condus într-o anexă a sălii maşinilor. Pe pereţi aliniau câteva costume dintr-o ţesătură foarte, uşoară, urmând exemplul lui Malone, mi-am scos totul de pe mine, am îmbrăcat unul din acele costume şi m-am încălţat cu o pereche de papuci cu tălpi de cauciuc. Malone, care se echipase înaintea mea, a ieşit din vestiar.

O clipă după aceea am auzit nişte bufnituri, ca şi când s-ar fi încăierat o haită de câini şi, alergând afară, l-am găsit pe prietenul meu rostogolindu-se pe pământ, încleştat de muncitorul care ajutase la aşezarea în ordine a conductelor mele arteziene. El încerca să smulgă ceva din mâna celuilalt , care strângea acel ceva cu disperare.

Dar Malone, mult mai puternic ca el, îi smulse acel lucru din mâini şi-l călcă în picioare până ce-l făcu zob. Abia atunci mi-am dat seama că era un aparat fotografic. Lucrătorul cu faţa mânjită se ridică jalnic de jos.

— La naiba, Ted Malone! exclamă el. Era un aparat nou-nouţ de zece guinee.

— N-am ce-ţi face, Roy. Te-am văzut când ai făcut poze şi n-aveam altceva de făcut.

— Cum naiba te-ai amestecat printre utilajele mele? am strigat eu, cu o indignare îndreptăţită.

Pişicherul făcu cu ochiul, rânjind.

— Găseşti totdeauna felurite mijloace, spuse el. Dar nu-l osândi pe contramaistrul dumitale. N-a ştiut nimic. Am schimbat hainele cu ajutorul lui.

— Şi acum ai să pleci, spuse Malone. Orice discuţie e de prisos, Roy. Dacă ar fi fost aici Challenger, asmuţea câinii pe tine. Am fost şi eu în asemenea situaţii, aşa că n-am să fiu prea aspru. Aici sunt însă câine de pază şi pot să muşc tot aşa de bine precum latru. Hai! Şterge-o! Aşadar întreprinzătorul nostru vizitator fu scos afară din complex de doi lucrători care îl priveau rânjind. Publicul va înţelege, în sfârşit, geneza acelui senzaţional articol pe patru coloane cu titlul: „*Visul nebun al unui om de ştiinţă*”, cu subtitlul „*Un tunel spre Australia*”, care a apărut în *The Adviser* câteva zile mai târziu, aducându-l pe Challenger în pragul apoplexiei şi pe redactorul-şef al publicaţiei *The Adviser* la cea mai neplăcută şi primejdioasă întrevedere din viaţa lui. Articolul era un reportaj foarte colorat şi înflorit al aventurii lui Roy Perkins, „experimentatul nostru corespondent de război”, şi conţinea pasaje violente ca: „*taurul hirsut de la Enmore Gardens*”, „*un complex păzit de sârmă ghimpată, de bătăuşi pociţi, de copoi*” şi, în sfârşit: „*am fost smuls de la gura tunelului anglo-australian de două brute, cel mai sălbatic fiind un fluieră-vânt pe care îl cunoscusem mai înainte din vedere ca pe un parazit al profesiei gazetăreşti, în timp ce al doilea, o figură sinistră într-un bizar costum tropical, poza ca inginer de fântâni arteziene, deşi înfăţişarea lui amintea mai curând de Whitechapel*[1]”. Etichetându-ne în felul acesta, pezevenghiul zugrăvea minuţios construcţiile de la gura puţului şi o excavaţie în zigzag prin care trenuri funiculare trebuiau să pătrundă în pământ. Singurul inconvenient practic pe care îl avea articolul era că sporea simţitor mulţimea acelor pierde-vară care cutreierau pe la South Downs, așteptând să se întâmple ceva. A venit şi acea zi când s-a întâmplat ceva într-adevăr şi când ei ar fi preferat să se afle în altă parte.

---

[1] *Witechapel* – cartier de le periferia londoneză (n.r.).

Contramaistrul meu şi aşa-zisul lui ajutor presăraseră peste tot aparatele, lăzile cu materiale, sfredelele W, verigile de încărcătură, dar Malone stăruia să lăsăm totul baltă şi să coborâm în fundul puţului. În acest scop, am intrat într-un lift construit din bare de oţel şi, în compania inginerului-şef, am coborât vertiginos în măruntaiele pământului. În puţ funcţionau mai multe lifturi automate, fiecare cu propria sa staţie operativă, scobită în peretele excavaţiei. Ele circulau cu mare viteză şi aveai mai curând senzaţia că goneşti pe o cale ferată verticală decât într-un lift lent, aşa cum sunt cele britanice.

Întrucât liftul era făcut din bare şi era viu iluminat, vedeam clar straturile pe care le străbăteam. Le priveam pe rând, în timp ce erau prinse fulgerător în lumină, în goană. Erau calcare gălbui, straturi Hastings cafenii, straturi Ashburnham mai deschise, luturi carbonifere negre şi apoi, sclipind în lumina electrică, strat după strat de lignit negru sclipitor, alternând cu conglomerate de lut. Ici colo erau consolidate cu lucrări de cărămidă. În general însă pereţii puţului nu aveau nevoie de consolidare şi te minunai privind munca uriaşă şi iscusinţa tehnică pe care o reprezentau. Sub straturile de cărbuni se vedeau zăcăminte alternative, cu o înfăţişare asemănătoare cu betonul şi după ele am trecut glonţ prin zone de granit primitiv, unde cristalele de cuarţ sclipeau şi licăreau, ca şi când pereţii negri ar fi fost presăraţi cu pulbere de diamante. Coboram tot mai jos şi mai jos — mai jos decât pătrunseseră vreodată alţi muritori.

Coloritul stâncilor arhaice era variat şi n-am să uit niciodată o centură lată de feldspat trandafiriu, care sclipi cu o frumuseţe nepământească înaintea puternicelor noastre lămpi. Strat după strat, nivel după nivel, aerul deveni tot mai dens şi mai cald, până ce chiar şi costumul nostru uşor devenise de nesuportat şi sudoarea curgea şiroaie de pe noi în papucii cu tălpi de cauciuc. În sfârşit, tocmai când aveam impresia că nu mai pot să suport, ne-am oprit la ultimul nivel şi am ieşit pe platforma circulară tăiată în rocă. Malone arunca de jur împrejur spre pereţi priviri

pline de îndoială. Dacă n-aş fi ştiut că era unul dintre bărbaţii cei mai curajoşi, aş fi putut spune că părea extrem de nervos.

— Ciudată materie, observă inginerul-şef, trecându-și mâna peste cea mai apropiată secţiune de stâncă. În lumina aceasta sclipea ca o zgură bituminoasă.

— Aici s-au produs zguduiri, cutremure. Nu ştiu ce se întâmplă. Profesorul pare încântat de acest lucru, dar mie mi se pun probleme cu totul noi.

Sunt obligat să spun că am văzut peretele vibrând destul de perceptibil, spuse Malone. Ultima oară când am fost aici se fixau traversele acestea încrucişate pentru instalarea sfredelului dumitale. Când s-au scobit pereţii pentru introducerea suporturilor, aceştia vibrau la fiece lovitură. Teoria bătrânului pare absurdă în solida şi bătrâna Londră, dar aici jos, la opt mile de la suprafaţa pământului, nu prea mai sunt sigur de nimic.

— Dacă ai vedea ce se află sub pânza aceea gudronată ai fi şi mai puţin sigur, spuse inginerul. Stânca de la bază se taie ca brânza şi când am străbătut-o am ajuns la o nouă formaţie, care nu semăna cu nimic de pe pământ. „Acoperiţi-o! N-o atingeţi!” a strigat profesorul. Aşa că după instrucţiunile sale am acoperit-o cu pânza gudronată şi ea zace acolo neatinsă.

— Nu putem să aruncăm o privire?

Pe faţa lugubră a inginerului se oglindi teama.

— Nu-i de glumit cu profesorul, şovăi el. Este atât de afurisit, de şiret, încât niciodată nu ştii de unde te pândește. Totuşi vom risca să tragem puţin cu ochiul. El întoarse în jos lampa-reflector, aşa încât lumina sclipi pe pânza neagră. Apoi se aplecă şi, apucând o funie legată de colţul pânzei, îl răsfrânse pe o suprafaţă de câţiva iarzi. Se ivi cea mai extraordinară şi înspăimântătoare privelişte. Dedesubtul pânzei era o substanţă cenuşie, strălucitoare şi lucioasă, care creştea şi descreştea, pâlpâind încet. Pulsaţiile nu erau directe, ci dădeau impresia unui ritm uşor, care unduia la suprafaţa substanţei... Această suprafaţă în sine nu era întru totul omogenă, dar sub ea se

vedeau ca printr-o sticlă nişte pete alburii nedesluşite şi nişte bulboane care schimbau mereu forma şi mărimea. Ne uitam toţi trei vrăjiţi la acea privelişte extraordinară.

— Pare mai curând un animal jupuit, şopti Malone cu teamă. Bătrânul nu e prea departe de adevăr cu acel nefericit *echinus* al lui.

— Bunule Dumnezeu! am exclamat eu. Şi eu trebuie să împlânt o cange în fiara asta.

— Ăsta-i norocul tău, fiule, spuse Malone. Îmi pare rău, dar şi eu voi fi obligat să mă aflu lângă tine când ai s-o faci.

— Ei bine, eu nu voi participa, protestă inginerul-şef cu hotărâre.

— Niciodată n-am fost mai lucid ca acum în faţa acestei privelişti. Dacă bătrânul stăruie, renunţ la portofoliul meu. Bunule Dumnezeu, ia priviţi!

Suprafaţa cenuşie săltă deodată, unduind spre noi, cum face un val când îl priveşti de după dig... Apoi ea descrescu şi pulsaţiile abia perceptibile continuară ca şi mai înainte. Barforth lăsă funia şi trase pânza la loc.

— Parcă ar şti că suntem aici.

— De ce o undui aşa spre noi? S-ar putea ca lumina să aibă un efect oarecare asupra ei.

— Ce trebuie să fac acum? am întrebat eu. Domnul Barforth arătă spre cele două traverse puse de-a curmezişul puţului chiar sub punctul de oprire al liftului. Între ele era un interval de aproape nouă inci.

— Asta a fost ideea bătrânului, spuse el. Cred c-aş fi putut să le fixez mai bine, dar încearcă să discuţi cu bizonul turbat. E mai comod şi mai sigur să faci întocmai cum spune în orice privinţă. El e de părere să lucrezi cu sfredelul de şase inci şi să-l fixezi într-un fel oarecare între suporturile acestea.

— Ei bine, nu cred că treaba asta e prea dificilă, am răspuns eu. Mă apuc de lucru chiar azi.

A fost, cum e lesne de închipuit, cea mai stranie experienţă a vieţii mele cu adevărat variate, în timpul căreia am săpat puţuri pe toate continentele pământului. Întrucât profesorul Challenger stăruia foarte mult ca operaţia să fie dirijată de la distanţă şi cum începusem să vad o bună doză de raţiune în această pretenţie a sa, trebuia să imaginez un procedeu de comandă electrică, a cărui realizare era destul de uşoară, întrucât în puţ erau instalate fire de sus până jos.

Cu o grijă deosebită, împreună cu Peters, contramaistrul meu, am coborât în puţ conductele, sprijinindu-le pe stratul stâncos. După aceea, am ridicat platforma de la ultimul strat, ca să ne facem loc. Întrucât eram de părere să folosim sistemul de percuţie, deoarece nu ne puteam baza exclusiv pe gravitaţie, am suspendat cumpăna de o sută de pfunzi pe un troliu, sub lift, şi am întins conductele dedesubt, încheind cu una terminală în formă de V. În sfârşit, cablul care susţinea cumpăna era montat pe marginea puţului în aşa fel încât cumpăna era degajată la o comandă electrică. Era o muncă delicată şi grea, executată într-o căldură mai mult decât tropicală şi stăpâniţi fiind de sentimentul întotdeauna prezent că o lunecare a piciorului sau căderea unei scule pe pânza de sub noi putea provoca cine ştie ce catastrofă de neînchipuit. Ne înfricoşa tot ceea ce vedeam împrejur şi la picioarele noastre.

Mereu şi mereu se simţea un tremur, o vibraţie unduind de-a lungul pereţilor şi chiar am simţit sub mâini o pulsaţie nedesluşită, când îl atingeam. Nici lui Peters, nici mie nu ne-a părut rău când am semnalat pentru ultima oară că eram gata să ieşim la suprafaţă şi să raportăm domnului Barforth că profesorul Challenger îşi putea face experienţa când dorea.

Şi n-am avut mult de aşteptat. Nu mai târziu decât după trei zile de la executarea lucrărilor, am primit o notă.

Era o invitaţie obişnuită „între intimi” şi suna astfel:

PROFESOR G. E. CHALLENGER

F. R. S., M. D., D. Sc.,[1] *ETC.*

(Fost preşedinte al institutului zoologic şi deţinător al atâtor titluri şi funcţiuni onorifice încât acestea depăşesc capacitatea prezentei invitaţii)

solicită prezenţa

Domnului Jones (fără doamna)
la orele 11.30 a.m. joi 21 iunie, pentru a fi martor la un remarcabil triumf al spiritului asupra materiei
la
HENGIST DOWN, SUSSEX.
Tren special gara Victoria 10,5

Pasagerii îşi plătesc biletul. Masa, după experienţă, sau nu în funcţie de împrejurări. Gara Storrington. 14 bis, Enmore Gardens S.W.

Am aflat că Malone tocmai primise şi el o misivă asemănătoare, pentru care pufnea de râs.

— Pur şi simplu îşi dă ifose, trimițându-ne asemenea marafeturi, spuse el. Trebuie să fim acolo, orice s-ar întâmpla, aşa cum spune călăul ucigaşului. Dar află că a făcut toată Londra să bâzâie. Bătrânul este oriunde îi place să fie, cu un reflector, în prim plan, proiectat în plin asupra bătrânului său cap păros. În sfârşit, veni ziua cea mare. În ceea ce mă priveşte, m-am gândit că era bine să mă duc la faţa locului în ajun, seara, ca să mă asigur că totul era în ordine. Maşina noastră de forat era fixată în poziţie, cumpăna ajustată, dispozitivele electrice puteau fi conectate cu uşurinţă. Eram satisfăcut că participarea mea la acea stranie experienţă avea să se petreacă fără obstacole. Comanda electrică se dădea dintr-un punct aflat la vreo cinci sute de iarzi de gura puţului, spre a evita orice pericol.

[1] Diferite titluri academice

Când în dimineaţa hotărâtă — o ideală zi de vară engleză — am ieşit la suprafaţă liniştit, am urcat până la jumătatea colinei Down, de unde aveam o vedere generală asupra celor ce se petreceau.

Toată lumea părea să vină la Hengist Down. Cât vedeai cu ochii, drumurile erau pline de oameni. Autobuzele veneau hurducându-se şi clătinându-se pe şosele şi-şi descărcau pasagerii la poarta complexului. Acolo sfârșea drumul lor de cele mai multe ori. O mare ceată de paznici veghea la poartă; nici pomeneală să intre careva în complex prin promisiuni sau bacşişuri, ci numai prezentând jinduitele tichete galbene. De aceea oamenii se răspândeau pe povârnișul colinei, până sus pe creasta unde se adunase o mulţime de spectatori. Era o atmosferă ca la Epsom Down în ziua derbyului. Înăuntrul complexului, pe anumite porţiuni, se instalaseră împrejmuiri din sârmă şi feluriţii privilegiaţi erau conduşi spre locurile împrejmuite rezervate pentru ei. Unele împrejmuiri erau pentru *peeri*[1] , altele pentru membrii Camerei Comunelor, una pentru fruntaşii asociaţiilor ştiinţifice şi oamenii de ştiinţă celebri, inclusiv Leppelier de la Sorbona şi Dr. Driesinger de la Academia din Berlin. O împrejmuire special rezervată, apărată cu saci de nisip şi cu acoperiş de tablă ondulată, era amenajată deoparte pentru trei membri ai familiei regale. La orele 11 şi un sfert un şirag de automobile au adus de la gară pe oaspeţii cu invitaţii speciale şi eu am intrat în complex pentru a asista la recepţie.

Profesorul Challenger stătea în prima îngrăditură rezervată elitei, strălucitor, în frac cu vestă albă şi joben lucios, cu expresia omului atotputernic îmbinată cu o condescendenţă aproape agresivă, şi cu un orgoliu de rău augur. „*Vădit, expresia tipică a complexului Iehova*”, aşa cum l-a descris unul dintre criticii lui. El asista, conducea şi uneori îşi îndemna oaspeţii să-şi ocupe locurile. În sfârşit, după ce îşi adună elita în jur, se opri pe un dâmb potrivit şi privi în jurul lui cu aerul unui preşedinte care

---

[1] *Peer* – grad nobiliar englez (n.r.).

aşteaptă nişte aplauze binevenite. Întrucât aşa ceva nu se auzea de loc, Challenger intră brusc în subiect, cu glasul lui tunând până departe.

— Domnilor, rosti el, cu prilejul acesta nu e nevoie să spun şi „doamnelor”. Dacă nu le-am invitat să fie de faţă cu noi în dimineaţa aceasta, nu este, vă pot asigura, din lipsă de preţuire, pentru că pot spune, urmă el cu un umor elefantin şi cu o falsă modestie, că relaţiile dintre noi au fost întotdeauna din ambele părţi excelente şi chiar intime. Adevăratul motiv este că experienţa noastră conţine o oarecare doză de pericol, deşi acesta nu este suficient pentru a justifica emoţia pe care o văd pe multe dintre feţele domniilor-voastre. Va interesa membrii presei să ştie că am rezervat scaune anume pentru ei pe terasamentele de rocă, cu câmp de vedere direct asupra scenei operaţiilor.

Domniile lor au dovedit un interes inoportun, rareori deosebit de impertinenţă, în ceea ce priveşte treburile mele, aşa încât, cu această ocazie cel puţin, nu se pot plânge că nu le-am satisfăcut exigenţele. Dacă nu se va întâmpla nimic, ceea ce e cu totul posibil, cel puţin eu am făcut tot ce am putut. Pe de altă parte, dacă se va întâmpla ceva, ei vor fi într-o excelentă poziţie pentru a vedea experienţa, a o înregistra total, simţindu-se până la urmă mândri de misiunea lor.

După cum poate fi uşor de înţeles, e imposibil pentru un om de ştiinţă să explice acelora care pot fi denumiţi fără desconsiderare nejustificată oameni de rând, variatele motive ale concluziilor şi acţiunilor sale. Se aud unele întreruperi nemanierate, aşa că vom cere domnului cu ochelari în ramă de corn să nu-şi fluture umbrela (un glas: „asemenea vorbe despre oaspeţii dumitale sunt mai mult decât ofensatoare”). Probabil că expresia mea „oameni de rând” să te fi jignit pe domnia-ta. Să-mi fie permis să spun atunci, că ascultătorii mei sunt o gloată câtuși de puţin de rând. Nu ne vom pierde în jocuri de cuvinte. Eram pe punctul de a spune, înainte de a fi întrerupt de această

remarcă necuviincioasă, că întreaga problemă este pe deplin şi cu multă limpezime discutată în cartea mea despre pământ, în curs de apariţie, pe care o pot aprecia cu toată modestia cuvenită ca una dintre cărţile epocale despre istoria lumii (larmă generală şi strigăte: „La fapte. Pentru ce-am venit aici? E o glumă?") Tocmai voiam să explic totul şi dacă voi mai fi întrerupt mă voi vedea silit să iau măsuri ca să restabilesc buna-cuviinţă şi ordinea, a căror lipsă este atât de dureros vădită. Problema în sine constă în faptul că am forat un puţ prin scoarţa pământului şi că sunt pe punctul de a încerca efectele unei viguroase excitări asupra aparatului său senzorial, o operaţie delicată care va fi efectuată de subordonaţii mei, domnul Peerless Jones, un aşa-zis specialist în fântâni arteziene şi domnul Edward Malone, care e reprezentantul meu în această ocazie. Substanţa dezvăluită, sensibilă, va fi excitată şi cum va reacţiona rămâne de văzut. Dacă acum veţi fi atât de amabili să vă ocupaţi locurile, aceşti doi domni vor coborî în puţ şi vor face ultimele pregătiri... După aceea vom apăsa pe acest buton electric de pe masă şi experienţa va avea loc.

Auditorii cuvântărilor lui Challenger simţeau de obicei, ca şi pământul, că epidermele lor protectoare erau înţepate şi nervii dezvăluiţi. Adunarea de faţă nu făcea excepţie, întrucât, în timp ce invitaţii se întorceau la locurile lor, se auzea un murmur înfundat de critici şi resentimente. Challenger şedea singur pe dâmb lângă măsuţă, cu coama şi cu barba neagră fremătând de agitaţie — o imagine rău prevestitoare. Nici Malone nici eu nu puteam admira priveliştea aceea, întrucât ne grăbeam să ne îndeplinim extraordinara misiune. Douăzeci de minute mai târziu ne aflam în fundul puţului şi trăgeam pânza gudronată de pe magma dată la iveală!

Înaintea noastră se dezvăluia o privelişte uimitoare. Printr-o stranie telepatie cosmică, bătrâna planetă părea să fi aflat că un nemaiauzit atentat la libertate era pe punctul de a se săvârși.

Magma dezvăluită era ca o oală în clocot. Mari bulboane cenuşii se ridicau şi plesneau cu un ecou asurzitor.

Bulele de aer şi golurile din interior se separau şi se contopeau într-o activitate agitată. Unduirile transversale erau mai puternice şi mai repezi decât înainte. Un fluid purpuriu întunecat se ivi, pulsând în anastomozele şerpuitoare ale canalelor de sub suprafaţă. În toate se vădea palpitaţia vieţii. Un miros greu făcea aerul anevoie respirabil pentru plămânii omeneşti. Privirile mele erau fixate asupra acestei stranii privelişti, când Malone, lângă cotul meu, tresări deodată, alarmat.

— Dumnezeule, Jones! strigă el. Priveşte.

Am aruncat într-acolo o privire şi o clipă după aceea am conectat dispozitivul electric şi am sărit în lift.

— Vino! i-am strigat. S-ar putea să urmeze o goana pe viaţă şi pe moarte.

Ceea ce văzusem era într-adevăr înspăimântător. Tot fundul puţului părea că participă la activitatea tot mai intensă pe care o observasem sub picioarele noastre.

Pereţii păreau, prin asociaţie, să palpite, să pulseze şi ei. Această mişcare avea o înrâurire asupra orificiilor pe care se sprijineau traversele şi era clar că la cea mai mică retragere a pereţilor — totul depinzând de câţiva inci — traversele se vor prăbuşi. Dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva, atunci vârful ascuţit al conductei mele ar fi străpuns desigur magma, cu totul independent de conectarea electrică.

Înainte de a se întâmpla acest lucru, era o chestiune de viaţă şi de moarte pentru Malone şi pentru mine să ieşim din puţ. Să fii la opt mile în pământ, cu posibilitatea unei subite convulsiuni extraordinare, era o perspectivă înfiorătoare. Zburam disperaţi spre suprafaţă.

Va uita cândva vreunul dintre noi acea goană, acel coşmar? Lifturile bâzâiau, zumzăiau — totuşi minutele păreau ore. Îndată ce ajungeam la un etaj, țâșneam afară şi ne repezeam în liftul

următor, apăsam pe buton şi zburam mai departe. Prin acoperişul din drugi de oţel puteam să vedem sus, departe, micul punct de lumină de la gura puţului. Tot mai mare şi mai mare, în cele din urmă deveni un cerc deplin şi ochii noştri bucuroşi se opriră asupra ghizdului de cărămidă de la intrare. Ţâşnind în sus, în sfârşit, într-o clipă plină de bucurie şi de recunoştinţă nebună, am sărit din închisoarea noastră, simţind sub picioare, încă o dată, iarba verde. Am scăpat ca prin urechile acului. Nu făcusem nici treizeci de paşi de la gura puţului când, jos, departe, în adâncuri, suliţa mea de fier s-a înfipt în ganglionul de nervi al Maicii Glii şi marea clipă sosi. Ce se întâmplase? Nici Malone, nici eu n-am fost în stare să spunem, căci amândoi am fost măturaţi ca de un ciclon şi zvârliți în iarbă, rostogolindu-ne mereu şi mereu ca două pietricele care lunecau pe gheaţă. În acelaşi timp, urechile noastre au fost asurzite de urletul cel mai îngrozitor care s-a auzit vreodată. Cine din toate sutele de oameni care au trăit clipele acelea a putut să descrie fidel îngrozitorul vuiet? Durerea, mânia, ameninţarea şi maiestatea ultragiată a naturii, totul se contopea într-un singur răcnet cumplit. El ţinu un minut întreg — o mie de sirene într-una singură — paralizând toată mulţimea aceea cu stăruinţa lui sălbatică şi plutind departe prin văzduhul liniştit al verii, până ce ecoul lui se răspândi de-a lungul întregii coaste de sud, ba chiar ajunse şi la vecinii noştri francezi dincolo de canal. Nici un sunet n-a egalat vreodată în istorie răcnetul pământului rănit.

Uluiţi, asurziţi, Malone şi cu mine am simţit şocul, am auzit vuietul, dar am aflat din relatările altora celelalte amănunte ale acelei scene extraordinare.

Cele dintâi proiectile azvârlite din măruntaiele pământului au fost lifturile. Celelalte dispozitive, prinse de pereţi, au scăpat suflului, dar duşumelele trainice ale lifturilor au fost izbite în plin de şuvoiul vertical. Când mai multe alice sunt plasate laolaltă într-o ţeavă în care se suflă, ele țâșnesc la rând, una după alta. Tot astfel, cele paisprezece lifturi se iviră unul după altul în

văzduh, înălțându-se şi descriind o parabolă superbă, unul din ele aterizând în mare, aproape de digul de la Worthing şi al doilea pe o câmpie nu departe de Chichester. Privitorii au declarat că din toate priveliştile stranii pe care le-au văzut vreodată, nici una n-a fost întrecută de aceea a celor paisprezece lifturi plutind lin pe cerul albastru.

După aceea a ţâşnit gheizerul, tromba uriaşă a unei substanţe urât mirositoare ca melasa, consistentă ca gudronul, ridicându-se la o înălţime apreciată la două mii de picioare. Un aeroplan de observaţie, care plutea deasupra priveliştii, a fost lovit, a fost înşfăcat ca de un balaur şi a aterizat forţat, om şi maşină făcuţi totuna de noroi. Acea substanţă respingătoare cu un miros urât, pătrunzător, greţos, trebuie să fi fost, sângele vieţii planetei sau, precum susţin profesorul Driesinger şi şcoala de la Berlin, o secreţie protectoare asemenea aceleia a sconcsului, secreţie cu care Natura a înzestrat-o pe Maica Glie, ca să se apere de Challengerii indiscreţi şi inoportuni. Totuşi cel dintâi ofensator, aşezat pe tronul lui, pe dâmb, scăpă neatins, în timp ce nefericiţii gazetari aflaţi în linia întâia de foc au fost atât de împroşcaţi, de udaţi, încât nici unul din ei n-a putut să iasă în lume mai multe săptămâni. Torentul de putreziciune a fost dus de vânt spre sud şi a căzut peste nefericita mulţime care aşteptase atât de mult şi cu atâta răbdare pe colinele de la Downs ca să vadă ce se va întâmpla. N-au fost accidente. Nimeni n-a avut de suferit ceva, dar mulţi au mirosit urât după aceea şi încă păstrează între pereţii lor câte o amintire a acelei mari întâmplări.

În cele din urmă puţul s-a surpat. Aşa cum natura închide încet o rană din adânc spre suprafaţă, tot astfel pământul vindecă nespus de repede orice leziune făcută în substanţa sa vitală. S-a auzit un scrâșnet, prelung, strident, în timp ce pereţii puţului se împreunau, zgomotul răbufnind din adâncuri şi apoi ridicându-se tot mai sus, până ce, cu un tunet asurzitor, ghizdurile de cărămidă ale puţului se turtiră şi se sfărâmară, în

timp ce o vibraţie, ca un cutremur uşor, nărui terasamentele şi ridică deasupra locului unde fusese puţul o piramidă de cinci sute de picioare, alcătuită din sfărâmături şi fier rupt. Experienţa profesorului Challenger nu era numai încheiată, dar fusese înmormântată, ascunsă pentru totdeauna vederii omeneşti. Dacă nu s-ar vedea acolo obeliscul ridicat de Royal Society, ar fi îndoielnic că urmaşii noştri vor şti vreodată locul exact al acelui eveniment neobişnuit.

Apoi a venit, marele final.

Multă vreme după acele fenomene succesive s-a aşternut o linişte şi o tăcere încordată, în timp ce oamenii îşi recăpătau cumpătul şi încercau să-şi dea seama exact ce se întâmplase şi cum se ajunsese acolo. Şi deodată țâșni în minţile lor revelaţia măreţei realizări, uriaşa întindere a concepţiei, geniul şi minunăţia execuţiei. Şi ei se întoarseră brusc spre Challenger. Din toate părţile câmpiei răsunară strigate de admiraţie. Pe dâmb, el privea în jos spre marea de chipuri întoarse către el, întretăiată doar de batistele care fluturau. Privind înapoi îl văd mai bine acum decât îl vedeam atunci. Se ridicase de pe scaun cu ochii pe jumătate închişi, pe faţă cu zâmbetul conştient al meritului, cu mâna stângă în şold, cu dreapta dusă la piept, sub frac.

Fără îndoială că imaginea aceea va rămâne nemuritoare, întrucât am auzit împrejurul meu ţăcănitul aparatelor, ca acela de la jocul crichetului pe câmp. Soarele de iunie strălucea auriu deasupra capului său, în timp ce el se întorcea grav, făcând o plecăciune spre fiecare punct cardinal. Challenger super-om de ştiinţă, Challenger arhipionierul, Challenger primul om dintre toţi oamenii pe care Maica Glie a fost silită să-l recunoască.

Şi drept epilog, încă un cuvânt. Desigur, e bine cunoscut că efectul experienţei s-a simţit pe tot pământul. Este adevărat că planeta rănită n-a scos nicăieri un asemenea urlet ca în punctul de pătrundere, dar prin comportarea sa, pretutindeni ea a arătat că e într-adevăr o entitate. Şi-a arătat indignarea prin fiecare

orificiu, prin fiecare vulcan. Hecla a mugit până ce islandezii s-au temut de un cataclism. Vezuviul a răsuflat adânc din măruntaie. Etna a împroşcat o cantitate oarecare de lavă şi drept urmare împotriva lui Challenger a fost intentat un proces de o jumătate de milion de lire în faţa instanţelor de judecată din Italia, reprezentând daune pentru nimicirea viilor. Chiar în Mexic şi în centura Americii Centrale erau semne ale unei intense mânii plutonice, iar urletele vulcanului Stromboli au asurzit întreaga Mediterană răsăriteană. E o ambiţie obişnuită a oamenilor să facă întreaga lume să vorbească, dar a fost numai privilegiul lui Challenger să facă întregul pământ să răcnească.

CUPRINS :

Redactor responsabil : HERTA SPUHN
Tehnoredactor : GHEORGHE CHIRU

Dat la cules 21.06.1966. Bun de tipar 11.11.1966
Apărut 1966. Comanda nr.7613. Tiraj 60.160. Hârtie
ziar sul de 50g/m^2 700X1000/32. Coli editoriale 24.
Coli de tipar 14,25. A.T. 5078. C.Z. pentru bibliotecile
mici 82-31=R

Tiparul executat sub comanda nr. 60.388 la Combinatul
Poligrafic „Casa Scânteii”, Piaţa Scânteii nr.1, Bucureşti,
Republica Socialistă România

"... Există în lucrările ştiinţifico-fantastice ale lui CONAN DOYLE un ferment care aparţine în mod exclusiv secolului al XX-lea, o nouă modalitate de a exprima plastic femomenul lărgirii explozive a graniţelor cunoaşterii. Aşa s-a născut profesorul Challenger, personaj profund original, devotat, de o multiplă şi agresivă curiozitate ştiinţifică."

ION HOBANA

Lei 9,25